

FALSURI ȘI CONTRAFACERI

ADEVĂRUL DESPRE DELICTELE CARE AU DEVENIT CELE MAI
MARI ÎNȘELĂTORII DIN ISTORIE

Delicvenții, mijloacele și victimele

BRIAN INNES

FRAUDE FABULOASE

HARTA VINLAND: Este oare o hartă din secolul al XV-lea, ce descrie explorarea vikingă a țărmurilor Americii de Nord înaintea traversării lui Cristofor Columb? Sau este doar un fals ingenios?

JURNALUL PERSONAL AL LUI HITLER: Cum au putut fi publicate aceste „însemnări autobiografice” în Germania, Anglia și Statele Unite înainte ca ele să fie declarate contrafaceri?

URIAȘUL DIN CARDIFF: De ce au făcut public oamenii de știință faptul că respectiva descoperire „uimitoare” este fie o statuie antică, fie un corp uman fosilizat, de vreme ce nu era nici una, nici alta?

GIULGIUL DIN TORINO: După ce a fost crezut vreme îndelungată veșmântul de înmormântare al lui Iisus Hristos, ce anume face ca și astăzi obiectul acesta să nască încă mari controverse legate de autenticitatea sa?

Aceste intrigante falsuri și contrafaceri sunt doar câteva din ingenioasele și adesea neobișnuite înșelătorii descrise în paginile acestei captivante cărți. Aici găsiți poveștile adevărate din spatele falsurilor care implică bani, obiecte de artă, documente, obiecte arheologice și multe altele. Veți afla cine a înșelat pe cine, cât timp a scăpat făptașul neprins și ce fac autoritățile pentru a zădărnici apariția de noi falsuri și contrafaceri.

Fie că vă interesează omul care a vândut turnul Eiffel (de două ori!), adevărul în legătură cu papa Ioana sau femeia care a trăit zeci de ani dându-se drept pierduta fiică a țarului Nicolae al II-lea, **Falsuri și contrafaceri** vă va dezvălui tot ceea ce aveți nevoie să știți despre cele mai mari înșelătorii ale lumii.

Mladinska knjiga
BUCUREȘTI

ISBN 973880095-1

9 789738 800953

FALSURI ȘI CONTRAFACERI

FALSURI ȘI CONTRAFACERI

ADEVĂRUL DESPRE DELICTELE CARE AU DEVENIT
CELE MAI MARI ÎNȘELĂTORII DIN ISTORIE
Delicvenții, mijloacele și victimele

Brian Innes

Mladinska knjiga
BUCUREȘTI

CUPRINS

INTRODUCERE
6

BANI HOȚI
8

ARTĂ FALSĂ
40

DOCUMENTE FALSE
88

PREISTORIE INVENTATĂ
138

IDENTITATE FICTIVĂ
154

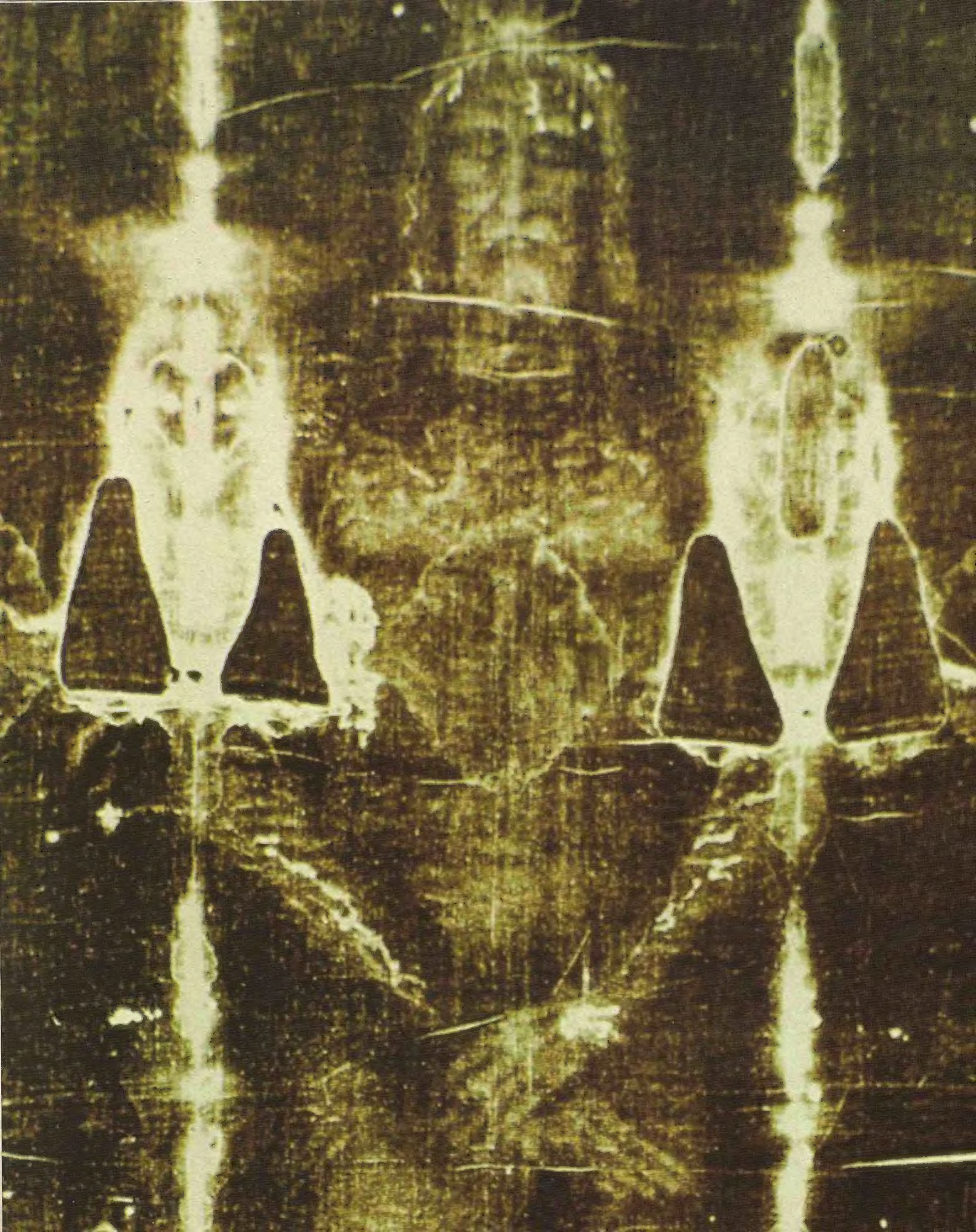
ESCROCII PROFITORI DE ÎNCREDERE
194

FALSURI PENTRU O CAUZĂ
214

ȘTIINȚĂ SUSPECTĂ
234

INDEX
252

INTRODUCERE

Această carte explorează „încâlcita pânză pe care o țesem atunci când avem ca principală practică înșelarea altora“. Aici înșelăciunea îmbracă trei forme distincte – falsul, contrafacerea și activitățile frauduloase care reprezintă trei pași pe calea ce duce spre delict.

Falsul este o copie după ceva original care există deja sau despre care există mărturii scrise conform cărora ar fi existat cândva. Originalul poate fi un document de orice fel – un exemplar de bancnotă, o scrisoare, manuscrisul unei cărți – sau o lucrare de artă. Falsul mai poate presupune asumarea unei identități false sau pe cea a unei alte persoane, aflate în viață sau decedate.

Contrafacerea este atribuirea unui fals persoanei care este autorul real al obiectului care a fost copiat. Aceasta poate însemna doar adăugarea numelui autorului la copia falsă. Poate fi vorba de o semnătură falsă adăugată unui document sau unei opere de artă sau furnizarea unei dovezi false, care să sprijine identificarea eronată a autorului. Până aici, în general, nu s-a comis nicio infracțiune. În definitiv, mulți artiști amatori fac copii după picturi de Van Gogh sau Matisse, de exemplu, iar unii – chiar dacă doar din amuzament – chiar adaugă semnătura maestrului.

Cu toate acestea, dacă plastograful intenționează apoi să profite de pe urma contrafacerii, fie prin oferirea exemplarului contrafăcut spre vânzare, indiferent de cale, fie prin folosirea lui pentru alte modalități de a scoate bani – atunci acțiunea lui devine **fraudă**, iar aceasta este o infracțiune.

Prin lege, cineva care copiază un exemplar de bancnotă, de exemplu chiar fără a încerca să o pună în circulație, este vinovat de plastografie sau, mai exact, de contrafacere. Iar o persoană care ia numele unei alte persoane cu intenția de a comite o infracțiune sau care se prezintă dându-se drept altcineva poate trece imediat de la simplul fals la comiterea unui act de fraudă.

După cum vom vedea din această carte, aproape orice a fost, cândva sau altcândva, falsificat sau contrafăcut. Și n-a fost vorba numai de opere celebre de artă, bancnote sau alte obiecte de fiscalitate, testamente, acte de identitate, mobilier, bijuterii sau ceramică. De-a lungul anilor, falsificatorii lipsiți de scrupule și-au investit toată priceperea și concentrarea în producerea de sticle false de whisky, de exemplu, și de alte tipuri de mărfuri, incluzând aici orice, de la jeanși de marcă la cutii de fasole.

O imagine negativă a giulgiului de la Torino, despre care s-a crezut vreme îndelungată că ar fi pânza în care Iisus a fost înfășurat după răstignire. Datarea cu carbon sugerează însă că pânza are doar vreo 700 de ani vechime.

Identificarea monedelor contrafăcute era oricum relativ facilă, deoarece acestea erau mai ușoare ca greutate decât cele autentice. Aurul a fost cel mai greu metal cunoscut de-a lungul timpului; acesta era mai greu chiar și decât plumbul acoperit cu o folie subțire de aur. Un pumn de monede falsificate putea părea veritabil la prima vedere, dar cântărindu-le se dovedea rapid că ele sunt false. Pe de altă parte, suflând argint peste aramă, moneda falsă devenea o imitație credibilă, fiind descoperite asemenea monede contrafăcute datând de prin anul 400 î.Hr.

PĂCĂLIREA COLECȚIONARILOR

Pasiunea colecționării de monede este destul de veche. În Europa, oamenii au început strângerea de monede antice de prin secolul al XVII-lea, iar colecțiile lor au căpătat rapid o valoare de piață cu mult peste cea a metalului din care erau făcute

monedele. Falsificatorii, atrași firește de posibilitatea de a face ceva bani, vindeau imitații colecționarilor și astfel se face că în multe colecții s-au găsit falsuri evidente.

CUM SE PROCEDEAZĂ

Monedele originale sunt de obicei „bătute” din metal topit, presat între două matrițe gravate. Primii falsificatori (și mulți din cei actuali) nu dispuneau de această tehnologie. Ei făceau mulaje din teracotă sau din ghips după monedele originale pentru a le umple cu metal topit. Astfel că, de obicei, monedele contrafăcute rezultate nu redau cu claritate modelul și marginile lor sunt mai puțin bine definite.

FALSIFICAREA MONEDELOR ANTICE

Carl Wilhelm Becker (1772-1830) s-a născut la Speyer, în Germania, ca fiu al unui negustor de vinuri. Neavând succes în afaceri, pe la

Monedele din partea stângă sunt imitații ale monedelor romane, făcute de Carl Wilhelm Becker în secolul al XVIII-lea. În partea dreaptă sunt monedele originale.

DOSARUL INFRACTORULUI MOMENTUL EVRICA

Foarte mulți cunosc povestea cu Arhimede alergând gol pe străzi și strigând: Evrica! Dar câți știu că de fapt Arhimede a fost un foarte timpuriu „geniu depistator de falsificatori”? Arhimede (287-212 î.Hr.) era un matematician și inventator grec, născut la Siracuza, în Sicilia. El își datorează celebritatea unei descoperiri cunoscută sub numele de Principiul lui Arhimede. Hieron al II-lea, regele Siracuzei, i-a cerut lui Arhimede să afle dacă nu cumva coroana făcută pentru el era nu numai din aur, așa cum i se spusese, ci dintr-un aliaj inferior de aur și argint. Prin cântărire nu se putea dovedi nimic, deoarece nu exista nici o cale de a afla cât ar fi cântărit coroana în cazul în care

era făcută doar din aur masiv. Potrivit legendei, Arhimede își bătea capul cu problema asta într-o zi când se afla la băile publice – un mod obișnuit de petrecere a timpului liber în Siracuza antică. Când a intrat în cadă, a observat că trupul său face ca apa să dea pe dinafară. Dintr-o dată, el și-a dat seama că, din moment ce aurul este mai dens decât argintul, ar putea testa coroana de aur punând-o într-un vas plin cu apă, pentru a măsura câtă apă dislocă. Dacă înlocuia mai multă apă decât echivalentul în aur masiv, atunci însemna că era un fals. Se spune că Arhimede a fost așa de emoționat de descoperirea sa încât a uitat să se mai îmbrace și a alergat gol pe străzi către casă, strigând: *Evrica!* (am descoperit !)

După ce armatele romane au cucerit Siracuza, în anul 212 î.Hr., Arhimede a fost omorât de către unul din soldați.

treizeci și ceva de ani s-a dus la München să învețe arta gravării matrițelor. El a făcut copii perfecte după monede grecești, romane și medievale, pe care le-a turnat în aur și argint. Becker le-a vândut negustorilor, printre care se afla și T.E. Mionnet, autorul unei vaste lucrări despre monedele antice, care la rândul lui le-a vândut colecționarilor particulari.

Pentru a masca înșelăciunea, multe dintre monede erau patinate, „lucrate“, în așa fel ca să pară mai vechi decât erau în realitate. Se spune că Becker le „învechea“ plasându-le în ceea ce el numea „cutia trăsorii“. Aceasta era o cutie metalică, plină cu pilitură de fier, atașată la osia trăsorii.

Ca mulți alți plagiatori, Becker a realizat un profit redus. Producerea unui set de 269 de monede, vândute lui Mionnet pentru 1350 de florini, l-a costat pe el 550 de florini. Se estimează că o cantitate asemănătoare de monede, dar veritabile (nimeni nu știe dacă nu cumva Mionnet a vândut falsurile drept originale) ar fi fost evaluată cam la 67.000 de florini.

Pe la 1826, vederea a început să-l lase pe Becker și n-a mai putut continua să graveze matrițe. Când a murit, doi ani mai târziu, văduva lui a folosit cele 331 de matrițe lăsate de el pentru a produce copii ieftine ale monedelor, în plumb. Mai târziu, matrițele au ajuns la Muzeul Imperial din Berlin.

Deși destul de rar, oamenii încă mai falsifică monede și în ziua de azi. Copii contrafăcute după noile monede euro, în valoare de doar 1,2 dolari americani, au fost depistate în circulație.

ÎȘI MERITĂ VALOAREA CONFORM GREUTĂȚII METALULUI ?

O vreme, în cursul secolului al XIX-lea, platina, care este ceva mai grea decât aurul, era folosită pentru baterea monedelor în anumite țări, printre care și Rusia. Când oferta de metal a depășit cererea, prețul platinei a scăzut chiar și sub cel al argintului, iar plagiatorii puteau produce monede de platină acoperite cu puțin aur. Deoarece monedele păreau să fie în regulă după greutatea percepută la mână, mulți oameni erau înșelați.

Tot mai mulți plagiatori îndrăzneți și-au dat seama că prețul lingoului de aur era adesea mai scăzut decât evaluarea monedelor făcută de către autoritățile statale. Unii falsificatori au putut astfel să reproducă baterea monedelor folosind aur veritabil. Când se folosește aur veritabil, această activitate este definită mai degrabă ca „producție ilegală“, decât ca plagiere. Este oricum considerată în continuare

DOSARUL INERFACTORIULUI NU TE LASA TAIAT!

De-a lungul ultimilor 2000 de ani au proliferat toate metodele de falsificare a banilor, care de care mai ingenioase. Dar falsificarea monedelor amenința economia statului, astfel încât contrafacerea integrală a banilor a fost adesea considerată drept delict de trădare, pentru care se putea aplica pedeapsa cu moartea. Delicvenții mărunți încercau fentarea pedepsei prin tăierea a unor mici fragmente din monedele originale, pe care apoi le lipeau împreună cu celelalte părți și turnau piese noi, denumite „tăieturi“. Când erau prinși, deoarece monedele aveau mereu urechile sau nasurile aceleași, ele erau identificate cu ușurință.

infracțiune, deoarece se folosește ilegal de însemne oficiale. În secolul XX, țările mai dezvoltate au eliminat treptat din uz monedele de aur și argint. Singurele monede care sunt azi produse și păstrate în circulație sunt cele cu valoare redusă, făcute din aliaje ale unor metale uzuale, precum cuprul sau nichelul. Costul metalului poate fi egal sau mai mare decât valoarea înscrisă pe aversul monedei și, adăugat la costul muncii, face ca falsificarea de monede să fie în general neprofitabilă. Deși destul de rar, oamenii încă mai falsifică monede și în ziua de azi. Contrafaceri după noile monede euro, cu valori cuprinse între 1 și 2 dolari americani, au fost deja descoperite în circulație.

O SCHIMBARE MARE LA REST MIC

La un moment dat, prin anul 170, în Italia monedele de mică valoare au dispărut din circulație. În locul lor au fost folosite ca rest cartelele de metrou, biletele ori bancnotele dactilografiate, fisele de telefon și chiar bomboanele. Chipurile, scrișiva întreprinzători japonezi descoperiseră că metalul monedelor era mai valoros decât denominarea oficială și cumpăraseră tot disponibilul de monede.

PROBLEME PENTRU FALSIFICATORI

Producătorii de monede contrafăcute s-au confruntat și încă se mai confruntă cu două probleme: Una este cea a fabricării plagiatelor care să fie prinși. Cealaltă problemă o reprezintă plasarea în circulație a falsurilor și obținerea de profit. Falsificarea la scară mică poate însemna producerea de bani falși pentru acoperirea celor necesare, respectiv prin înlocuirea de piese cu valoare denominată mare

pentru a obține în schimb bani veritabili. Dar, folosind această metodă, există pericolul permanent de a fi prins.

Pentru producția la scară mare, este necesară o organizație intermediară, cu misiunea de a pune în circulație banii falși fără ca aceștia să fie depistați. Aceasta este cel mai adesea o bandă, o rețea criminală internațională, dar dovezi recente sugerează că sunt implicate și organizații teroriste. Astfel de rețele urmăresc și ele profitul, așa că plătesc falsificatorilor doar un procentaj din valoarea falsurilor.

În timpul cruciadelor (între 1096 și 1303), forțele creștinătății care se luptau cu ostașii islamici pe Pământul Sfânt au produs copii ale monedelor locale. Deși relativ cam din topor, aceste imitații au fost totuși turnate din aur și argint și au putut fi folosite în comerț.

O adevărată colecție de
bancnote contrafăcute,
confiscată de agenții
federali în Los Angeles,
California, pe 27
august 1956.

DOSARUL INFRACTORULUI PRIVIȚI MAI ATENT

Puțini oameni se uită îndeaproape la bancnotele pe care le mănuiesc, ceea ce este în avantajul plagiatorului, deoarece diminuează șansele ca falsul să fie descoperit. Când a apărut pentru prima dată fotocopierea, o serie de falsificatori au răspândit cu succes fotocopii ale bancnotelor în operațiuni de scurtă durată. Acestea erau recunoscute abia la o cercetare mai atentă, dar între timp falsificatorul dispărea.

Detalii mărite de pe o bancnotă de 5 lire sterline, emisă Banca Angliei (stânga), și de pe o copie contrafăcută (dreapta). Deosebirea dintre contururile gravate cu claritate de pe bancnota veritabilă și cele ale copiei este foarte evidentă.

Ca alternativă, schema la scară medie include înființarea unei mici rețele de crimă organizată. Iată cum operează: Mai întâi, folosind bani veritabili, unul sau mai mulți membri ai rețelei vor cumpăra bijuterii, blănuri ori alte mărfuri de valoare care pot fi ușor vândute oriunde. La puțin timp, ei vor reveni la negustorul de unde au mai cumpărat și vor achiziționa o cantitate mai mare de marfă, dar de data asta plătind cu bani falși. Până să descopere negustorul că banii sunt falși, infractorii vor fi de mult dispăruți.

BANII DE HÂRTIE

Un om de afaceri și jucător la bursă scoțian, numele John Law (1671-1729) a introdus bancnotele de hârtie în Franța, în anul 1716. Acestea erau în fapt niște poliție, cambii, în cazul cărora, Banca lui Law accepta

depunerea de monede și se angaja să le înapoieze la cerere. Din păcate, după doar patru ani, proiectul a căzut, eșecul fiind cunoscut sub numele de „Bășica Mississippi”. La vremea respectivă, Louisiana era posesiune franceză și Law a introdus banca într-un parteneriat cu o campanie care plănuia să exploateze vastele resurse din valea fluviului Mississippi. Când banca a dat faliment, Law a fost nevoit să fugă în Franța. În ciuda acestui început nefericit, folosirea banilor de hârtie a fost mai târziu adoptată pe scară largă. Firește, proliferarea micilor bănci în secolul al XIX-lea a încurcat contrafacerea bancnotelor, activitate care a rămas până în zilele noastre principala ocupație a falsificatorilor. Oricum, banii nu reprezintă unica hârtie de falsificat. Cecurile, certificatele de depozit, titlurile guvernamentale, chiar și timbrele poștale atrag

Când agenții Serviciului Secret american au efectuat o razie într-o tipografie din Milwaukee, Wisconsin, au confiscat cearceafuri de bancnote nedecupate, de câte 10 și 20 de dolari, totul în valoare denumită de peste jumătate de milion de dolari.

atenția escrocilor. Mari cantități de bancnote contrafăcute iau drumul crimei organizate, al rețelelor specializate în comerțul cu droguri și arme. Când un pachet ori o geantă cu bancnote este înmănată pe furiș pe o alee întunecată, nimeni nu se apucă să cerceteze cu atenție conținutul la lumina lanternei. Adesea, fiecare pachet conține doar la suprafață și la fund câte o bancnotă veritabilă. Ulterior, bancnotele false vor fi puse cu grijă în circulație, acestea putând a fi descoperite doar prin testul făcut de bancă.

SERVICIUL SECRET AMERICAN

Înainte de 1862, banii de hârtie constau în bancnote emise de băncile locale autorizate. Nu existau nici un fel de monede ori bancnote federale, iar Congresul lăsa pe seama autorităților locale și asociațiilor bancare detectarea și pedepsirea falsificatorilor. Trezoreria Statelor Unite a promovat apoi mai multe legi în Congres, culminând cu Legea Băncii Naționale din 1863, care autoriza emiterea de bancnote federale („verzișorii”).

Oricum, pentru a putea fi menținută confidențialitatea în ceea ce privește finanțele federale, combaterea cu succes a falsificatorilor constituia o problemă căreia trebuia să i se găsească rezolvarea. Hugh McCulloch, Secretar al Trezoreriei, a inițiat în iulie 1865 un proiect pentru înființarea unui Serviciu Secret al Statelor Unite cu sediul în Washington D.C.. Conducerea acestuia i-a fost încredințată lui William P. Wood, care avea deja experiență în descoperirea falsificatorilor.

Banii nu reprezintă unica hârtie de falsificat. Cecurile, certificatele de depozit, titlurile guvernamentale, chiar și timbrele poștale atrag atenția escrocilor.

În ciuda unor eforturi considerabile depuse de angajații Serviciului Secret, falsificatorii și-au văzut în continuare de treabă. De exemplu, la 70 de ani de înființare, s-a calculat că victimele fraudelor bancare pierduseră peste 770.000 de dolari anual. În 1937, când Frank J. Wilson a fost numit șef al Serviciului, el și-a propus să instruiască publicul larg pentru a putea descoperi bancnotele false. Mii de circulare referitoare la descrierea bancnotelor false aflate în circulație au fost distribuite către bănci și comercianți. Agenții Serviciului Secret au vizitat bănci și magazine pentru a demonstra cum se manifestă falsificarea. Un film, *Cunoaște-ți banii*, a arătat cum se produce falsificarea, în timp ce milioane de

manifeste descriau cum se poate face identificarea falsurilor. La început, programul a avut un mare succes, care a condus la reduce-rea pierderilor anuale cauzate de falsificatori la numai 48.000 de dolari, respectiv la o scădere de 93%. Cu toate acestea, ulterior, volumul bancnotelor false a crescut dramatic și, deși Serviciul Secret confiscă mari cantități înainte ca bancnotele să intre pe piață, media pierderilor a fost estimată la aproape 12 procente din total. În 1971, de exemplu, cantitatea confiscată totaliza 23 de milioane de dolari, iar mai târziu alte 3,4 milioane de dolari falși au fost descoperite în circulație.

ROLUL SERVICIULUI SECRET AMERICAN

În general se crede că domeniul de activitate al Serviciului Secret include doar protecția președintelui, a familiei sale, a colegilor de instituție, a înalților demnitari străini aflați în vizită și detectarea cazurilor majore de spionaj. Investigarea falsificărilor rămâne însă o parte importantă a activității Serviciului, care, mai nou, este autorizat să depisteze fraudelor legate de carduri și computere, furturile de identitate și amenințările teroriste la adresa securității financiare. În martie 2003, o parte a

Bancnote originale de 1 dolar, ieșind de sub tipar.

DOSARUL INFRACTORULUI MIZERIA TALERULUI CU DOUĂ FETE

Printre multe contrafaceri „semnate” William Smith era și o poliță federală la purtător, cu dobândă, în valoare de 1000 de dolari. În 1865, când William P. Wood a devenit primul șef al Serviciului Secret al Trezoreriei Statelor Unite, el a descoperit polița falsă. Oficialii trezoreriei erau convinși că un fals de o asemenea calitate nu ar fi putut fi produs decât prin intermediul unor matrițe sustrase din Trezorerie și au oferit o recompensă substanțială pentru orice fel de informație referitoare la caz. Când Wood l-a prins pe William Brockway cu documente falsificate, i-a propus o înțelegere. În schimbul matrițelor, Brockway urma să scape de acuzație, iar Wood ar fi solicitat recompensa pentru sine. Brockway însă a refuzat, și-a apărat poziția și a avut și noroc. Wood avea deja o reputație proastă și a fost schimbat curând după aceea de la conducerea Serviciului. Iar cazul a fost închis.

Serviciului Secret a fost transferată de la Trezoreria Statelor Unite către nou creatul Departament al Securității Statului.

WILLIAM BROCKWAY, FALSIFICATORUL NEPOCĂIT

Născut William Spencer în 1822, cunoscutul falsificator american William Brockway a fost un copil adoptat, care și-a luat pseudonimul de la părinții adoptivi. În mare măsură un autodidact, el a participat la cursuri de drept și chimie a electricității la Yale. Înaintea Războiului Civil, tipografii comerciale produceau bancnote locale sub supravegherea unui oficial din partea băncii emitente. Într-o zi, la o bancă din New Haven, Connecticut, Brockway a reușit să distragă atenția oficialului băncii, strecurând apoi o foaie subțire de plumb prin presă. Astfel a obținut un tipar pozitiv al bancnotei de 5 dolari și după aceea, aplicând tehnicile învățate la Yale, a reușit să tipărească în jur de 1000 de bancnote pentru propria lui folosință. Om bogat pentru o vreme, Brockway s-a instalat binișor în Philadelphia, unde, îmbrăcându-se sobru și dându-se drept agent de bursă, s-a căsătorit. În 1860, a cunoscut un gravor de

origine britanică, William Smith, care lucra ca zilier la gravarea bancnotelor în New York, iar îndemânarea lui, combinată cu o memorie fără cusur, l-a ajutat să facă reproduceri perfecte. În același timp, Brockway a găsit un partener potrivit de afaceri în persoana lui James B. Doyle, un bărbat interesat îndeosebi de munca la fermă și de cumpărarea de pământ. Doyle posedea numeroase conturi bancare prin care falsurile ar fi putut fi trecute.

Brockway, Doyle și Smith și-au continuat cariera de succes timp de 15 ani. În 1880, Smith a gravat un titlu în valoare de 1000 de dolari scadent pentru răscumpărare anul următor, hârtia specială pentru acest titlu fiind furată chiar din fabrica unde se producea. Cam tot atunci, soția lui Brockway consulta un avocat în vederea divorțului, iar acesta i-a sugerat cunoscutului său, agentul Drummond de la Serviciul Secret, că afacerile lui Brockway ar merita cercetate. Brockway a fost pus sub supraveghere și legătura lui cu Doyle a fost observată. Acesta a fost urmărit până la locuința lui Smith și a fost văzut plecând cu un pachetel. Mai târziu, când a fost arestat în Chicago, la Doyle s-au găsit 204 titluri falsificate. Brockway a fost și el arestat, dar a făcut o înțelegere cu

Artistul italian din secolul XX „Mariolino da Caravaggio” (pe numele său adevărat Feraboli) a inclus reproduceri de timbre poștale în picturile sale, câștigându-și titlul de „falsificator”.

Drummond, oferind în schimbul imunității peste 23 de seturi de plăci, o ascunzătoare cu hârtie specială și tipărituri falsificate în valoare de 50.000 de dolari. La procesul lui Doyle, Brockway a susținut afirmația acestuia cum că Doyle nu știuse de loc că titlurile erau falsificate. În ciuda mărturiei, Doyle a fost condamnat la 12 ani de pușcărie.

LEGEA L-A AJUNS DIN URMĂ PE BROCKWAY

În 1883, Drummond l-a prins pe Brockway în posesia unor titluri de la calea ferată. Brockway a primit o condamnare de 5 ani la Sing Sing, din care a executat doar 3. După eliberare, el s-a ocupat iar de falsificări, dar se pare că a fost turnat și a mai făcut 10 ani de

DOSARUL INFRACTORULUI PRINCIPALELE TIPURI DE TIPĂRITURĂ FOLOSITE ÎN PRODUCEREA BANCNOTELOR

INTAGLIO

Acesta a fost procedura originală folosită pentru tipărirea bancnotelor. O placă de metal putea fi gravată manual sau cu mașina. Sau se putea transfera o imagine foto pe ea, apoi era gravată în metal. Placa este dată cu cerneală peste tot și apoi ștersă bine, lăsând cerneală doar în spațiile gravate. Când acesta este tipărită, cerneala se prinde de hârtie, așa că este detectabilă; în multe cazuri poate fi simțită chiar trecând degetele pe suprafața hârtiei.

LITOGRAFIA OFFSET

O placă metalică este acoperită cu substanțe chimice și apoi este expusă la o imagine negativă pentru a fi tipărită. Aceasta „fixează” imaginea pe placă, în timp ce învelișul chimic nefixat este șters. La tipografie, placa este mai întâi umezită și apoi cerneluită. Cerneala se lipește numai de imaginea fixată și este transferată (offset) pe un rulou de cauciuc și de acolo pe hârtie. La microscop, tiparul realizat este neted.

LETTERPRESS

Tiparul metalic este asamblat, ori doar o singură placă metalică este formată prin procedeu foto, dar nu ca la litografie, apoi este gravată astfel că imaginea rămâne perfectă la suprafață. Acest revers al imaginii în relief poate apoi fi cerneluit și tipărit. Dacă cerneala concentrată este folosită abundent, examinarea microscopică ar putea revela o ușoară proeminență la tipărire. Bancnotelor li se dau în acest fel numere de serie, folosindu-se o așa numită „cutie de numărare”, care funcționează mai bine decât kilometrajul unei mașini, făcând clic înaintea fiecărei imprimări.

OFFSET USCAT

Este la fel ca procedeu LETTERPRESS, angajând plăci care au fost gravate pentru a lăsa o imagine în relief, care apoi este prelucrată offset, ca o litografie.

SCREEN PRINTING

Denumită și serigrafie, aceasta se folosește de un ecran plat de mătase, nailon sau metal, pe care este produsă prin procedeu foto o imagine tipărită (matrițată). Un rulou cerneluit, trecut peste ecran, transferă imaginea dedesubtul hârtiei.

pușcărie. În 1905, la vârsta de 83 de ani, a fost surprins cumpărând hârtie de calc, arestat și interogat. Însă a fost eliberat a doua zi, judecătorul considerând că era prea bătrân pentru a mai fi suspectat. Brockway a mai trăit 15 ani, murind în 1920, la vârsta de 98 de ani.

CUM SE GRAVEAZĂ O PLACĂ

Bancnotele originale și alte titluri sunt tipărite în întregime ori pe părți, de pe plăcile gravate. Această metodă de tipărire este cunoscută sub numele de „intaglio” (vezi, pe pagina alăturată, principalele tipuri de tipar folosite la producerea bancnotelor). În secolele al

XIX-lea și XX, gravorii pricepuți și desenatorii făceau aceste plăci manual, iar falsificatorii erau nevoiți să folosească aceleași procedee. Din această cauză, cunoscuta caricatură a falsificatorului, îl arată purtând la ochi ecranul de protecție, ghemuit într-o vizuină secretă cu bancnotele lui contrafăcute, fiecare tipărită independent la o presă manuală și atârând pe o frânghie de rufe, la uscat. Pe la mijlocul secolului XX, era folosit oficial un procedeu mult mai complicat pentru a copia plăcile. Gravarea originală în oțel era accentuată și imprimată de câteva ori pe un cilindru neted de oțel, producân-

O placă de tipar intaglio pentru o bancnotă de 5 lire emisă de Banca Angliei. Pentru a se asigura că gravarea este reprodusă fidel, orice imperfecțiune minoră este polizată manual.

du-se o imagine îmbunătățită. Aceasta a fost apoi întărită și imprimată pe rând, pe o coală de oțel sau cupru, fiind multiplicată în poziția corectă de tipărire. Coala era placată electric cu crom, pentru a fi mai rezistentă, și apoi înfășurată în jurul cilindrului de la presa de tipar.

BANI FĂCUȚI SCRUM?!

La sfârșitul celui de-al doilea război mondial din Europa, cele patru puteri aliate (Statele Unite, Marea Britanie, Franța și Uniunea Sovietică) au ocupat Germania și Austria. Fiecare dintre cei patru cuceritori guverna câte o zonă. Exista o severă raționalizare a

alimentelor și a serviciilor elementare, dar și a țiğărilor din Occident. În această situație, țiğările au devenit curând o importantă monedă de schimb, valută forte. Ele puteau fi schimbate pentru bunuri de toate felurile, ori folosite ca mită pentru a obține favoruri din partea oficialităților. Oricum, deoarece țiğările erau valoroase pentru economie, nimeni nu le-ar fi fumat pentru că era ca și cum ar fi pus pe foc bancnote de câte 10 dolari. Escroci, acționând rapid pe piața neagră, puteau fi văzuți cărând pachete și genți cu sute de țiğări de contrabandă. Și deoarece acești „bani” treceau din mână în mână, în cel din urmă tutunul urma să

Un agent al Serviciilor Secrete ale S.U.A. folosește un microscop de comparație pentru a cerceta un caz suspect de contrafacere de monedă. Microscopul pune laolaltă imaginea unei bancnote veritabile cu cea suspectă, astfel încât cele mai mici detalii ale lor să poată fi comparate.

se usuce și să dispară treptat, lăsând goi micii cilindri de hârtie, care totuși și-au păstrat valoarea nominală de schimb. Nu se cunoaște dacă cineva a intrat pe această piață cu baxuri de țigări contrafăcute, ce n-au trecut vreodată printr-o fabrică de tutun, dar această posibilitate a existat.

S-O LUĂM ÎNAINTEA PLAGIATORILOR

În efortul lor constant de a-i întrece pe falsificatori, oficialii Trezoreriei Americane și partenerii lor din toată lumea au născocit metode ingenioase pentru a face imposibilă copierea bancnotelor. Designerii au adoptat procedee foto prin se adaugă detalii la plăcile gravate, rezultând o tehnică imposibil de plagiat. Pentru un timp, plagiatorii n-au avut nici o șansă decât să continue gravarea manuală, ori să încerce să

strecoare fotografiile colorate precar, drept bancnote veritabile.

Oricum, situația s-a schimbat dramatic în anii '50, odată cu dezvoltarea fotolitografiei (vezi Principalele tipuri de tipărire folosite în producerea de bancnote de la pagina 20) și a tipografiei ofset. Separarea foto a culorilor și așa-numita „micuță” presă ofset (nu chiar așa de mică și destul de scumpă) au devenit uneltele plagiatorului modern în anii '50. Acest echipament se utilizează în cadrul multor afaceri legale inițial neinteresate de tipărit, de unde e relativ facil de achiziționat pentru cumpărătorul potențial.

De prin anii '80, falsificatorii și-au mutat atenția din ce în ce mai mult către folosirea computerelor cu scanere de mare finețe la separarea culorilor.

Acum când echipamentul computerizat este foarte la îndemână, falsificarea pe computer a devenit cea mai periculoasă. Bancnotele originale pot fi scanate electronic – reproducându-se absolut totul, aproape până la cele mai mici detalii – și apoi copiate în culori acceptabile cu ajutorul imprimantelor laser.

Inspectorii Serviciului Secret al Statelor Unite trebuie să supună bancnotele suspectate de fals unei atente cercetări. Aici, un agent al Serviciului Secret examinează un exemplar la lumină alternativă.

Produsul final al scannerului poate fi un set de patru negative separatoare de culoare, gata de a fi puse pe plăci și tipărite la presa offset. Acesta a fost procedeul folosit de falsificatorul englez Stephen Jory, care, în anii '90, a inundat piața cu bancnote falsificate de 10 și 20 de lire sterline. El nu era tipograf, dar avea legătură cu un neamț poreclit „Hermann Scannerul“, care-i furniza negativele. Acest individ își „semna“ falsurile prin schimbarea culorii unei mici pete din fondul gravat pe spatele bancnotei de 20 de lire.

Noua emisiune de bancnote pe care tiparnița lui Jory n-o mai putea falsifica, conținea un fir metalic continuu, încastat în hârtie; mai mult, metalul era sesizabil

„În 1992, spargerile de bănci care au avut loc în Statele Unite au produs pierderi de... 63 de milioane de dolari. Dar în același an, aceleași instituții financiare au pierdut 4,2 miliarde prin fraudă. Cel care fură bani cu stiloul, se alege cu mai mult decât cel care fură cu pistolul.“

— FRANK ABAGNALE

doar ca o linie întreruptă pe fiecare față a bancnotei. Jory o putea reproduce prin imprimarea pe bancnote a unui fir metalic discontinuu. A fost prins în cele din urmă în 1998, când un asociat, pe care-l angajase ca să distrugă colile care i-ar fi putut dovedi vinovăția, a fost prins cu acestea în depozit.

PLAGIEREA PE COMPUTER

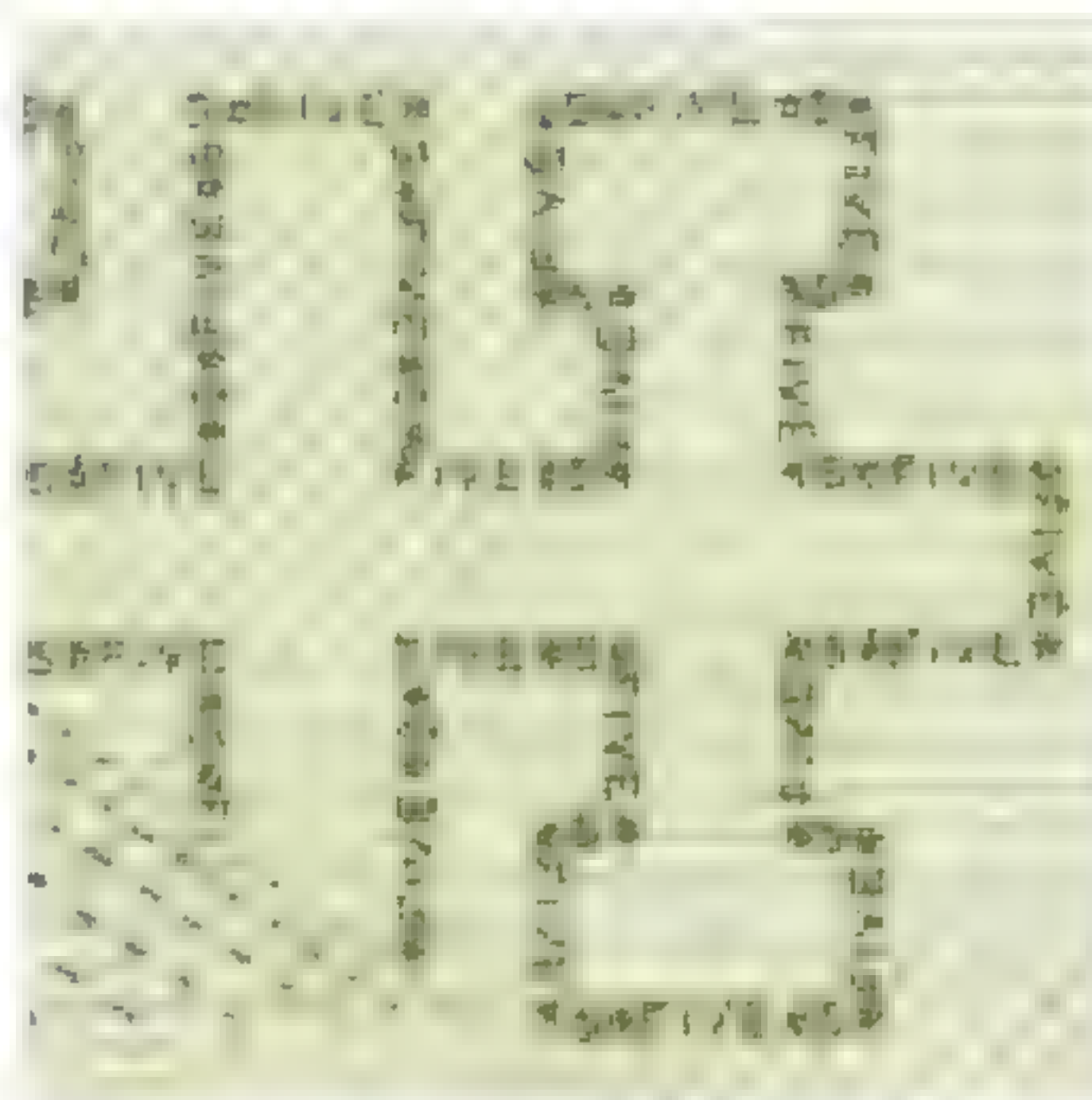
Ultimele noutăți în domeniul falsificării, dezvoltarea acesteia, se trag de la adoptarea pe scară largă a editării pe calculator și a facilităților tipăririi pe bază de laser. Produsul poate fi identificat relativ ușor de către experți, dar „la grămadă” încă poate fi plasat pe piața liberă. Ingenuitatea falsificatorilor este remarcabilă: Produsul scannerului poate fi modificat pe un computer de o asemenea manieră încât însemnele de siguranță precum filigranul și firul metalic întrerupt ajung să fie „șterse” și ulterior refăcute. Pe cecuri, însemnele precum valoarea și semnăturile pot fi schimbate cu ușurință. În 1989, o organizație internațională a crimei organizate a escrocat 750.000 de dolari de la First Interstate Bancorp din Los Angeles.

Ei au furat un cec de dividende veritabil, i-au modificat suma înscrisă și numele persoanei ce urma să-l încaseze cu ajutorul unui computer și au tipărit cecul contrafăcut cu ajutorul unei imprimante laser. Cecul obținut a fost suficient de bine realizat încât să înșele vigilența celor de la biroul de decont al First Interstate.

Ca urmare, o serie de schimbări de design la cecuri și la bancnote au fost făcute tocmai pentru a împiedica fraude similare. Una dintre schimbări constă în introducerea unor elemente de detaliu atât de mici încât se situează sub limita de rezoluție a celor mai multe scanere și imprimante. În 1993, de exemplu, Imperial Bank din Los Angeles a lansat serviciul SafeCheck. „Măsurile de siguranță” ale acestuia includ tipare ale unor puncte foarte mici, ce nu pot fi scanate, renunțându-se la cuvântul „VOID” (fără valoare), vizibil pe copii. (Acest lucru este comparabil cu testele vizuale care au în comun diagnosticarea pe baza culorii oarbe, unde numai pe bancnotele cu contrastul puternic pot fi

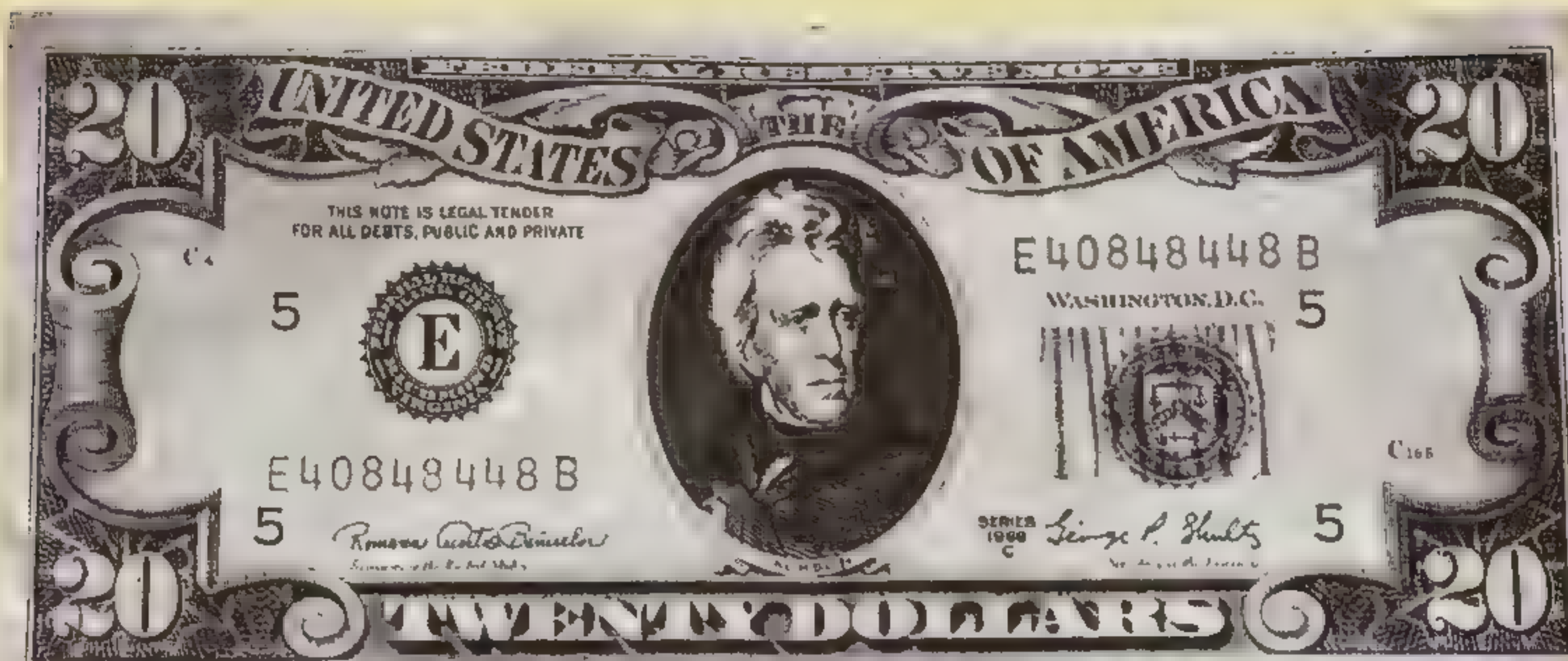
distinse figurile dintr-o zonă plină de pete de multe culori.) Ulterior banca a susținut că pierderile din cauza fraudelor au fost reduse cu 90% după introducerea SafeCheck-ului.

Printre alte precauții se află folosirea cernei fluorescente și a un înveliș chimic peste hârtie. Învelișul respectiv reacționează la folosirea oricărui curățător de cerneală. Oricum, tehnologia scanării culorilor este în continuă perfecționare. Începând cu anul 1991 linia ovală care înconjoară portretul lui Benjamin Franklin de pe bancnota de 100 de dolari are incluse prin microtipărire cuvintele „Statele Unite ale Americii”, care se repetă de câteva ori în această formă. O reclamă la

Câteva dintre cele mai ascunse detalii de pe bancnota de 5 lire emisă de Banca Angliei, încastrate pentru a spori dificultatea falsificării. Un desen microtipărit este încastrat în fundalul bancnotei (sus), în timp ce valoarea tipărită (jos) este descoperită doar la ultraviolete.

DOSARUL INFRACTORULUI ATOTPUTERNICUL DOLAR (FALS)

O bancnotă falsificată de 20 de dolari din Trezoreria Statelor Unite.

Cea mai falsificată valută din lume este dolarul american. În 1993 s-a raportat confiscarea a 20 de milioane de dolari falsificați pe teritoriul Statelor Unite, dar alte 121 de milioane au fost confiscate în alte țări. În afară de asta, mari cantități de dolari falși circulă în Asia, în Orientul Mijlociu și Europa Răsăriteană, fără a mai reveni în zonele unde pot fi identificate. De exemplu, autoritățile libaneze au raportat că începând cu 1992, mai mult de 2 miliarde bani contrafăcuți, în majoritate dolari, au fost produși de fundamentalistii șiiți, se pare cu ajutorul Iranului și al Siriei. Se estimează că o cincime din totalul bancnotelor circulă în Rusia – dolari și ruble – toate falsuri. India este și ea o sursă majoră de documente de bancă falsificate.

scanerul color, comercializat de o companie numită Envision la prețul de 1.799 dolari, a arătat că acest detaliu poate fi copiat. Envision a fost imediat vizitată de agenți ai Serviciului Secret și obligată să renunțe la reclamă, dar posibilitatea fusese demonstrată și exista.

Drept urmare, o mulțime de fabricanți de scanere au incorporat deja elementele anti-falsificare la mașinile lor. Un microcip special programat recunoaște însemnele bancnotei originale, percepând copiile doar ca file albe. Altă metodă nouă tipărește numărul seriei (la copie) cu semne microscopice, care sunt

invizibile pentru ochiul liber, dar pot fi detectate cu un echipament special. În ianuarie 2004, Adobe Systems a recunoscut că popularul său software Photoshop are incorporat un dispozitiv în stare să facă mai dificilă copierea bancnotelor. Serviciul Secret al Statelor Unite estimează că cea mai mare parte a falsificărilor bancnotelor se produce încă prin metoda tipăririi ofset, iar utilajele necesare folosite sunt ușor de depistat.

Oricum, falsificarea pe computer folosește un echipament similar celui din milioane de locuințe și sedii de firme. Această fraudă se

răspândește rapid și proliferază an de an amenințător. În iunie 2004, Oficiul pentru Gravare și Tipărire a estimat că 40% din totalitatea banilor falși ar putea fi produși digital.

CUM SĂ-L OPRIM PE PLAGIATOR

Ca parte a eforturilor progresive pentru combaterea falsificatorilor, începând din 1996 Oficiul American pentru Gravare și Tipărire a emis o nouă generație de bilete de Trezorerie, care a adus cu sine prima schimbare majoră a designului, din 1929 încoace. De-a lungul anilor, au avut loc mereu mici modificări de design, dar fără să afecteze imaginea de ansamblu a bancnotei. Parțial, au fost introduse folosirea microtiparului și a firului securizant. În zilele noastre, se emite câte o nouă serie la fiecare doi ani sau cu ocazia fiecărei numiri a unui nou Secretar al Trezoreriei. În noile bancnote sunt încorporate o serie de elemente inedite. Folosirea hârtiei filigranate (adoptată chiar pentru primii dolari, dar abandonată în 1879 pentru a permite folosirea unei hârtii conținând fire subțiri colorate) a fost reintrodusă. Cea mai notabilă schimbare de imagine este un mai mare și discret luminat portret, plasat într-o laterală, încorporând mai multe detalii. Fundalul include o foarte fină tipăritură de linii, dificil de reprodus de către tipograful plagiatori.

Numărul din colțul din dreapta-jos al fiecărei bancnote este tipărit cu o cerneală „cu culoare schimbătoare“, numită așa tocmai pentru că ea își schimbă culoarea în funcție de unghiul în care cade lumina. Poziția firului de siguranță variază în funcție de valoarea bancnotei și licărește în variate nuanțe la ultraviolete. Denominarea este și aceasta tipărită de-a lungul fiecărui fir: de exemplu, „STATELE UNITE ALE AMERICII – DOUĂZECI“ și drapelul american este reprodus de-a lungul marginii firului pe bancnota de 20 de dolari, cu semnul „20“ înăuntrul suprafeței înstelate de pe drapel. Microtipărirea este folosită pentru marginea unor portrete. Pe bancnota de 50 de dolari întâlnim procedeul pe gulerul președintelui Grant, iar la bancnota de

100 de dolari apare pe reverul hainei lui Benjamin Franklin. Începând cu septembrie 2004, a fost introdus un nou design pe bancnota de 50 de dolari, urmând noii bancnote de 20 de dolari din octombrie 2003. Elementele adăugate includ nuanțe rafinate de roșu și albastru pentru fundal, imagini cu drapelul fluturând și o mică stea argintie metalică.

TIMBRE POȘTALE FALSIFICATE

Primul timbru poștal, britanicul „Penny Black“, emis de Sir Rowland Hill în 1840, a fost falsificat un an mai târziu. Cu toate acestea, în zilele noastre, falsificarea

Examinarea la microscopul comparativ poate revela rapid diferențele dintre o bancnotă veritabilă și un plagiat, ca aceste detalii de pe fața portretului lui Benjamin Franklin care apare pe bancnota de 100 de dolari din 1959. Desenul original se află în partea stângă.

Primul timbru poștal din lume a fost „Penny Black” emis de Sir Rowland Hill de la Poșta Britanică, în 1840. Deși avea o valoare scăzută, a devenit curând ținta falsificatorilor, iar primele contrafaceri au apărut la doar un an de la emiterea acestuia.

timbrelor poștale aflate în circulație este relativ puțin profitabilă, deoarece valorile lor sunt relativ mici. Colecționarii, pe de altă parte, sunt dispuși să plătească sume mari pentru rarități; mulți sunt fericiți să cumpere copii recunoscute. Cel mai vechi plagiat cunoscut, Penny Black, de exemplu, a fost vândut în 1991 pentru 1.350.000 de lire sterline.

Cele mai vechi timbre produse în multe alte țări au devenit curând rarități, și pe la mijlocul secolului al XIX-lea o mulțime de falsuri se aflau deja pe piață. Printre pionieri era Samuel Allan Taylor (1838 -1913), care a condus așa numita „Bandă Boston”. Născut în Scoția, el a venit în Statele Unite încă de copil, începând comerțul și afacerile cu timbre și făcând primul său fals în 1863. Cu mulți ani înainte ca țări precum Paraguay sau Guatemala să producă propriile lor timbre, banda Boston fabricase într-o veselie falsuri pentru vânzare. Cam tot atunci, unele oficii poștale și de transport din Statele Unite au emis propriile timbre locale. Taylor a plagiat sute din acestea, uneori încorporând propriul portret. În 1893, a fost închis pentru o vreme, dar a continuat să fabrice falsuri până în 1905.

În primii ani ai comerțului cu timbre, mulți negustori au cumpărat plăcile ieșite din uz ale emisiunii, vânzând apoi timbre tipărite de ei drept originale. Printre aceștia se numără George Hussey și J. Walter Scott în Statele Unite, Stanley Gibbons în Anglia și J. B. Moens în Belgia. Din punct de vedere legal, acestea erau plagiate, deși dacă erau chestionați comercianții respectivi le prezentau drept „facsimile”.

DOSARUL INFRACTORULUI PLAGIATE MEDALIAE

Francois Fournier (1846-1927) s-a născut în Elveția, dar a devenit cetățean francez și a participat ca soldat la războiul franco-prusac (1870-1871). El s-a întors în Elveția, stabilindu-se în Geneva, unde a produs nenumărate timbre în facsimil. Atunci era ceva legal. Într-adevăr, au fost câștigate medalii de aur pentru aceste copii la expozițiile filatelice internaționale. Unul dintre câștigători era Louis-Henri Mercier, tot din Geneva. În 1904, Fournier a cumpărat tot stocul lui Mercier și a continuat să ofere facsimile. Când Fournier a murit, văduva lui a mai vândut și ea câte ceva, inclusiv echipamentul pentru tipărire și perforare, Uniunii Filatelice din Geneva. Societatea a sporit tipărirea timbrelor false și a pregătit albume despre opera lui Fournier. Apoi resturile stocului au fost arse.

În Germania, la Hamburg, firma Spiro a produs sute de contrafaceri din 1860 până spre 1880, și frații Senf au procedat la fel din 1870 până prin 1890. Problema facsimilelor a devenit așa de mare încât Societatea Filatelică Regală din Anglia a instituit un comitet de experți care trebuia să examineze orice material îndoielnic contra unui onorariu. și alte țări i-au urmat exemplul, dar fabricarea de facsimile a continuat

FALSIFICARE DOAR PENTRU AMUZAMENT

Așa-numitul „rege al timbrelor contrafăcute“ era Jean de Sperati (1884-1957). La o vârstă fragedă, el a început să falsifice timbre în Pisa, orașul său natal din Italia. Ca mulți plagiatori moderni ai operelor de artă, Sperati a solicitat autentificarea producțiilor lui de către experți. Odată păcăliți, experții ar fi furnizat un

Italian de origine, lui Jean de Sperati i s-a spus „regele timbrelor contrafăcute“. Insista întruna că replicile sale nu erau decât imitații, ba chiar a câștigat un proces în care l-a acuzat de defăimare pe cel care îl numise „falsificator“.

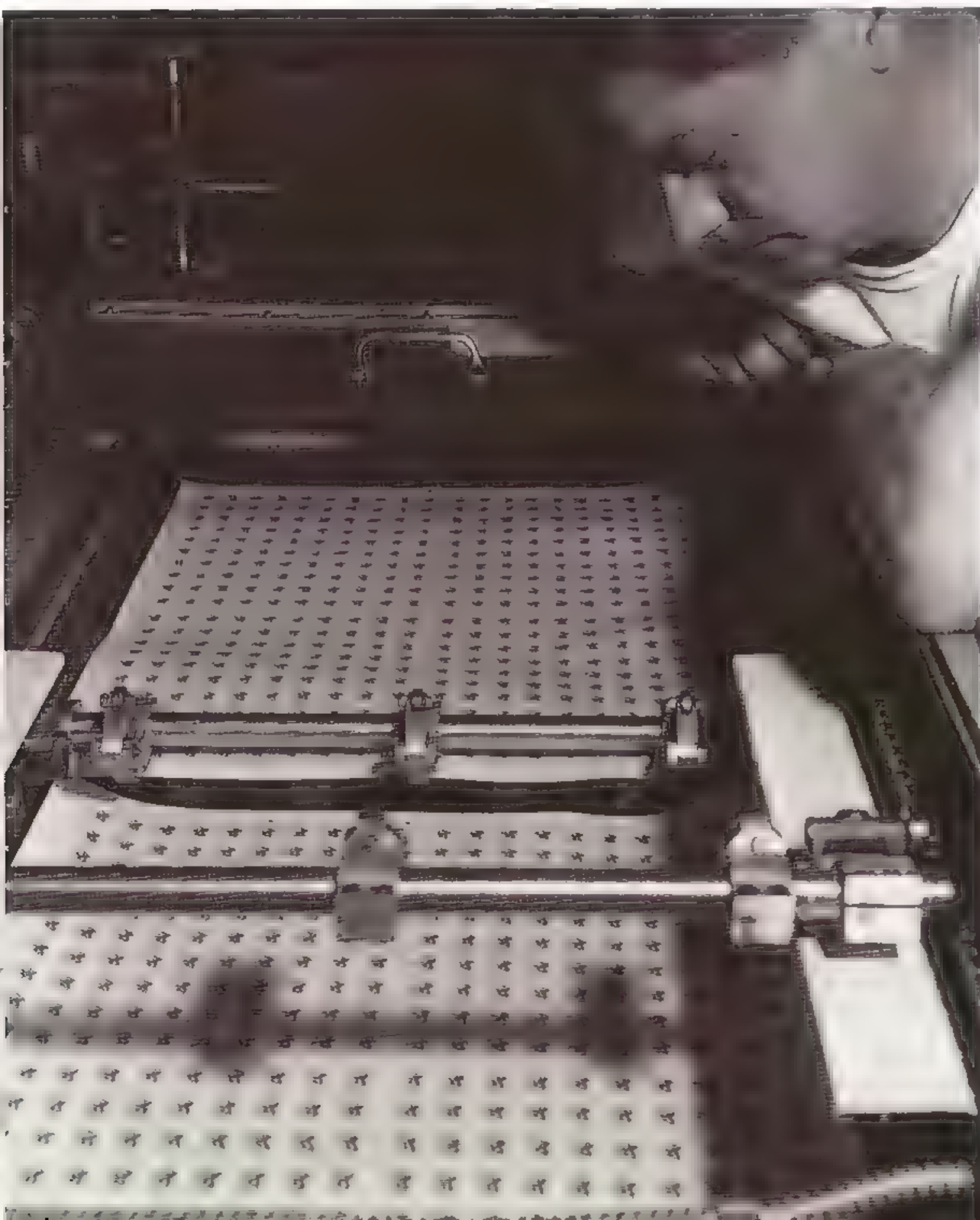
Calitatea timbrelor poștale britanice se verifică atent, coală cu coală, așa cum au fost scoase de sub tipar.

certificat de autenticitate și Sperati și-ar fi putut apoi prezenta timbrele la licitație. Prin anii '20 el a făcut ca falsurile sale să arate chiar mai veritabile supratipărindu-le cu antetul falsificat al oficiului poștal. În timpul celui de-al doilea război mondial, timbrele rare au devenit chiar mai căutate. Oamenilor le era simplu să le ascundă pentru a evita confiscarea lor de către nemți. Sperati a fost prins scoțând timbre din Franța și forțat să mărturisească faptul că erau plagiate, pentru a putea scăpa de lagăr. El a declarat că toate timbrele erau marcate pe spate, dar fiind făcute doar cu creionul, intențiile sale deveneau clare. De-a lungul vieții, Sperati a susținut public cum că el a fabricat doar „imitații“, ba chiar o dată i s-au plătit despăgubiri pentru că i s-a spus falsificator. Ajuns la vârsta de 70 de ani, lui Sperati a început să-i slăbească vederea, iar Asociația

Filatelice Britanică, în speranța stopării ilegalităților acestuia, a cumpărat toată marfa disponibilă pentru incredibila sumă de 20.000 de lire sterline. Trei ani mai târziu, la moartea lui Sperati, s-a descoperit că oricum acesta își continuase contrafacerile. „Doar din amuzament“, cum a mărturisit acesta pe patul de moarte.

CONTRAFACERI DE NECOMBĂTUT

Se credea că pentru eliminarea de pe piață a falsurilor era suficientă achiziționarea întregului stoc deținut de un plagiator. În 1967, Societatea Filatelice Americană a făcut o înțelegere cu etnicul belgian Raoul de Thuin (1889-1975), care falsificase mii de timbre și coli de tipar speciale în peninsula Yucatán din Mexic. Colonelul James DeVoss, secretar executiv al Societății Filatelice Americane, declara: „Noi îi știm toate afacerile lui de aproape 20 de ani, dar nu am fost în stare să le stopăm. Dacă Thuin ar fi făcut asta în Statele Unite, ar fi fost băgat în pușcărie, dar în Mexic n-a încălcat nici o lege, de când a lucrat numai cu timbre vechi, folosindu-și mai ales priceperea pentru a crea mărci poștale și a le spori valoarea prin raritatea lor. Autoritățile poștale americane au emis mandate pentru fraudă împotriva lui, pentru a-l împiedica să trimită corespondență în Statele Unite, dar falsurile sale au continuat să circule pe alte căi. „Societatea Filatelice Americană a cumpărat 1.636 de plăci și tot ceea ce a considerat că reprezintă echipamentul pentru plagiere, inclusiv cerneala folosită de Raoul de Thuin, aparent contra unei sume modice. Din punct de vedere legal, Societatea nu avea dreptul să dețină aceste materiale, așa că le-a folosit pentru tipărirea unei cărți ilustrate, Poveste din Yucatán, după care, cum au declarat, totul a fost predat Serviciului Secret. De Thuin a plecat la Guayaquil, în Ecuador. După moartea lui, a ieșit la iveală că acesta continuase să se ocupe de falsificarea timbrelor. În 2004, s-a descoperit că un comerciant de pe eBay, Juan Canoura senior, a

făcând rost de unele din materialele lui de
Tina. Căpota, care fusese băgat în afaceri în
urmii 16 ani, a anunțat că vinde și se retrage.
„Am terminat-o cu falsurile. Vreau să mă
bucur de anii care mi-au mai rămas de trăit”, a
declarat el.

ESCROCHERIA CU BANCNOTA PORTUGHEZĂ

Un falsificator de elită care nu tipărea
personal bancnote false, ci pune un tipograf
priceput și de încredere să facă treaba asta în
locul lui, a fost tânărul portughez, Artur Alves
Reis. Născut în 1896, Reis ajunge în 1916,
împreună cu tânăra sa soție, în Angola, pe-
atunci colonie portugheză din Africa de vest.
Avea asupra lui o diplomă universitară falsă,
ce dovedea studii de inginerie, și a găsit
repede o slujbă în domeniu. Economia
angoleză se afla într-o situație dezastruoasă,
iar guvernul portughez nu a făcut nimic ca s-o
ajute. La 24 de ani, Reis a fost în stare să preia
conducerea companiei de căi ferate la care
lucra și care se afla în dificultate, iar ulterior a
început să facă afaceri frauduloase cu acțiunile
acesteia. Oricum, afacerile necurate au fost
descoperite și după reîntoarcerea sa acasă la
Lisabona, în 1924, a fost arestat și a stat două
luni în pușcărie. În acest timp, a pus la cale un
plan excelent pentru a face rost de bani. De
cum a fost eliberat, a falsificat un document ca
încheiat între autoritățile angoleze și persoana
sa, document care-l autoriza să emită bancnote
portugheze în Angola, în valoare de 100 de
milioane de scuzi, contra unui credit,
împrumut imaginar în valoare de un milion de
lire sterline. Apoi a recrutat o mică echipă de
complici, nici unuia dintre aceștia nefiindu-i
permis să cunoască nimic în afara unor simple
detalii ale proiectului. Unul dintre complici,
Karel Marang, a abordat o firmă olandeză care
se ocupa de securitatea tipăriturilor; aceasta i-a
dat o scrisoare de recomandare către firma
Waterlow & Fii din Londra, care se ocupa de
tipărirea bancnotelor portugheze. Înarmat cu
această scrisoare, Marang a aranjat o întâlnire

Un falsificator de elită nu tipărește personal bancnote false, ci pune un tipograf priceput și de încredere să facă treaba asta în locul lui.

cu președintele firmei, sir William Waterlow.
Marang i-a spus lui sir William că emiterea de
bancnote trebuia ținută secretă. Consecințele
politice ar fi putut fi serioase dacă se
descoperea ceva și Marang a susținut că ar fi
negociat direct cu guvernatorul Băncii
Portugaliei.

Mai mult chiar, bancnotele au fost copiate
după altele deja tipărite, pe care s-ar fi
supraimprimat cuvântul „Angola” imediat ce
au ajuns în colonie. Când sir William și-a dat
acordul (fără a-și informa colaboratorii din
conducere), Reis a mai falsificat două scrisori,
ca din partea Băncii Portugaliei, prin care se
aproba înțelegerea. La începutul anului 1925,
au fost tipărite două sute de mii de bancnote
de 500 de scuzi, care au fost „aranjate” în așa
fel încât seriile lor să nu mai aibă succesiunea
firească, după care au fost expediate la
Lisabona. Între timp, Reis a format o
companie bancară, Banca Angola &
Metropola, cu filiale în Lisabona și Oporto, pe
care le-a finanțat cu bancnote contrafăcute.
Afacerea a mers așa de bine, oferind
împrumuturi cu dobândă scăzută și rate de
schimb mai bune decât concurența, încât în
iulie au mai fost comandate la Waterlow & Fii
încă 380.000 de bancnote.

În încercarea de a-și acoperi urmele, Reis a
început să cumpere acțiuni al Băncii
Portugaliei. Acesta era convins că dacă el și
complicii lui devin acționari majoritari va fi
imposibil pentru orice oficialitate bancară să
pornească o anchetă în legătură cu existența
bancnotelor plagiate. Numai că, în timp ce era
plecat într-o călătorie în Angola, un contabil
din Oporto a observat că înțelegerile de

Sir William Waterlow cu soția. În 1924, acesta a autorizat tipărirea a 580.000 de bancnote originale de 500 de scuzi, emise de Banca Portugaliei, pe baza a două scrisori falsificate de către Reis, fără să-și consulte colaboratorii din conducere.

Una din cele 200.000 de bancnote de 500 de scuzi portughezi, aparent veritabile, pe care firma londoneză Waterlow & Fii i-a produs, convinsă fiind de Reis.

schimb străine nu fuseseră înregistrate corect în registru și nici declarate.

La un control complet al tuturor bancnotelor deținute de Banca Angoleză, s-au descoperit în cele din urmă două cu aceeași

serie. Dar, desigur, nu puteai spune care din ele era originalul și care copia. Când descoperirea a fost făcută publică s-a stârnit panica: toți deținătorii de bancnote de 500 de scuzi au încercat cu disperare să le schimbe. La reîntoarcerea lui din Angola, Reis a fost arestat imediat ce a ajuns în port. Banca Portugaliei a fost forțată să cumpere toate bancnotele de 500 de scuzi și o vreme se părea că economia portugheză va intra în colaps. După un complicat proces, în 1929, Reis a fost condamnat la 20 de ani de închisoare. Dar povestea nu s-a încheiat atunci. Anul următor, Banca Portugaliei a dat în judecată firma londoneză Waterlow & Fii. Waterlow a susținut că acel caz se ocupa doar de bucăți de hârtie; Banca Portugaliei retrăsese bancnotele suspecte și a emis altele doar la costul tipăririi. Acuzarea, pe de altă parte, a cerut despăgubiri importante. În final, cazul a ajuns în apel la Camera Lorzilor, și Băncii Portugaliei i s-au acordat despăgubiri în echivalent de 60 de milioane de scuzi.

DOȘARUL INFRACTORULUI MAI BUN DECÂT ORIGINALUL?!

Până târziu în secolul XX, valoarea oficială a banilor se raporta la cotarea aurului, evaluare dependentă de cât de mare era rezerva de aur a unei țări. În 1931, britanicii s-au îndepărtat de cotarea în funcție de aur, după ce moneda de o liră din aur a ieșit legal din circulație. Dar Monetăria Regală a continuat să producă moneda de o liră din aur ca monedă ce putea fi folosită în schimburile comerciale cu țările dezvoltate. Aceasta s-a dovedit de mare importanță în timpul celui de al doilea război mondial, când, de exemplu, a fost folosită pentru finanțarea grupurilor de luptători din rezistență, împotriva nemților. Aceasta a rămas o monedă valoroasă pentru finanțele internaționale după război. Jose Beraha, membru al unei bogate familii de evrei sefarzi, s-a născut în 1907, la Skopje, în Macedonia. Când nemții au ocupat Iugoslavia, în aprilie 1941,

O monedă de aur falsificată, având gravat capul regelui George V, datată 1918. Interesant este că a fost singurul an în care monedele din aur cu valoarea de o liră nu au fost produse de către Monetăria din Londra. Plagiatorul trebuie să fi greșit din neatenție. Sau, pentru că ilegal este doar să plagiezi moneda legală, plagiatorul a creat deliberat o monedă care nu exista și deci el nu putea fi acuzat de vreun delict.

majoritatea membrilor familiei acestuia au fost deportați în lagărele de exterminare naziste. Dar Beraha, împreună cu doi dintre nepoții mai tineri, a reușit să fugă în Albania, unde, folosindu-se de lirele din aur, și-a plătit transportul cu barca până în Italia. Aici, Beraha a învățat limba, reușind să intre în afaceri. După terminarea războiului s-a apucat de exporturi, dar a fost nemulțumit de regulile complicate privitoare la controlul valutei. Lira de aur britanică a fost însă cheia care deschis toate ușile. Beraha a descoperit rapid că, în timp ce valoarea de piață a lirei de aur era de 20 de dolari, valoarea intrinsecă, ca metal, era doar de aproximativ 9 dolari. Beraha a înființat o mică monetărie pe Via Andrea Doria la Milano și a început fabricarea lirelor de aur. Lirele lui erau de fapt mai bune decât cele produse de Monetăria Regală, conținând cu un procent mai mult aur. În 1951, Beraha era milionar; el și-a vândut afacerea managerului său și s-a retras împreună cu familia în Elveția. Autoritățile britanice și-au dat seama curând cu ce se ocupa Beraha și, în 1952, au solicitat guvernului elvețian extrădarea acestuia sub acuzația de falsificare. Acesta însă a găsit un argument în apărarea sa. De când lira a fost scoasă legal din uz în Marea Britanie, n-a mai putut fi folosită pentru cumpărarea de bunuri ori servicii acolo, devenind de interes doar pentru colecționari sau negustorii de lingouri de aur. Beraha și-a trimis avocatul pe teren, în Anglia, ca să poată dovedi valabilitatea argumentelor sale: Într-adevăr, fiecare magazin și chiar Trezoreria Britanică au refuzat să accepte monedele din aur. „Încercați să le vindeți unui negustor de monede”, spuneau aceștia. La procesul pentru extrădarea lui Beraha, judecătorii elvețieni au respins solicitarea britanicilor, admitând că acesta nu s-a făcut vinovat de contrafacere.

CHARLES BLACK, OMUL DETALIULUI

Charles Black s-a născut în 1928 și s-a calificat ca producător de instrumente. El și-a folosit din plin priceperea timp de trei ani, inventând un nou sistem de încălzire termostatică pentru acvarii. Dar cunoștințele sale de inginerie l-au condus către comerțul cu mașini uzate, de unde în cele din urmă a ajuns să fie condamnat pentru implicarea în comerțul cu mașini furate. În pușcărie a discutat mult cu indivizi condamnați pentru plagiat, fals și nu mult după ce a fost eliberat, în 1969, s-a decis să-și folosească priceperea ca fotograf amator și s-a apucat de falsificat. Din fericire pentru el, tocmai s-a deschis o expoziție internațională de tipărit (IPEX) chiar la Londra. Black a petrecut ceva timp acolo împreună cu vânzătorii care erau foarte încântați să explice și să demonstreze cum funcționează produsele lor. Curând el și-a făcut „lista de cumpărături“, iar proprietarul unui cazinou (cunoscut doar cu numele de „Fred“) i-a furnizat capitalul. Black spunea celor de la care cumpăra echipament că intenționează să tipărească niște cataloage, iar soției sale îi zicea că avea de gând să producă reviste porno. El a construit un șopron mare în grădina sa, unde și-a pus tiparnița și echipamentul de făcut plăci și și-a transformat biroul într-o cameră obscură. În câteva zile a învățat singur tainele tiparului color. Cât a stat în pușcărie, Black a devenit tot mai disprețuitor față de ceilalți plagiatori. După cum spunea, aceștia se mulțumeau cu produse mediocre, pe când el lucra cu meticulozitate pentru ca plagiatele sale să arate cât mai aproape de original. Black a petrecut multe ore în camera obscură, realizând negative foto cu ajutorul cărora ar fi putut tipări în nuanțe de roșu, albastru, galben și negru, produse asemeni fotografiilor tipărite în revistele de elită. Nu era mulțumit cu un singur negativ pentru fiecare nuanță, făcând în schimb mai multe mărite și îngrijite, muncite, adunând diferitele piese împreună pentru a obține tonul potrivit pentru fiecare

zonă. Black împreună cu un asociat, Stanley Le Baigue, au început prin a produce cecuri la purtător în valoare totală de 250.000 de lire sterline, în bancnote de 50 de lire. Apoi Fred le-a distribuit prin intermediul organizațiilor criminale din lumea interlopă, la o treime din valoarea denominată. Cecurile și bancnotele sunt numerotate succesiv, folosindu-se o mică „cutie de numerotat“ și cerneală magnetică. Black a reușit să convingă un cunoscut de la o tipografie securizată, căruia i-au fost oferite în prealabil cecuri originale furate de el însuși, să sustragă trei cutii de numerotat și cantitatea necesară de cerneală. Black a supratipărit antetele mai multor bănci emitente, perforând și însăilând cecurile câte

Sus: Falsificatorul britanic Charles Black, cu un pumn de bancnote de 20, 10 și 5 lire sterline.

În pagina alăturată: Jean de Sperati lucrând la una din „côpiile“ sale.

zece odată între coperte de carton ștam-pilate. Numai atunci când cecurile ajungeau din nou la băncile emitente se descopereau falsurile și era retrasă de pe piață întreaga emisiune.

COARDA ELECTRICĂ ȘI GLICERINA

Apoi Black s-a decis să falsifice bancnote de 50 și 20 de dolari, dar acestea ridicau o nouă problemă. Hârtia folosită de Trezoreria Statelor Unite pentru tipărirea acestor bancnote conținea ca măsură de siguranță împotriva falsificării o combinație de fire roșii și albastre. Black a găsit o soluție în stilul său. El a răzuit învelișul câtorva vechi cabluri electrice, a împrăștiat bucățelele pe suprafața unei coli de hârtie tipărită în verde și a fotografiat. Când în final mărimea fotografiei a fost redusă ea arăta perfect. A durat ceva timp pentru găsirea nuanței potrivite de verde și chiar mai mult pentru gravarea corectă. Black a descoperit chiar (vizitând o bibliotecă locală) relația corectă dintre litera prefix de la

numerotarea bancnotelor și banca emitentă. În final, pentru a da hârtiei senzația mătăsoasă de nouă emisiune, el a băgat fiecare bancnotă în glicerină și apoi le-a uscat deasupra unui radiator. Dar ceva mai târziu a fost arestat un complice de-al lui pentru răspândirea de cecuri veritabile furate, fapt care l-a implicat și pe Black. În 1971, polițiștii i-au perchezi-ționat casa în căutare de dovezi, dar negăsind nimic care să-l incrimineze drept falsificator, aceștia au renunțat să mai controleze și șopronul din grădină. În timp ce Black a fost reținut de poliție pentru șapte săptămâni, Le Baigue a continuat netulburat să producă dolari falși. Eliberat pe cauciune până la proces, Black a lansat imediat o nouă serie de bancnote de 5 lire contrafăcute, care tocmai fuseseră emise de Banca Angliei.

Noile bancnote fuseseră prezentate public drept „imposibil de falsificat“, dar Black a primit provocarea. Hârtia a fost filigranată într-o poziție precisă, cu capul Ducei de Wellington; în plus, un fir metalic subțire a fost încastrat în țesătură. Firul metalic putea fi descoperit doar separând cele două straturi de hârtie, ceea ce casierii și magazionerii de la bancă era puțin probabil să facă. Aceștia se mulțumeau să privească bancnota la lumină, pentru a putea observa atât filigranul, cât și urma firului încastrat. Soluția lui Black era simplă, dar caracteristică felului său de a opera foarte meticulos. El a tipărit o dungă neagră simplă, conform poziției firului încastrat, apoi a retipărit hârtia cu cerneală alb-gri, lăsând transparentă imaginea spectrală a ducelui. După asta a fost ușor să tipărească în stilul său trăsăturile color ale bancnotelor și seriile.

Black a fost judecat în februarie 1972, fiind acuzat de „folosirea de instrumente de contrafacere pentru a obține foloase necuvenite“, și a fost condamnat la 5 ani de închisoare. Ironia sortii, chiar și în pușcărie Black a lucrat tot la o tipografie.

Charles Black, împreună cu jurnalistul Michael Horsnell, și-a descris cariera în acest best-seller. Cartea a fost publicată în 1989, după ce a jurat să se „îndrepte“.

Cam după un an, el a aflat că locuința i-a fost cercetată din nou de poliție, tot echipamentul său fiind confiscat, și că doi indivizi (unul fiind Le Baigue) au „ajutat polițiștii la cercetări, în anchetă”. Le Baigue și celălalt individ au fost condamnați fiecare la 5 ani, dar Black s-a prevalat de statutul său de prizonier pentru a refuza interogatoriul. În cele din urmă, datorită suspiciunilor create în jurul său, nu a putut beneficia de eliberare condiționată până către sfârșitul anului 1973. Odată întors acasă, Black a fost fericit să descopere că un set de rezervă de negative pentru bancnote de 50 de dolari, care fusese ascuns într-o nișă din partea de jos a ușii de la

bucătărie, încă mai era acolo. Un timp a încercat să ducă o viață cinstită ca producător de ustensile, dar deschiderea altei expoziții despre arta tiparului, în 1975, la Londra, s-a dovedit a fi o atracție prea mare pentru el. Acolo a întâlnit un vechi cunoscut, Brian Katin. Firma tipografică pentru care lucra Katin fusese închisă, și Katin dispunea de o presă ofset ascunsă îndărătul unui perete fals în locuința sa din Pagham, Sussex.

„Mă simțeam pregătit să-mi reiau activitatea și aveam nevoie de parteneriat”, a declarat Black mai târziu, „și inspectând copiile lui de la Pagham am decis că avea al dracului nevoie de mine. Am studiat mult mai clar valuta pe o tablă de Monopoly”. Black și-a

O copie a unei monede bizantine bătută de Carl Wilhelm Becker, alături de corpul și fața matriței cu care a fost bătută.

rafinat tehnicile. Cum se arată la pagina 20, bancnotele originale sunt tipărite prin intaglio, permițând o imagine în relief, în timp ce imaginea tipărită de ofsetul lui Black era plată. El a încercat cu pudră termografică, ca la capul de literă, să le facă să arate ca și cum ar fi fost gofrate. Dar a zis că „arată ca încercările de filmulețele tridimensionale din a doua parte a anilor '50: Imaginea săltată, sărită de pe hârtie, ca la experiența psihedelică“. În final, Black a gravat un tipar din pete minuțioase într-o placă de alamă, urmând imaginea tipărită și a gofrat bancnotele în așa fel încât să pară, la o primă vedere, ca și cum ar fi fost gravate în relief.

La procesul următor, din 1979, un oficial al Trezoreriei Statelor Unite a fost nevoit să accepte contrafacerile lui Black drept cele mai reușite din câte a văzut.

Dar vicleanului Black i-a scăpat totuși ceva. Bancnotele, ca și alte documente legale, sunt tipărite pe hârtie specială. Aceasta nu conține „înălbitorii“, care intră în componența hârtiei ordinare. Faptul face ca hârtia să pară mai strălucitoare la lumina zilei, dar la ultraviolete emană o lumină foarte albastră. În 1976, băncile de pretutindeni au început să instaleze scanere cu ultraviolete pentru a examina bancnotele care treceau pe la casier. Acestea sunt acum obișnuite nu numai în bănci, dar și în magazine. Black a aflat de asta când un client de-al său a fost arestat în Elveția. El a fost oricum destul de norocos, descoperind un mare stoc de hârtie valabilă mai veche, care zăcuse timp îndelungat în spatele unei magazii, și a început s-o folosească. În februarie 1977, Black și Katin au primit o comandă pentru a livra 2 milioane de dolari la Beirut. Deși le revenea numai 14% din valoare, tot s-a ales fiecare cu vreo 140.000 de dolari.

Bancnotele emise de Banca Angliei sunt produse, cu cele mai mari măsuri de securitate, la tipografia din Loughton, Essex. Fiecare coală tipărită trebuie să fie controlată vizual pentru a exista siguranța că fiecare corespunde celor mai înalte standarde.

O ARESTARE LA NIMEREALĂ PRODUCE CĂDEREA LUI BLACK

Black și Katin au crezut că vor fi în sfârșit bogați, numai că un șofer care transporta bancnote de-ale lui Black (probabil pentru cumpărarea de droguri) a fost arestat în Turcia și întrebat de ce avea atât de mulți bani asupra sa. Un oficial de la Trezoreria Statelor Unite a fost trimis de la Paris la Ankara, dar a recunoscut faptul că nu putea preciza dacă bancnotele erau bune sau false. Însă numărul de telefon al lui Black a fost găsit scris pe o pagină de pașaport a arestatului.

Poliția a mai descins încă o dată acasă la Black. Nu au găsit aparatură pentru contrafaceri, dar au găsit bancnote falsificate în valoare de 85.000 de dolari, ascunse sub o ladă cu cartofi. Mai important, au mai dat și de o notă în creion, pe care era scrisă seria utilajului tipografic al lui Katin. Luând legătura cu producătorul, s-a ajuns curând la garajul lui Katin, unde s-au descoperit bani în valoare de 3,6 milioane de dolari.

În 1979, la procesul care a urmat, un oficial al Trezoreriei s-a văzut nevoit să admită că nu mai văzuse contrafaceri atât de bine executate. Erau atât de bune, afirma el, încât echipamentul de detecție pe care l-au pus la punct ani de zile (și care costase enorm) devenise peste noapte depășit. Katin a primit o sentință de trei ani, în vreme ce Black s-a ales cu 21.

UN ARUNCĂTOR DE CUȚITE SE ÎNDREAPTĂ

Eliberat condiționat în 1982, Black a decis să se cumințească. Nevasta divorțase de el, așa că s-a căsătorit cu o thailandeză și și-au făcut o firmă de matrimoniale. „Poți fi cel mai bun aruncător de cuțite din circ, dar dormi mai liniștit dacă ești unul dintre clovni“, afirma el.

CAPITOLUL 2

ARTĂ FALSĂ

Operele de artă aparținând marilor maeștri își sporesc valoarea odată cu trecerea timpului. Mulți meșteri pricepuți, sătui de propriile lor insuccese, s-au reorientat către mult mai profitabila activitate de contrafacere.

Falsificarea și plagierea operelor de artă datează de multe sute de ani, și abia în secolul trecut s-au intensificat eforturile pentru depistarea contrafacerilor. Iar aceasta din mai multe motive. De exemplu, în multe din atelierele artiștilor, în special în secolele al XV-lea și al XVI-lea, se încuraja producerea de copii, fie în scop de pregătire pentru ucenici, fie pentru a satisface cererea de pe piață. În

consecință, nu se putea face o deosebire netă între creația „originală” și copie, mai ales dacă maestrul le semnase pe amândouă. Când, în secolul al XVIII-lea pasiunea de a colecționa opere de artă a devenit o modă, au fost tranzacționate multe copii, dar și falsuri, de obicei fără a avea vreun atestat privind originea lor. Timp de 200 de ani contrafacerile au fost luate drept lucrări veritabile.

În pagina alăturată: Tom Keating, un plagiator de artă britanic, cu unul din ale sale „Sexton Blakes” – nume care în argoul specific mahalalei londoneze denumește falsurile („fakes”), tocmai pentru că rimează.

În stânga: Unul dintre multele presupuse falsuri după opere de artă din secolul al XV-lea, produs de plagiatorul italian Giovanni Bastianini pe la mijlocul secolului al XIX-lea.

În pagina alăturată:
Sculptorii romani făceau multe copii după vechile statui grecești. Acestea erau lucrate cu sinceră admirație și nu pot fi considerate contrafaceri, dar ele au păcălit mulți experți, făcându-i să creadă că erau originalele grecești.

Ba mai mult, imitarea stilului unui artist cunoscut era considerată drept un omagiu, un act de prețuire pentru respectivul. De exemplu, marele pictor englez J.M.W. Turner (1775-1851) era fericit să poată picta în maniera pictorului olandez Willem van de Velde (1611-1693) și a pictorului francez Claude Lorrain (1600-1682). Lipsa de comunicare între experți, care ar mai fi putut fi acuzați și de un vizibil interes personal, a împiedicat detectarea copiilor. Experții aveau tendința (valabilă și azi) de a se concentra doar pe creația unui singur artist sau a unui grup îndeaproape înrudit, consultându-se foarte rar cu experți în alți artiști. De asemenea, lor le plăcea să colecționeze opere mai puțin cunoscute ale respectivului artist, astfel că aveau suficient interes în autentificarea unei lucrări a lui sau, după caz, a ei.

Prețurile plătite la licitarea operelor de artă notorii au crescut astronomic în ultima sută de ani, făcând din contrafacere o afacere mai mult decât profitabilă. Când e vorba de făcut bani, plagiatorii nu sunt diferiți de ceilalți oameni. Profitul îi stimulează puternic în eforturile lor de a-și perfecționa munca. În cele din urmă, doar în ultimul secol s-a dezvoltat o vastă gamă

„Cea mai greu detectabilă păcăleală este de obicei și cea mai recentă... Plagiatul este mai aproape de timpul și de felul nostru de a vedea, de aceea este preferat.“

de tehnici științifice de analiză. Investigatorii sunt capabili acum să identifice și dateze materialele folosite la o lucrare, le examinează structura și o compară cu cea a lucrărilor autentice. Mai mult ca sigur că marii experți pot comunica rapid între ei indiferent în care parte a lumii s-ar afla.

DESCOPERIREA PLAGIATELOR

Înainte să apară metodele moderne, puteau fi utilizate numai două criterii pentru a verifica autenticitatea unei opere de artă: stilul și proveniența. Proveniența constă în documentele ce s-ar putea obține pentru a arăta și urmări cum opera a trecut de la un proprietar la altul de-a lungul anilor pentru ca

DOSARUL INFRACTORULUI PROFIT ȘI PAGUBĂ

Prin cipalul scop al plagiatelor de artă este fără îndoială câștigul fraudulos. Totuși, este interesant faptul că de cele mai multe ori plagiatorul susține că ar fi motivat de cu totul altceva: respectiv de dorința (serioasă sau jucăușă) de a-i păcăli pe experți. Pentru a produce un plagiat convingător, este necesară o mare abilitate artistică, cunoștințe în domeniu și pricepere. Cel mai adesea, plagiatorii și-au dat seama că nu sunt capabili să obțină recunoașterea muncii lor, nici ca prestigiu, nici ca bani. Dar dacă lucrarea este atribuită unui artist faimos, de preferință mort, atunci se pot lua sume mari pe ea. Așa că, de cele mai multe ori, este destul de greu să rezisti tentației de a plagia.

astfel să i se poată confirma originalitatea. În caz că e vorba de un plagiat și documentele respective vor fi evident falsuri. Stilul și temele unui maestru pot fi copiate cu meticulozitate de plagiator. Pe de altă parte, chiar dacă o pictură e semnată „Goya“ sau „Rembrandt“, dacă ochiul expertului constată că nu „arată cum trebuie“, atunci lucrarea va fi catalogată drept fals.

Și cu toate acestea, fostul director adjunct al Muzeului Metropolitan de Artă din New York, Joseph Veach Noble, a scris în Enciclopedia Britanică următoarele: „Cea mai greu detectabilă păcăleală este de obicei și cea mai recentă... Plagiatul este mai aproape de timpul și de felul nostru de a vedea, de aceea este preferat. La fel ca vârsta plagiatului, felul actual de a vedea se schimbă și el, gusturile se schimbă și aveam de-a face cu o nouă formă de înțelegere. Prin urmare, un plagiat rareori supraviețuiește mai mult de-o generație.“

CÂT DE VECHI E VECHIUL?

În lumea muzeală situația se complică atunci când se descoperă sau sunt dubii că un exponat considerat ca datând de foarte demult, este de fapt o copie făcută ceva mai recent – dar totuși veche și ea. Un exemplu elocvent îl constituie sculptura reprezentând capul lui Dionisos, zeul grec al vinului, care a fost dezgropată în 1771, într-o vie, lângă Napoli, și actualmente se află la British Museum. La început s-a considerat că e vorba de o sculptură originală din Grecia antică, dar acum se știe deja că este doar o copie (făcută de un sculptor roman în secolul II d.Hr.) după o sculptură mai veche, aparținând probabil marelui sculptor atenian Fidias, din secolul al V-lea î.Hr. Așa cum s-a specificat și în cuvântul introductiv, nu există nici un motiv să presupunem că sculptorul roman a făcut un plagiat cu premeditare, cu toate că asta este, și încă unul de mare valoare. Multe alte exponate de prin muzeele lumii au istorii neclare asemănătoare.

ARTA DEVINE O AFACERE PROFITABILĂ

Multe secole, în Europa ori altundeva în lume, pentru operele de artă nu a existat nici un fel de piață. Ele erau produse cu aprobarea și la comanda autorităților religioase sau statale. Artiștii erau plătiți bine uneori (dar nu mereu) și/sau foarte respectați, dar operele lor rămâneau în locații specifice și numele lor erau rareori pomenite. Această situație s-a schimbat radical și pentru totdeauna în cursul secolului al XV-lea, odată ce negustorii bogați au apărut ca o nouă categorie de clienți. Nou îmbogății zilei și negustorii erau nerăbdători să-și dovedească importanța și standardul în fața comunității și au început să rivalizeze cu biserica în domeniul achiziționării de opere de artă.

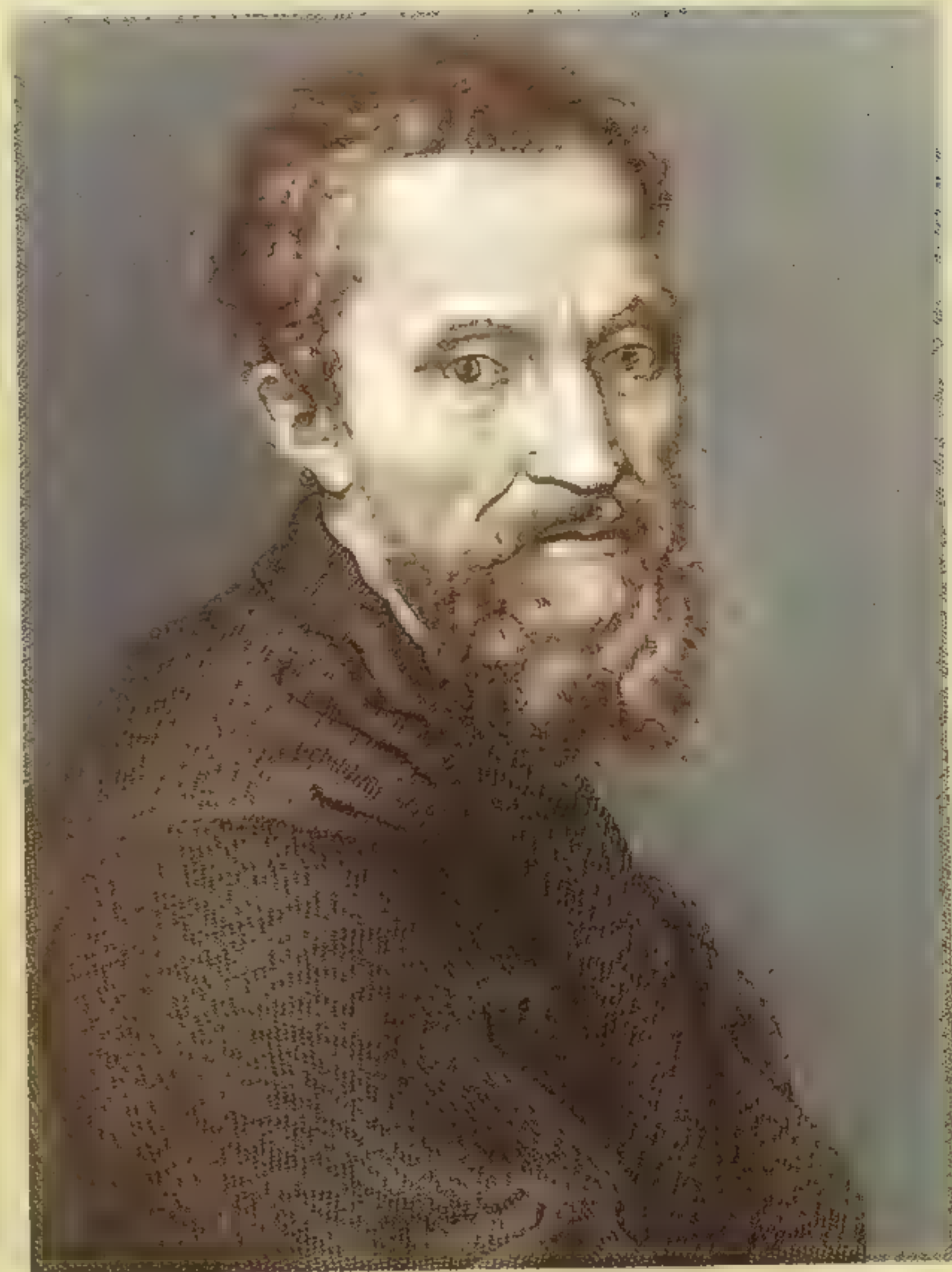
RENAȘTEREA

Secolul al XV-lea este cunoscut ca vremea renașterii artei. Artiștii devin faimoși și rivalizează între ei pentru obținerea de comenzi și clienți de marcă. Cam tot de atunci a devenit și plagiatul de artă ceva profitabil. O categorie în dezvoltare de colecționari bogați era dispusă să cumpere orice era atribuit unui artist faimos, indiferent dacă era un original, o copie din atelierul unui artist, ori un posibil plagiat. Artiștii veneau din alte țări în Italia ca să studieze noua artă a Renașterii; uneori se întorceau acasă ca să lucreze

DOSARUL INFRACTORULUI CARDINALUL ȘI FALSUL CUPIDON

În „Viața celor mai Mari Arhitecți, Pictori și Sculptori ai Italiei”, Giorgio Vasari (1511-1574) scrie: „Michelangelo a sculptat un Cupidon dormind, în mărime naturală. Un prieten i-a spus – «sunt sigur că dacă ai îngropa pentru un timp statuia asta și apoi ai trimite-o la Roma ca pe-o antichitate, ai obține mai mulți bani decât dacă ai vinde-o aici în Florența». Se spune că Michelangelo ar fi procedat așa, deși unii zic că prietenul respectiv a luat-o la Roma și a îngropat-o acolo. În orice caz, Cardinalul de San Giorgio [Raffaello Riario] a cumpărat-o cu 200 de coroane. Alții spun că, de fapt, prietenul nu i-ar fi dat lui Michelangelo decât 30 de coroane, zicându-i că asta era tot ce a obținut și păstrând restul pentru el. Între timp, cardinalul a descoperit că acel Cupidon nu era din antichitate; că sculptura fusese de fapt făcută în Florența, și și-a cerut banii înapoi. El s-a făcut de râs și chiar a fost blamat pentru a nu fi fost în stare să aprecieze importanța lucrării, care era cu adevărat perfectă. „Care-i problema”, au râs oamenii, „ce contează dacă e modernă sau nu? Doar acolo era vorba oricum de Michelangelo!”

„în stilul” vreunui maestru italian. Colectarea bogată din celelalte țări și-au trimis agenți să cumpere lucrări scumpe. Proliferarea operelor de artă, dintre care multe erau copii sau plagiate voite, a cauzat probleme importante în secolele următoare.

MICHELANGELO: UN PLAGIATOR PERFECT

Marele pictor, sculptor, arhitect și poet italian Michelangelo Buonarroti (1475-1564) a făcut plagiate chiar de la o vârstă fragedă. La 14 ani a devenit ucenic în atelierul pictorului Domenico Ghirlandaio (1449-1494) și a petrecut mult timp studiind

operele măștrilor. În cartea despre viața lui Michelangelo, Giorgio Vasari scrie: „El a copiat desene ale vechilor măștri atât de bine, încât copiile nu puteau fi deosebite de originale, din moment ce el înnegrea și colora hârtia dându-i aparența de vechi. Astfel, el a putut adesea să păstreze originalele și să înapoieze copiile.” Cel mai faimos dintre plagiatele lui Michelangelo era o sculptură „antică” în mărime naturală, *Cupidon adormit*, pe care a făcut-o în 1496. Azi sculptura este pierdută, dar printre desenele lui se pare că s-a găsit schița originală. În secolul al XVI-lea, *Cupidon adormit* s-a aflat în colecția d’Este din

Mantua. Vizitatorilor le-a fost arătată printre alte antichități originale, pentru a le da, fără îndoială, ocazia să se minuneze de priceperea lui Michelangelo.

UN REMBRANDT AUTENTIC?

Marea dificultate de a deosebi lucrarea originală a unui vechi maestru de copiiile făcute sub îndrumarea lui și de imitații sau plagiate premeditate, este exemplificată de cazul pictorului olandez Rembrandt van Rijn (1606-1669). Opera lui Rembrandt este unanim apreciată și e foarte valoroasă, o mulțime de pictori fiind asociați cu numele său. De exemplu, registrele Serviciului Vamal American din New York consemnează nu mai puțin decât 9.428 de lucrări „de Rembrandt” ca fiind importate în Statele Unite între 1909 și 1951. Fără discuție, pictorul era

prolific, dar dacă e s-o luăm la bani mărunți, de-a lungul vieții sale de pictor Rembrandt ar fi trebuit să facă câte două lucrări la trei zile și asta fără a mai lua în considerație niciuna dintre celelalte lucrări autentificate, aflate în colecții de stat în întreaga lume, ori pe cele atribuite lui Rembrandt, de la particulari. O mare parte de vină pentru această confuzie îi aparține chiar lui Rembrandt. El a întreținut ateliere în care elevii lui produceau lucrări à la Rembrandt, pe care adesea acesta le și semna și le vindea ca fiind ale lui. După moartea sa, din pură admirație, alți artiști au făcut imitații în stil Rembrandt. Un obscur pictor englez din secolul al XVIII-lea, Thomas Worlidge, se află printre cei creditați cu producerea de gravuri despre care la un moment dat s-a crezut a fi de Rembrandt.

Plagiatorii de artă modernă își petrec o bună parte din timp studiind lucrările mai puțin cunoscute ale vechilor maeștri. Aceste lucrări minore aparținând lui Rembrandt, expuse la o recentă expoziție la Galeriile Naționale Scoțiene, atrag în bună măsură atenția infractorilor.

DOSARUL INFRACTORULUI DE SUB PENELUL LUI BOTTICELLI?

Sandro Botticelli (1444-1510) este un alt artist renașcentist care a înființat ateliere pentru a veni în întâmpinarea cererii de tablouri pe piață. Este știut că ucenicii au făcut, sub îndrumarea sa, o mulțime din lucrările semnate apoi de maestru. Botticelli nu făcea decât să adauge câteva tușe pentru finisare, care poate aduceau totuși schimbări semnificative, oferind apoi aceste lucrări drept ale lui. Strict vorbind, aici nu e vorba nici de fals și nici de plagiat. Dar atunci când admirăm o minunată lucrare atribuită lui Botticelli, nu prea știm cât din migala pensulei e contribuția acestuia.

O pictură tipică de Botticelli – Madona și Pruncul cu Sfântul Ioan Botezătorul, la Galeriile Accademia din Florența, Italia. Deși a fost autenticată ca aparținând lui Botticelli, este aproape imposibil să spui cu certitudine cât din lucrare aparține în fapt ucenicilor.

În pagina alăturată:
Lucrarea lui Rembrandt
*Bărbat în vârstă cu bonetă
pe cap*. Deși catalogată
drept fals, experții galeriei
o consideră autentică.
Istoricii de artă, refuză să
accepte această
„descoperire”.

În același timp, abundența de falsuri
Rembrandt a aruncat umbre de îndoială
chiar și asupra picturilor care pot fi foarte
bine autentice. Galeriile Naționale din
Londra dețin un tablou, *Bărbat în vârstă
cu bonetă pe cap*, care a fost catalogat ca
„o imitație după Rembrandt, datând

probabil din secolul al XVIII-lea”, iar
semnătura, Rembrandt /1648, a fost
considerată plagiat. Dar cercetarea făcută
de departamentul tehnic al galeriei ar fi
arătat că aproape sigur lucrarea datează
din secolul al XVII-lea și probează
caracteristici ale tehnicii lui Rembrandt în

Capul călugărului ars cu fierul roșu în secolul al XV-lea, Girolamo Savonarola, sculptat de Bastianini. Falsificatorul italian a produs o mulțime de copii ale lucrării înainte de moartea sa, la vârsta de 38 de ani.

caietul de sală, publicat cu ocazia expoziției din 1990 de la British Museum, intitulat *Fals? Arta Păcălelii*, se afirmă: „Cea mai normală concluzie care se poate trage de aici ar fi că pictura respectivă nu este un plagiat, ci un Rembrandt autentic. Dar nici un cunoscător al operei lui Rembrandt nu ar putea fi convins de aceste argumente științifice. Orice dispută legată de autenticitatea picturii e lungă și sterilă.”

Casele de licitații de artă folosesc un cod subtil pentru a deosebi lucrările pentru care nu sunt pregătite să confirme că aparțin unui anume artist. Există un clasament al catalogării, începând cu: lucrare „de care se spune că ar fi de” cutare artist, apoi lucrare „din atelierul” artistului, continuând cu „din școala” artistului cutare și în final se ajunge la – lucrare de care suntem siguri că aparține altui artist.

ATOTPUTERNICUL BAN

Secolul al XIX-lea poate fi numit fără tăgadă vârsta de aur a plagiatului de artă și nu e o întâmplare că aceasta coincide cu înființarea primelor mari galerii naționale de artă. Luvrul din Paris a fost un palat istoric, construit în timpul domniei regelui Ludovic al XIV-lea în Franța (1643-1715). În secolul al XIX-lea, acesta a devenit primul muzeu de artă deschis publicului și curând au urmat National Gallery din Londra, Prado din Madrid, Muzeul de Stat din Berlin și Vechea Pinacotecă din München. Către sfârșitul secolului, Cairo, Tokio, Melbourne, Montreal și alte orașe aveau propriile galerii. În Statele Unite, erau înființate Muzeul Metropolitan de Artă din New York, Muzeul de Arte Frumoase din Boston, împreună cu acelea din Philadelphia, Chicago, Detroit și dintr-o duzină de alte orașe americane. Rezultatul a fost că toate aceste galerii au concurat pentru achiziționarea capodoperelor de artă, în special a celor din antichitate, și totodată, a crescut și tentația plagiatorilor. Meșteșugarii și artiștii au devenit nemulțumiți de faptul că lucrările predecesorilor lor

DOSARUL INFRACTORULUI COPIEREA COPIILOR

Sir Kenneth Clark, istoricul de artă englez din secolului XX, a notat în autobiografia sa referitor la primele zile ale studenției: „școala de desen conține un raft plin mulaje, multe dintre ele făcute de un mare plagiator italian. Luând în considerare naturalismul lor academic, aceste copii din secolul al XIX-lea erau mult mai pe gustul profesorilor de artă decât lucrările autentice... Singurul meu mod de a învăța ceva era să desenez acele obiecte urâte, neatrăgătoare, cu un creion HB. Le-am desenat de nenumărate ori din toate unghiurile. Cele după Bastianini erau cele mai ușoare”.

Încep să fie mult mai bine cotate decât ale lor. Între timp, colecționarii individuali au devenit tot mai tulburați de perspectiva ar putea scoate un profit considerabil din vânzarea unor lucruri cumpărate anterior. Prima mare cerere de piață a fost aceea pentru antichități din Egipt, Grecia și Roma. Când muzeele au început să publice ilustrații ale lucrărilor pe care le dețineau, falsificatorii au găsit că este mult mai la îndemână să facă unele copii false sau contrafaceri. Creștea interesul față de artefactele medievale; se produceau toate tipurile de falsuri, incluzând monede, fildeși ciopliți și chiar manuscrise împodobite.

PLASTOGRAFIE ÎN STIL ITALIAN

Italianii erau specializați mai ales în producerea de antichități false. Unul dintre cei mai prolifici era Giovanni Bastianini. În momentul în care el însuși, plin de mândrie, i-a vorbit cuiva despre plagiatele sale, au început brusc să apară îndoieli în legătură și cu alte lucrări. Născut în 1830, tânărul Bastianini a fost angajat de negustorul florentin de antichități Giovanni Freppa, care i-a furnizat argilă și marmură pentru sculptură. Bustul reformatorului din secolul al XV-lea Girolamo Savonarola, sculptat de Bastianini, era un fals așa de convingător, încât a fost considerat drept o mare descoperire și vândut imediat de

Freppa pentru o sumă considerabilă. Colecționarii erau convinși că fusese descoperită o lucrare dintr-un atelier necunoscut din secolul al XV-lea. Destul de curând au apărut și busturile filosofului Marsilio Ficino și cel al Lucreziei Donati, amanta lui Lorenzo de Medici. Cel de-al doilea bust a fost catalogat de un important istoric de artă drept o capodoperă a unui sculptor florentin din secolul al XV-lea, dar un an mai târziu, după moartea lui Bastianini, în 1868, cumpărătorul bustului a descoperit că era vorba de un fals. Cu toate acestea, lucrarea a fost totuși considerată de o așa mare calitate încât a fost achiziționată de muzeul Victoria și Albert din Londra, ca fals bineînțeles, pentru 84 de lire – preț plătit în mod curent pentru o lucrare renascentistă originală.

SUPĂRARE LA LUVRU

Cel mai cunoscut fals al lui Bastianini era un bust al lui Girolamo Benivieni, unul din prietenii lui Savonarola. Singura lucrare „geamănă” cunoscută era o gravură din secolul al XVIII-lea, așa că Freppa și Bastianini au găsit un muncitor din industria tutunului, pe nume Bonaiuti, care semăna destul de bine cu gravura și l-au folosit drept model. Bustul rezultat i-a convins pe cei de la Luvru, care, în 1866, au plătit pentru lucrare suma record de

Restaurarea unei picturi este o treabă delicată, solicitând priceperea mai multor experți. Acest tablou, *Danae* de Rembrandt, a fost vandalizat în 1956, la muzeul Ermitaj din St. Petersburg, Rusia, și necesită o restaurare serioasă.

14.000 de franci. Dar, din nou, au apărut controverse. Anul următor, Freppa a anunțat că el a autorizat bustul de la Bastianini. Directorul de la Luvru, contele de Nieuwekerke, a apărut achiziția muzeului său. Curând, în presă a izbucnit o polemică între sculptorul francez Eugene Lequesne, aflat de partea Luvrului, și Bastiani însuși. Când un ziarist a relatat că Nieuwekerke i-a oferit lui Bastiani 15.000 de franci în schimbul executării unei perechi pentru bustul deja achiziționat, plagiatorul a anunțat că-l va face pentru un onorariu de 3.000 de franci, împreună cu busturile celor 12 împărați romani, la câte 1.000 de franci bucata. Dar Luvrul nu a dat nici un răspuns până la

moartea lui Bastianini, în iunie 1868. În 1878, la 10 ani după moartea lui Bastianini, la Cremona s-a născut Alceo Dossena, alt plagiator italian, care avea să devină cel mai de succes de la începutul secolului XX. Fiind ucenic la un pietrar și lucrând la restaurarea vechilor clădiri, el a învățat secretul modului de a sculpta din vechime. În 1918 s-a mutat la Roma, unde a fost angajat de doi negustori de antichități – Alfredo Fasoli și Roman Palesi – ca să producă falsuri, iar cam tot atunci și-a găsit și o amantă.

„RESTAURĂRILE“ LUI DOSSENA

Plagiatele lui Dossena erau atât de desăvârșite încât au sucit mințile unor importante

„Eu n-am copiat niciodată lucrări. Eu doar le-am reconstruit. Fiindu-mi foarte familiare variatele stiluri din trecut... n-am găsit altă cale de a le asimila. Și iată ce-am făcut.“

—ALCEO DOSSENA

instituții de artă, care au dat bani grei pentru ele. Atena, o sculptură „antică grecească“ și pictura Madonna cu pruncul atribuită lui Giovanni Pisano (1250-1320) – două dintre plagiatele lui Dossena – au fost vândute Muzeului de Artă din Cleveland. O Diana „etruscă“, din 21 de fragmente, a fost vândută Muzeului de Artă din St. Louis. O Buna Vestire, atribuită lui Simone Martini (1284-1344), a fost vândută Galeriilor Frick din New York pentru 225.000 de dolari. Un cavou atribuit lui Mino de Fiesole a fost vândut muzeului de Arte Frumoase din Boston, împreună cu o chitanță falsă, chipurile, ca aparținând lui Mino.

În 1928, când Dossena a aflat că Palesi primise aproape 6 milioane de lire pentru falsul cavou vândut la Boston, în timp ce el abia dacă fusese plătit cu 25.000 de lire, a depus o plângere la un magistrat. Amanta lui tocmai murise și el a dorit să-i facă o înmormântare cu pompă. A pretins să fie plătit din urmă 1.250.000 de lire, odată cu recunoașterea acelor falsuri ce îi aparțineau. Dossena a protestat:

„Eu n-am copiat niciodată lucrări. Eu doar le-am reconstruit. Fiindu-mi foarte familiare variatele stiluri din trecut... n-am găsit altă cale de a le asimila. Și iată ce-am făcut.“

După mărturisirea lui, curtea a clasat cazul. Dossena a expus apoi lucrări semnate de el, la Napoli și Berlin, dar după cum scria într-o

revistă: „Falsificatorul e terminat, dar artistul n-a apărut“. Dossena a murit în 1937, într-un azil.

CUM LUCREAZĂ PLAGIATORII: PICTURILE

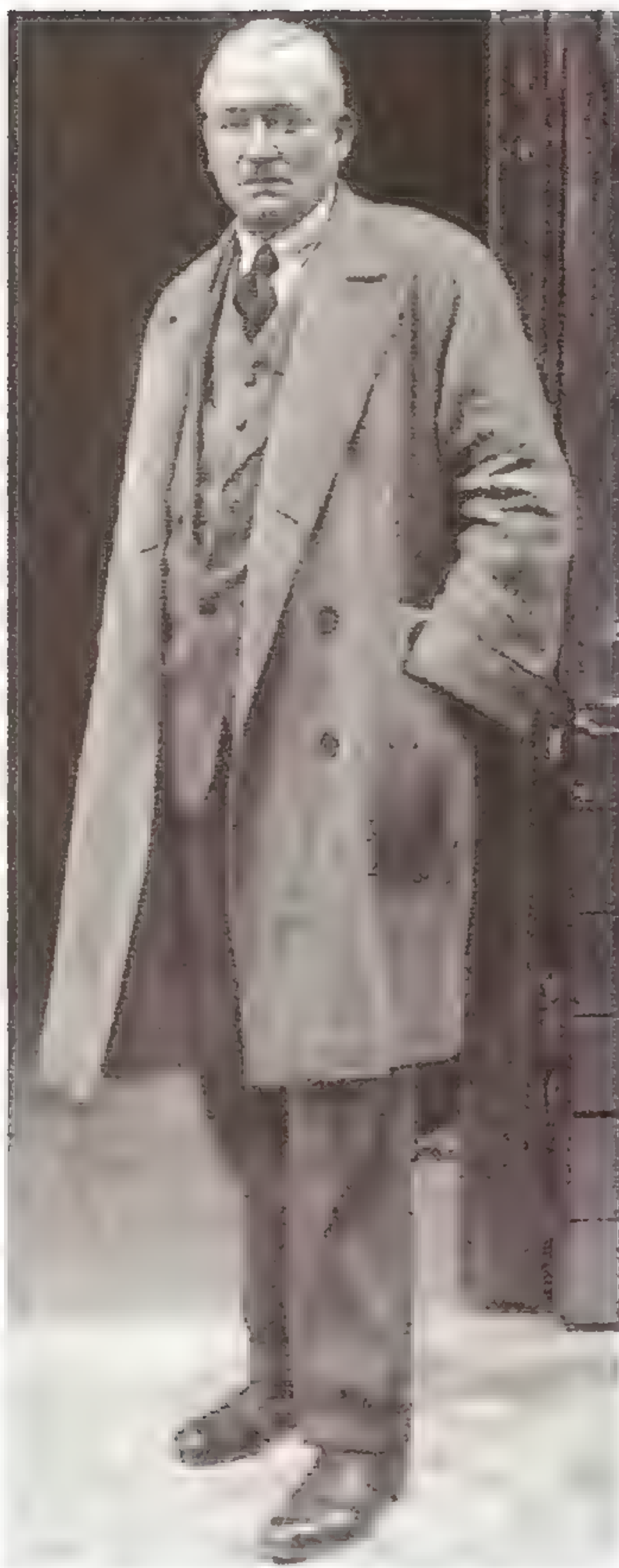
Toți plagiatorii trebuie să fie meșteri foarte îndemânatici pentru că cel mai important element la o lucrare de artă plagiată este că aceasta trebuie să arate autentică. Plagiatorii trebuie să aibă cunoștințele (cultura) și puterea de înțelegere a artistului și a lucrării pe care o copiază, pentru a o putea reproduce exact.

Falsul „Madonna cu pruncul“ realizat de plagiatorul italian Alceo Dossena. Această „lucrare“ a fost cumpărată de Muzeul Victoria și Albert din Londra, descoperindu-se mai târziu că era un plagiat.

În pagina alăturată:
Portretul unei tinere negrese semnat de pictorul francez Jean-Louis Gericault, expus la Muzeul Bonnat din Bayonne, Franța. Tabloul prezintă fisuri pe suprafață, care se extind în mod dramatic odată cu trecerea vremii.

În dreapta: Aleco Dossena a fost înșelat de cei care-i vindeau tablourile, care i-au dat numai o parte din suma obținută pe falsurile vândute. După ce a fost descoperit ca falsificator, a intrat încet în anonimat.

Dar asta nu e suficient. Materialele folosite de plagiator pot contribui și ele la păcălirea experților. De exemplu, unii din vechii maeștri pictau pe panouri de lemn, iar alții pe pânză. Pentru a plagia o pictură făcută pe lemn, plagiatorul trebuie mai întâi să găsească un lemn cu o vechime aproximativ egală cu a originalului sau să știe cum să trateze lemnul în așa fel încât să pară la fel de vechi.

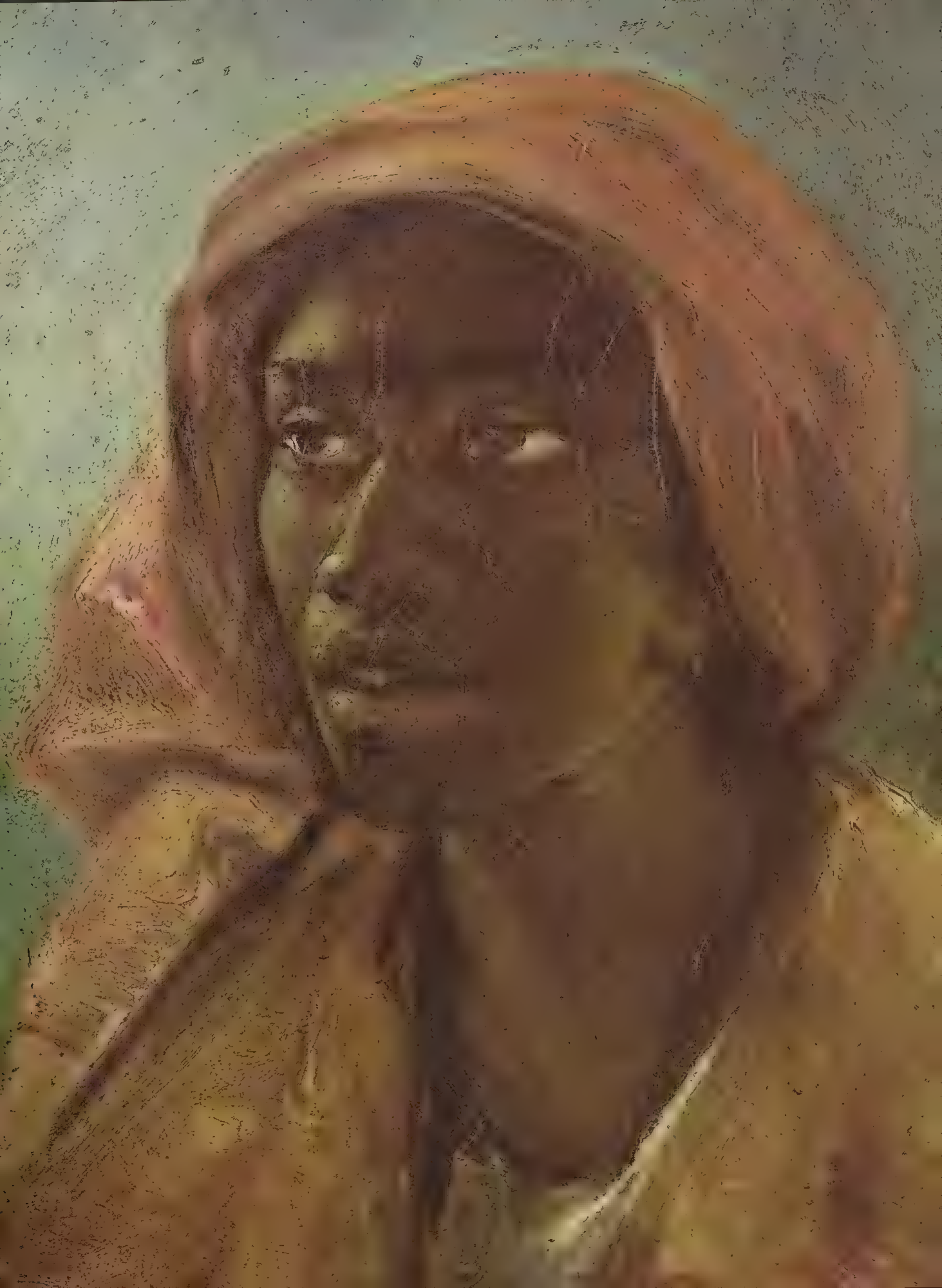
Scândurile de mobilă veche sunt ideale, dar cumpărarea de antichități doar ca apoi să le faci bucăți e puțin cam costisitoare. Scândurile din lemn nou pot fi tratate cu aburi, „gătite“ în apă fiartă sau lăsate undeva afară un an ori mai mult. Apoi trebuie murdărite, pentru a le înnegri. Se mai poate ca, ocazional, să cumperi foarte ieftin picturi proaste pe lemn, dar nu se întâmplă prea des. Într-un astfel de caz, unii plagiatori freacă pictura de pe lemn până la „grundul“ original, în timp ce alții pictează pur și simplu pe deasupra. Una din caracteristicile lemnului vechi este aceea că este deseori mâncat de cari. În trecut, falsificatorii de mobilă veche obțineau un astfel de efect prin împușcarea lemnului, numai că apoi trebuia scos plumbul alicelor. Unii doar sfredelesc lemnul. Dar, spre deosebire de cele făcute de cari, canalele făcute prin împușcare ori sfredelire sunt drepte. Eric Hebborn (vezi pagina 71), în cartea sa *Manualul plagiatului*, recomandă frecarea suprafeței lemnului cu o pilă foarte dură, pentru a-i da aparența de vechi.

COPIIILE PE PÂNZĂ

Pânzele moderne (termen folosit cele așezate pe șasiu de lemn) diferă de cele folosite cu un secol sau mai multe în urmă. Astăzi lemnul pentru șasiuri și pene de fixare este tăiat mecanic și apare ca total nou. Pânza însăși este țesută mecanic, arătând astfel foarte uniformă, nu cum era cea din trecut, care era țesută manual și era oarecum neuniformă. Din fericire pentru plagiator, sunt multe picturi vechi pe pânză, serios avariate sau proaste. Acestea pot fi cumpărate relativ ieftin și apoi se pictează peste vechea lucrare. Pe de altă parte, poate fi folosit spatele unei pânze noi, „accidentându-l“ și colorându-l în așa fel încât să arate ca și cum ar fost afectat de umezeală.

VOPSELURI, PIGMENȚI ȘI LACURI

Următoarea problemă de care ne ocupăm este cea a culorii. Până aproape de sfârșitul secolului al XIX-lea artiștii foloseau numai

substanțe colorante naturale, respectiv din minerale și din plante. Astăzi albul de zinc și titan au fost aproape în totalitate înlocuite cu albul de plumb. Alizarinul și alți pigmenți organici au luat locul mineralelor de bază. Dar plagiatorii grijulii știu asta foarte bine și folosesc numai materiale originale. Van Meergeren, de exemplu, și-a compus culoarea sa de ultramarin din lazurit, indigoul din suc de plantă de indigo, purpuriul din cinabru și culorile de pământ din argile tradiționale. Pentru a spori aparența de autenticitate, acești pigmenți trebuie măcinați cu ulei de in pe o bucată de sticlă. Când se folosește culoarea, amestecul se diluează cu terebentină plus încă ceva ulei. Uleiul de in sau alte uleiuri folosite în trecut se usucă în totalitate încet, și culoarea nouă poate rămâne moale încă mulți ani. De asemenea, se înnegrește cu vremea, devenind în același timp mai transparentă. Plagiatorul poate realiza așa ceva atunci când pictează, în special printr-o luminozitate ceva mai scăzută decât cea obișnuită. Încălzirea lucrării, terminate sau într-un stadiu intermediar, la un cuptor ajută la întărirea lucrării.

O sticlă cu email, un pigment albastru intens, folosit pe vremuri în principal pentru colorarea sticlei și smaltului oalelor. E un amestec de minerale, ce include oxizi de siliciu, potasiu și cobalt.

Deoarece gravurile și tipăriturile sunt ele însele copii, poate fi aproape imposibil să descoperi falsul dacă plagiatorul este cu adevărat un as.

Multe picturi sunt lăcuite. La început, asta se făcea parțial pentru a încetini întunecarea atât a uleiului, cât și a albului de plumb folosit. După sute de ani, lacul și stratul superior de culoare de dedesubt va crăpa. Aceasta este așa-numita crăpătură, care nu este tot una cu alte fisuri ce pot penetra toate straturile de culoare. Plagiatorii experți folosesc două tipuri de lac special, realizate pentru restaurarea picturilor de compania franceză Lefranc & Bourgeois. Ele poartă denumirea de vernis a veiller (lac de dat „vechime”) și vernis craqueleur (lac a cărei suprafață se crapă). Elmyr de Hory le-a folosit pe ambele în ultima parte a carierei sale, totuși Van Meergeren a folosit o tehnică diferită. În sfârșit, plagiatorul trebuie să murdărească pictura și spatele pânzei. Asta se poate face aruncând praf obișnuit în crăpături sau folosind fum de la lumânare ori de la pipă. Odată ce lucrarea este pusă în rama unui tablou vechi, pentru a spori gradul de autenticitate, e gata de vânzare.

CUM LUCREAZĂ PLAGIATORII: DESENELE, GRAVURILE ȘI TIPĂRITURILE

La plagiarea lucrărilor pe hârtie sunt mult mai puține probleme de rezolvat decât la contrafacerea picturilor, și aceasta cere un grad înalt de abilitate artistică, dar ceva mai scăzut decât e necesar la falsificarea lucrării de pictură. Deoarece gravurile și tipăriturile sunt ele însele copii, poate fi aproape imposibil să descoperi falsul dacă plagiatorul este cu adevărat îndemânatic. Multe lucrări pe hârtie

au dispărut prin colecții particulare, uneori prin poduri sau în arhivele avocaților pentru a fi în siguranță. Nu e ceva neobișnuit pentru o lucrare originală, ori aparent originală, să fie redescoperită după mulți ani. Picturile nerecunoscute pot ajunge și ele în magazine de antichități ori în talciocuri. Desigur că acestora nu li se știe proveniența și, deci, au nevoie de autentificarea experților. Istoricii de artă și custozii muzeelor publică listele lucrărilor cunoscute ale marilor artiști, dar nimeni nu știe ce altceva au mai creat sau cât de multe copii au la fiecare lucrare.

IMITAREA HÂRTIEI VECHI

Principală problemă pentru un plagiator este facă rost de tipul de hârtie pe care a fost făcut desenul sau pe care a fost tipărită copia. Din 1945, aproape toată hârtia fabricată și comercializată a avut „înălbitori” adăugați în componență ca să-i sporească strălucirea. La ultraviolete aceștia irizează în albastru. Plagiatorii experimentați cumpără cărți cu vechimea potrivită pentru a le folosi paginile de gardă sau orice altă filă albă. La datarea prin metoda cu carbon 14 (vezi pagina 64) acestea vor părea originale. Bineînțeles, artiștilor moderni le place să folosească hârtie actuală, așa că în privința lor nu există probleme din acestea. Hârtia destinată documentelor legale trebuie să fie fără înălbitor. Dar, oricum, va trebui să fie învechită dacă plagiatorul falsifică o lucrare veche. Spre norocul plagiatorului, ceaiul și cafeaua pot fi foarte bune pentru patinarea hârtiei sau, altfel, hârtia mai poate fi încălzită la un cuptor. Tipărițiile sunt reproduse după litografii (vezi pagina 20) și chiar și cel mai meticulos plastograf folosește probabil cerneală modernă. Oricum, în timp ce picturile suspecte pot fi analizate chimic prin luarea unei mici probe de vopsea, probabil de la marginea picturii de sub ramă, stratul de cerneală litografică este așa de subțire încât nu se poate face o analiză normală.

CUM LUCREAZĂ PLAGIATORII: SCULPTURA ȘI CERAMICA

Îndemânarea tuturor falsificatorilor de artă stă în reproducerea exactă, a stilului artistului. Un sculptor n-ar fi în stare să creeze două lucrări identice, așa că plagiatorul trebuie să proiecteze și să creeze o nouă sculptură. și aici apare întrebarea: „(de ce) Este mai puțin importantă (de dorit) decât o operă de artă?” Așa cum vedem din povestea despre *Cupidonul adormit* (pagina 14) al lui

Fabricanții de copii de mobilă veche se pricepeau să împuște lemnul cu alice de plumb, pentru a imita găurile făcute de cari în piesele originale.

În pagina alăturată:
Faimoasa statuie a lui
David sculptată de
Michelangelo, de la
Galeriile Accademia din
Florența. Este cunoscut
că a fost făcut un mulaj
preliminar în ceară, dar
„descoperirea” unui
fragment din ghips a făcut
senzație în lumea artei.

Jos: O sculptură mediocră
în stilul lui Rodin, făcută
de unul din studenți, Ernst
Durig, dar semnată de
maestru.

Michelangelo, cea mai facilă cale de a da
aparența de vechime unei sculpturi sau a unui
mulaj de bronz este de a o îngropa pentru un
timp, pentru a o „descoperi” mai târziu.
Marmura prinde o patină care poate fi
identificată la ultraviolete, iar bronzul prinde
o patină verde-întunecată. La o marmură
presupusă a fi veche, expertul poate adesea să
detecteze dacă au fost folosite ustensile
electrice moderne pentru modelarea pietrei.

Copiile făcute în timpul vieții artistului ar putea purta numele turnătorului. Dar ce se întâmplă cu moștenitorii turnătorului după moartea artistului?

La fel ca tipăriturile, un mulaj de bronz
este o copie, și ca și în cazul lui Guy Hain
(vezi pagina 75) aceasta ridică o problemă
interesantă. Mulajele originale sunt, în
principiu, făcute sub îndrumarea artistului.
Copiile făcute în timpul vieții artistului ar
putea purta numele turnătorului. Dar ce se
întâmplă cu moștenitorii turnătorului după
moartea artistului? În cele mai multe cazuri
aceștia vor continua să fabrice copii
pentru colecționarii amatori și, la un
moment dat, în mod legal, numele
turnătorului va trebui schimbat.

Plagiatul lui Hain constă în înlocuirea
numelui actual al turnătorului cu cel
al bunicului său.

Lucrările de ceramică prezintă o
problemă serioasă, chiar și pentru
cei mai pricepuți experți în plagiat,
deoarece sunt produse în cantități
industriale. Un plagiator inteligent
poate face o copie exactă a unui vas

Ming din secolul al XV-lea și s-a
estimat că un mare număr de
„antichități” chinezești din
colecții publice și private sunt
de fapt falsuri. Tehnicile
folosite de vechii olari chinezi
erau relativ primitive, lipsite de
rafinament, iar cuptorul electric
modern poate produce un smalț
care este puțin diferit. Cu toate
acestea, analizele moderne prin
termoluminescență (vezi pagina 64)
constituie singura cale pentru detectarea
obiectelor de ceramică false.

MULAJUL LUI MICHELANGELO

În 1968, doi negustori cu reputație îndoielnică în lumea artei au fost implicați în „descoperirea” unei mici bucăți dintr-o sculptură. Dacă era originală, ar fi valorat aproape 90 de milioane de dolari. Un negustor, olandezul Michel van Rijn, era un declarat contrabandist de icoane și de lucrări de artă. Van Rijn a reușit să vândă un autoportret al lui Rembrandt (van Rijn) unui colecționar japonez care credea că vânzătorul era descendentul pictorului. Celălalt negustor suspect era francezul Michel de Bry, care făcuse o vânzare faimoasă către Getty Museum pentru suma de 2,5 milioane de dolari, a unui cap al lui Ahile, despre care susținea că era opera sculptorului grec Scopas, din secolul VI î.Hr. Acum însă, piesa în chestiune era o parte dintr-un mulaj de ghips al faimoasei statui a lui David, făcută de Michelangelo. Se știe că Michelangelo făcuse un model preliminar. Potrivit lui Giorgio Vasari, prieten și biograf al artistului, acesta ar fi fost făcut din ceară. Pe de altă parte s-a zvonit că un al doilea mulaj a fost depozitat în Palazzo Vecchio din Florența, Italia, care ar fi fost distrus parțial de un incendiu în 1690. Au fost indicii conform cărora fragmentul a ars. Hotărât să obțină autentificarea descoperirii sale, de Bry l-a contactat pe Frederick Hartt, profesor emerit de istoria artei la Universitatea din Virginia și unul din experții mondiali în Michelangelo. De Bry l-a invitat pe Hartt, ca oaspete al său, la Paris și i-a arătat mulajul. Hartt a fost încântat și flatat. Chiar s-a convins pe sine de faptul că statueta a căzut înainte de a fi arsă. Când de Bry a anunțat că ar putea s-o vândă, lui Hartt i-a venit ideea de a scrie o carte atrăgătoare și a solicitat un comision de 5% pentru expertiza sa de necontestat. Din acel moment, istoria mulajului s-a complicat. Curând a fost implicată și casa de licitație de artă Sotheby's. Van Rijn, care tocmai negocia

vânzarea unei alte statuete de Michelangelo – probabil una originală – a fost atras și el în această afacere, ca intermediar. Între timp, de Bry a desemnat o fundație fictivă, „Honegger Foundation“, din Geneva, Elveția, drept proprietar al statuetei, susținând că ar fi fost găsită într-un dulap de pantofi printre bunurile

răposatului compozitor Arthur Honegger. Așa că aceasta rămânea păstrată într-o cutie de valori la bancă, fără ca vreunul din cei implicați în această afacere să poată avea acces la ea.

În cele din urmă, când s-a aflat că profesorul Hartt acceptase să primească un comision la vânzarea aceluia modello, autenticitatea acestuia

Pictura originală făcută de Van Gogh în august 1888, înfățișând 14 floarea-soarelui, se află acum la National Gallery din Londra. O copie făcută de artist în ianuarie 1889 se află la Amsterdam. O altă copie a picturii, recent controversată, a fost expusă la Galeriile Naționale vreme de 10 ani și în tot acest timp autenticitatea ei nu a fost pusă la îndoială. În 2002, un juriu de experți a declarat drept originale toate cele trei versiuni.

a fost discreditată și nu s-a mai auzit nimic despre el. Van Rijn are acum un site pe Internet prin intermediul căruia poartă o vendetă personală împotriva rolului pe care îl are piața de falsuri și plagiate și împotriva negustorilor corupți care le tranzacționează.

LUCRĂRI DE VAN GOGH DUBIOASE

În 1997, în urma unei investigații făcută de *The Art Newspaper* din Londra, s-a afirmat că cel puțin 45 de desene și picturi atribuite post-impresionistului Vincent van Gogh (1853-1890), deținute de multe din marile muzee ale lumii, erau falsuri. În general, mai spunea acel ziar, cam vreo 100 de lucrări erau „foarte dubioase”. Van Gogh trebuie să fi fost plagiat „mult mai des decât orice alt maestru modern”, după cum a declarat regretatul John Rewald, un erudit în materie. Afirmatia a provocat o furtună de proteste, dar a stimulat multe alte muzee să-și reexamineze lucrările deținute în custodie. Cu ocazia aceasta, s-a aflat că de mulți ani experții au considerat o serie de foarte cunoscute și prețuite lucrări de Van Gogh, ca „dubioase”, cu toate că puțini au fost de acord asupra vreuneia ca fals. Pe măsură ce rezultatele investigației erau date publicității, numele francezului Claude-Emile Schuffenecker apărea menționat frecvent.

CAM CÂTE FLOAREA-SOARELUI?

Schuffenecker (1851-1934) era pictor, contemporan cu Van Gogh și prieten cu Paul Gauguin (1848-1903). În 1901, a fost implicat în deschiderea unei expoziții de picturi de Van Gogh, la Paris, la care a contribuit cu mai multe lucrări ale pictorului aflate în proprietatea sa și cu altele deținute de fratele său Amédée. Ba chiar și-a petrecut ceva timp pentru a restaura una din picturile înfățișând floarea-soarelui deținută de familia lui Van Gogh. În 1888, Acesta a făcut patru picturi în care apare floarea-soarelui pentru a decora o cameră din Arles, în Franța, unde a venit și Gauguin să stea cu el. Tablourile

conțineau 3, 5, 12 și, respectiv, 14 inflorescențe de floarea-soarelui. Gauguin a fost foarte încântat de această serie de picturi și și-a dorit la rândul-i două dintre ele, așa că Van Gogh a făcut copii după cele conținând câte 12 și 14 flori, în ianuarie 1889.

Originalul conținând 14 floarea-soarelui se află acum la National Gallery din Londra, iar copia este la Amsterdam. În scrisorile sale, Van Gogh pomenește doar aceste șase picturi, dar o posibilă a șaptea a apărut la expoziția de la Paris din 1901 ca „proprietate a domnului E. Schuffenecker”.

Negustorul german Otto Wacker a fost găsit vinovat de fraudă. El a pus în vânzare 33 picturi de Van Gogh „necunoscute până de curând”, 30 dintre ele dovedindu-se a fi copii.

La acea vreme E. Schuffenecker deținea o colecție impresionantă de picturi contemporane. Când soția sa a intentat acțiune de divorț, acesta a fost nevoit să le vândă fratelui său Amédée, care era negustor de artă. Numele lui Schuffenecker a mai fost menționat și în legătură cu vânzarea de falsuri prin anii '20. De asemenea, numele lui a mai apărut în 1932, când negustorul german Otto Wacker a fost găsit vinovat de fraudă. El a pus în vânzare 33 de picturi de Van Gogh „necunoscute înainte”, 30 dintre ele dovedindu-se a fi copii. Pe trei dintre ele le-a obținut de la frații lui Schuffenecker. În 1987, familia Chester Beatty a vândut a șaptea pictură cu floarea-soarelui firmei japoneze Yasuda Fire & Marine Insurance pentru suma de 24.750.000 de lire sterline. Normal că bănuiala că această pictură era un fals de al lui Schuffenecker a șocat compania, care a anunțat că Muzeul de artă Yasuda Kasai nu s-a

Un autoportret al lui Claude-Emile Schuffenecker, suspectat a fi plagiat cel puțin trei picturi atribuite lui Van Gogh.

Îndoit niciodată de autenticitatea lucrării. Acceptând recent o donație importantă de la Yasuda pentru a se putea extinde, Muzeul Van Gogh din Olanda s-a găsit, de asemenea, într-o situație stânjenitoare. În 2002 toate cele trei picturi reprezentând 14 floarea-soarelui au fost expuse la Amsterdam, și un grup de experți a decis că toate erau originale. National Gallery din Londra a declarat: „Varianta lucrării *Floarea-soarelui* aparținând companiei Yasuda Fire & Marine Insurance este expusă pe simezele noastre de 10 ani și autenticitatea acesteia nu a fost niciodată pusă la îndoială.”

Picturile lui Claude-Emile Schuffenecker pot fi întâlnite în diverse colecții, dar acesta nu a atins niciodată faima lui Van Gogh. El a murit în 1934 la Paris, ca un prăpădit profesor de arte, ajuns la pensie.

DUBLĂ IDENTITATE

Un caz extraordinar de plagiat a ieșit la iveală în anul 2000. O pictură de Paul Gauguin, intitulată *Vase des Lilas* (nu una dintre cele mai bune, dar totuși evaluată la mai multe sute de mii de dolari) a fost oferită spre vânzare în același timp de Christie's și Sotheby's, cele

mai importante două case de licitație internaționale. Când au descoperit asta, ambele case au trimis urgent picturile la Institutul Wildenstein din Paris, pentru a fi examinate de expertul lor în Gauguin, Sylvie Crussard. Aceasta a anunțat rapid că pictura oferită de Christie's era, în limbajul breslei, „necorespunzătoare”. Originalul fusese vândut de către proprietar, negustorul newyorkez de origine iraniană Ely Sakhai, pentru suma de 310.000 de dolari, iar Christie's trebuia să informeze cu părere de rău Galeria din Tokio că lucrarea deținută de ei era un fals.

A fost sesizat FBI-ul și, după mulți ani de investigații internaționale, în martie 2004, Sakhai a fost arestat pentru opt acuzații în cazuri de fraudă. Potrivit FBI-ului, Sakhai cumpăraseră originalul cu câțiva ani mai înainte, obținând o copie pe care a vândut-o unui colecționar din Tokio. A fost o coincidență de 1 la un milion că ambele picturi au fost scoase la vânzare în același timp.

Tot potrivit FBI-ului, Sakhai a practicat acest tip de înșelăciune ani de zile, acumulând profituri în valoare de 3,5 milioane dolari. FBI

a explicat că Sakhai ar fi vândut o copie a picturii, autenticată prin certificatul original de stabilire a provenienței, unui cumpărător din Asia. Mai târziu, el ar fi vândut originalul în Europa. Sakhai motivează, după cum spune FBI, că vânzările au fost destul de izolate pentru ca să se afle ceva și că picturile erau relativ necunoscute și slab cotate pe piață, așa că vânzarea lor n-ar fi atras cine știe ce atenția.

Mai trebuie aflat unde și-a făcut Sakhai plagiatele. China și Taiwan, unde se știe că toate atelierele sunt ocupate cu producția de picturi „vechi”, sunt două dintre locurile posibile. Este totuși puțin probabil ca un asemenea plan să mai poată funcționa. Astăzi negustorii din toată lumea sunt în permanentă legătură prin Internet și ar fi imediat clar că aceeași pictură este pusă în vânzare de două case de licitație în același timp. În decembrie 2004, Sakhai a pledat vinovat la acuzația de plagiat.

UTILIZAREA ȘTIINȚEI MODERNE PENTRU DETECTAREA PLAGIATELOR

Pentru a examina o operă de artă, departamentele tehnice ale marilor galerii

DOSARUL INFRACTORULUI SCANDALOASELE ȘMECHERII ALE LUI SAKHAI

În 1990, Sakhai a cumpărat de la casa de licitație Christie's *La Nappe Mauve* (Fața de masă mov) de Chagall (1887-1985) pentru suma de 312.000 de dolari și, în 1993, a vândut unui colecționar japonez ceva ce semăna cu amintita pictură, împreună cu un certificat de autenticitate, pentru suma de 514.000 dolari. În 1999, a vândut adevărata pictură *La Nappe Mauve*, prin casa Christie's, pentru 340.000 de dolari. Între timp, cealaltă pictură a trecut prin mai multe mâini, sfârșind prin a fi oferită spre vânzare galeriei elvețiene Koller din Zurich, unde proprietarul galeriei a comparat-o atent cu fotografia de pe certificatul de autenticitate. „Culorile erau cam ciudate”, a decis acesta și a scos-o de la vânzare. În 1995, Sakhai a vândut o pictură de Marie Laurencin, *Jeune Fille a la Mandoline* (Tânără fată cu mandolină), unui cumpărător din Tokio pentru 28.100 de dolari. Doi ani mai târziu, a pus-o în vânzare la Christie's, moment în care casa de licitație a descoperit că Sakhai mai deținea o lucrare asemănătoare. În 1998, un cumpărător din Taipei a achiziționat un presupus Chagall, *Le Roi David dans le Paysage vert*, (Regele David în peisaj verde) de la Sakhai pentru 80.000 de dolari. Cumpărătorul a trimis pictura în Franța pentru verificare. Aceasta a fost declarată imediat fals, și autoritățile franceze au distrus-o.

Aparatura folosită pentru datarea cu izotopul de carbon 14, de la Laboratoarele de Arheologie de la Oxford, Anglia.

folosesc nenumărate metode, majoritatea lor fiind dezvoltate în secolul XX. Printre ele se numără folosirea ultravioletelor, a razelor infraroșii și razelor X; analizele chimice sofisticate, inclusiv spectrografia; termoluminiscența și datarea cu izotopul de carbon 14. Sunt disponibile o mulțime de

metode științifice pentru prinderea plagiatorilor; din păcate, prea puțini negustori au timpul și banii necesari pentru ca să examineze atent lucrările înainte de a le pune în vânzare.

Ultravioletele pot revela imediat adaosurile sau modificările unei picturi, pentru că variatele straturi de culoare și lac strălucesc în nuanțe diferite. Marmura veche prinde o patină care strălucește într-un verde îngălbenit, în timp ce marmura actuală sau o bucată veche care a fost tăiată recent, va iriza într-un violet strălucitor.

Tipic este cazul unui triptic, vopsit și poleit în stilul Siena din secolul al XV-lea, care s-a dovedit a conține cuie fabricate cu utilaje moderne.

Dacă se fotografiază printr-un filtru potrivit, razele infraroșii vor penetra straturile de culoare, dezvăluind pictura de sub stratul de la suprafață. Astfel, se poate descoperi o pictură făcută mai înainte pe aceeași pânză (ceea ce nu este neapărat un indiciu de plagiat, deoarece mulți artiști au pictat peste propria lucrare) sau o semnătură care a fost acoperită și înlocuită cu una în aparență mai valoroasă. Razele X pot fi utilizate în același mod. La aceste raze se poate recurge și pentru a vedea în interiorul unui obiect. Dacă, de exemplu, o presupusă sculptură medievală din lemn se dovedește că are cuie sau alte suporturi metalice destul de în interior, ceea ce este evident o treabă de execuție modernă, atunci e clar că avem de-a face cu un plagiat. Tipic este cazul unui triptic, vopsit și poleit în stilul Siena din secolul al XV-lea, care s-a dovedit a conține cuie fabricate cu utilaje moderne.

Ba chiar mai revelatoare, examinarea cu raze X ne poate arăta dacă bucățile de lemn au

fost deja găurite de cari înainte de a fi pictate și poleite. De asemenea, Razele X se pot utiliza pentru a determina fluorescența unui obiect, ca raze secundare. Comparând aceste emisiuni secundare cu cele de la materiale cunoscute, analistul poate identifica elementele prezente. Spre exemplu, această tehnică a fost folosită la analiza proporțiilor de magneziu și cobalt din smaltul albastru ce intră în componența porțelanului chinezesc. Analizele chimice pot detecta prezența unor pigmenți de culoare care nu erau folosiți în trecut. Până în secolul al XIX-lea, unicul pigment de culoare albă disponibil era albul de plumb. Pe atunci oameni ardeau cărbuni pentru a-și încălzi casele, iar aburii de la cărbunile ars determina înnegrirea culorilor picturilor. Pigmenții actuali de alb sunt

fabricați în principal din dioxid de titan, care nu se înnește și este ușor de detectat la analiză. În general, și celelalte culori sunt acum disponibile sub forma unor produse sintetice.

ANALIZA SPECTROGRAFICĂ

Din păcate, orice analiză chimică necesită luarea unei mostre de culoare de pe lucrare. Oricum, dezvoltarea analizei spectrografice face ca mostra abia să depășească mărimea unui fir de praf. Fragmentul minuscule, care poate fi luat dintr-un loc care nu este expus vederii, chiar de sub ramă, este ars la flacără. Astfel se produce un spectru care revelează caracteristicile fiecărui element aflat în componența mostrei. Prin fotografierea acestui spectru se poate vedea care este ponderea

O presupusă sculptură antică egipteană, reprezentând o pisică, aflată la Metropolitan Museum din New York. Examinarea cu raze X permite compararea cu sculpturile originale și sugerează că aceasta este un fals.

În pagina alăturată:
Portretul Papei Iuliu al II-lea, care multă vreme a fost considerat doar o copie a picturii lui Rafael. În cele din urmă, analiza detaliată a arătat că s-a folosit ulei de nucă pentru a dilua culoarea. Cum era cunoscut faptul că și Rafael folosea ulei de nucă, pictura este acum considerată a fi cea originală.

fiecărui element. Uleiul folosit de pictor pentru a dilua pigmenții poate fi și el analizat. Într-un anumit caz, s-a arătat că ceea ce se credea a fi o copie a unui portret al Papei era, de fapt, chiar originalul. Despre un portret al Papei Iuliu al II-lea s-a crezut multă vreme că ar fi doar o copie a picturii lui Rafael Sanzio (1483-1520). Oricum, analiza a stabilit că ingredientul de culoare era uleiul de nucă, pe care îl folosea și Rafael. În plus, fotografia cu raze X a revelat că acea culoare de dedesubt a fost repensulată de mai multe ori, ceea ce nu e ceva normal atunci când artistul doar face o copie.

DATAREA VASELOR PRIN TERMOLUMINISCENȚA

Termoluminiscența este o metodă folosită în special pentru datarea vaselor și altor obiecte de ceramică. Aceasta se bazează pe faptul că atunci când vasul este ars, acesta își pierde radioactivitatea inherentă. Totuși, de-a lungul anilor își va recăpăta materialele radioactive din mediul înconjurător, în special dacă stă îngropată în pământ. Când încălzim o mostră de ceramică la peste 340 grade Celsius, aceasta strălucește. Cu cât este mai

strălucitoare, cu atât este mai veche. Comparând intensitatea strălucii cu cea produsă de materiale aparținând unei epoci cunoscute, experții pot estima vechimea vaselor de ceramică testate. Falsificatorii inventează o sumedenie de trucuri pentru a fenta analiza prin termoluminiscență. Sunt cazuri în care restauratorul lipește împreună un număr de cioburi de cești și castronașe antice, apoi le acoperă cu un strat fin de înveliș ceramic pentru a da forma unui taur persan. Alți restauratori folosesc cioburi originale, puțin valoroase în sine, și le assemblează în piese de mare valoare.

DATAREA PRIN METODA CARBON 14

Altă tehnică importantă, datarea cu ajutorul carbonului, se bazează pe un principiu total opus celui al termoluminiscenței. Toată materia organică conține un mic procent din izotopul radioactiv de carbon 14. Odată ce materialul respectiv a fost transformat într-un obiect, cantitatea constantă de carbon 14 scade constant cu trecerea timpului. Prin analizarea cantității de carbon 14 care se mai află în obiectul respectiv, experții pot estima cu relativă

DOSARUL INFRACTORULUI ȘTIINȚA ÎL PRINDE DIN URMĂ PE DOSSENA

Metoda termoluminiscenței a fost utilă în a se demonstra că numeroase sculpturi „antice” erau de fapt lucrări actuale ale lui Alceo Dossena (vezi pagina 50). Una dintre ele era trupul din teracotă al Dianei, despre care se zicea că a fost dezgropată în vreo 21 de piese separate dintr-un sit etrusc. Dubiile au început să apară imediat de Dossena, cu ocazia recunoașterii faptului că era plagiator, a arătat o fotografie a bucăților asamblate la el în atelier. Dar susținătorii autenticității statuii au respins această probă, considerând-o drept un „truc fotografic”. În cele din urmă, în 1968, a fost folosită o freză dentară pentru a se lua o mostră fină de la una din piese. Nu e greu de ghicit că analiza prin termoluminiscență a demonstrat că sculptura respectivă nu era mai veche de vreo 40 de ani.

DOSARI. INFRACTORULUI ARTA FALSA, DAR O ÎNȘELĂTORIE ORIGINALA

O folosire ingenioasă a unui plagiat de artă poate foarte bine să nu fie descoperită multă vreme, sau chiar niciodată. Autorul înșelătoriei obține un plagiat de mare calitate, împreună cu actele de proveniență ale falsului, și o autentificare care poate fi greșită cu bună credință sau să fie ea însăși alt plagiat. Având toate astea în mână, acesta asigură lucrarea pentru o sumă considerabilă și apoi o închide într-o cutie de valori la o bancă. Actul de asigurare reprezintă acum presupusa garanție a valori lucrării și cei care vor să investească sunt invitați să cumpere acțiuni. Doar câțiva apucă să vadă plagiatul – din care toți cred că dețin o parte – deoarece acesta stă, nu-i așa, sub cheie. În realitate, lucrarea poate foarte bine să fie deja scoasă din bancă și vândută undeva pe piață.

precizie vechimea acestuia. Datarea cu carbon nu se poate aplica la materialele cu o vechime mai mică de 50 de ani, dar poate da rezultate demne de încredere chiar și asupra mostrelor de peste 40.000 de ani vechime. Oricum, analiza necesită distrugerea doar a unui fragment, nu mai mare decât un timbru poștal, din respectivul obiect. Aceasta poate constitui un pericol pentru piesa respectivă, așa că datarea prin metoda carbonului este destul de rar folosită la examinarea lucrărilor de artă.

S-au mai dezvoltat și alte metode științifice pentru detectarea plagiatelor sau autentificarea operelor de artă. Acestea pot fi foarte costisitoare, totuși, pentru că în unele cazuri doar un singur om din lume stăpânește o anume tehnică.

PICTOR, PLAGIATOR, CONDAMNAT

Plagiatorul francez Francis Lagrange (1894-1964) s-a pregătit să devină pictor; el era cunoscut drept „port-drapelul” grupului său. În anii care au urmat primului război mondial, Lagrange s-a descurcat o vreme vânzând artă porno, dar în 1926 a câștigat concursul pentru desenarea modelului unui nou timbru poștal francez. Faptul a atras atenția lumii interlope, un membru al acesteia oferindu-i 20% din câștig dacă ar

încerca falsificarea unui exemplar rar, vândut de filателиști. El a acceptat și, ulterior, a devenit destul de încrezător pentru a începe plagiarea de bancnote de 100 de dolari. Într-o zi, legătura, sa din lumea interlopă l-a prezentat unui negustor care convinsese un client să achiziționeze o pictură de Fra Lippo Lippi (1406-1469). Dificultatea consta în aceea că aproape toate lucrările lui Lippi se aflau în marile muzee. Totuși, un triptic se găsea la catedrala din Rheims, din nordul Franței. Timp de două luni, Lagrange a lucrat într-un atelier improvizat într-o mansardă închiriată din vecinătatea catedralei, copiind cu grijă lucrarea până la detaliu. Ceea ce nu știa Lagrange era că partenerii săi din crima organizată plănuiseră să fure originalul și să-l înlocuiască cu copia făcută de el. Total a mers bine până în 1929, când bursa din America s-a prăbușit și cumpărătorul originalului a fost nevoit să-l vândă. Tripticul a fost inclus pe lista publicată pentru a anunța o licitație la Londra, spre uimirea directorului muzeului din Rheims. Acesta s-a dus la Londra, convins că va putea denunța un plagiat, dar a fost asigurat că era vorba de lucrarea autentică. Întors la Rheims directorul a examinat lucrarea din

muzeul său și aceasta a fost dată în vileag curând drept copie.

INSULA DIAVOLULUI

Între timp, banda interlopă l-a atras pe Lagrange înapoi la Paris și a izbutit să obțină arestarea lui pentru falsificare de bani. În 1931, a fost condamnat la 10 de pușcărie în colonia Cayenne, din Guiana franceză. El a reușit să scape în 1938, dar a fost recapturat curând și trimis sub pază în așa numita Insula a Diavolului, unde i s-a permis să picteze din nou. Eliberat în 1946, el s-a stabilit în Cayenne unde, făcând încă trei ani de pușcărie pentru fraudă (dar nu pentru plagiat), a continuat să picteze.

Un american care a vizitat Cayenne s-a arătat interesat de lucrările lui Lagrange și l-a convins pe acesta să se mute în Statele Unite. Acolo acesta a deschis expoziții cu lucrările sale și și-a publicat autobiografia, intitulată *Drapelul de pe Insula Diavolului* (1961). Apoi s-a reîntors la Cayenne, unde a murit în 1964. Dar ce s-a mai întâmplat cu tripticul lui Lippi rămâne un mister. Originalul a fost returnat Franței, dar Muzeul din Rheims a fost distrus în timpul celui de-al doilea război mondial și nu s-a mai redeschis niciodată. Se spune că „originalul” s-a dovedit a fi tot o copie, care există și azi depozitată în subsolul unui muzeu din Paris.

Artistul spaniol de factură flamboiantă Salvador Dali (1904-1989) avea un diabolic simț al farselor. Cu puțin timp înainte de moarte, fiind pe deplin conștient de ceea ce făcea, Dali a semnat sute de sute coli de hârtie în alb. Destinul ulterior al acestor „cecuri în alb” dă destule probleme și pentru mulți ani istoricilor de artă.

Procesul lui Han van Meegeren, care a fost acuzat de colaboraționism cu naziștii și vânzător de comori olandeze de patrimoniu. El a fost silit să recunoască plagierea a numeroase lucrări de Vermeer.

OMUL CARE L-A PĂCĂLIT PE GOERING

Han van Meegeren s-a născut în 1889, într-o mare și evlavioasă familie din orașul olandez Deventer. El a dovedit un mare talent pentru pictură și încă înainte de-a împlini 30 de ani a susținut două expoziții personale pline de succes. În cele din urmă, ca mulți alții care încearcă să se descurce în viață ca artiști, el a fost tot mai deziluzionat de aroganța experților de artă, în general, și de un anume Dr. Abraham Bredius, în particular. În 1932, van Meegeren s-a mutat în sudul Franței. El a dus o viață chibzuită trăind din pictarea de portrete, dar în afară de asta și-a petrecut următorii 4 ani plănuiind calm, discret, falsificarea unor picturi din secolul al XVII-lea. El a descoperit o cale de a usca culoarea foarte repede și bine, folosind un amestec de ulei de liliac și componente de bachelită (o formă primară de plastic), dar și de

a induce crăpăturile pe care le au vechile lucrări. A cumpărat picturi de valoare minoră din secolul al XVII-lea și a îndepărtat stratul de culoare de deasupra până la grundul original, aplicând apoi un strat de culoare și încălzind pânza la un cuptor. Aceasta a provocat fisurarea, crăparea care reapare indiferent dacă s-a pictat deasupra ei. Pentru a nu fi descoperit, van Meegeren a folosit numai pigmenți care erau la îndemâna artiștilor din secolul al XVII-lea. Asemenea pigmenți de culoare erau adesea destul de scumpi și dificil de obținut, dar el i-a folosit pentru a da o tentă de autenticitate picturilor sale. A început cu imitații după Terborch, Hals și Vermeer, folosind elemente din tablourile lor cunoscute. Odată ce și-a însușit tehnica, încălzind picturile pentru a le produce acele crăpături și introducând și frecând cerneală în crăpături pentru a simula deteriorarea în timp, el și-a plasat „capodoperele” pe piață. Experții

de artă credeau că Vermeer (1628-1691) a pictat o mulțime de pânze cu subiecte religioase între 1654 și momentul când a început să producă cunoscutele sale interioare domestice și că acestea erau încă nedescoperite sau probabil pierdute. Singura lucrare identificată era *Hristos cu Martha și Maria*, care a fost autenticată în

1901 de Dr. Bredius. În 1937, van Meegeren a uimit lumea artei prin „descoperirea” unui nou Vermeer, *Ucenici la Emmaus*. Expertul Bredius, în vârstă de 83 de ani, a întâmpinat vestea cu bucurie, și lucrarea a fost vândută Fundației Boymans pentru suma de 550.000 de florini, din care van Meegeren a încasat două treimi. Dar

Van Meegeren răspunde acuzatorilor săi din boxa acuzaților în fața tribunalului olandez. A fost condamnat pentru plagiat și a murit în închisoare la puțin timp după aceea.

răsplata financiară a constituit doar o parte din satisfacția lui van Meergeren. În 1937 el a scris: „Este o clipă minunată în viața unui iubitor de artă atunci când acesta se confruntă cu o lucrare, necunoscută până atunci, a unui mare maestru, de neatins, pe pânza originală, nerestaurată deloc, așa cum a rămas în atelierul pictorului.” Van Meergeren devenise un om bogat, dar nu a rezistat tentației de a continua să falsifice. Între 1939 și 1942 au apărut alte șase „vermeer-uri”. Olanda se afla sub ocupație germană începând din 1940 și van Meergeren a vândut o pictură, *Adultera*, feldmareșalului nazist Hermann Goering. În cele din urmă, după eliberarea Olandei, în 1945, destinul l-a ajuns din urmă pe van Meergeren, care s-a văzut acuzat de a fi fost colaboraționist și de a fi înstrăinat comori naționale de patrimoniu. El a fost nevoit să mărturisească că pictura respectivă era un fals și a fost găsit vinovat de plagiat, în 1947. A murit câteva săptămâni mai târziu.

MAESTRUL PLAGIATOR, ERIC HEBBORN

Unul dintre cei mai de succes plagiatori ai secolului XX a fost un englez, pe nume Eric Hebborn (1934-1996). Născut într-o familie săracă și plină de violențe, din Londra, acesta a avut parte de o copilărie mizerabilă. După ce a dat foc școlii într-un gest de protest din cauza frustrării, a fost trimis la o școală de corecție. Acolo profesorii au recunoscut talentul pentru pictură al lui Hebborn și l-au încurajat. În cele din urmă, a fost admis la Academia Regală (Royal Academy Schools) unde a câștigat o medalie de argint și o bursă de studii la Roma, în Italia.

În timp ce era încă student, Hebborn a lucrat pentru un restaurator de tablouri, pe nume George Aczel. El a învățat nu numai cum să curețe și să retușeze, dar și cum să producă crăparea, fisurarea unor noi straturi de culoare pentru a imita efectul produs de trecerea timpului. El a mai descoperit cum să „îmbunătățească” picturile prin

adăugarea unor mici detalii. Introducând un balon într-un peisaj inexpressiv se obține o rară și valoroasă consemnare despre pionieratul aviației. Potrivit lui Hebborn, dacă plasezi o pisică în prim planul unei picturi, imediat pictura devine mult mai dorită. Fără îndoială că Hebborn era un meseriaș de clasă. *Cartea lui, Manualul plagiatorului de artă* (1997), oferă informații multiple despre cum să găsește hârtia veche pentru plagierea desenelor și cum se fabrică cerneala și instrumentele pentru a se putea obține plagiate cu un înalt grad de aparență de autenticitate. El descrie pigmentii folosiți de diferiți vechi maeștri pe paletele lor de culoare și cum se pot acestea mima. În plus, dă detalii despre tipul de lemn sau pânză folosit de aceștia.

Membru activ al comunității gay, Hebborn face cunoștință cu sir Anthony Blunt, pe atunci director al Courtauld Institute din Londra. Blunt a fost ulterior demascată drept spion și depusă de titlu. Este știut că acesta a autentificat cel puțin două dintre plagiatele produse de Hebborn. Nu se știe dacă a făcut asta cu bună credință sau nu. Oricum, și alți mari experți s-au păcălit. Hebborn s-a mutat la Roma, unde, ca mulți alți plagiatori, a constatat că picturile proprii nu erau prea bine primite de critici. În anii care au urmat, el a produs peste 1000 de desene, pe care le-a atribuit unei largi game de vechi maeștri.

Jos: Multe lucrări antice de artă egiptene vândute turiștilor sunt de fapt plagiate. Această statueta a reginei Tetisheri se află în colecția de falsuri de la British Museum.

În pagina alăturată: *Adultera*, plagiatul după Vermeer făcut de van Meergeren, este cercetat de experți la procesul acestuia.

A plagiat și sculpturi din bronz și picturi atribuite lui Corot, Boldini, Augustus John și David Hockney. A vândut plagiatele printr-o mică galerie pe care și-a înființat-o, și acestea au ajuns în colecțiile de la British Museum, Biblioteca Pierpont Morgan, National Gallery din Washington și în nenumărate colecții private. Hebborn s-a îmbogățit și a trăit în high-life-ul comunității gay din Roma.

Un eșec temporar în cariera lui lui Hebborn a avut loc în 1978, când respectabilul negustor londonez Colnaghi a realizat că un număr de desene ce fuseseră vândute către Pierpont Morgan Library și către British National Gallery fuseseră falsificate de Hebborn. Descoperit, Hebborn a anunțat totuși că va arunca pe piață încă alte 500 de desene.

Eric Hebborn, plagiatorul unui număr necunoscut de lucrări de artă. Chiar când a fost demascat, amenința să inunde piața cu și mai multe.

„Nu e nimic fals...Doar falși experți și etichetările lor false“.

– ERIC HEBBORN

Pentru a-i încurca și mai tare pe experți, a susținut cu îndrăzneală în autobiografia sa, *Drawn to Trouble (Atras de belea)* (1991), că este creatorul unui număr de lucrări care încă sunt considerate originale. „Nu e nimic fals“, a scris Hebborn. „Doar falși experți și etichetările lor false“. Pe 8 ianuarie 1996, a fost găsit pe o stradă din Roma, cu capul spart, lovit de un corp contondent, și a murit trei zile mai târziu. Moartea lui Hebborn a semănat cu aceea a regizorului italian de film, Pier Paolo Pasolini, ucis lângă Roma de un prostituat, în 1975.

DOSARUL INFRACTORULUI

TOM KEATING ȘI SERIA SA „SEXTON BLAKES”

Mai mare cu 17 ani decât Eric Hebborn, londonezul Tom Keating (1917-1984), un pungaș extrem de simpatic, a avut o carieră plină de succes ca plagiator. Ceea ce este remarcabil totuși la Keating este că nu l-a preocupat deloc folosirea materialelor autentice, ca pe Hebborn. Așa cum a scris mai târziu în cartea sa, *Progresul falsului* (1978), despre câteva din desenele sale: „Am folosit acuarele, ceară, cerneală de sepia, ceară și lac... doar că, desigur, ale mele erau varietăți sintetice moderne.” În argou neaoș rimat, el și-a descris lucrările drept „Sexton Blakes” (de la fakes). De fapt, Sexton Blake era un detectiv, personaj celebru de bandă desenate. La vârsta de 27 de ani, Keating a reușit să scape de armată, respectiv de Marina Regală, pe motive medicale, dar abia 6 ani mai târziu, în 1950, a obținut o bursă pentru a-și lua licența în arte. În cele din urmă n-a reușit, și n-a putut să obțină postul de profesor de arte, așa cum spera. În următorii ani a lucrat ca pictor restaurator, urmărind să învețe tehnicile dubioase folosite de Hebborn. Apoi, susținând că protestează împotriva exploatării artiștilor de către negustori, Keating s-a apucat de plagiat. În cursul următorilor 20 de ani, după cum spune, a falsificat opera a peste 100 de diverși artiști, incluzându-i pe Rembrandt, Goya, Turner, Van Gogh, Degas, Monet și Sisley. including Rembrandt, Goya, Turner, Van Gogh, Degas, Monet and Sisley.

Tom Keating cu una din lucrările sale, atribuită lui John Constable.

PLAGIINDU-L PE „ȘEFU”

În 1965, Keating s-a rănit la spate și n-a prea fost în stare să umble o vreme. El spune cum a început să facă o serie de acuarele după cele ale desenatorului englez Samuel Palmer (1805-1881), care trăise în Shoreham, Kent, și la care făcea întotdeauna referire folosind apelativul „the gov’nor” (șefu’). Aveam planșa mea de

desen, un morman de hârtie veche cu mine și am început să desenez foarte repede în maniera lui șefu’, trântind o pereche de oi ici, un cioban colo, luna, copaci și biserica din Shoreham. Uneori plasez chipul sfânt aureolat al lui Hristos, uneori un hambar și alteori un pod cu trei arcade... “

„Pe câteva le-am dat copiilor care fuseseră așa de buni cu mine cât am fost imobilizat din

În pagina alăturată: Tom Keating lucrând la unul din ale sale „Sexton Blakes”. Spre deosebire de van Meergeren, el folosea materiale sintetice moderne, dar acestea nu au fost detectate.

DOȘARUL INFRACTORULUI CÂȚIVA PLASTOGRAFI MODERNI

CHANG DIA CHIEN (chinez, 1899-1983)

De-a lungul lungii sale vieți, Chang a fost bandit, călugăr budist și creatorul a aproximativ 30.000 de picturi, cele mai multe fiind falsuri. S-a estimat că fiecare colecție importantă de artă chineză, incluzând Freer Gallery din Washington DC, Muzeul de Arte Frumoase din Boston și British Museum, deține plagiate de ale lui Chang prin colecții.

WILLIAM BLUNDELL (australian, născut în 1947)

Acuzat de producerea a 4.000 de plagiate, cele mai multe după pictori din Australia, Blundell a mai falsificat lucrări de Monet, Picasso și Jakson Pollok.

GUY HAIN (francez, activ în anii '90)

Acesta a obținut mulaje de bronz ale sculpturilor lui Auguste Rodin (1840-1947), care erau fabricate legal de topitoria Rudier, dar el a înlocuit semnătura fabricantului modern cu aceea a bunicului său, sugerând că acelea au fost turnate cu acordul lui Rodin. El a executat o pedeapsă în 1997, dar a continuat să plagieze, inclusiv bronzurile altor artiști, până ce a fost din nou arestat, în 2000. Aproximativ 6.000 de plagiate de ale lui Hain se află în circulație.

JOHN MYATT (englez, născut în 1946)

În 1986, Myatt, un fost profesor de artă și compozitor de muzică pop din Midlands, Anglia, având nevoie disperată de bani, a dat un anunț într-o revistă londoneză, oferind spre vânzare „falsuri originale la 250 de lire bucata”. Unul din clienții săi era John Drewe (vezi pagina 84), care i-a comandat o copie după un desen al artistului francez Albert Gleizes (1881-1953), plagiind documentele de proveniență și a vândut lucrarea pentru 25.000 de lire sterline, din care Myatt a primit jumătate. Folosind emulsie de culoare modernă (nimic de felul materialelor folosite la lucrările falsificate), în cele din urmă, Myatt a păcălit experții cu mai mult de 200 de lucrări atribuite unor recunoscuți maeștri moderni. Fosta iubită a lui Drewe i-a denunțat pe cei doi în 1995 și ambii plagiatori au fost condamnați la închisoare pentru fraudă. Anchetatorii au calculat că Drewe a reușit să câștige în jur de 2.500.000 de lire sterline, din care Myatt a primit doar 100.000 de lire.

cauza spatelui. Cred că au vândut câteva pe sub mână în niște magazine locale de solduri, dar îmi place să cred că au păstrat unul sau două și le au încă pe pereți acum, când au crescut. Rareori mi-am bătut capul cu înrămarea lor; doar am dat la iveală bucăți de hârtie cu desenele lui Palmer. Le-am dat tuturor, cum ar fi celui care citește contorul de gaze, cunoștințelor ocazionale și unor oameni total străini; și am trimis chiar și familiei și prietenilor mei drept felicitări de Paști – m-aștept să le arunce în lada de gunoi la 12 noaptea“.

Keating s-a mutat la Norfolk în 1965 cu o fostă elevă, Jane Kelly, și au pornit o mică afacere de curățare și restaurare a picturilor. Totuși, Jane a mai vândut unor negustori londonezi câteva din falsurile după Samuel Palmer. În 1976, Geraldine Norman, corespondentul londonez pentru vânzări de artă al ziarului Times, a început să investigheze unele povești despre suspectele desene de Palmer care apăruseră pe piață. Mai întâi, investigațiile au condus-o pe Norman la Jane Kelly, abia apoi la Keating. Acesta a fost nevoit să mărturisească totul în cadrul unei conferințe de presă, recunoscând că a plagiat multe alte lucrări. Piața de artă londoneză a fost cuprinsă de consternare. Keating a devenit erou popular și acuzațiile de fraudă ce i-au fost aduse în 1977 au fost ulterior retrase din cauza stării sale de sănătate. El a câștigat un premiu de televiziune pentru o serie de conferințe despre mari artiști și metodele lor de lucru și a murit când se pregătea să înceapă o nouă serie, în 1984. Vânzarea postumă a lucrărilor lui a adus 274.000 de lire, aproape de șapte ori mai mult decât estimau așteptările. Acest succes trebuie atribuit popularității lui Keating însuși, deoarece, la o mai atentă examinare, foarte puține dintre picturi, cu excepția câtorva aparținând lui Samuel Palmer, s-ar fi dovedit ca aparținând artiștilor cărora le erau atribuite.

SCĂPÂND BASMA CURATĂ

Ceea ce este remarcabil este că foarte puțini plagiatori de lucrări de artă au fost acuzați de fraudă, atunci când au fost demascați și au recunoscut faptele. Asta probabil din cauză că, de obicei, ei s-au autoprotejat, vânzându-și lucrările prin intermediul negustorilor, cu scrupule sau fără, care, cerând sume mult mai mari de la cumpărători, sunt mult mai expuși acuzațiilor de fraudă. Dacă un negustor reputat își dă seama că lucrarea pe care a vândut-o este un fals, se obișnuiește s-o cumpere înapoi și să accepte pierderea. Negustorii mai puțin scrupuloși vor încerca adesea să-și vadă de

În pagina alăturată: Unul din cei trei presupuși „Războinici etrusci“, datând se pare din secolul VI sau V î.Hr., cumpărat de Muzeul Metropolitan din New York între 1915 și 1921. În 1960, analiza atentă a dezvăluit că statuile erau plagiate.

Jos: Cel care a făcut falsurile, Alberto Fioravanti, era încă în viață. El a dovedit că este falsificatorul aducând mărturie degetul lipsă de la una din statui.

DOSARUL INFRACTORULUI STÂNJENITORUL CAZ AL SARCOFAGULUI „ETRUSC“

In 1971, British Museum a achiziționat de la un negustor italian, pe nume Alessandro Castellani, o uriașă colecție de obiecte clasice. Dar British Museum a fost pus în mare încurcătură când, ulterior, mare parte din aceste obiecte au fost declarate falsuri. Piesa de rezistență a colecției era un sarcofag de teracotă, în mărime naturală, datând aparent din secolul al VI-lea î.Hr. Castellani îl cumpărase de la un anume Pietro Pennelli, care susținea că l-a dezgropat la Cervetri, în Etruria. Sarcofagul se găsea desfăcut în mai multe piese, care au fost reasamblate la muzeu, de-a lungul a doi ani, cu grijă și destul efort. Apoi, în 1875, Enrico, fratele lui Pietro, a susținut că el era cel care reasamblase marele obiect. Controversa cu privire la autenticitatea acestuia a durat mulți ani. Au existat multe aspecte dubioase legate de acest sarcofag, care i-ar fi putut determina pe custozii să devină rapid suspicioși. Nuditatea mormii bărbatului era foarte neobișnuită. Poziția trupurilor nu era ca în nicio altă lucrare cunoscută și, mai mult decât atât, mormia femeii purta lenjerie din secolul al XIX-lea! Era, de asemenea, evident că o inscripție din interiorul capacului fusese copiată după o broșă de aur de la Luvru. Cu toate acestea, timp de 60 de ani, British Museum a preferat să considere lucrarea sarcofagului autentic și nu a fost mutat din expoziție până în 1935. Din păcate, multe fotografii ale sarcofagului au fost folosite pentru a ilustra nenumărate cărți despre arta etruscă.

treaba lor, cerând cumpărătorului să probeze că lucrarea este un plagiat, ceea ce nu e la îndemâna acestuia.

Ca o ironie, multe lucrări reintră pe piață și pot fi comandate la prețuri ridicate, chiar dacă sunt falsuri știute sau numai suspectate.

NĂRAVUL ENGLEZESC

Este interesant că mulți dintre cei care au fost descriși drept „maestri plagiatori“ ai celei de-a doua jumătăți a secolului XX, au fost englezi. Aceasta poate fi pusă în bună măsură pe seama faptului că Londra rămâne centrul pieței tranzacțiilor cu lucrări de artă, iar marii negustori londonezi mențin case de licitație în marile orașe ale lumii. Ceea ce britanicii oferă spre vânzare necesită adesea o restaurare de finețe, făcută de către oameni foarte pricepuți. O parte importantă din procesul învățării artei restaurării o constituie deprinderea metodelor și stilurilor vechilor maestri. Atât Eric Hebborn, cât și Tom

Keating au lucrat ca restauratori la Londra, și ambii au susținut că plagiatele lor au fost o formă de protest împotriva profiturilor imense realizate de dealeri. Din toate acestea se desprinde o concluzie clară: Plagiatorul de artă câștigă foarte rar, sau chiar niciodată, „sume mari“. Plagiatorul lucrează, adesea pentru sume modice, în timp ce negustorul, păcălit de-a binelea sau necinstit cu bună știință – nu contează – realizează un profit însemnat. Nimic nu ilustrează mai bine acest fapt decât cariera lui Elmyr de Hory, recunoscut în mare măsură ca principalul plagiator al secolului XX.

ELMYR DE HORY, PRINȚUL ȘARMANT

Ungurii sunt faimoși pretutindeni în special pentru șarmul lor și pentru abilitatea de a supraviețui prin el – nimic nu e mai elocvent pentru asta decât plagiatorul de artă Elmyr de Hory. Acesta s-a născut în 1906 și

susținea că familia sa ar fi deținut mari proprietăți în centru Ungariei. Dovedind ceva talent artistic, de Hory a fost trimis la Budapesta să studieze la o școală de artă, și la vârsta de 18 ani și-a continuat studiile la Academia Heimann din München. După doi ani, de Hory s-a dus la Paris, unde a studiat cu Fernand Leger (1881-1955). Leneș ca artist, de Hory totuși (susținea el) și-a folosit șarmul pentru a cunoaște pe fiecare artist și scriitor din Montparnasse, cartierul parizian unde artiștii și scriitorii trăiau și se întâlneau. În 1938, de Hory s-a întors dintr-un anume motiv la Budapesta, dar în 1941 el a ajuns într-un lagăr de concentrare german, unde a fost foarte rău bătut de Gestapo și a ajuns într-un spital de lângă Berlin. Într-o zi, observând că porțile spitalului erau deschise, a ieșit calm afară și, după a serie de aventuri, a ajuns din nou la Paris, în 1945, chiar când se termina cel de-al doilea război mondial. A reînceput să picteze, vânzând orice putea cunoscătorilor bogați. Apoi, în aprilie 1946, văduva pilotului de curse britanic sir Malcolm Campbell i-a vizitat cămăruța săracă. Observând un cap de fată schițat de De Hory, aceasta a întrebat: „Acesta nu-i cumva un Picasso?” El a aruncat o privire plină de tragism și a acceptat cu greu să-l vândă. Nici n-a apucat bine lady Campbell să iasă pe ușă, că el s-a și apucat să facă vreo șapte desene similare.

UN PARTENERIAT RENTABIL

De atunci a început să-i zâmbească norocul și lui de Hory, deoarece în perioada imediat următoare războiului s-a manifestat printre colecționari o anume patimă pentru lucrările lui Picasso (1881-1973). Picasso avea un talent înnăscut de a desena rapid, ca și de Hory, și era foarte prolific în ce făcea. Elmyr i-a mărturisit unui prieten apropiat, Jules Chamberlin, despre abilitatea sa în a-l copia pe Picasso. Chamberlin, al cărui tată fusese un binecunoscut colecționar, i-a

sugerat un parteneriat, anume să vândă lucrări făcute de Elmyr ca și cum ar fi rămășițe din colecția tatălui său. Două studii ale trupului de „Picasso” au fost vândute directorului Muzeului de Arte Frumoase din Bruxelles, Belgia, și altele au fost plasate prin toată Europa. Dar a urmat disputa inevitabilă cu Chamberlin privind împărțirii prăzii, iar Elmyr a dispărut de unul singur.

Elmyr de Hory (1906-1976)
a fost probabil cel mai
faimos și prolific plagiator
de artă al secolului XX.

După demascarea sa, de Hory a sperat că faima îi va permite să-și vândă propriile sale picturi, dar a n-a prea avut succes în cursul vieții.

Mai târziu, de Hory și-a făcut apariția la Rio de Janeiro, unde a devenit curând renumit ca portretist.

Dar s-a plictisit repede de Brazilia și, după ce a obținut o viză pe trei luni pentru Statele Unite, a plecat la New York. De acolo a ajuns la Hollywood, unde unde s-a făcut cunoscut sub titulatura de Baronul de Hory și a

De Hory a fost silit să părăsească Los Angeles-ul în grabă atunci când negustorul Frank Perls l-a dat afară din galeria sa, convins că desenele pe care de Hory i le adusesese erau falsuri.

început să vândă o serie de falsuri după Picasso. După ce s-a săturat de asta, și-a încercat mâna cu desene după Matisse și Renoir: „Am vândut pe loc trei nuduri în peniță gen Matisse (unei elegante galerii din Beverly Hills)...Apoi, proprietarul cumpăra mereu, tot ce-i ofeream. El le-a vândut mai departe snobilor din zonă (celor «subțiri» din colonie) cu un profit de 500%.”

Totuși, de Hory a fost silit să părăsească Los Angeles-ul în grabă atunci când negustorul Frank Perls l-a dat afară din galeria sa, convins că desenele pe care de Hory i le adusesese erau falsuri. De Hory s-a reîntors la New York, dar era deja un om în vârstă, începuse să-și vopsească părul și, probabil cel mai important lucru, nu avea acte. Iar șarmul său începuse să pălească. Mai târziu, una dintre cunoștințele lui de Hory de la New York își amintea: „Era mai degrabă pasional în ceea ce privea viața sa sexuală, iar asta devenise puțin cam plictisitor. Cum i se mai știbise și din faimă, nu mai putea povesti nimic fără să facă o mulțime de digresiuni în care amintea despre cutare baron sau tânăr prinț cu care se culcase la Paris, la Cannes, ori la

Kitzbuhel“. Pe la sfârșitul anului 1952, de

Hory s-a reîntors în Los Angeles, intenționând să renunțe la plagiat și să-și vândă propriile picturi. Dar înainte de asta avea nevoie de bani gheață și nu știa decât o singură cale ca să facă rost. A revenit împreună cu un prieten la New York, unde a vândut unui

negustor francez aflat în vizită trei desene à la Matisse pentru suma de 500 de dolari bucata. Apoi, cei doi au plecat la Miami. Iar de acolo, sub numele de L.E. Raynal, de Hory a scris tuturor galeriilor și muzeelor din Statele Unite, anunțând că are de vânzare orice, o lucrare, un desen, o guașă, o acuarelă sau un mic ulei, de Matisse, Picasso, Braque, Derain, Bonnard, Degas, Vlaminck, Modigliani sau Renoir. În cursul a doi ani a vândut 70 de desene și picturi în New York, Philadelphia, St. Louis, Chicago, Seattle, Baltimore, Washington DC, Boston, Cleveland, Detroit, Dallas și San Francisco, pentru suma, după cum afirma el, de mai bine de 160.000 de dolari.

SE STRÂNGE LAȚUL

Aflând că atât FBI, cât și negustorul Frank Perls începuseră să se intereseze ce hram poartă, de Hory a făcut rost de un pașaport pe numele de L.E. Raynal și a fugit în Mexico City. Dar acolo a avut necazuri cu poliția așa că s-a reîntors la New York. În stilul său el a dat imediat o petrecere, susținând mai târziu că Marilyn Monroe s-a numărat și ea printre oaspeți. Numai că un alt invitat avea să-i aducă necazuri pentru tot restul vieții. Numele lui era Ferdinand Legros – un tânăr slăbănog și prost îmbrăcat, jumătate francez, jumătate grec.

Și iată! Elmyr de Hory ar fi putut produce un plagiat acceptabil după un desen al lui Henri Magritte în doar 10 secunde, dar el spunea că avea probleme când era vorba să dea lucrării impresia de autentic. Linia desenului Magritte ar fi trebuit să se întrerupă atunci când se întorcea de la șevalet către model; dar, lucrând singur și din imaginație, de Hory tindea s-o traseze continuă.

Legros i-a propus un parteneriat. El urma să vândă plagiatele lui de Hory, luând 40% și lăsându-i lui acestuia 60% din câștig. Dar de Hory a descoperit curând că, în timp ce el era silit să locuiască într-un hotel de mână a doua și se muncea să producă falsurile, Legros împreună cu un vagabond franco-canadian, pe nume Real Lessard, locuia în cel mai bun hotel din oraș. După șase luni și după regulate dispute înverșunate, de Hory s-a decis să plece în Europa. Acolo, la Milano, sub numele de Joseph Boutin, a înregistrat un succes modest cu o expoziție personală. Dar, în 1960, el a

S-a estimat că dacă miile de lucrări de artă pe care de Hory le-a împrăștiat în toată lumea ar fi autentice, acestea ar putea ajunge la o valoare de piață de peste 60 de milioane de dolari.

făcut o vizită nostalgică la Paris, unde ticălosul Legros i-a dat de urmă. Legros, vădit sărăcit, l-a întrebat dacă nu are niște plagiate pentru vânzare. De Hory i-a replicat că tot ce avea era depozitat într-un cufăr la hotelul Winslow din New York. Legros l-a lăsat în pace, dar a telefonat imediat la acel hotel, dându-se drept Elmyr de Hory și anunțând că în decurs de o săptămână va veni un tânăr pe nume Ferdinand Legros, care va lua cufărul. Între timp, fără a avea habar de asta, de Hory s-a întors la Roma. Acolo a constatat că îi este imposibil să trăiască din vânzarea propriilor picturi, așa că într-o lună a aranjat un portofoliu conținând pasteluri de Renoir și Degas, acuarele de Chagall și Derain și desene de Matisse. A plecat cu mașina să vândă prin Elveția, Germania și Olanda. În cele din urmă, s-a decis să se stabilească în mica insulă Ibiza,

din Baleare, în largul coastelor Spaniei. Pentru autoritățile locale el trecea drept Joseph Elmyr Dory-Boutin. Dar, oricum, n-a putut rezista prea mult atracției Parisului, unde a dat din nou de Legros și Lessard. Dar de data asta, aceștia erau bine îmbrăcați și evident prosperi. Fără ca de Hory să știe, Legros îi devalizase conținutul cufărului și devenise el însuși un negustor de succes. Legros i-a propus iarăși un parteneriat de afaceri: de Hory ar fi trebuit să se întoarcă imediat la Ibiza, unde Legros urma să-i trimită o alocație regulată, împreună cu partea ce-i revenea din vânzarea plagiatelor sale. În 1963, Legros a făcut ceea ce părea un gest din cale-afară de generos, în momentul în care a construit o frumoasă casă pentru Elmyr, cu un mic atelier, la Ibiza, chiar pe malul mării. Legros putea foarte ușor să-și permită una ca asta, din moment ce el și Lessard erau bogați. Cea de-a doua jumătate a secolului XX a cunoscut un boom fără precedent în materie de vânzare de artă. În special, oamenii bogați din Statele Unite, deși conștienți că prețurile erau ridicate, puteau totuși fi ușor convinși că arta era o investiție sigură, ferită de impozite. De departe cel mai bun client al lui Legros era milionarul texan Alger Hurtle Meadows, președintele lui General American Oil. Acesta a cheltuit cam 1 milion de dolari la Madrid pe o serie de tablouri dubioase de Goya și El Greco, doar între 1964 și 1966 Legros i-a vândut 46 de lucrări, toate de De Hory, cel puțin jumătate din ele fiind picturi în ulei. Totuși, între timp, Legros și Lessard au avut o dispută la Dallas, iar Meadows a început să-i suspecteze pe amândoi. El a invitat câțiva experți să-i vizioneze colecția, din care doi aveau deja bănuieli în legătură cu de Hory. Experții au declarat unanim lucrările respective drept falsuri. Legros a fugit la Paris și a cerut imediat mai multe lucrări de la de Hory, pe care le-a scos rapid la vânzare printr-o casă de licitație din micul oraș francez Pontoise. Un angajat al

casei de licitație, observând că o pictură prezentată ca făcută de Maurice Vlaminck (1876-1958) arăta puțin cam murdară, a început s-o curețe. Acesta a fost puțin spus surprins când o parte din cerul albastru s-a luat pe cârpă: culoarea era încă moale. Noutățile au creat panică în lumea artei. Oare toate lucrările vândute de Legros și de Hory însuși erau falsuri?!

EXILATUL DIN IBIZA

Strângând ce-a apucat de prin depozitul său, Legros a fugit spre Egipt, dar a fost arestat în Elveția, în aprilie 1968. și Elmyr era pregătit să fugă, dar aflând de arestarea lui Legros s-a întors în Ibiza. S-a gândit că, din moment ce falsurile sale cele mai cunoscute au fost făcute în afara Spaniei și niciunul n-a fost vândut acolo, n-a comis niciun fel de delict care să intre sub jurisdicția spaniolă. Totuși, când s-a întors în Ibiza, de Hory a fost arestat în baza unor acuzații șubrede și a stat două luni în închisoarea locală. I s-a permis însă să-și ia șezlongul, cărți, somnifere, haine și alte cele pentru confort și s-a relatat chiar că își ținea rezerva de băuturi alături, în frigiderul primăriei. A fost eliberat în octombrie 1968 și i s-a pus în vedere să părăsească Spania pentru un an, pe care l-a petrecut în Portugalia.

Între timp, un alt rezident în Ibiza, Clifford Irving (pe care îl vom mai întâlni în capitolul 3), a publicat o carte intitulată *Fals!*, care era bazată pe o serie de conversații cu de Hory. Ulterior, Orson Welles a făcut un film, *F de la Fals*, în care atât Irving, cât și de Hory erau în prim plan. Numele și reputația lui de Hory deveniseră cunoscute pretutindeni.

În următorii 8 ani, de Hory a dus o viață precară în Ibiza ca un popular organizator de petreceri pentru comunitatea

Plagiatoarele lui Elmyr de Hory se vând acum la prețuri de peste 20.000 de dolari și pe piață se găsesc și falsuri ale falsurilor sale!

DOSARUL INFRACTORULUI PROVENIENȚA SENTIMENTALĂ

Plagiatele de artă se vând mult mai ușor dacă sunt autentificate drept originale. Într-o zi, de exemplu, Real Lessard l-a vizitat pe vârstnicul Kees van Dongen (1877-1968), rugându-l să autentifice un versiune de Hory a unui portret de femeie pictat de van Dongen cu 60 de ani mai devreme. Artistul, ajuns la peste 80 de ani, s-a uitat la pictură și cu lacrimi în ochi i-a spus lui Real ce frumoasă a fost acea femeie și de câte ori a făcut dragoste cu ea în perioada în care i-a făcut portretul.

O schiță înfățișându-l pe John Drewe (sus, dreapta), la tribunal, în timpul judecărilor sale pentru fraudă. Atât el, cât și John Myatt, artistul care a pictat contrafacerile, au fost găsiți vinovați. Un fost coleg de școală, Daniel Stoakes (sus, stânga), care în necunoștință de cauză acționase ca vânzător pentru Drewe, a scăpat de acuzația de complicitate.

expatriaților. Apoi, în 1976, el a aflat că Legros, care fugise din Elveția în Brazilia, a fost extrădat în Franța și condamnat la 2 ani pentru escrocarea lui Alger Meadow. De Hory a fost la rândul-i amenințat cu extrădarea, așa că în decembrie a luat o supradoză fatală de somnifere la el acasă.

JOHN DREWE

Drewe era plagiator de documente. Totuși, pentru că acesta plagia acte de proveniență pentru picturile plagiatorului John Myatt, acest capitol poate fi considerat cel mai potrivit pentru povestea carierei acestuia. Născut John Cocket, în 1948, în Sussex, comitat din sud-estul Angliei, el și-a schimbat numele în Drewe în 1965. Chiar de copil a trăit într-o

lume a fanteziei create de el însuși. Mai târziu, Drewe a susținut că a studiat fizica timp de 6 ani la Universitatea din Kiel, Germania, unde însă nu se găsește nici o consemnare care să confirme audierea cursurilor sau absolvirea, cum nu se poate dovedi nici că ar fi predat un an la Universitatea Sussex. Tot ce se știe despre Drewe până în 1980 este că a ocupat pentru o scurtă perioadă un post clerical în cadrul Autorității Britanice pentru Energie Atomică. Pe la începutul anilor '80, el a studiat fizica la o școală particulară din Londra. Apoi, în 1986, el a citit anunțul lui Myatt, l-a sunat și s-a prezentat drept „profesorul Drewe“, specialist în fizica nucleară. Apoi a autentificat o mulțime de „falsuri originale“ de-ale lui Myatt.

DOSARUL INFRACTORULUI BERENSON SI DUVEEN, PARTENERII VICLENI

Bernhard Berenson (1865-1959) s-a născut în Lituania, dar a crescut în Boston. El a devenit un cunoscut expert în picturile renașterii italiene, achiziționând multe din ele pentru sine. Cu o reputație de invidiat ca „vânător de falsuri”, el a devenit sfătuitorul negustorului englez Joseph Duveen (1869-1939). Ulterior, Duveen avea să fie ridicat la rangul de pair pentru contribuția sa la extinderea Tate Gallery din Londra și a British Museum.

Moto-ul lui Duveen era: „Europa are arta, America are banii”. Folosindu-se de autentificarea lui Berenson, el a putut să vândă sute de lucrări de artă lui Andrew Mellon, J.P. Morgan, familiei Rockefeller, Muzeului Metropolitan din New York și multor alte colecții prestigioase americane.

Abia în 1986, scriitorul Colin Simpson a publicat cartea *Parteneri vicleni*. Având acces la arhivele care înainte fuseseră închise, Simpson a fost capabil să demonstreze că între Berenson și Duveen a existat o înțelegere secretă. Aceasta a funcționat foarte simplu. Ca urmare a vânzării oricărei picturi girate de el,

Berenson primea mereu comisioane importante. Iar acestea l-au îmbogățit. Berenson cunoștea pe fiecare plagiator și falsificator din Italia, unde și-a trăit cea mai mare parte din viață. Simpson susține că a autentificat o serie de sculpturi ca fiind ale lui Lorenzo Ghiberti (1378-1455) sau ale lui Antonio Rossellino (1427-1479), ambii mari artiști renascentiști, când de fapt acesta știa foarte bine că acestea fuseseră făcute de Giovanni Bastianini. Simpson citează o mulțime de alte exemple de lucrări care au fost „îmbunătățite” pentru a le crește valoarea. De exemplu, un portret al unei femei îndoliate, atribuit lui Sebastiano Mainardi (mort în 1513), a fost „restaurat” pentru a revela o tânără într-o rochie la modă. Și un pretins portret al lui Giorgione a ajuns la Berenson din mâinile prietenului său, restauratorul Luigi Grassi. Așa că și acum în lumea artei se pun întrebări despre fiecare din lucrările autentificate de Berenson și vândute ulterior de Duveen.

Bogatul negustor englez de artă Joseph Duveen, care a fost făcut lord ca răsplată pentru donațiile făcute muzeelor londoneze.

Bernhard Berenson a fost, de-a lungul vieții sale, un faimos expert în arta renașterii italiene. El a deținut o frumoasă vilă lângă Florența, în Italia. La moartea sa, în 1959, vila, împreună cu impresionanta colecție de artă și o excelentă bibliotecă, pe care le adăpostea, a fost lăsată moștenire Universității Harvard și este administrată drept Centru pentru cultura Renașterii italiene.

Curând, Drewe l-a anunțat pe Myatt că cei de la Christie's i-au acceptat una din picturi și artistul, care era aproape lefter, s-a lăsat prins în plasa înșelăciunilor. La insistențele lui Drewe, a produs cu promptitudine lucrări într-o variată paletă de stiluri: Giacometti, Nicolas de Stael, Braque, Ben Nicholson, Matisse și mulți alții. „Eram flatat,” a spus Myatt mai târziu, „la gândul că eram un om așa de important”. Mai

întâi, pentru a face rost de documente de proveniență pentru falsurile pe care le vindea, Drewe a plagiat scrisori de la proprietari inexistenți sau de la cunoscuți convinși să se dea drept persoane care vând. Apoi a găsit o stratagemă prin care să producă haos în arhivele de artă ale Londrei.

El s-a dat drept un expert cercetător în artă care fusese capturat de naziști în timpul celui

de-al doilea război mondial și a reușit să pătrundă în bibliotecile Institutului de Artă Contemporană, de la Tate Gallery și de la Muzeul Victoria și Albert. Odată ajuns acolo, a modificat și fabricat sute de documente care să ateste convingător proveniența picturilor făcute de Myatt.

Alan Bowness, fostul director de la Tate Gallery din Londra și ginerele pictorului englez Ben Nicholson, a fost păcălit să autentifice două din „Nicholson-urile” lui Myatt. N-o făcuse pentru că ar fi fost lucrări reprezentative pentru artist, ci pentru că Drewe îi oferise documente de necontestat privind proveniența picturilor.

„Giacometti-ul” lui Myatt a fost vândut pentru 175.000 de dolari. Drewe a introdus și o fotografie a picturii în catalogul expoziției din 1955 de la arhivele Bibliotecii Naționale de Artă. După cum a declarat și Melanie Clore, șefa departamentului de artă de la Sotheby's: „Mergeți la arhivele de la Tate Gallery, căutați prin dosarele celor mai repute galerii ale Londrei din anii '50 și veți găsi pictura reprodușă negru pe alb. Nu putea fi mai sânguincios de atât.”

Directorii de la Tate Gallery și de la Muzeul Victoria și Albert au fost siliți să recunoască faptul că ei nu ar fi putut descoperi niciodată cât de mult au fost modificate arhivele lor de către Drewe. La Muzeul de Artă Modernă din New York fusese demarat un program de reexaminare

atentă a picturilor și arhivelor. Un purtător de cuvânt al muzeului a declarat: „Vor trece ani, probabil, până ce se va termina.”

O pictură originală de Alberto Giacometti (1901-1966), un autoportret din 1921, care se află la Muzeul de Artă din Zürich, Elveția.

DOȘARUL INFRACTORULUI VÂNĂTORUL DE FALSURI PĂCĂLIT

Plagiatorul italian de artă Ilicio Federico Ioni a trimis cândva lui Bernhard Berenson o pictură originală făcută la Siena în secolul al XIV-lea, pentru a-i verifica autenticitatea. „Spune-i domnului Ioni”, a zis Berenson, „că se descurcă mai bine ca falsificator”. Ioni i-a replicat: „Totdeauna e la fel. Când îi aduc un fals, acesta îl ia drept original, iar când îi aduc un original, îl ia drept fals!”

We the People

THE CONSTITUTION OF THE UNITED STATES
OF AMERICA

CAPITOLUL 9

DOCUMENTE FALSE

Falsificarea și contrafacerea documentelor se numără printre cele mai vechi activități infracționale. Deși sunt comise îndeosebi în scopuri frauduloase, ele sunt mai degrabă fapte rău intenționate decât criminale.

Printre cele mai vechi „documente” descoperite ar fi de amintit bilanțurile egiptenilor antici din clasele avute, care erau pictate pe pereții mormintelor lor pentru a le consemna realizările. Multe dintre picturile murale, ca s-o spunem cu blândețe, exagerează într-o oarecare măsură. Altele spun minciuni evidente. În timpuri

mai apropiate de epoca modernă, pot fi măsluite actele care atestă arborele genealogic, îndeosebi dacă se află la mijloc o chestiune de moștenire, și, bineînțeles, testamentele. Lista este nesfârșită: scrisori de credit, facturi și chitanțe, documente de însoțire pentru mărfuri, certificate de proveniență pentru operele de artă, autografe, diplome profesionale... Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, contrafacerile se reduc la cazuri de fraudă minore, care au loc aproape zilnic. Cu mult mai interesantă este însă istoria contrafacerilor literare.

În pagina alăturată: Constituția originală a Statelor Unite (1787) a fost scrisă cu pana. Examinarea cu un microscop de mică putere poate însă detecta cu ușurință orice copie ulterioară scrisă cu o peniță metalică.

În stânga: William Ireland (1775-1835), cel care s-a bucurat de o scurtă faimă pe la 1790, stârnită de contrafacerile după Shakespeare.

O istorie a bisericii creștine timpurii, scrisă de Eusebiu din Cezareea, includea și textele unor scrisori care fuseseră scrise, chipurile, de însuși Hristos – la mai bine de un secol după moartea sa.

EUSEBIUS

BISHOP OF
CÆSAREA in PALÆSTINE.

EUSEBIUS CÆSARIENSIS.

Unul dintre cele mai vechi exemple cunoscute de corespondență falsificată apare în istoria Bisericii creștine timpurii, scrisă de Eusebiu din Cezareea (264-340 d.Hr.). Textul se bazează pe scrisorile care au fost, chipurile, schimbate între regele Abgar din Edessa și Hristos. Există însă o hibă minoră în povestea aceasta: Abgar a domnit la mai bine de un secol după răstignirea lui Hristos.

Politica Bisericii timpurii se baza în realitate pe un document contrafăcut, cunoscut fiind ca „Donația lui Constantin“. Scrisă probabil la Roma, prin secolul al VIII-lea, aceasta se dorea a fi o autorizație dată de împăratul Constantin (274-337) papei Silvestru I (314-335), prin care se acorda bisericii din Roma supremație asupra tuturor celorlalte. Documentul a fost folosit vreme de sute de ani pentru a justifica puterea papală și a continuat să rămână de necontestat până în secolul al XVI-lea.

OMUL DIN FORMOSA

Unele dintre cele mai interesante exemple de falsuri literare au apărut în secolul al XVIII-lea, în Anglia. În 1704, la Londra, a fost publicată cartea intitulată *O descriere istorică și geografică a insulei Formosa*. Ca autor figura un anume „George Psalmanaazaar“, care, desigur, nu era numele real al celui care o scrisese. Formosa („o insulă supusă împăratului Japoniei“, după cum era descrisă în pagina de titlu) era de fapt o insulă reală (Taiwan-ul din zilele noastre), dar de care, la data apariției cărții, nu auzise mai nimeni din lumea occidentală, cu excepția unor negustori olandezi.

Cartea s-a vândut bine. Era ilustrată cu mai bine de o duzină de gravuri și descria obiceiurile, tradițiile, casele, recoltele și minele de aur de pe insulă. Pe lângă acestea, cartea includea și detalii referitoare la limba „formosană“, ilustrate de un alfabet de simboluri ce se citeau de la dreapta la stânga. În plus, conținea și o relatare a convertirii la creștinism a autorului, însoțită de o critică a activității misionarilor iezuiți din estul îndepărtat.

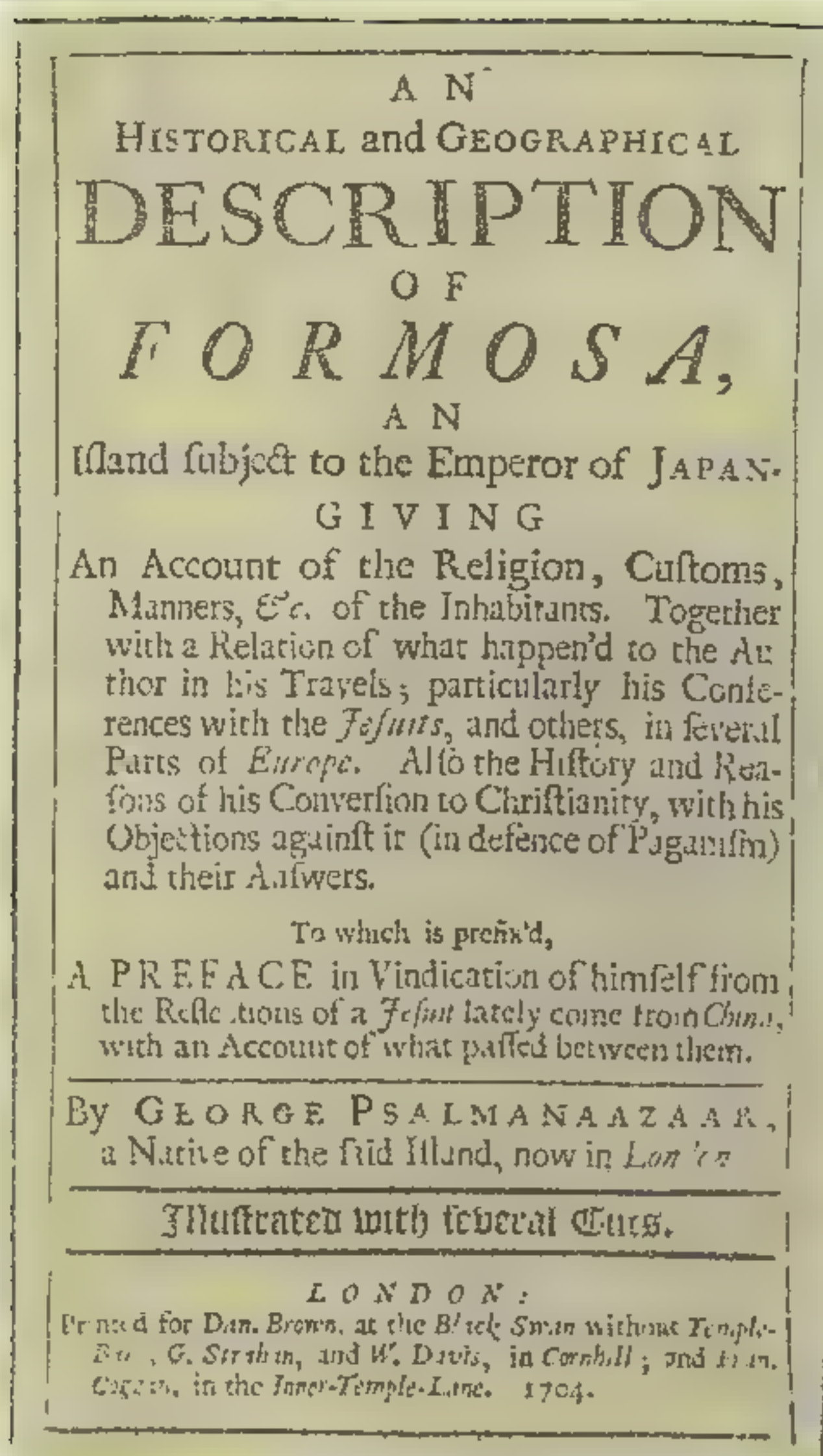
Politica Bisericii timpurii se baza în realitate pe un document contrafăcut, cunoscut ca fiind „Donația lui Constantin“.

Însă cine era (așa cu îi ziceau contemporanii) „Psalmanazar“? Se pare că era francez de origine, născut în 1679, și că vorbea bine nu doar franceza, engleza și latina, ci și „formosana“. Pretindea că a stat mulți ani în Formosa și că, la vârsta de 22 de ani, a început pentru o vreme să

George Psalmanaazaar, cel care susținea că deține multe cunoștințe despre insula Formosa (Taiwan) și care a inventat chiar o limbă „formosană“.

Pagina de titlu din *O descriere istorică și geografică a insulei Formosa*, cartea lui Psalmanaazaar, publicată în 1704, la Londra; ilustrat cu câteva gravuri, volumul a atras într-o mare măsură interesul publicului.

hoinărească prin Europa, având asupra-i un document despre care el afirma că ar fi un pașaport japonez falsificat. În 1702, tânărul s-a înrolat în regimentul scoțian staționat în Flandra (în Belgia de astăzi), atrăgând curând atenția preotului militar William Innes. Cei doi au pus la cale o scurtă relatare a călătoriilor și peripețiilor lui Psalmanaazaar, iar Innes le-a trimis episcopului Londrei, Henri Compton. În relativ scurt timp, Innes a primit ordinul de a-l aduce pe tânăr în Anglia.

Odată ajunși acolo, cei doi complici i-au oferit episcopului o traducere a catehismului în limba formosană. Compton s-a arătat încântat și impresionat. S-au lăsat păcăliți apoi atât arhiepiscopul de Canterbury, cât și distinsul Sir Hans Sloane, de la Societatea Regală. Decanul Bisericii lui Hristos din Oxford i-a oferit lui Psalmanaazaar găzduire pentru șase luni, timp în care acesta și-a terminat de scris cartea.

În ciuda succesului de public, cartea a avut parte și de critici. Unul dintre cei mai înverșunați era părintele Fontenay, un misionar iezuit care se afla în vizită. Acesta afirma că, indiferent ce ar fi fost adevărat din informațiile prezentate în carte, probabil că sursa de inspirație ar fi fost un raport al misionarului olandez Candidus. Cu toate acestea, vreme de mai bine de un an, Psalmanaazaar a fost sărbătorit pe scena socială a Londrei, iar în 1709 a mai scos o carte, urmare a celei dintâi – *Un dialog între un japonez și un formosan*.

În acest timp, William Innes s-a folosit de partea de faimă care s-a revărsat asupra sa și a reușit să devină preot militar-general al armatei britanice staționate în Portugalia. Fără susținerea lui Innes, lui Psalmanaazaar i-a fost tot mai greu să-și continue impostura. Până în 1710 era deja recunoscut ca farsor și șarlatan. A renunțat să mai inventeze limbi străine și aventuri imaginare, devenind un soi de scrib literar. A colaborat cu articole ample la „*Universal History*” (1745), a scris o *Istorie generală a tiparului* și, în cele din urmă, și-a așternut pe hârtie propriile-i *Memorii*, care au fost publicate în 1763, la un an de la moartea sa.

În ultimii săi ani de viață, Psalmanaazaar ajunsese un personaj foarte iubit la Londra. Tobias Smollett l-a făcut personaj în nuvela sa *Humphrey Clinker* (1771), iar despre doctorul Samuel Johnson se spune că obișnuia să afirme despre Psalmanaazaar că a fost „cel mai bun om” pe care l-a cunoscut. Cei doi avuseseră ocazia să discute frecvent, cel mai adesea Johnson ascultând politicos, fără a-și întrerupe interlocutorul. „Dacă aș fi intervenit, m-aș fi simțit imediat ca și cum aș fi contrazis un episcop”, afirma el.

FALSIFICĂRI ALE POEZIEI ANTICE

George Psalmanaazaar era încă în viață când James Macpherson (1736-1796) a produs o altă mare senzație în cercurile literare britanice cu preținsele sale traduceri ale scrierilor din secolul al III-lea î.Hr., aparținând poetului gaelic Ossian. Eșecul revoltei clanurilor din țara de Sus din

1745, care s-au ridicat în sprijinul lui „Bonnie Prince Charlie“, pretendentul familiei Stuart la tronul britanic, a iscat un interes sporit pentru obiceiurile vechilor scoțieni. Curând, această tendință avea să atingă apogeul prin reconsiderarea portului tradițional scoțian, susținută și de scrierile romancierului Walter Scott (1771-1832) și de entuziasmul lui Albert, prințul consort al reginei Victoria, pentru tot ce provenea din Țara de Sus.

Macpherson era fiul unui fermier ce trăia în apropiere de Inverness, în nord-estul Scoției. Cunoștea bine dialectul gaelic și a fost rugat să traducă anumite poeme aparținând lui Ossian, care fuseseră adunate de autorul și dramaturgul scoțian John Home. Macpherson însă a protestat, arătând că o simplă traducere în engleză nu poate fi de ajuns, așa că a făcut 15 fragmente diferite ce i-au fost trimise lui Hugh Blair, care era profesor de literatură la universitatea din Edinburgh. Acestea au fost publicate în 1760 sub titlul *Fragmente de poezie veche culese din țara de Sus*, iar Blair a anunțat că ar putea fi găsite și mai multe mostre „dacă s-ar găsi încurajarea cuvenită“.

Drept urmare, s-a făcut o subscripție publică, căreia Macpherson i-a răspuns, în 1761, cu poemul epic *Fingal*, urmat de *Tempora*, în 1763. Aceste două opere includeau fragmentele deja publicate, dar restul erau în mare măsură rodul imaginației lui Macpherson. Cu toate acestea, odată cu nostalgia pentru „sălbaticul nobil“ care începuse să cuprindă literatura europeană, poemele atinseră o coardă romantică. În 1763 a apărut versiunea italiană, iar traducerea germană i-a urmat un an mai târziu. Se

spunea că însuși Napoleon le citea cu regularitate, iar alte versiuni, în daneză, olandeză, poloneză, rusă, spaniolă și greaca demotică, nu au întârziat să apară.

Problema era că nimeni nu văzuse vreodată presupusele originale în gaelică. Era un motiv suficient pentru ca Dr. Samuel Johnson, împreună

James Macpherson, fiul unui biet fermier scoțian, cel care a făcut traducerea poemelor gaelice, scrise, chipurile, de bardul din secolul al III-lea î.Hr., Ossian.

Ossian, legendarul războinic-poet irlandez și fiu al lui Finn MacCool, despre se presupunea că ar fi trăit pe la 250 î.Hr. Numele său a devenit binecunoscut în perioada 1760-1763, când James Macpherson a publicat ceea ce mai târziu s-au dovedit a fi doar propriile sale versuri, iar nu traducerea poveștilor bardului antic.

cu James Boswell, să pornească la drum în 1773, vizitând Scoția și în insulele dinprejur, în speranța de a da de urma manuscriselor. Johnson avea să conchidă: „Editorul sau autorul nu au putut niciodată să prezinte originalele, care nu pot fi aduse nici de altcineva. și nici n-ar fi cu putință. A trecut vreme îndelungată și nu există nimic scris în limba veche. Neîndoielnic, autorul a introdus nume pe care le-a preluat din povestirile populare și poate că a mai tradus fragmente din baladele care mai circulă.”

Johnson se înșela în privința faptului că „nu există nimic scris în limba veche”, dar cu toate acestea desființa opera lui Macpherson, etichetând-o ca fiind „insolentă” și aparținând unuia cu un „curaj încăpățânat”.

În ciuda dubiilor exprimate de unii cititori cu privire la scrierile sale, Macpherson continua să susțină că sursele originale există. A trebuit să treacă mai mulți ani înainte ca să fie unanim acceptat faptul că poemele lui Ossian erau false. Autorul însă a îmbrățișat o carieră politică, iar în 1764 a fost numit supraveghetor general al Floridei. În 1780 a intrat în parlamentul britanic și s-a stins din viață acasă, la Inverness, în 1796. A fost înmormântat pe cheltuială proprie, la Westminster Abbey.

RECUNOAȘTEREA VINE PREA TÂRZIU

Un alt poet, chiar mai tânăr, a apărut în 1762. Thomas Chatterton (1752-1770) avea 10 ani, se născuse la Bristol, în vestul Angliei, la

scurt timp după moartea tatălui său, care fusese învățător. Poemele aveau valoare, dar el s-a apucat curând să contrafacă manuscrise ce aparțineau unui preot din secolul al XV-lea, Thomas Rowley.

Chatterton avea acces la multe documente vechi, păstrate în biserica St. Mary Radcliff din Bristol, unde unchiul său era paracliser, iar el le copia stilul și ortografia. La 15 ani, Chatterton a fost trimis ca ucenic la un avocat din Bristol. Își petrecea tot timpul liber scriind articole pentru publicații locale, continuându-și propriile creații poetice și născocirea de manuscrise „Rowley“. Acestea i-au încântat pe trei anticari din Bristol, așa că tânărul Chatterton s-a simțit obligat să facă pentru unul dintre ei un arbore genealogic flatant.

În aprilie 1770, Chatterton decide să-și caute norocul în lumea literară a

„Aiesta iaște al mieu viers, pe cari acum l-am scris, ca bună roadă a micii mele minți“

—DIN POEMUL LUI JOHN LYDGATE

DE „THOMAS ROWLEY“

Londrei, dar află că scriitorii de acolo îi denunțaseră deja manuscrisele drept contrafaceri. Disperat, ia arsenic și moare în mansarda sa din Holborn, pe 24 august. Abia după moartea lui, poezii care se succed după el îi recunosc talentul. Printre alții, William Wordsworth îl numește pe Thomas Chatterton „băiatul uluitor“, iar John Keats îi dedică poemul *Endymion*.

Thomas Chatterton, în 1770, la doar 17 ani, zace mort în mansarda casei închiriate în Holborn, Londra. Acest tablou a fost pictat în 1856 de Henry Wallis, în chiar camera în care Chatterton s-a sinucis.

Întreprinzătorul baron Münchhausen este purtat în văzduh de o sfoară cu rațe – o ilustrație tipică pentru cartea sa de *Aventuri*, care, de fapt, erau plăsmuirile geologului sărac Rudolf Erich Raspe. Multe din poveștile lui Raspe erau spuse pe un ton aproape științific, ceea ce le făcea în bună măsură credibile.

UIMITORUL BARON

O altă farsă literară a fost publicată în Anglia secolului al XVIII-lea. Era intitulată *Aventurile baronului Münchhausen* și a apărut în 1786. Pentru că a existat un om real, în viață, Hieronymus Karl Friedrich, baron de Münchhausen (1720-1797), lucrarea literară poate fi considerată drept o contrafacere, chiar dacă baronul însuși n-a suferit personal nicio pierdere financiară de pe urma ei. Acesta a luptat ca soldat, alături de ruși, în războiul împotriva turcilor din 1738-1740. Münchhausen, era un pasionat vânător, iar când s-a retras la domeniul său, în 1760, a devenit foarte popular în zonă pentru relatările cu haz despre viața sa de soldat și sportiv.

Este posibil ca autorul falselor *Aventuri*, Rudolf Erich Raspe (1737-1794), să-l fi cunoscut pe baron personal și să aibă știință despre anecdotele sale. Raspe se născuse în preajma domeniilor Münchhausen. Și-a petrecut marea parte a vieții înglodat în datorii, chiar dacă după absolvirea universității a scris o carte de geologie care a devenit în scurt timp un volum de referință. În 1767, Raspe a fost numit custodele valoroasei colecții de pietre prețioase de la Landgraf Frederick, din Hesse-Cassel, și a început să fure pentru a-și acoperi din datorii. Când hoțiile sale au fost date în vileag, Raspe a fugit din Germania. În 1775 a ajuns în Anglia.

Faima cărții sale de geologie i-a asigurat alegerea în Societatea Regală, el aducând apoi o serie de îmbunătățiri în tehnologia minieră. A fost printre primii care au laudat poemele ossiane ale lui James Macpherson. Talentatul Raspe a mai tradus piese de teatru și a scris o istorie a picturii în ulei.

Când vestea că în Germania a fost emis un mandat de arestare pentru Raspe a ajuns la Londra, acesta a fost dat afară din Societatea Regală. Pentru a se întreține, a început să publice anonim povești fictive referitoare la Münchhausen. Ediția completă

din 1786 avea titlul – *Guliver reînviat: Călătoriile, campaniile, voiajele și aventurile sportive ale baronului Munnikhousen, pronunțat îndeobște Munchausen, așa cum le-a povestit el la o sticlă de vin, înconjurat de prieteni.*

Doar câteva dintre incredibilele istorisiri pe care Raspe și editorii le-au adunat sub coperte proveneau de la Münchhausen însuși. Altele erau legende populare din secolele trecute, adunate la un loc într-o revistă germană pe care Raspe o citise cândva. Altele însă porneau de la jurnalele unor călătorii reale, iar povestea cu voiajul baronului spre lună se baza pe relatările privind experimentul cu balonul cu aer ascensional cald al fraților Montgolfier, din 1783. Cu toate acestea, stilul narațiunii aparținea exclusiv lui Raspe. El scria pe un ton sec, semi-științific, care făcea ca extraordinarele întâmplări pe care le descria să pară credibile. Până la sfârșitul secolului aveau să apară opt ediții ale lucrării, unele adăugite.

Portretul închipuit al imaginarii baron, așa cum apărea în pagina de titlu al unelor dintre multele ediții ale lucrării lui Raspe. Baronul Münchhausen din viața reală nu avea cu nimic de-a face cu *Aventurile*, dar a suferit de pe urma publicării lor.

O scrisoare de la regina Elisabeta I, adresată lui William Shakespeare, dar contrafăcută de William Ireland în 1794. Acesta i-a adăugat o notă, care ar fi trebuit să pară scrisă de dramaturg însuși.

Cartea a fost curând tradusă și în Germania, iar nefericitul personaj real a tras ponoasele cuvenite. Mulțimi de vizitatori se strâneau la casa acestuia, cu speranța că vor asculta noi relatări de pățanii incredibile. Soția sa, la care ținea foarte mult, murise recent, iar el se schimbase dintr-un povestitor jovial într-un singuratic ursuz. Deși s-a recăsătorit mai târziu, până la moartea lui, în 1797, singurul camarad

credincios i-a rămas un vechi prieten de vânătoare. La acea dată, Raspe murise deja, iar identitatea acestuia ca autor nici nu avea să fie dezvăluită înainte de 1847.

SHAKESPEARE REDESCOPERIT

Pe William Henry Ireland (1775-1835) e probabil că l-au inspirat faima dobândită de James Macpherson sau laudele postume la adresa lui Chatterton. Tatăl său, Samuel, era un vânzător londonez de cărți rare și tipărituri, dar și un mare iubitor al operelor lui William Shakespeare. Pe la începutul lui 1794, Ireland și-a însoțit tatăl într-o vizită la Stratford-upon-Avon, locul de naștere al lui Shakespeare, unde l-a cunoscut pe un anume John Jordan, un poet local care știa o sumedenie de anecdote dubioase cu referire la marele dramaturg.

La revenirea în Londra, Ireland a început să lucreze pentru un client care ținea un magazin de pergamente vechi. Folosind o bucată dintr-un pergament de la o închiriere de demult și un sigiliu de ceară, el a copiat scrisul de mână de la o înțelegere de la începutul secolului al XVII-lea și a contrafăcut un act de ipotecă între William Shakespeare și un actor numit John Heminge – ins care a existat cu adevărat. A copiat semnătura lui Shakespeare de pe una din cărțile tatălui său. Cei de la College of Heralds s-au lăsat păcăliți de contrafacere și au autentificat plictisiți documentul. În următoarele câteva luni, Ireland a falsificat un morman de documente, toate scrise pe pagini albe rupte din cărți vechi de 200 de ani. Printre ele se numărau două „recent găsite“ drame istorice, revizuirii aduse altor piese, o scrisoare a reginei Elisabeta I adresată lui Shakespeare, corespondența dintre dramaturg și lordul de Southampton, dar și un poem de iubire adresat Annei Hathaway, soția lui Shakespeare. Ireland susținea că a găsit documentele în timp ce sorta acasă hârtiile „domnului H.“, al cărui nume dorea să rămână anonim.

Încântat, tatăl lui William, Samuel Ireland, a organizat la începutul lui 1795 o expoziție cu aceste noi descoperiri, iar societatea londoneză dădea buzna să le vadă. Emoționat, James

For Master William
Shakespeare
at the Globe Theatre
London

My dear Sir
I have the honor to acknowledge
the receipt of your letter of the 10th
inst. and in answer to inform you
that the same has been forwarded
to the proper authorities for
their consideration.

Wm Ireland

My dear Sir
I have the honor to acknowledge
the receipt of your letter of the 10th
inst. and in answer to inform you
that the same has been forwarded
to the proper authorities for
their consideration.

Elizabeth I

DOSARUL INFRACTORULUI MISTERIOSUL DOMN „H“

Poate că William Henry Ireland a dat dovadă de o istețime din cale-afară atunci când a declarat că a găsit folie acelea printre hârtiile domnului „H“. Vreme de mai multe secole, oamenii de știință s-au contrazis cu privire la identitatea domnului „W. H.“, cel căruia Shakespeare i-a dedicat Sonetele.

Unul dintre portretele imagine ale lui Shakespeare.

Boswell, biograful scoțian al doctorului Johnson, a îngenunchat și a sărutat „relicvele“. Doar că savanții începură deja să-și exprime îndoielile, așa că până în decembrie jocul a luat sfârșit. A fost descoperită o semnătură autentică aparținând lui John Heminge, care nu semăna deloc cu cea de pe înțelegerea ipotecară.

Ziarele au început să-i atace pe cei din familia Ireland pentru ceea ce ei numeau „a brutală și lipsită de decență impostură“. William

Henry a pus în scenă o adaptare după una dintre noile piese de teatru, tragedia lui *Vortingen*, a cărei premieră a avut loc la Drury Lane Theatre pe 2 aprilie 1796. N-a avut loc decât o singură reprezentație, publicul a luat în derâdere subiectul greoi și scriitura proastă și a izbucnit într-un hohot irezistibil atunci când, în ultimul act, John Kemble, actorul care interpreta personajul principal, a rostit replica: „Atunci când s-o sfârși aiastă solemnă bătaie de joc“.

Vreme de mulți ani, John Payne Collier i-a indus în eroare pe specialiștii în Shakespeare cu contrafacerile sale, adesea adăugând numele dramaturgului unor documente istorice altfel veritabile.

Cam în același timp, a apărut o dezvăluire detaliată a contrafacerilor lui Ireland, scrisă de Edward Malone, un cunoscut expert în Shakespeare. La scurt timp, învinuitul a recunoscut totul, în cartea *O evidență autentică a manuscriselor shakespeariene*. În cele din urmă, când toată vâlva creată s-a stins, Ireland și-a găsit o slujbă onestă la un editor londonez. A murit în 17 aprilie 1835, la Londra.

CONTRAFACERILE LUI COLLIER

Deși faptele lui Ireland pot fi neînsemnate, după vreo 15 ani au început să apară contrafaceri după Shakespeare cu mult mai grave. Acestea erau opera lui John Payne Collier (1789-1883), un critic și un specialist în Shakespeare respectabil. Pe când era adolescent, a cumpărat o ediție din secolul al XVII-lea a pieselor lui Shakespeare, iar mai târziu a ajuns expert în literatura engleză medievală. În 1831, a publicat *O istorie a dramei versificate engleze până în vremea lui Shakespeare*. Deși cartea conținea o bogăție de materiale documentare valoroase, Collier nu a putut rezista tentației de a insera detalii născocite de el. Unul consta în adăugarea numelui lui

La British Museum a fost examinat volumul „Perkins” în detaliu și s-a scos la iveală că puteau fi găsite frecvent urme de creion sub cerneala multora din adăugirile ulterioare.

Shakespeare unei presupuse cereri făcute de o trupă de actori, care solicitau să li se permită renovarea o casă de spectacol din Londra. Data devansa cu șapte ani orice menționare documentară a numelui lui Shakespeare cunoscută până atunci.

Patru ani mai târziu, Collier publică *Noi date privitoare la viața lui Shakespeare*, în care venea să adauge alte detalii inventate. În noua lucrare făcea publice „descoperiri” și mai incitante: dovezi că, în 1602, Othello a fost jucat în prezența reginei Elisabeta și o baladă care ar fi putut fi sursa de inspirație a lui Shakespeare pentru Furtuna. Collier continua să aducă documente istorice reale, adăugând numele dramaturgului în anumite scrisori și relatări. A fondat Societatea Shakespeare, cu ajutorul căreia a publicat aceste descoperiri și altele.

Collier a mai dat publicității o ediție adnotată a pieselor de teatru, despre care el pretindea că se bazează pe o ediție mai timpurie, dar și *Viața lui Shakespeare* (1844), care conținea multe alte născociri. Toate aceste lucrări erau unanim laudate, deși alți specialiști au început să-și exprime îndoielile. Joseph Hunter, un supraveghetor al Biroului Evidențelor Publice, a fost în mod deosebit critic, iar un asociat de la Societatea Shakespeare a mers chiar mai departe, acuzându-l pe Collier de plagiat.

În 1852, Collier a anunțat cea mai mare „descoperire” a sa, un vechi volum de piese de teatru care conțineau mii de alterări ale manuscrisului original. Punctuația și indicațiile scenice fuseseră schimbate, versurile se întretăiau sau erau modificate, ajungându-se pe alocuri la adăugări chiar și de nouă versuri. Oare acestea au fost făcute de un actor, pe care Collier l-a identificat ca fiind Thomas Perkins, la

indicația lui Shakespeare însuși? Pentru a adăuga alte înșelătorii, Collier a pretins mai apoi că a dat de notițele pierdute ale poetului Samuel Taylor Coleridge (1772-1834) făcute de acesta pentru conferințele sale despre Shakespeare.

A fost mai mult decât puteau îndura criticii lui Collier. În 1859, Sir Frederick Madden de la British Museum a examinat volumul „Perkins” în detaliu și a dat la iveală că puteau fi găsite frecvent urme de creion sub cerneala multora din adăugirile ulterioare. Cu toate acestea, abia când Collier s-a aflat pe patul de moarte, în septembrie 1883, acesta și-a mărturisit contrafacerile „cu amărăciune și căință sinceră”.

CONTRAFACERI CU TUPEU

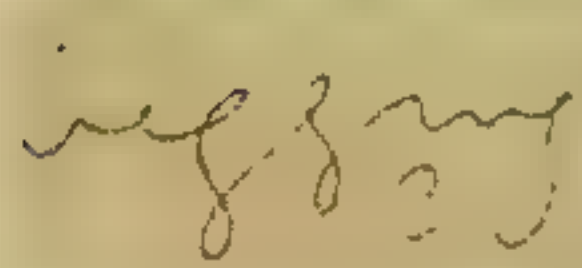
Este remarcabil modul în care unii plastografi își imaginează modalități de a scăpa de pedeapsă. Constantin Simonides (1820-1867) s-a născut în insula grecească Simi și ca tânăr a fost să studieze într-o mănăstire din bătrânul Munte Athos. Acolo

erau păstrate o sumedenie de documente manuscrise vechi, iar Simonides a învățat să le copieze și să facă imitații riguroase după acestea. Pe la 1845, el a plecat spre Atena, luând cu sine un mare număr de manuscrise. Unele erau copii după originale, altele erau doar contrafaceri.

În Atena, Simonides a anunțat că a descoperit o mulțime de manuscrise nepublicate – de fapt, toate erau necunoscute – aparținând unor vechi scriitori greci sau bizantini. A susținut chiar că deține o copie a operei poetului antic Homer, autor al *Iliadei* și *Odisseei*. Specialiștii nu pot cădea de acord cu privire la perioada în care acesta a trăit și nici dacă a existat cu adevărat. Dar dacă manuscrisele s-ar fi dovedit autentice, ar fi trebuit să aibă o vechime de cel puțin 2400 de ani. Simonides a reușit să i le vândă regelui Greciei.

DOSARUL INFRACTORULUI A FOST COLLIER NEVINOVAT?

În cartea sa despre Collier, *Norocul și ochii oamenilor*, profesorul Dewey Ganzel a sugerat că urmele de creion găsite în volumul „Perkins” aparțineau lui Sir Frederick Madden și că Collier era nevinovat. El compară câteva dintre notațiile făcute pe text cu aceleași cuvinte folosite de Madden în jurnalele sale.

 | And crooke the pregnant Hindges of the knee,
Where thrift may follow faining. Dost thou heare?

Cuvântul „begging” (implorând, cerșind), așa cum apare pe marginea paginii Perkins.

Cuvântul „begging” așa cum apare în jurnalul din 1856 al lui Madden.

 |

Cuvântul „God” (Dumnezeu), cum apare de două ori în foaia Perkins

Cuvântul „God” scris în jurnalul lui Madden.

În pagina alăturată:
Ultimele minute ale
plastografului britanic de
documente dr. William
Dodd (1729-1777), în vreme
ce temnicerul așteaptă să-l
conducă la eșafod. Distins
cleric, Dodd a fost vreme
de 11 ani unul dintre
capelanii regali. În 1777, el
a măsluit o obligațiune de
4.200 £ pe numele fostului
său elev, lordul
Chesterfield, și a fost
condamnat la moarte.

În 1849-1850, Simonides a publicat două cărți
cu conținut integral fictiv. Una îi era atribuită unui
anume „Eulyrus Pylareus”; cealaltă era un bilanț al
unei închipuite școli filozofice școala Appolonică
de la Simi. Doi oameni de știință greci au publicat
imediat un articol, declarând că scrierile respective
sunt contrafaceri, iar Simonides s-a văzut obligat
să părăsească Grecia.

O REPUTAȚIE ÎN RUINĂ

Simonides și-a croit drum spre Germania,
apoi spre Anglia, vânzându-și manuscrisele
unor diverși „savanți”. În timpul șederii în
Anglia, a publicat *Facsimile ale unor părți din
evanghelia Sf. Matei și epistolele apostolilor
Iacov și Iuda*, pe care pretindea că le-a găsit
„scrise pe un papirus datând din secolul I”,
dintr-o colecție particulară din Liverpool. Din
cauza reputației care îl precedase, lucrarea a
fost imediat dată în vileag, deși nu s-a dovedit
niciodată că ar fi fost o contrafacere.

Din nou, Simonides s-a resemnat și a luat-o
din loc, de această dată spre Alexandria, în
Egipt, unde a continuat să vândă manuscrise
turiștilor până la moartea sa, în 1867.

FALSIFICÂND PENTRU FRANȚA

Un alt contemporan al lui Simonides s-a
dovedit a fi mult mai curajos. Acesta era
francez, se numea Denis Vrain-Lucas (1818-
1888) și era fiul unui țăran din Châteaudun.

După ce a muncit o vreme într-un birou de
avocatură, Lucas a plecat spre Paris. Un
negustor de manuscrise rare l-a luat pe lângă
el, iar tânărul a devenit repede un copist de
primă mână. La moartea negustorului, Lucas a
dobândit o parte din acțiunile sale și a observat
că poate vinde copii contrafăcute la fel de ușor
ca originalele.

Cam tot atunci, un nou bibliotecar, Michel
Chasles (1793-1880), a fost numit la
Academia Franceză. Era un om de știință
foarte dornic să îmbunătățească colecția
bibliotecii. După cum a vrut soarta, un coleg
l-a pus în legătură cu Lucas, în 1861. Acesta,
realizând ocazia ce i se oferea, i-a îndrăgăst o
poveste despre cum a intrat în posesia unor
documente aparținând unui bătrân descendent
al unui conte din secolul al XVIII-lea, care se
văzuse obligat să le vândă.

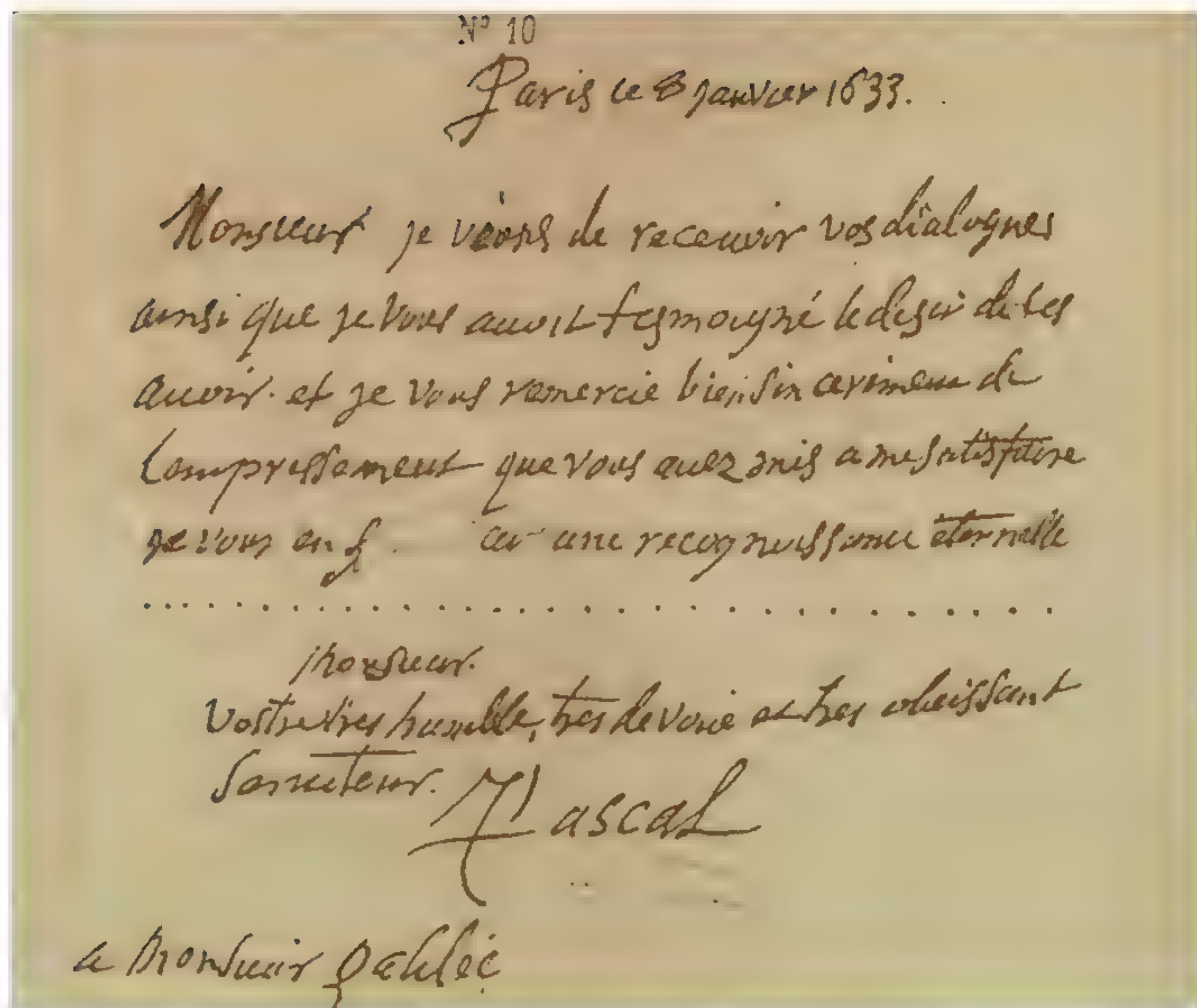
În 1867, Chasles anunța că deține
scrisori scrise de matematicianul francez
Blaise Pascal (1623-1662) și adresate
colegului de breaslă Robert Boyle (1627-
1691), membru de frunte al Societății
Regale din Londra. Acestea dovedeau cu
claritate că Pascal descoperise legile
gravitației, cu circa 30 de ani mai înainte de
publicarea acestora de Sir Isaac Newton, în
1687. Câțiva membri ai Academiei au fost
extrem de încântați de gândul că un francez
i-o luase înainte geniului englez cu aproape

DOSARUL INFRACTORULUI PE-ACEASTA AM MĂSLUIT-O EU!

După ce a fost demascat ca falsificator, Simonides a făcut ceea ce este
probabil cea mai făturișă recunoaștere a sa. În 1844, un manuscris din
secolul al IV-lea, acum cunoscut drept Codex Sinaiticus, a fost descoperit
de specialistul german în scrieri biblice Konstantin von Tischendorf în mănăstirea
Sf. Ecaterina de pe Muntele Sinai. Codexul cuprindea porțiuni din Biblie în
greacă; Tischendorf a publicat un facsimil din aceasta, păstrând secret locul în
care a găsit originalul. Nu mult după aceea însă, Simonides a revendicat falsul ca
numărându-se printre cele care fuseseră făcute de el.

Unul dintre cele 27.320 de documente contrafăcute la Paris, în Franța, de către Denis Vrain-Lucas. Acesta se prezintă sub forma unei scrisori a matematicianului francez Blaise Pascal adresate bătrânului astronom italian Galileo Galilei. Datată 1633, scrisoarea ar putea fi aparent reală, caz în care ar însemna că a fost scrisă de Pascal la doar 10 ani.

o generație. Oricum, mulți alți experimentați oameni de știință au arătat că nu se afla nimic în opera lui Pascal care să sugereze că ar fi înțeles calculele matematice implicate în legile gravitației. În Anglia, firește, pretențiile au fost respinse energic. În cele din urmă, după ce mai multe anomalii au fost găsite în textele scrisorilor, Chasles a mărturisit că a bănuit mereu că ar fi putut fi vorba de niște contrafaceri.

VECHI PRIETENI DE CONDEI

În februarie 1870, Lucas a fost chemat în judecată la Paris, acuzat că a contrafăcut 27.320 de documente istorice. A reieșit că, purtat de succesele sale, Lucas a produs în grabă un vast număr de scrieri, vădit false. Acestea includeau scrisori din partea lui Alexandru cel Mare (356-323 î.Hr.) către filozoful Aristotel, unele scrise de

Cleopatra lui Iulius Caesar, alți autori celebri fiind Lazăr, Carol cel Mare și Galileo. Existau chiar și mesaje scrise de Maria Magdalena: „Vei găsi scrisoarea de care ți-am vorbit, care mi-a fost trimisă de Iisus Hristos cu câteva zile înainte de patimile Lui.” Fascinant, doar că toate erau redactate în franceză și pe hârtie, suport care nu fusese folosit în Europa înainte de secolul al XIV-lea. Lucas a fost condamnat la doi ani de închisoare. Chasles a recunoscut că a plătit falsificatorului circa 177.000 de franci pentru documente, dar insista că Lucas îi spusese că originalele vechi fuseseră adunate în secolul al VIII-lea la mănăstirea de la Tours și traduse ulterior în franceză de François Rabelais (1494-1553). Chasles nu a fost acuzat de înșelătorie deliberată; a trăit respectabil încă zece ani.

FALSIFICÂND PRIMELE EDIȚII

Până destul de târziu în secolul al XIX-lea, oamenii cumpărau cărți, inclusiv pe cele rare și vechi, mai mult pentru conținut decât pentru raritatea acestora. Cu toate acestea, pe la 1870,

modul în care oamenii priveau cărțile s-a schimbat, începând să se dezvolte un interes deosebit pentru colecționarea primelor ediții. Destul de frecvent editorii doreau să testeze piața cu primul tiraj al unei cărți, astfel încât

DOSARUL INFRACTORULUI DE LUNA BYRON

Maiorul George Gordon de Luna Byron (mort în 1882) a pretins că este fiul ilegitim al poetului lord Byron (1788-1824) și al unei contese spaniole. A servit în armata britanică din India, dar în 1841 era deja fermier în Wilkes-Barre, Pennsylvania. A călătorit la Londra de unde a obținut o parte din scrisorile „tatălui” său, făcând între timp copii după celelalte.

De Luna anunțase că pregătește o biografie în trei volume a lui Byron, dar în 1849 vinde multe din scrisori dimpreună cu altele chipurile semnate de Shelley și Keats, după care pleacă la New York. Acolo, încă spunându-și fiul lui Byron, a încercat fără succes să obțină publicarea scrisorilor.

În 1852, o carte cuprinzând scrisorile lui Shelley obținute de la de Luna apare la Londra, iar acesta este curând dat în vileag. Un cititor a observat că un pasaj era aproape o copie fidelă a unui articol pe care tatăl său l-a scris cu ceva ani în urmă. Ca efect al acuzațiilor de plastografie, întregul tiraj al cărții este retras. De Luna părăsește iarăși Londra, fără însă a-și mai susține ereditatea nobilă. Până în zilele noastre, controversa continuă cu privire la care dintre scrisorile lui Byron vândute de „fiul” său erau reale și care falsuri.

Pisa - Aug. 7th 1822 -
Dear Hay
Write me from a contribution
to the English radical societies if
ever I hear of such a thing -
I am more likely to kiss the
Pope's toe than to subscribe to
liquidate the sum of two thousand
pounds for a man with an income of
twenty thousand pounds per
annum —

Yours very affectionately
G. Byron

Una din numeroasele scrisori presupuse a fi contrafăcute de Byron de Luna. Scrisă în 1822, din Pisa, Italia, unui căpitan pe nume Hay, scrisoarea are ceva din stilul caracteristic al lui Byron: „este mai probabil ca eu să mă plec să-i sărut papei degetul mic de la picior, decât să ofer... suma de două mii de lire unui om cu un venit de douăzeci de mii...”

O primă ediție din zilele noastre, *Harry Potter și piatra filozofală* de J.K. Rowling a apărut în 1997. Doar cinci ani mai târziu, în 2002, un exemplar din prima ediție a fost vândut la casa de licitație Sotheby cu 10.575 £ (aproximativ 20.000 \$ S.U.A.).

număru inițial de exemplare era relativ mic. Acest lucru însemna că exemplarele primelor ediții deveneau rapid rarități. În zilele noastre, chiar și cărțile cu priză mare la public pot merita prețuri destul de ridicate la licitații. Un asemenea exemplu este primul roman al lui Ian Fleming din seria James Bond, *Casino Royale*, publicat în 1953.

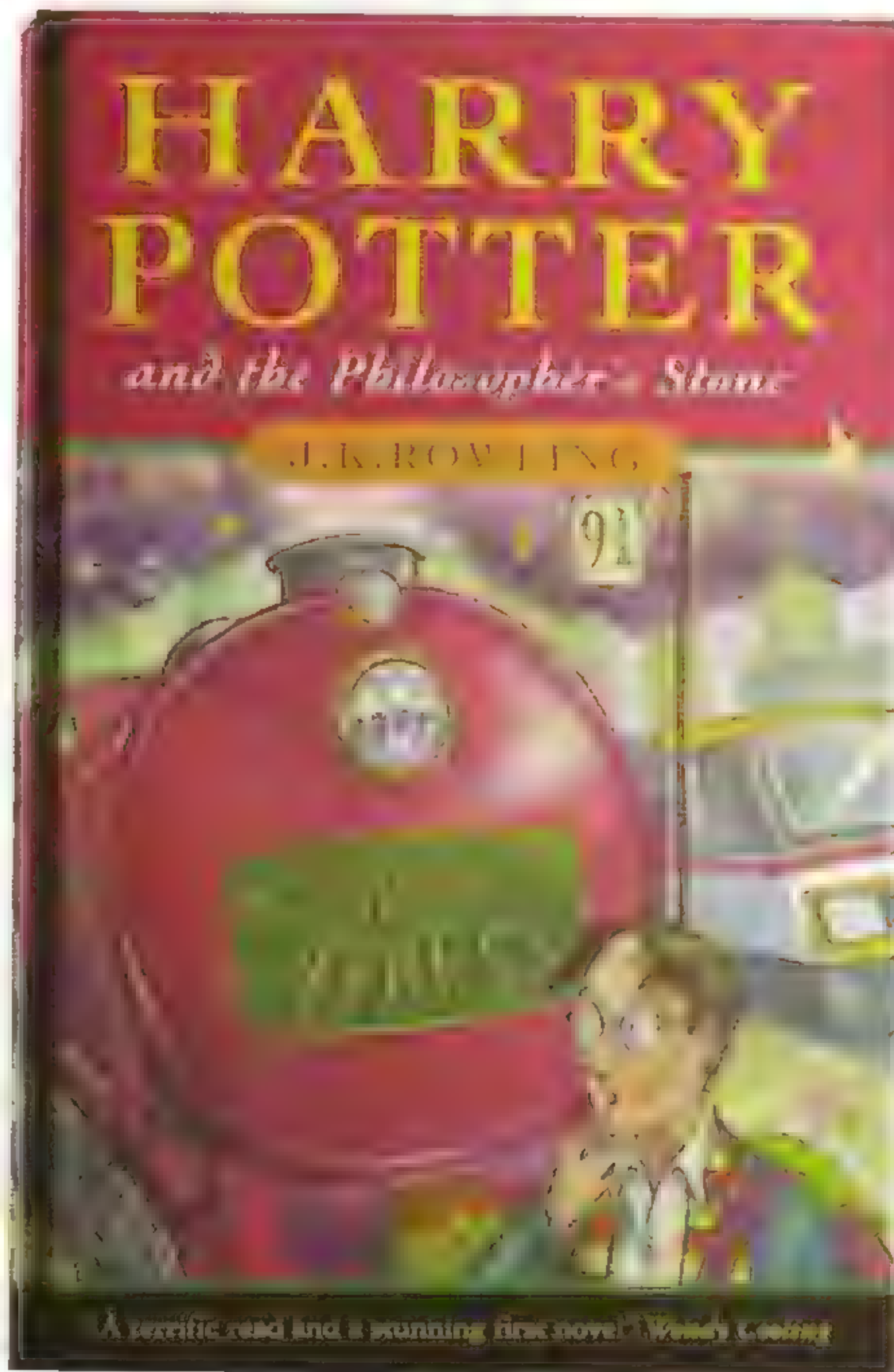
Totuși, cei dintâi colecționari de prime ediții manifestau interes pentru importanța și valoarea literară a cărților achiziționate.

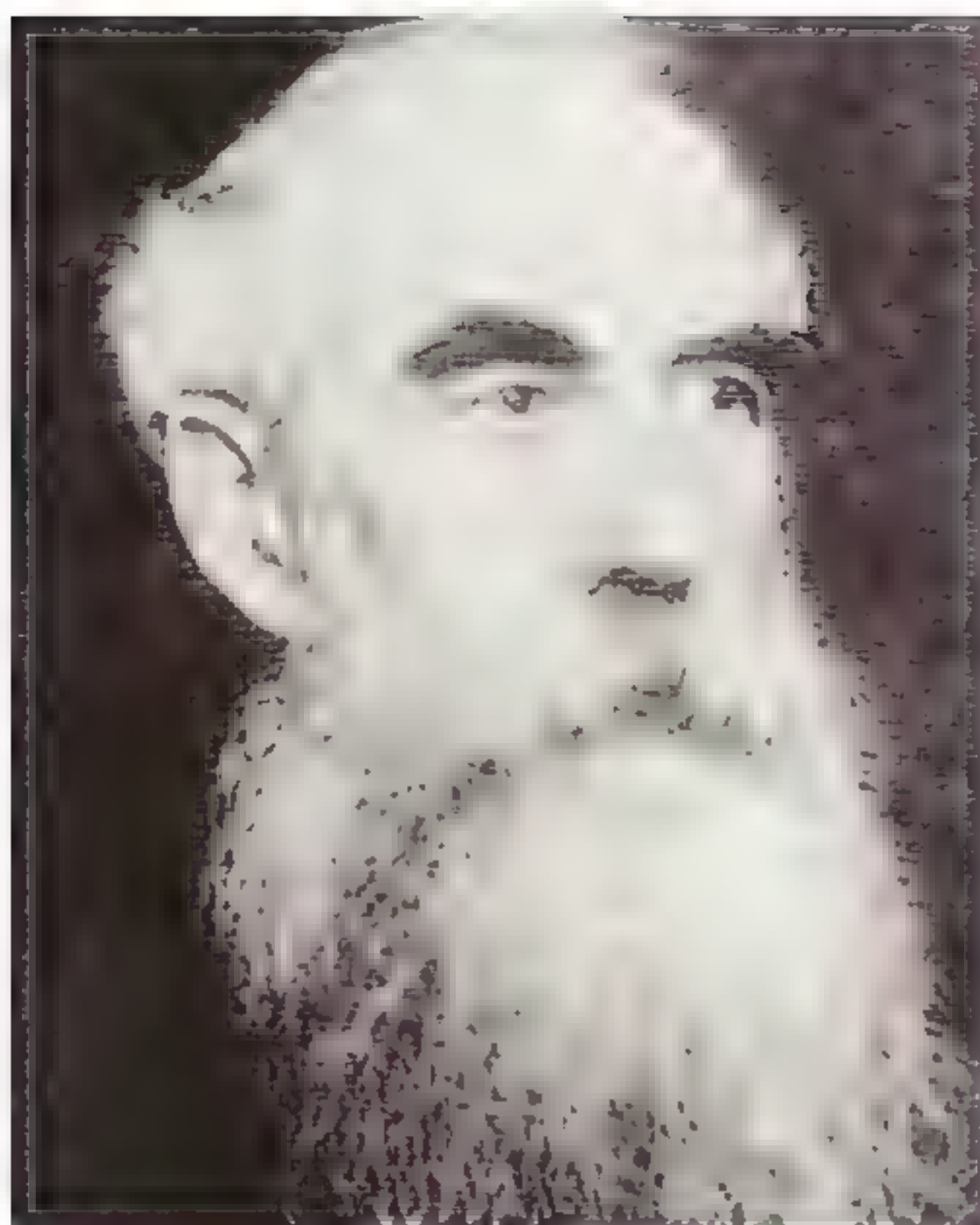
Destul de frecvent, acești colecționari făceau parte din societăți fidele operei unui singur scriitor, iar aceste societăți ar fi tipărit adesea facsimile după primele ediții, pe care altfel membrii nu și le-ar fi putut permite. Un asemenea grup era pasionat de opera lui Percy Bysshe Shelley (1792-1822), așa că în jurul anului 1886 i-au încredințat reeditările lui Thomas James Wise (1859-1937).

Tipografia pe care Wise a ales-o pentru aceste lucrări era Richard Clay & Fiii, din Bungay, Suffolk, din estul Angliei. La început, Wise proceda simplu. Pe lângă edițiile în facsimil ale operelor poetului, care fuseseră comandate de Societatea Shelley, el se ocupa de un tiraj suplimentar, pe o hârtie de o mai bună calitate, pe care el le vindea pentru propriul său profit. Apoi, le-a cerut tipografilor, care nu bănuiau nimic, să treacă pe pagina de titlu un an anterior celui de publicare. De fapt, ceea ce făcea el era să contrafacă prima ediție, obținând una care nu existase niciodată. Numai în anul 1887, Wise a retipărit 33 de cărți și pamflete de Shelley, inclusiv o compilație necunoscută de poeme, care fusese aparent publicată de o societate literară americană, care, în realitate, nici măcar nu exista.

Nimeni nu bănuia cu ce se ocupa Wise, iar el și-a câștigat rapid o bună reputație de anticar colecționar de cărți, creditat cu descoperiri deosebite. Wise și-a găsit curând un complice, pe numele său H. Buxton Forman (1842-1917). Editor literar experimentat, Forman i-a oferit lui Wise multe sfaturi utile, el însuși producând o sumedenie de prime ediții contrafăcute ale poeziei lui Tennyson. Cei doi au produs apoi alte contrafaceri de prime ediții, George Eliot, Elizabeth și Robert Browning, Swinburne și Ruskin fiind doar o parte din autorii vizați.

Pe la începutul lui aprilie 1888, Swinburne i-a scris lui Wise, negând că ar avea vreo cunoștință despre pamfletul *Cleopatra*, datat

Cei doi plastogafi înrăiți
de prime ediții ale cărților
din secolul al XIX-lea: H.
Buxton Forman (stânga) și
Thomas J. Wise

1866, pe care Wise i-l prezentase. Fiind vorba de o plastografie, această negare nu avea cum să fie surprinzătoare, dar Wise a păstrat vestea pentru el, așa că Swinburne nu avea de ce să-l suspecteze.

Forman și Wise au lucrat împreună vreme de 12 ani. În 1890, ei au plagiat *Cele două maluri ale râului* de William Morris, antedatând-o 1876; în 1896 au produs o copie după Ultimul turnir de Tennyson, datându-l 1871. Ultima lor colaborare cunoscută a fost tipărirea volumului *Povara omului alb* de Rudyard Kipling, despre a cărui apariție (1899) au aflat din ziarul londonez Times.

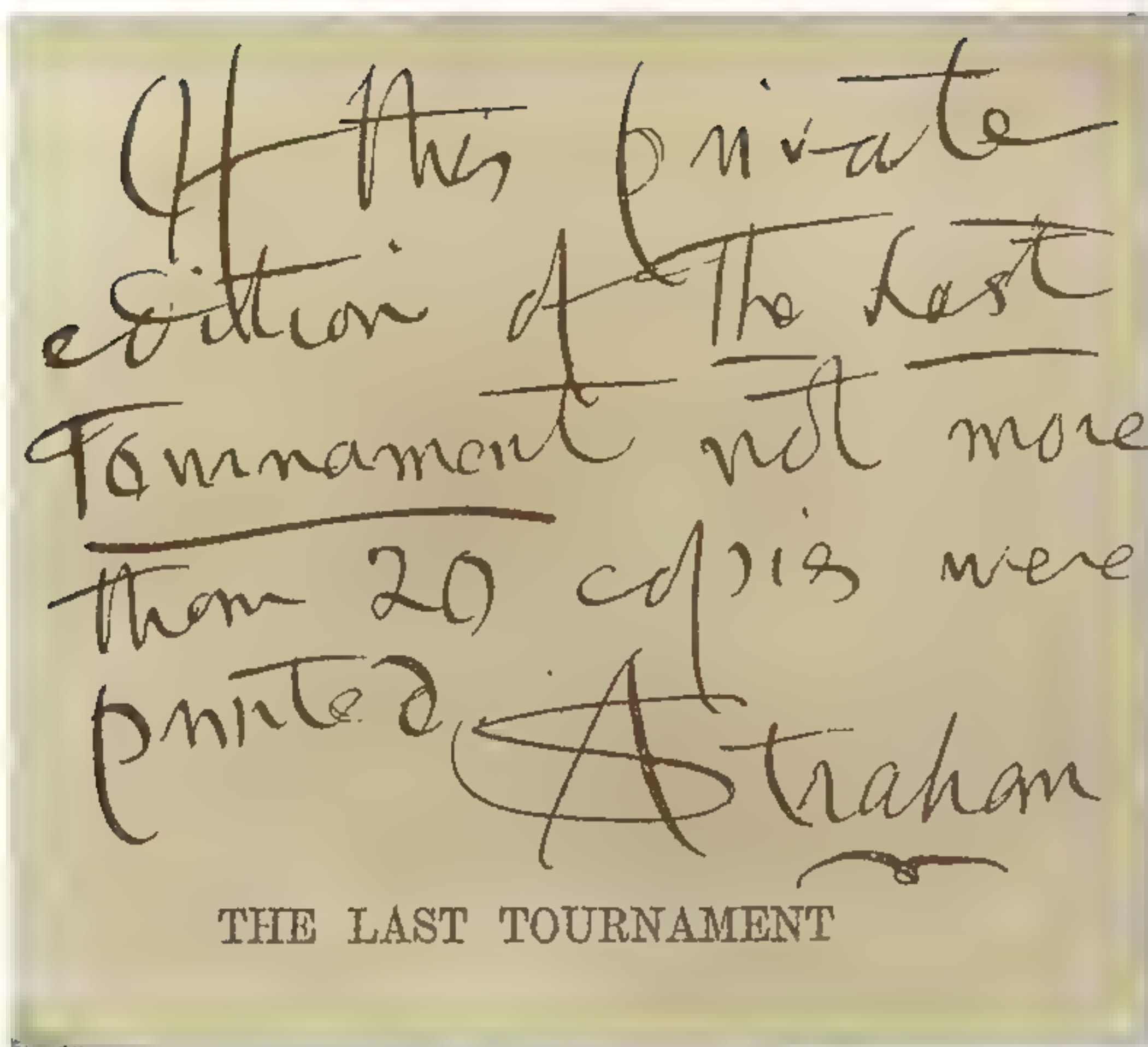
Wise adunase de-acum acasă o uriașă colecție de cărți de anticariat, căreia i-a spus Biblioteca Ashley. A cumpărat și vândut, găsind colecționari, îndeosebi în Statele Unite, prin negustorul său, Herbert Gorfin. Reputația sa apărea ca inatacabilă. Abia în 1934, când lui Wise îi rămăseseră doar trei ani de viață, doi librari englezi, John Carter și Graham Pollard, deveniră suspicioși. Căutând prin catalogul de vânzări, ei au observat că volumele foarte rare reveniseră puternic pe piață, îndeosebi după anii '20.

INVESTIGAȚIA CARTER-POLLARD

Cei doi librari au decis să-și concentreze atenția pe un anume pamflet. De fapt, acesta era o colecție de 43 de sonete, scrise de Elizabeth Barrett Browning, soția lui Robert Browning. Proveniența pamfletului avea o poveste fermecătoare. Potrivit acesteia, într-o dimineață Elizabeth i-a strecurat soțului în buzunar câteva hârtiuțe. Acesta avea să descopere că era vorba de niște poeme de dragoste dedicate lui și a pus la cale tipărirea lor. N-au fost însă publicate înainte de 1850, când au apărut alături de celelalte creații ale Elisabetei, doar că pamfletul era datat straniu 1847.

Carter și Pollard au remarcat curând că hârtia pe care era tipărit pamfletul conținea fibre de alfa, folosite abia din 1861, și pulpă chimică de lemn, neintrodusă în rețete înainte de 1874.

Ca adeziv fusese folosit clei nr. 3 Long Premier, cumpărat de tipogafi după 1876. Examinând și alte cărți, Carter și Pollard și-au dat seama că pe alocuri textul diferea de cel al primelor ediții acceptate, fiindcă de fapt fuseseră luate din ediții ulterioare. Forman, se pare, făcuse o greșală neglijentă.

„Ediția privată” a cărții *Ultimul turnir de Tennyson* a fost contrafăcută de Forman și Wise în 1896, fiind datată 1871.

Carter și Pollard și-au publicat descoperirile sub titlul *O cercetare asupra caracteristicilor unor pamflete din secolul al XIX-lea* (1934). Au fost foarte atenți să nu-l acuze pe Wise direct, dar dovezile lor îl indicau pe acesta. Cu toate acestea, atunci nu existau sugestii cum că biblioteca Ashley ar include vreuna din contrafacerile lui Wise.

După moartea acestuia, biblioteca a fost vândută de văduva sa celor de la British Museum, ceea ce a dus la descoperiri tulburătoare. Fiind un colecționar respectabil, lui Wise i se permisesese accesul liber la rafturile muzeului cu cărți vechi, iar acum se constata că acesta furase pagini din volume rare pentru a-și completa copiile imperfecte din propria-i colecție.

HARTA VINLAND

Încă nu există un răspuns ferm la întrebarea: care sunt primii europeni care au vizitat nordul Americii? Două saga islandeze rețin că navigatori vikingi au ajuns pe țărmul țărmului Vinland, pe la anul 1000. Oamenii de știință s-au contrazis multă vreme cu privire la locația reală a acestuia, iar în 1965, Yale University Press publică o carte care descrie o hartă veche găsită pe un pergament, recent donat bibliotecii Beinecke de la Yale. S-a presupus că harta fusese desenată în 1430 de un călugăr din Basel, Elveția, fiind de fapt o copie a unei hărți mai vechi. O inscripție latină în colțul din stânga-sus oferă o scurtă descriere a călătoriei vikingilor.

Harta, atașată unui volum cu care nu are nicio legătură, prezintă cu o oarecare acuratețe continentul european, nordul Africii, Asia și

DOSARUL INFRACTORULUI SEMNATURILE PREZIDENȚIALE

Se estimează că semnătura lui Abraham Lincoln a fost contrafăcută mai frecvent decât a oricărui altui președinte, deși ca frecvență este îndeaproape urmată de altele aparținând unor celebrități ale istoriei americane, incluzându-i aici pe George Washington, Benjamin Franklin sau Andrew Jackson. Semnătura autentică este aceasta.

estul îndepărtat, împreună cu Islanda și Groenlanda. Spre vest apare o insulă, numită Vinland, coasta sa estică fiind marcată de un golf adânc și de un râu care izvorăște dintr-un lac mare.

Aproape la unison, savanții au proclamat harta ca fiind o contrafacere recentă. Ce e drept, proveniența lui era necunoscută. Nu se știa nimic mai mult decât că negustorul din New Haven o cumpărase de la un librar italian. Totuși, dacă era autentică, atesta cunoașterea coastei nord-americane cu cel puțin o jumătate de secol mai devreme decât călătoria lui John Cabot, din 1497, și cu un secol înaintea celor întreprinse de Giovanni da

Verrazzano în 1524 și Jacques Cartier 1534-1542.

În efortul de a soluționa problema autenticității hărții, Institutul Smithsonian a ținut o conferință pe această temă în 1966, dar fiecare din experții prezenți și-a menținut propria opinie. Prin urmare, Yale a decis să dea harta spre examinare lui Walter McCrone, despre care se spunea că este „cel mai bun microanalist din lume“. Acesta a descoperit că liniile de cerneală neagră erau trasate pe deasupra altor linii de cerneală galbenă, al căror efect era să confere vechime hărții. Analiza unei părți infime de cerneală a scos la iveală urme de anatas, iveală urme de anatas, o

DOSARUL INFRACTORULUI FALSIFICATORI AI DOCUMENTELOR AMERICANE

ROBERT SPRING (1813-1876) s-a născut în Anglia. Tânăr fiind, și-a deschis o librărie în Philadelphia, unde a început să vândă sute de copii ale unor scrisori contrafăcute ale lui George Washington. A fost condamnat pentru plagiat în 1869.

JOSEPH COSEY (1887-începutul anilor '50), pe numele său adevărat Martin Conneely, s-a născut în Syracuse, New York. După mai multe condamnări, care l-au adus în pușcăria San Quentin din California, s-a apucat de falsificarea semnăturii lui Franklin, în 1929. Cosey a mai contrafăcut autografele unor personalități ca John Adams, James Monroe, Patrick Henry George Washington, Abraham Lincoln, Edgar Allan Poe, Mark Twain, Walt Whitman și mulți alții. Cel mai îndrăzneț plagiat a fost proiectul Declarației de Independență, păstrând caracteristicile scrisului lui Thomas Jefferson. Cosey a fost arestat în 1937 și a făcut un an de închisoare, dar a continuat să falsifice documente până la sfârșitul vieții.

HENRY WOODHOUSE (1884-1970), pe numele său adevărat Mario Casalegno, s-a născut la Torino, în Italia. În 1905, a emigrat în Statele Unite, unde în 1910 a fondat o revistă de succes, *Flying*. Înstărit până în 1920, Woodhouse a început să colecționeze documente rare, după care s-a apucat să le contrafacă. Deși experții pot distinge cu ușurință copiile sale de semnătura adevărată a lui Lincoln, el a păcălit mulți colecționari creduli. Woodhouse nu a fost niciodată condamnat pentru activități infracționale.

CHARLES WEISBERG (decedat în 1945) păstrează reputația celui mai priceput falsificator de documente Lincoln. Doar că a fost condamnat de câteva ori și a murit în închisoare la Lewisburg, în Pennsylvania.

JOHN LAFLIN (născut în Nebraska, decedat în 1970) a fost unul din cei mai prolifici falsificatori ai secolului XX. Este cunoscut pentru producerea „Convorbiri personale cu Santa Ana“, scrisă, chipurile, de José Enrique de la Peña, un document despre care s-a crezut multă vreme că este o relatare rară a bătăliei de la Alamo. Recent, s-a sugerat că un alt document din Alamo (1836), scrisoarea Isaac Millsaps (aflată în păstrarea universității din Houston) este la rândul ei o contrafacere a lui Laflin. Acesta a făcut multe contrafaceri după Lincoln. Surprinzător, unele din acestea au fost redactate în germană, limbă nefamiliară fostului președinte. Nu cunoaștem dacă Laflin a fost condamnat vreodată.

Asemenea altor scrisori, redactate, chipurile, de George Washington, Robert Spring a contrafăcut-o și pe aceasta, „scrisă” de Benjamin Franklin.

Papa April 22, 1779

My Dear Sir,

Will you call upon me this afternoon, I have just received my letters from Boston, among them one from Mr Quincy, mentioning you in the kindest manner;—I am sorry a very severe attack of the gravel prevented my accompanying you, and the Marquis de La Fayette yesterday to Versailles, but do not imagine the old mans company was greatly missed;—I regreted my sickness for I have always met with the kindest ^{reception} from their Majesties, and feel great pleasure in paying my respects to them, but disease and pain, are better away, tho' some would endure more, for a less friendly reception than I should have received;—Come if you can.—

Yours affectionately,
B Franklin

Mr. Bradford

formă a dioxidului de titan, un pigment alb modern, produs pentru prima oară de corporația americană Titanium, în 1920.

Yale a acceptat acest verdict, iar experții au decis că harta era un fals. Controversa nu s-a încheiat însă astfel. În 1986, fizicienii de la filiala Davis a universității din California au recurs la o tehnică numită emisie de raze X indusă de

particule încărcate (PIXE) și au ajuns la concluzia că nu există nici un motiv ca respectiva cerneală să nu conțină urme de anatas natural. Acest punct de vedere este împărtășit și de un expert de la Centrul Smithsonian de Cercetare a Materialelor. Rezultatele unor determinări ulterioare au apărut în 2002. Un articol din jurnalul *Radiocarbon* anunța că încercarea de datare cu carbon 14 a

Dacă harta Vinland este autentică, ea atestă cunoașterea coastei nord-americe cu cel puțin o jumătate de secol mai devreme decât călătoria lui John Cabot, din 1497.

pergamentului a stabilit o dată aproximativă în preajma anului 1434. Aproape simultan, o lucrare a cercetătorilor britanici, apărută în publicația *Analytical Chemistry* (Chimie analitică), confirmă faptul că cernelurile folosite sunt moderne.

Aici, datele referitoare la caz se încheie. Este de admis că un plastograf inteligent ar fi folosit un pergament vechi pentru contrafacerea hărții,

astfel că dezbaterea se concentrează pe compoziția cernelurilor. În 1957, multimilionarul Paul Mellon a plătit un milion de dolari pentru volumul ce conținea harta, care este evaluat în prezent la 25 de milioane. Oare fie autenticitatea, fie plastografierea hărții vor putea fi dovedite vreodată fără vreo urmă de îndoială?

JURNALUL LUI JACK SPINTECĂTORUL

În toamna lui 1888, vreme de trei luni, cartierul East End din Londra a fost cuprins de teroare. Un criminal în serie hoinărea noaptea pe străzi. Din august și până în noiembrie cinci femei, toate cunoscute ca prostituate, au fost ucise și mutilate cu brutalitate. O scrisoare scrisă cu cerneală roșie, primită la poliție, chipurile, ca din partea asasinului, îl identifica pe acesta ca fiind „Jack Spintecătorul“. Ulterior nu au mai avut loc și alte crime și

Harta Vinland. Mult în stânga apare ceea ce ar putea fi o parte a coastei de est a continentului nord-american, cu râul Sf. Laurențiu izvorând din lacul Ontario și cu Long Island Sound. Deasupra lor, o inscripție în latină vorbește despre călătoria vikingilor.

O pagină din recent-
„descoperitul” jurnal al lui
James Maybrick, în care el
se identifică drept făptașul
seriei de crime din 1888,
puse pe seama lui Jack
Spintecătorul. Criminalul
n-a fost niciodată
identificat cu precizie.
Majoritatea experților
tratează acest jurnal drept
o contrafacere.

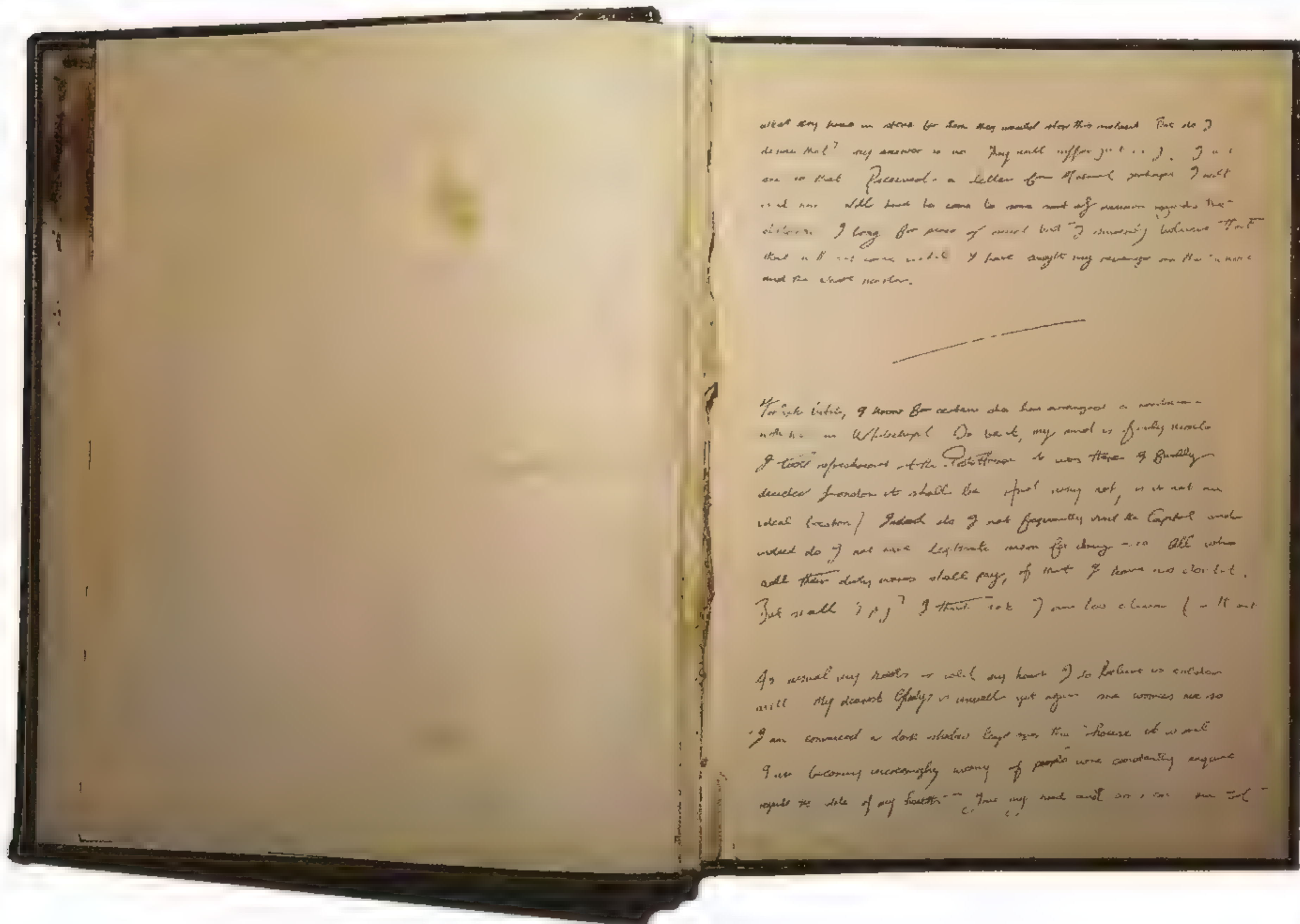
nimeni nu a fost demascat ca adevăratul
„Jack”, iar cazul rămâne încă nerezolvat.
Pentru mai bine de un secol,
„spintecătorologii” au încercat să avanseze un
număr de ipoteze cu privire la presupușii
criminali, printre care s-au numărat și nepotul
reginei Victoria, ducele de Clarence, dar și
pictorul englez Walter Sickert (1860-1942).

În 1991, Michael Barrett, un mărunț
vânzător de vechituri din Liverpool, Anglia, a
anunțat că este în posesia unui jurnal, conținând
63 de pagini scrise pe un caiet din epoca
victoriană, care putea în sfârșit să rezolve
misterul și explica și ce a făcut ca șirul de crime
să înceteze brusc. Un prieten, despre care el
afirma că murise, îi lăsase lui jurnalul în grijă.

Semnificativ este că descoperirea se afla în
legătură și cu un alt caz de crimă celebru în
epoca victoriană. Pe 11 mai 1889, James

Maybrick, un negustor de bumbac care făcea
comerț cu Statele Unite, murea după o
suferință care durase mai multe săptămâni.
Soția sa, Florence, americană de origine, cu 23
de ani mai tânără decât soțul ei, a fost găsită
vinovată de otrăvirea lui cu arsenic și condam-
nată la închisoare pe viață. Ea a continuat însă
să-și susțină nevinovăția și a fost eliberată 15
ani mai târziu. Florence Maybrick avea să
moară în 1941, în Statele Unite.

Se știa că Maybrick lua frecvent
arsenic pe post de afrodisiac, iar, în 1887,
Florence, soția sa, a descoperit că James
are o amantă. Ea și-a găsit consolarea în
brațele prietenului acestuia, Alfred Brierly,
legătură pe care soțul avea s-o descopere
în martie 1888. Dovada acuzării împotriva
ei se baza pe faptul că femeia cumpărase în
repetate rânduri hârtii pentru muște

James Maybrick, un bogat negustor de bumbac, care, se sugerează, a comis, la Londra, seria de crime semnată „Jack Spintecătorul” de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Jurnalul în care se presupunea că el își recunoștea crimele, publicat în 1993, a fost declarat ulterior fals.

împregnate cu arsenic și pe găsirea în camera ei a unui pachet cu eticheta ARSENIC: OTRAVĂ PENTRU PISICI.

Surprinzătoarea declarație făcută de jurnal susținea că James Maybrick era „Spintecătorul”, pe care durerea pricinuită de infidelitatea soției îl împinsese la uciderea prostituatelor pe care le întâlnise în drumurile lui ocazionale la Londra. Moartea sa, în mai 1889, explica de ce

nu s-au mai semnalat crime marca „Spintecătorul”, ba chiar se sugera faptul că el o rugase pe Florence să îl otrăvească.

Jurnalul lui Jack Spintecătorul, însoțit de un text de Shirley Harrison, a fost publicat în 1993. În introducere, editorul descria pașii care au fost făcuți pentru stabilirea autenticității jurnalului. Aceștia includeau o evaluare făcută de dr. David Forshaw de la

Spitalul de psihiatrie Maudsley, din Londra, și o analiză a cernelii făcută de dr. Nicholas Easthaugh. Doctorul Forshaw considera conținutul jurnalului relevant pentru mintea unui ucigaș în serie, iar doctorul Easthaugh afirma că nu existau date care să sugereze că materialele folosite erau moderne.

Jurnalul susținea că James Maybrick era „Spintecătorul” și că durerea produsă de infidelitatea soției îl împinsese la uciderea prostituatelor întâlnite ocazional la Londra.

Fiecare dintre „spintecătorologii” consultați avea propria teorie despre identitatea criminalului, așa că nu puteau ajunge la un consens. Se sugera că doar poliția și criminalul cunoșteau unele detalii prezente în jurnal, dar, de vreme ce acestea fuseseră făcute publice în 1987, nu mai erau deloc secrete. Principalele dubii erau date de greșelile de gramatică și pronunție, dar și de faptul că scrisul de mână nu părea în concordanță cu epoca respectivă și nici nu semăna cu alte specimene de scris disponibile, aparținând lui Maybrick, aflate pe certificatul de căsătorie și pe testament. Editorul a respins aceste din urmă critici, pretinzând că testamentul fusese probabil contrafăcut.

Înainte de publicarea în Statele Unite, jurnalul a fost supus atenției a doi grafologi, dintre care una era Maureen Casey Owens, fostul legist specialist în documente de la Departamentul de Poliție Chicago. Ea a tras concluzia că jurnalul e fals.

În 1994, Michael Barrett a mărturisit că a contrafăcut jurnalul. Cumpărase caietul de la o vânzare din garaj, iar

cerneala și restul de materiale de la un magazin de artă. Ulterior, și-a retras mărturisirea, creând și mai multă confuzie.

Investigațiile au condus la probabilitatea ca să se fi folosit cerneală neagră de manuscris pe bază de diamină, ce conține o cantitate infimă de cloracetamidă pe post de conservant. Rapoartele analizelor ulterioare se bat cap în cap, dar un laborator a depistat acest compus chimic în șase mostre diferite. Pentru a adânci confuzia, un expert american, care pretindea că poate stabili vârsta cernelii după gradul ei de împrăștiere pe hârtie, a oferit ca dată anul 1921, plus sau minus 12 ani. Dacă estimările lui ar fi corecte, jurnalul ar fi cu certitudine contrafăcut, chiar dacă nu de Barrett. Altfel, scrisul de mână și analizele chimice îl implică aparent.

EXAMINAREA DOCUMENTELOR SUSPECTE

Falsificarea și contrafacerea de documente poate fi de mai multe feluri, iar examinatorii calificați trebuie să aibă o vastă experiență despre modalitățile prin care acestea pot fi produse. Dacă acestea sunt puse sub semnul întrebării într-un tribunal, expertul trebuie să îndeplinească toate cerințele cu care se confruntă un specialist chemat să depună mărturie.

Nu este întotdeauna suficientă stabilirea unui singur punct de similitudine, sau a unei diferențe între documentul suspect și cel autentic pentru a susține cazul. Pentru a fi convingători, uneori sunt necesare mai multe puncte de comparație.

Ca și în cazul contrafacerilor din artă, se iau în calcul două considerente – proveniența și stilul. Pentru stabilirea provenienței, în general plastograful va susține găsirea documentelor printre alte documente vechi. Astfel încât o verificare a istoriei unui document, arătând cui i-a aparținut, de unde a venit mai întâi și tot așa, trebuie bine făcută, eliminând orice dubiu. Apoi urmează analiza modului în care pretinsul autor ar fi trebuit să se exprime.

Dar cel mai important lucru este examinarea științifică a materialului, care

poate recurge la multe tehnici, unele descrise în capitolul precedent.

Un anumit document poate fi scris de mână, în general cu cerneală, dar poate fi redactat și cu creionul, iar suportul poate fi un papirus, un pergament sau o hârtie. Dacă se pretinde a avea o vechime, precizată sau nu, trebuie analizată cerneala. Aceasta ar putea necesita mai mult decât o simplă examinare la microscop. Dar, în cele mai multe din cazuri, e suficientă o mică mostră de cerneală îndepărtată de pe suport și datată cu carbon, analizată spectrografic sau prin activare cu neutroni.

CERNELURI TIMPURII

Cele mai vechi cerneluri erau făcute pe bază de carbon, sub formă de negru de fum

sau funingine, amestecat cu gumă arabică și apă. Cum carbonul nu pălește în timp și nu poate fi înălbit cu chimicale, va rămâne negru timp de mai multe secole. Cu toate acestea, carbonul rămâne doar pe suprafața materialului, așa că poate fi îndepărtat prin răzuire accidentală sau intenționată. În secolul al II-lea d.Hr., s-a perfecționat un nou tip de cerneală, care a fost folosită până în secolul al XIX-lea. Era făcut dintr-un amestec de extras de nucă galică și sulfat feros. Era ușor corosiv și intra puțin în pergament, astfel încât devenea mai dificil de înlăturat după ce se fixa. Pe de altă parte, în cele din urmă culoarea devenea maroniu-ruginie din cauza oxidării cernelii. Pentru a contracara acest efect s-a recurs ulterior la adăugarea de coloranți, precum indigo-ul.

Detaliu de pe o psaltire scrisă pe pergament din vechea mănăstire de la Suben, Austria, datând aproximativ din anul 1200 d.Hr.

CERNEALA DIN TOCUL TĂU

Coloranții pe bază de anilină sintetică au fost obținuți abia după 1856 și au fost folosiți imediat la cerneluri. Astăzi mai toate cernelurile sunt făcute din substanțe sintetice. Cele folosite la pixuri sunt mai dense și uleioase, similar cu cerneala pentru imprimante, în vreme ce instrumentele tip marker sau carioca se bazează pe produse petroliere.

STYLUS, PANĂ SAU PENIȚĂ

În afară de analizarea cernelei, un expert trebuie să caute indicii despre tipul de instrument de scris folosit. Anticii foloseau un stylus, o pensulă sau un toc de trestie. Până pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, pentru scris se foloseau îndeosebi penele de gâscă. Inițial acestea erau late la capăt, similar cu o daltă, apoi au început să fie ascuțite, încât să aibă un vârf. Penițele oțelite au apărut pe la 1780, dar s-a trecut la folosirea lor pe scară largă abia după mai bine de 50 de ani. Apoi, au venit pe rând penițele de aur, stilourile și toate celelalte tipuri. Examinarea sub microscop poate adesea să ofere indicii cu privire la tipul de toc folosit, care cel mai adesea se dovedește a aparține unui timp mai recent decât cel pe care îl vizează documentul contrafăcut.

Documentele vechi veritabile sunt unice și foarte valoroase. Din păcate, pentru a le putea

Există mijloace de a preciza dacă cerneala folosită pe hârtie este cu adevărat veche. Pe o hârtie nouă de calitate, cerneala lasă un semn pregnant.

testa autenticitatea, examinatorii sunt adesea nevoiți să deterioreze ușor o parte din document pentru a preleva o probă de material. Datarea cu carbon este folosită pentru a testa papirusul sau pergamentul, ori pentru a obține noi date despre calitatea hârtiei.

Uneori prin simpla plasare a documentului sub lumină ultravioletă se pot obține suficiente dovezi despre faptul că hârtia a fost fabricată prea recent pentru a fi suficient de veche pentru un document autentic, așa cum am arătat în capitolul 2 sau în cazul „jurnalelor lui Hitler“. Atunci când se dispune de mai multe mostre, ca în cazul investigației Carter-Pollard pentru cazul Wise, descrisă la pagina 107, distrugerea parțială a uneia poate fi justificată, fiindcă asigură verificarea întregului set. Există mijloace de a preciza dacă cerneala folosită pe hârtie este cu adevărat veche. Pe o hârtie nouă de calitate, cerneala lasă un semn pregnant. Cu toate acestea, tratarea prealabilă a unei hârtii ca să pară veche o poate face mai absorbantă. Orice cerneală aplicată pe suprafață se va împrăști ușor și-i va da un aspect pufos, observabil la microscop. Examinatorii vor verifica și dacă s-a folosit sugativă și cum a fost aceasta aplicată. De exemplu, înaintea introducerii hârtiei sugative, se folosea nisip fin pentru îndepărtarea excesului de cerneală, iar particule mici ar putea fi încă prezente. Semnele folosirii sugativei includ o ușoară estompare a cernelii de la un capăt al hârtie spre celălalt, iar cerneala proaspătă va fi absorbită mai mult decât cea care a avut răgaz să se usuce. În plus, cerneala mai proaspăt adăugată este mai probabil să lase pete.

Identificarea tipului de toc utilizat pentru scrierea unui document se poate dovedi utilă în depistarea unei contrafaceri.

Stilourile moderne și altele dotate cu penițe metalice zgârie mai degrabă hârtia decât penele de gâscă folosite odinioară, iar acest lucru poate fi detectat la microscop.

DOSARUL INFRACTORULUI NU SUNT DOUA IDENTICE

Examinarea scrierii de mână a unui document poate oferi multe indicii. Începând cu John Payne Collier, mulți plastografi, îndeosebi dacă contrafac o semnătură, trasează mai întâi cu un creion moale pentru a trasa urmele pe care să le urmeze tocul. Chiar dacă acestea sunt ulterior șterse complet, examinarea la microscop poate pune în evidență semnele de ștergere. Alți plastografi trasează semnătura deasupra unei cutii luminoase. În acest caz, ușoare ezitări ale mișcării tocului pot fi observate. Cu toate acestea, un semn sigur al unei contrafaceri de semnătură este acela că ea este identică în amănunt cu originalul. O copie exactă îl dă de gol pe autorul ei, pentru că niciodată două semnături ale aceluiași om nu vor fi absolut identice.

1. *Abraham Lincoln*

2. *Abraham Lincoln*

3. *A. Lincoln*

4. *A. Lincoln*

5. *A. Lincoln*

6. *A. Lincoln*

7. *A. Lincoln*

8. *Yours truly
A. Lincoln*

9. *A. Lincoln.*

10. *Abe Lincoln*

11. *and respectfully.
A. Lincoln*

12. *A. Lincoln*

13. *A. Lincoln*

14. *A. Lincoln.*

15. *Yours truly
A. Lincoln*

16. *A. Lincoln*

Semnătura președintelui Lincoln continuă să îi atragă pe plastografi. În această colecție doar exemplele 1 și 13 sunt autentice. Apropiata similitudine a celorlalte cu cele două este un indiciu sigur de plastografie.

Astăzi, în investigarea unei plastografii scrise de mână, este în general suficientă examinarea ei de către un expert care poate detecta diferențele minime dintre structura literelor din documentul cercetat și cele din original. Dacă există și un suspect, atunci diferențele pot fi sesizate și prin examinarea unei mostre din scrisul său normal. Cu toate acestea, în cazul lui Clifford Irving (vezi și pagina 121), care a contrafăcut multe scrisori și un contract prin care, chipurile, i se permitea să scrie biografia miliardarului Howard Hughes, două echipe de experți au fost duse de nas, ele confirmând că scrisul era autentic.

STANDARDE CERUTE

Când este interogat un suspect cu privire la falsificarea unui act scris de mână, este important să se obțină mostre ale scrisului său pentru evaluare, prezentare și ca suport pentru mărturie la proces. Conform celui de-al Cincilea Amendament, această probă nu este

considerată autoincriminatorie, astfel încât suspectul nu poate refuza să colaboreze cu investigatorii.

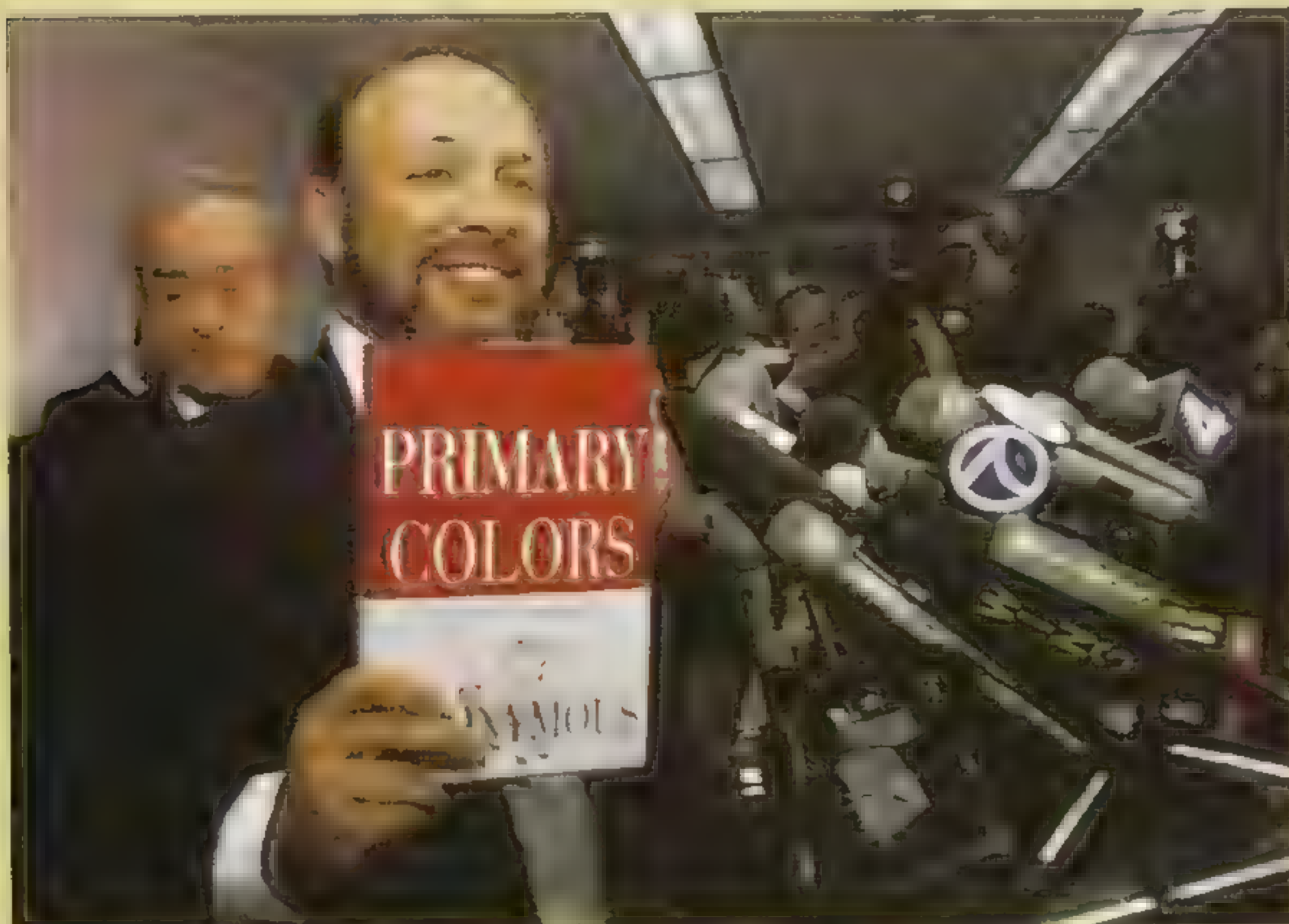
În investigațiile poliției, aceste eșantioane sunt numite „standarde cerute”. Unele departamente de poliție folosesc în acest scop formulare speciale, cu spații pentru adresă, nume, data nașterii și semnătură, dar care le mai cer să scrie alăturat nume ca Albert Johnson, Charles Quinn și U.X. Zimmerman. Aceste cerințe au scopul de a obține mostre de litere majuscule și mici, dar și de combinații specifice de litere. Pe spatele formularului există anume o serie de adrese, dar și câteva valori în cifre ce trebuie copiate. În cele din urmă, suspectului i se cere să scrie un fragment după dictare. Se face asta pentru a evidenția anumite caracteristici de scriere și punctuație, modul de folosire a marginilor, spațiul dintre cuvinte și modul în care este scris fiecare rând.

O scrisoare contrafăcută de la Adolf Hitler. Plagiatorul a imitat semnătura lui Hitler și a tipărit-o împreună cu antetul, apoi a redactat scrisoarea în spațiul dintre acestea cu ajutorul unei mașini de scris potrivite.

ADOLF HITLER PRIVATKANZLEI	BERLIN W 35 FRIEDRICH-WILHELMSTR 13 FERNRUF: 12 76 01
DEN 9.Mai.1937	
TAGEBUCH-Nr. <u>AZD/378</u> BEI RUCKFRAGEN UNBEDINGT ANZUGEBEN	
 Doktor Hugo Eckener ! Die Art der Geschehnisse in den letzten zwei Tagen macht es unumgänglich, daß Sie sofort nach Berlin kommen. Ihre Anwesenheit ist erforderlich bei der Besprechung einer gründlichen Untersuchung, die anlässlich der Explosion des Luftschiffs Hindenburg eingeleitet werden soll. Es handelt sich um den Tod, den Ihr Nachfolger, Kapitän Ernst Lehmann, in diesem unerklärlichen, tragischen Unglück gefunden hat. Der Führer und Reichskanzler	
	

DOSARUL INFRACTORULUI PRINZÂNDU-L PE FOILETONIST

Romanul *Culori primare*, apărut sub semnătura Anonimus, nu a fost o contrafacere, însă nimeni nu părea dispus să admită că l-a scris. Don Foster, profesor la colegiul Vassar, a folosit computerul pentru a identifica unele cuvinte mai neobișnuite din lucrările unui număr de 35 de jurnaliști, care făceau parte din cei mai probabili suspecti. Astfel, Foster a reușit identificarea corectă a autorului în persoana foiletonistului Joe Klein. FBI-ul a fost impresionat de succesul lui Foster și a recurs ulterior la ajutorul lui în elucidarea unor cazuri.

Foiletonistul Joe Klein recunoaște în fața presei că este autorul cărții *Culori primare*.

DESPRE AFACERI ÎN LONDRA

Atunci când nu este disponibil un formular special, i se poate cere suspectului să copieze, de trei ori, un document cunoscut ca „scrisoarea despre afaceri în Londra“.

Afacerea noastră din Londra e bună, dar Viena și Berlinul sunt liniștite. Dl. D. Lloyd a plecat în Elveția și sper să am de acolo vești bune. Va sta acolo o săptămână pe strada Zermatt, după care va merge la

Torino și Roma, unde se va alătura col. Parry și vor ajunge la Atena în Grecia. Scrisorile din 27 nov. sau 2 dec. vor fi trimise pe adresa King James Blvd. 3580. Îi așteptăm pe Chas. E Fuller să vină marți. Dr. L. McQuaid și Robt. Unger, Esq. au plecat în seara aceasta cu expresul „Y.X.“

Există însă un neajuns al textului standard. Suspectul poate încerca să-și schimbe scrisul, chiar dacă experții grafologi vor sesiza trăsături

Mr. Ramsey,

Listen carefully! We are a group of individuals that represent a small foreign faction. We ~~do~~ respect your business but not the country that it serves. At this time we have your daughter in our possession. She is safe and unharmed and if you want her to see 1997, you must follow our instructions to the letter.

You will withdraw \$118,000.00 from your account. \$100,000 will be in \$100 bills and the remaining \$18,000 in \$20 bills. Make sure that you bring an adequate size attache to the bank. When you get home you will put the money in a brown paper bag. I will call you between 8 and 10 am tomorrow to instruct you on delivery. The delivery will be exhausting so I advise you to be rested. If we monitor you getting the money early, we might call you early to arrange an earlier delivery of the

money and hence a earlier ~~pick-up~~ pick-up at your daughter. ~~my~~ deviation of my instructions will result in the immediate execution of your daughter. You will also be denied her remains for proper burial. The two gentlemen watching over your daughter ~~do~~ particularly like you so I advise you not to provoke them. Speaking to anyone about your situation, such as Police, F.B.I., etc., will result in your daughter being beheaded. If we catch you talking to a stray dog, she dies. If you alert bank authorities, she dies. If the money is in any way marked or tampered with, she dies. You will be scanned for electronic devices and if any are found, she dies. You can try to deceive us but be warned that we are familiar with law enforcement countermeasures and tactics. You stand a 99% chance of killing your daughter if you try to outsmart us. Follow our instructions

and you stand a 100% chance of getting her back. You and your family are under constant scrutiny as well as the authorities. Don't try to grow a brain John. You are not the only fat cat around so don't think that killing will be difficult. Don't underestimate us John. Use that good southern common sense of yours. It is up to you now John!

Victory!

S.B.T.C

Scrisoarea de trei pagini pe care mama fetei JonBenét Ramsey, copila de șase ani ucisă, pretinde că a găsit-o la baza scării din casa ei. Unii experți sunt de părere că scrisoarea este un fals.

minore, care nu pot fi mascate. Dacă este posibil, investigatorii vor face rost de „standardele cerute“. Sursele pot fi orice, de la scrisori la formulare pe care suspectul le-a scris sau completat.

În cazul contrafacerilor la care se folosesc mașini de scris, confirmarea falsului depinde de găsirea mașinii pe care au făcut-o. Fiecare marcă de mașină are propriile-i caracteristici, mai important este însă că fiecare mașină are unele imprecizii sau defecte la litere, ce sunt ușor de depistat. În schimb, stabilirea documentelor contrafăcute cu un procesor de text sau la calculator poate fi mai dificilă pentru că ele nu prezintă asemenea caracteristici.

În cele din urmă, experții pot studia textul unui document scris sau tipărit și să-l compare stilul cu cel al presupusului autor. Poate fi vorba de cuvinte sau fraze prea moderne sau de referiri la evenimente care au avut loc după data presupusă a scrierii. Tendința autorului de a folosi anume cuvinte și modul în care sunt frazate pot fi comparate cu cele din lucrările cunoscute sau cu alte texte ale suspectului.

UCIDEREA JONBENÉTEI RAMSEY

Pe 26 decembrie 1996, într-o pivniță de vinuri a casei ei din Boulder, a fost descoperit corpul fetei de șase ani JonBenét Ramsey. Mama ei a scos la iveală o scrisoare de răscumpărare de trei pagini, pe care pretindea că a găsit-o, cu câteva ore mai devreme, la baza scării din casă.

Scrisul de mână modificat al scrisorii și stilul au fost supuse unei examinări amănunțite. Dr. Andrew G. Hodges, cel care a examinat conținutul, crede în ceea ce el numește „tipar de gânduri“. Expertul nota: „La fiecare cuvânt caut două înțelesuri, nu doar unul singur.“ El crede că al doilea sens conține un mesaj codat în subconștient. Ca și alți specialiști, Hodges a afirmat că el crede că folosirea anumitor cuvinte și fraze sugerează că doamna Ramsey însăși ar putea fi ucigașa copilei.

APARAT DE DETECȚIE ELECTROSTATICĂ

Când un document este suspectat de contrafacere modernă, expertul poate recurge la un echipament nou și simplu,

cunoscut ca ESDA (aparat de detecție electrostatică). Acesta valorifică faptul că presiunea pe hârtie va crește permanent capacitatea ei de a păstra o sarcină electrostatică. Sarcina poate pune în evidență orice urmă pe hârtie ce a fost produsă de scrierea pe o foaie plasată deasupra.

Documentul este așezat pe patul neted al unui metal poros și deasupra se pune o folie transparentă de Mylar. Se produce un vid de aspirare prin patul metalic, ceea ce aduce cele două foi strâns împreună, după care sandvișul este supus la o descărcare electrică. Părțile documentului care au urme de scris se încarcă electrostatic. Un amestec de toner pulbere de fotocopiator și microbule de sticlă este cernut pe folia Mylar, punând în evidență imaginea creată de sarcina de sub ea.

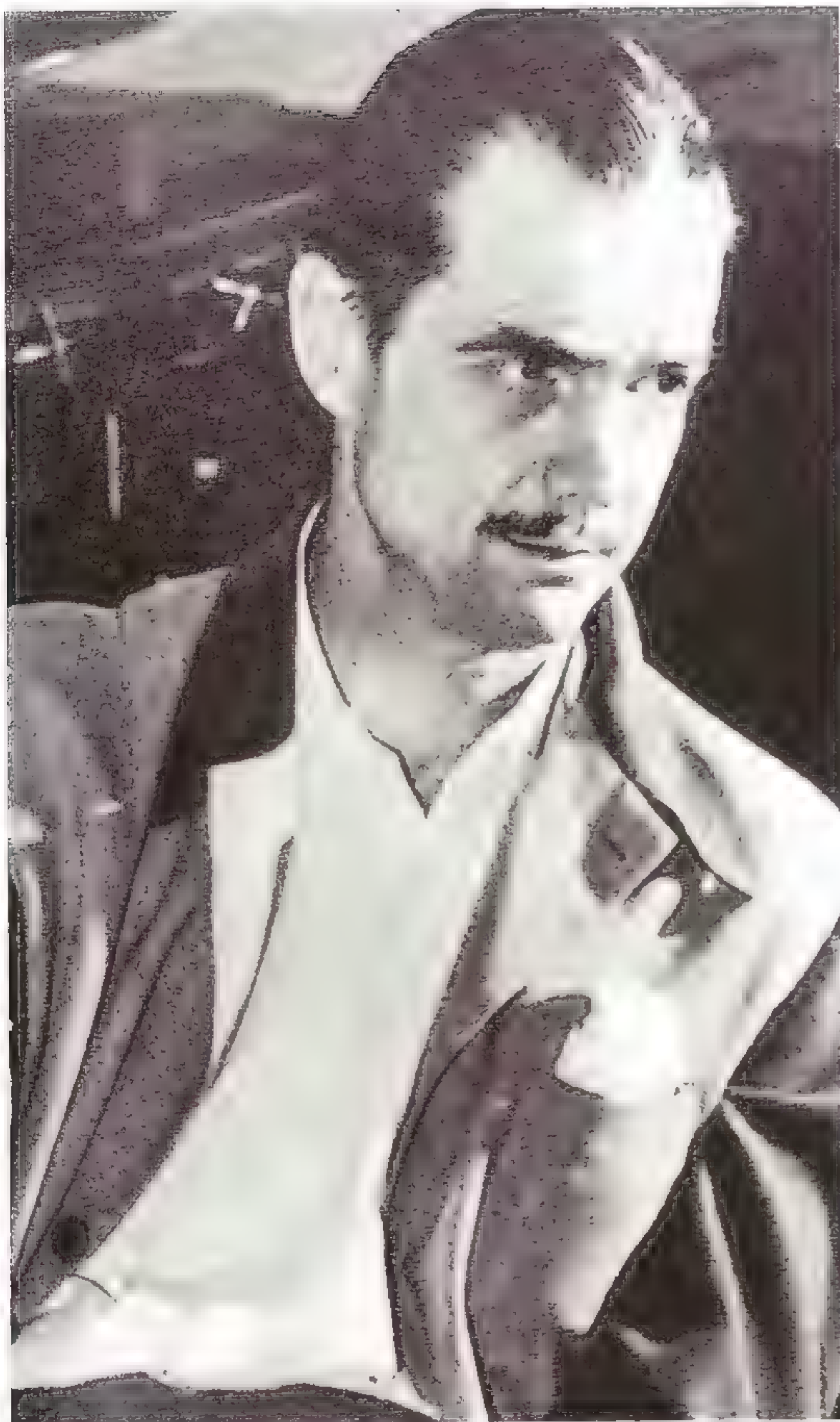
AUTOBIOGRAFIA LUI „HOWARD HUGHES“

Chiar și astăzi, Clifford Irving (născut în 1930) insistă că frauda Hughes a pornit de la o simplă glumă. În 1970, într-o dimineață de decembrie, Irving se afla pe un vas care îl ducea înapoi în Ibiza, în insulele Baleare, unde trăia împreună cu familia și unde de-abia încheiase lucrul la cartea sa *Fals!*, în care relata despre cariera lui Elmyr de Hory (vezi capitolul 2). Pentru popasul pe care avea să-l facă la Mallorca, Irving stabilise o scurtă întâlnire cu Dick Suskind, un scriitor prieten.

Irving citise recent un articol în Newsweek despre Howard Robard Hughes – „miliardarul invizibil“. Hughes, care-și spunea „cel mai bogat om din lume“, trăia izolat ca un pustnic în Las Vegas, la ultimul etaj al Desert Inn, proprietatea sa, înconjurat permanent de o „gardă de palat“ de mormoni. Hughes nu mai fusese văzut în public de mai

Romancierul Clifford Irving, care a conceput o autobiografie fictivă a miliardarului Howard Hughes. „Farsa“ a scăpat de sub control, iar Irving a fost condamnat în cele din urmă pentru fraudă.

În ultimii ani, Howard Hughes devenise un retras, lăsând administrarea vastei sale averi în grija companiei Hughes Tool.

bine de 15 ani, chiar și cu extinsa sa rețea de oameni implicați în afaceri comunica doar prin intermediul telefonului sau prin ordine scrise.

Mai avea o ascunzătoare pe o insulă din arhipelagul Bahamas, aproape de Nassau, și acolo se credea că se afla la momentul întâlnirii dintre Irving și Suskind.

„Invizibil?“, întrebase Suskind. „N-aș fi surprins dac-ar fi mort.“ Irving avu atunci o inspirație neașteptată. „Dacă aș merge la un editor, să zicem chiar la al meu, McGraw-Hill, punând la cale o farsă din care să reiasă că l-am întâlnit pe Hughes și el mi-a comandat să-i scriu o biografie autorizată?“

Inițial, ideea lui Irving era „cea a unei farse, un giumbușluc literar în care editorul și autorul să colaboreze“, dar tot el a decis că așa ceva era imposibil. Totuși, s-a decis să îi scrie editoarei sale, Beverly Loo, de la McGraw-Hill: „I-am trimis un exemplar din *Fals!* lui Howard Hughes și, spre surprinderea mea, am primit de la el un mesaj de mulțumire și laude.“ Atunci s-a așezat și, folosind un bloc de foi galbene de genul celor folosite de Hughes și fotografia din Newsweek ca model, Irving și-a scris trei scrisori ca din partea miliardarului.

Prima, datată 10 decembrie 1970, era scrisoarea de mulțumire. A doua, din 8 ianuarie 1971, conținea doar o simplă notă: „Am primit recenta dumneavoastră scrisoare, am luat cunoștință de conținut și am să-i acord atenția cuvenită.“ A treia, datată 20 ianuarie, era mai lungă. Printre altele, scria: „Nu mi-ar conveni să mor fără a clarifica anumite interpretări greșite și fără a declara adevărul despre viața mea... V-aș fi recunoscător dacă m-ați informa despre când și în ce condiții ați fi de acord să preluați scrierea biografiei mele...“

FĂRĂ CALE DE-NTORS

Câteva zile mai târziu, Irving a zburat la New York și i-a arătat scrisorile editoarei Beverly Loo și lui Albert Leventhal, un vicepreședinte de la McGraw-Hill. Ei i-au oferit imediat lui Irving 100.000 \$ la semnarea contractului, 100.000 \$ la predarea parțială a manuscrisului și alte 300.000 \$ la final. De atunci, Irving nu se mai implica într-o simplă

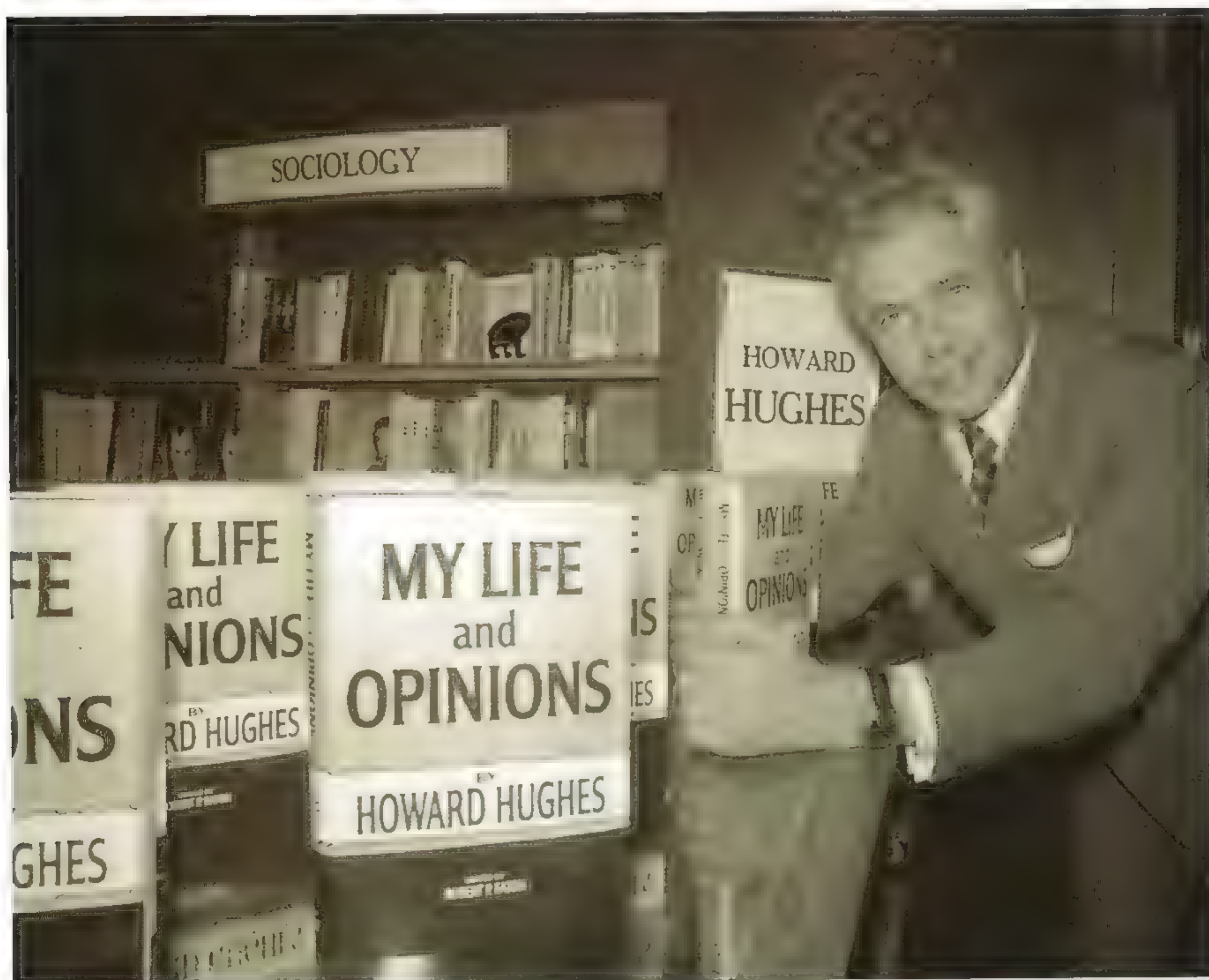
farsă, ci într-o plastografie majoră. Timp de mai mulți ani, Irving a fost implicat într-o relație năbădăioasă cu Nina van Pallandt, fata din duetul folk Nina și Frederick. Irving și van Pallandt au pus la cale să se întâlnească la New York și să-și petreacă week-end-ul la Nassau, unde Irving le-a spus celor de la McGraw-Hill că urma să-l întâlnească pe Hughes. Din păcate, cuplul nu a mai prins bilete de avion spre Nassau, așa că a zburat spre Mexic.

La aeroportul din Ciudad de Mexico, Irving s-a lăsat fotografiat la coborârea din cursa Eastern Airline. La întoarcerea la New York, a adus cu sine un bloc-notes. În paginile

acestuia își notase, chipurile, discuțiile celor două întâlniri pe care le avusese cu Hughes (afirmând că acesta se prezentase drept seșor Octavio). Irving a pretins că fotografia sa la coborârea din avion îi fusese făcută de unul din oamenii lui Hughes, ce era nevoit să-l identifice. Irving mai adusese și o copie a unui contract între el și Hughes, pe care îl contrafăcuse.

Avocatul firmei McGraw-Hill a aprobat contractul, dar a cerut ca semnătura lui Hughes să fie autenticată de un notar. Ceea ce, firește, era imposibil. Se părea că farsa ajunsese la final, dar după câteva zile Irving a fost informat de Beverly Loo că, de vreme ce

O altă falsă autobiografie a lui Hughes. În ianuarie 1972, la librăria lui Brentano din New York, George Blagowidow, președintele editurii Best Books Inc., stă în preajma exemplarelor din *Viața mea și opinii* de Howard Hughes, editat de Robert P. Eaton.

contractul fusese semnat în prezența lui Irving, acesta putea fi acceptat și fără o autentificare notarială.

Printre cauzele contractului, se stipula necesitatea unei discreții maxime: „banii vor fi depuși, cum se va preciza verbal sau în scris de H.R. Hughes, în orice bancă agreată de acesta...”

Soția lui Irving, Edith, era cetățean elvețian și deținea un pașaport suplimentar. Irving a fotografiat-o purtând o perucă neagră, i-a înlocuit poza originală din pașaport, i-a șters semnătura și a pus-o să scrie „H.R. Hughes”. Edith a luat avionul spre Zürich, unde și-a deschis un cont pe acel nume.

În decembrie, când s-a semnalat viitoarea apariție a cărții, compania Hughes Tool a negat cu promptitudine autenticitatea conținutului acesteia.

Între timp, conducerea de la McGraw-Hill, impresionată de procente mari pe care le pretindea „Hughes” pentru drepturile sale, a luat legătura cu publicația *Life*, negociind suma de 250.000 \$ pentru publicarea cărții în serial în paginile revistei. Irving a obținut permisiunea de a cerceta fișierele publicației, fotografiind în secret peste 300 de rapoarte primite de la corespondenți, dar nepublicate, despre Hughes. În vara lui 1971, Irving și cu Suskind au transpirat lucrând la contrafacerea unei serii de interviuri cu magnatul solitar.

În august însă, dezastrul plană iarăși. Beverly Loo a sunat să îi informeze că un alt editor oferea un manuscris al unei autobiografii a lui Howard Hughes, „așa cum este relatată de Robert Eaton”. Eaton era fostul soț al actriței Lana Turner. Cei doi conspiratori au decis că strategia cea mai bună rămânea atacul. Au zburat până la Palm Beach (unde

i-ar fi fost la îndemână lui Hughes să ajungă cu elicopterul) și au trimis două telegrame la New York. Prima afirma că Hughes a aflat de înțelegerea cu *Life* și, ca urmare, pretindea în plus un milion de dolari. A doua cuprindea o negare a faptului că versiunea lui Eaton ar fi una autorizată. Pe la jumătatea lui septembrie, Irving și Suskind au predat 999 de pagini dactilo la McGraw-Hill, care au urcat atunci oferta la 750.000 de dolari, „dar nicio centimă mai mult”.

CONTRAFACERILE LUI IRVING ÎI PĂCĂLESC PE EXPERTI

În noiembrie, în vreme ce Irving și Suskind dădeau o formă definitivă cărții, Beverly Loo a telefonat iarăși, panicată. Din ianuarie, *Ladies' Home Journal* avea în plan să publice fragmente din lucrarea lui Eaton. Loo avea nevoie imediat de permisiunea lui Hughes ca să poată anunța că McGraw-Hill era singura editură deținătoare a unei versiuni autorizate. Irving a compus o scrisoare amplă din partea lui „Hughes”, care se plânga vehement de incompetența celor de la McGraw-Hill, scrisoare pe care cei de la *Life* au supus-o analizei unui expert grafolog. Expertul a comparat-o cu o scrisoare autentică de-a lui Hughes și a anunțat: „Se poate declara că ambele mostre de scris aparțin aceleiași persoane. Șansa ca o altă persoană să fi putut copia scrisul de mână chiar și într-o formă similară este de unu la un milion”.

În decembrie, când s-a semnalat viitoarea apariție a cărții, compania Hughes Tool a negat cu promptitudine autenticitatea conținutului acesteia. Mai mult chiar, în aceeași seară, însuși Hughes i-a telefonat lui Frank McCulloch, reporterul de la *Life* căruia îi oferise un interviu în anii '50. A doua zi dimineață, reprezentanții de la McGraw-Hill și s-au întâlnit cu Irving și McCulloch. Ziaristul declara că și-a petrecut aproape întreaga noapte precedentă citind manuscrisul lui Irving și că „dacă aş fi pus în fața unui tribunal, ar trebui să

admit că, în conformitate cu tot ceea ce știu și cred, materialul parcurs nu ar fi putut ajunge la Cliff decât direct de la Howard.“ Editorii au decis să ceară examinarea scrisorilor lui „Hughes“ de către un alt grup de experți grafologi, care au răspuns că sunt siguri că scrisorile sunt autentice.

Dorind să braveze, Irving s-a oferit voluntar să fie testat cu detectorul de minciuni. Era programat să zboare înapoi la Ibiza, ca să fie de Crăciun cu familia; după un prânz bogat, disperat și neliniștit că ar putea pierde avionul, a luat totuși loc pentru test. Evident, starea lui de nervozitate a derutat mașinăria. Rezultatele, a conchis expertul, erau „neconcludente“.

Hughes a anunțat atunci că va participa la o conferință de presă telefonică, în rețea, prima după 15 ani de zile, discutând cu

ziariștii prezenți într-un studio de televiziune de la Los Angeles. A doua zi dimineața, Irving declara că avea unele îndoieli că vocea ar fi fost cea a lui Hughes. Ulterior, inventatorul amprentelor vocale, Lawrence Kersta, a fost în măsură să compare banda cu înregistrarea unui discurs ținut de Hughes cu 30 de ani în urmă în fața unui subcomitet al Senatului. Kersta a anunțat că vocea aparținea neîndoiește lui Howard Hughes.

Acesta deținea un serviciu privat de investigații, Intertel, care a reușit să-i convingă pe cei de la Crédit Suisse să le dezvăluie, încălcând legislația elvețiană, faptul că titularul de cont „H.R. Hughes“ este femeie. Curând i s-a dat de urmă soției lui Irving, la Ibiza. În februarie, soții Irving și Suskind au fost citați să apară în fața a

Clifford Irving, soția sa și Dick Suskind sunt arestați oficial pentru acuzații pornind de la fraude poștale și mergând până la plastografie.

două jurii pentru audieri. Ultima speranță a lui Irving, aceea că Nina van Pallandt va confirma că el l-a întâlnit pe Hughes la Nassau, s-a destrămat atunci când aceasta a declarat că și-a petrecut timpul doar cu ea și în Mexic. Conspiratorii s-au decis că venise vremea ca ei să mărturisească.

Pe 16 iunie 1972, Irving a fost condamnat la 30 de luni de închisoare, iar Suskin la 6 luni. Edith a primit doi ani, din care 18 luni cu suspendare, dar ulterior un tribunal din Zürich i-a mai dat doi ani. După eliberare, Irving și-a continuat cariera de scriitor, descriindu-și pățaniile în *The Hoax (Farsa)*, ecranizat în 2007.

La mai bine de 60 de ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial, simbolistica nazistă continuă să-i fascineze pe colecționari și să-l inspire pe falsificatori.

„JURNALELE LUI HITLER“

În 1945, Adolf Hitler moare în ruinele Berlinului, și mulți dintre colaboratorii săi apropiați sunt executați anul următor, după procesul de la Nüremberg, dar continuă să existe o piață internațională pentru simbolistica nazistă. Unul dintre cei care și-au dat seama de această cerere și care aproape că e reușit în cea mai mare contrafacere de documente din perioada modernă a fost Konrad „Konni“ Kujau (1938-2000).

Kujau s-a născut în perioada de apogeu a nazismului, la Loebau, în Saxonia. După sfârșitul celui de-al doilea război mondial, din 1946 până în 1991, Loebau a făcut parte din

Republica Democrată Germania. Kujau a fugit peste graniță în Germania Federală. Câțiva ani a dus o existență destul de precară. A făcut și pușcărie în câteva rânduri, apoi împreună cu soția sa, Edith, a început o afacere de spălat geamuri la Stuttgart. Prin 1969 s-a decis să se ocupe de obiecte vechi naziste.

Prin rudele sale din Germania de est, publica anunțuri de genul: „căutăm pentru cercetare jucării vechi, căști, căni, pipe, păpuși etc.“ Pentru a zădărnici orice comerț cu obiecte asociate cu nazismul, guvernul est-german a interzis exportul de asemenea obiecte confecționate înainte de 1945. Cu toate acestea, Kujau a fost curând „copleșit“ de relicve introduse prin contrabandă în Germania Federală.

Până în 1974, magazinul său era burdușit cu puști și săbii, avea un set de medalii naziste, 150 de căști militare, 30 de steaguri mari și multe altele. De exemplu, a luat o cască veche și ruginită din primul război mondial și i-a atașat o etichetă contrafăcută, presupus a fi semnată de Rudolf Hess, aghiotantul lui Hitler. Bilețelul atesta că respectiva cască a fost purtată în 1917 de Hitler.

Kujau a descoperit că putea falsifica nu numai semnătura lui Hitler, dar și tablourile lui.

Din 1975 și până în 1980, Fritz Stiefel, bogatul deținător al unei firme de inginerie, a cumpărat 160 de tablouri, lucrate în ulei sau acuarelă, ca și 80 de poeme în manuscris, notițe pentru discursuri și scrisori al căror autor era, chipurile, Hitler.

În 1978, Kujau a deschis un anuar al partidului nazist din 1935 și a copiat programul întâlnirilor zilnice ale Führerului. S-a folosit de un caiet școlar, unul din multele aduse din Berlinul de Est, pentru a-și nota datele cu un scris ce-l imita stângaci pe cel al lui Hitler. Stiefel l-a cumpărat încântat.

Este rândul unui ziarist, pe nume Gerd Heidemann, să intre în poveste. Lucrase în Hamburg, la revista Stern, unde cunoscuse mai mulți foști naziști. În ianuarie 1980, el

l-a întâlnit pe Stiefel, care i-a arătat „jurnalul lui Hitler“ și i-a spus că a înțeles că ar mai trebui să existe alte 26 asemenea caiete. Heidemann a obținut numărul de telefon al vânzătorului și l-a sunat la Stuttgart, în ianuarie 1981. Kujau i-a confirmat existența jurnalelor, dimpreună cu alte picturi și manuscrise, inclusiv al treilea volum din Mein Kampf (povestea lui Hitler despre copilăria sa) și o operă despre care spunea că fusese compusă de Hitler în tinerețe. Kujau susținea că toate se aflau în posesia unui bătrân general din Germania de Est, dar că puteau fi aduse în vest prin contrabandă.

Est-germanul Konni Kujau, cel care a făcut o mică avere din contrafacerea relicvelor naziste, dar care a fost în cele din urmă demascată ca fiind plastograful „jurnalelor lui Hitler“.

Un număr din 1983 al revistei germane *Stern* îl prezintă pe Kujau cu una dintre relicvele din colecția sa, descriindu-l ca „omul care a furnizat jurnalele lui Hitler“.

Încântat la culme, Heidemann i-a cerut colaborarea lui Thomas Walde, redactorul pe probleme de istorie de la *Stern*, făcând o ofertă de două milioane de mărci pentru restul jurnalelor. Cei doi au pregătit apoi un dosar pe care l-au prezentat ca strict secret la întâlnirea cu directorii de la Grüner & Jahr, trustul ce deținea *Stern*. Directorii și-au dat imediat acordul să se plătească 85.000 de mărci pentru fiecare jurnal, plus alte 200.000 de mărci pentru manuscrisul *Mein Kampf*, alături de alte 500.000 de mărci pentru restul colecției lui Kujau.

În aceeași seară, Heidemann a luat avionul spre Stuttgart. I-a înmănat lui Kujau 200.000 de mărci, bani gheață, și o uniformă care aparținuse lui Goering, care l-a bucurat pe

Kujau a descoperit că putea falsifica nu numai semnătura lui Hitler, dar și tablourile lui.

vânzător chiar mai mult decât banii. În doar două săptămâni, el a terminat de plastografiat următoarele trei volume ale jurnalelor. Kujau a pus un sigiliu de ceară roșie cu vulturul german pe copertă și a făcut o etichetă pe care scria „Rudolf Hess“, declarându-le ca aparținând cândva lui Hitler. Le-a folosit cu brutalitate, ca să le dea aparența de vechi și uzate, și a stropit cu ceai unele dintre pagini. Apoi Kujau a zburat la Hamburg și i le-a înmănat lui Heidemann. Directorii de la Grüner & Jahr erau convinși de autenticitatea jurnalelor și i-au obligat pe toți cei implicați să fie discreți.

BANI MULȚI, DETALII LUMEȘTI

În următorii doi ani, Kujau a falsificat restul jurnalelor. După ce verifica faptele, îi lua doar câteva ore să completeze un caiet. Multe dintre ele cuprindeau liste lungi și plictisitoare de angajamente oficiale, altele erau note cu înjurături și comentarii de importanță politică minoră. Pentru acestea însă Grüner & Jahr plăteau 200 de mărci pe cuvânt.

Adnotările uzuale erau de genul: „Întâlnire cu șefii trupelor Sturm din Bavaria, de dat la toți medaliile“ sau „să nu uit de bilete pentru Eva la Jocurile Olimpice“.

La fiecare câteva săptămâni, Kujau îl suna pe Heidemann ca să-l anunțe că o nouă tranșă de materiale a reușit să fie adusă din Germania de Est, cel mai adesea în interiorul unui pian.

Heidemann primea o sumă mare de bani gheață și lua avionul spre Stuttgart ca să le ridice. Dar nimeni nu știa că el îi plătea lui Kujau doar 50.000 de mărci pentru fiecare, în vreme ce își oprea pentru el restul de 35.000.

După o vreme, Heidemann a ridicat brusc prețul la 200.000 de mărci, motivând că un

general fictiv avea nevoie de bani să plătească mită. Prinși în spirala lăcomiei, cei de la Grüner & Jahr au autorizat plățile suplimentare.

PUBLICAREA ÎNȘELĂCIUNII

La început, Grüner & Jahr au hotărât să folosească fragmente din jurnale pentru publicarea lor în *Stern*, începând cu ianuarie 1983, la cea de-a cincizecea aniversare a ascensiunii lui Hitler la putere. Apoi însă, tentația de a vinde din drepturi s-a dovedit irezistibilă. În mare secret, în februarie 1983, i-au abordat pe cei de la *Newsweek* și *Time* din Statele Unite, *Paris Match* din Franța și *El País* din Spania.

UN INDICIU TIMPURIU

Până atunci nu se făcuse mare lucru pentru autentificarea documentelor. În iulie 1982, Walde trimisese câteva mostre la departamentul judiciar al Poliției germane, dar nu primise niciun răspuns de acolo. Cu toate acestea, la sfârșitul lui martie 1983, un expert al poliției a anunțat că la cel puțin 6 din cele 9 mostre primite hârtia conținea un înălbitor care nu fusese folosit înainte de 1946. Heidemann la sunat pe Kujau, care a fost evaziv: după părerea lui, înălbitorul respectiv se folosea încă din 1915. Nici

Fatala pagină întâi din *The Sunday Times*, 24 aprilie 1983. Deși jurnalele fuseseră deja denunțate ca plastografii, publicarea lor continua și – firesc – asigura o creștere spectaculoasă a vânzărilor.

Walde, nici Heidemann nu au spus celor de la Stern despre raportul poliției.

Drepturile de publicare în foileton au fost oferite publicațiilor *Times*, din Londra. Pe 1 aprilie (dată cu semnificație, cum avea să se dovedească apoi), redactorul șef-adjunct de la *Times* l-a sunat pe Hugh Trevor-Roper (lordul Dacre), unul dintre directorii din conducere. Acestuia, în calitate de distins autor al volumului *Ultimele zile ale lui Hitler*, i s-a cerut părerea în privința jurnalelor. Acesta a luat un avion până la Zürich, unde jurnalele erau păstrate într-o bancă elvețiană, și s-a declarat convins de ceea ce a văzut.

Rupert Murdoch, proprietarul trustului *Times Newspapers*, a decis să înceapă publicarea în *The Sunday Times* pe 24 aprilie 1983. Stern urma să publice de a doua zi, *Newsweek* cu începere de la 26 aprilie, iar *Paris Match* de pe 27. Cu toate acestea, inevitabil, informațiile privind eminența publicare s-au scurs. David Irving, un înfocat istoric pro-Hitler, a apărut pe 22 aprilie seara la BBC, anunțând că jurnalele erau false.

La rândul-i, și Trevor-Roper începuse să aibă îndoieli și i-a telefonat redactorului-șef de la *The Times*. Murdoch, care se afla în Statele Unite, a fost sunat imediat. Reacția lui a fost una tipică: „Lăsă-l pe Dacre. Publică!”

Primele serii din jurnalele lui Hitler au apărut conform programării în Marea

Britanie, Germania, S.U.A și Franța. Cu toate acestea, pe 2 mai, *Stern* a primit în sfârșit un raport complet de la Institutul Federal pentru Cercetări Judiciare din Berlin.

Examinatorii găsiseră urme de textile sintetice, care nu se fabricaseră pe scară industrială înainte de 1943 și de adeziv poliesteric datând din 1953. Un expert grafolog consultat de *Newsweek* sugera cu tărie că jurnalele erau contrafaceri.

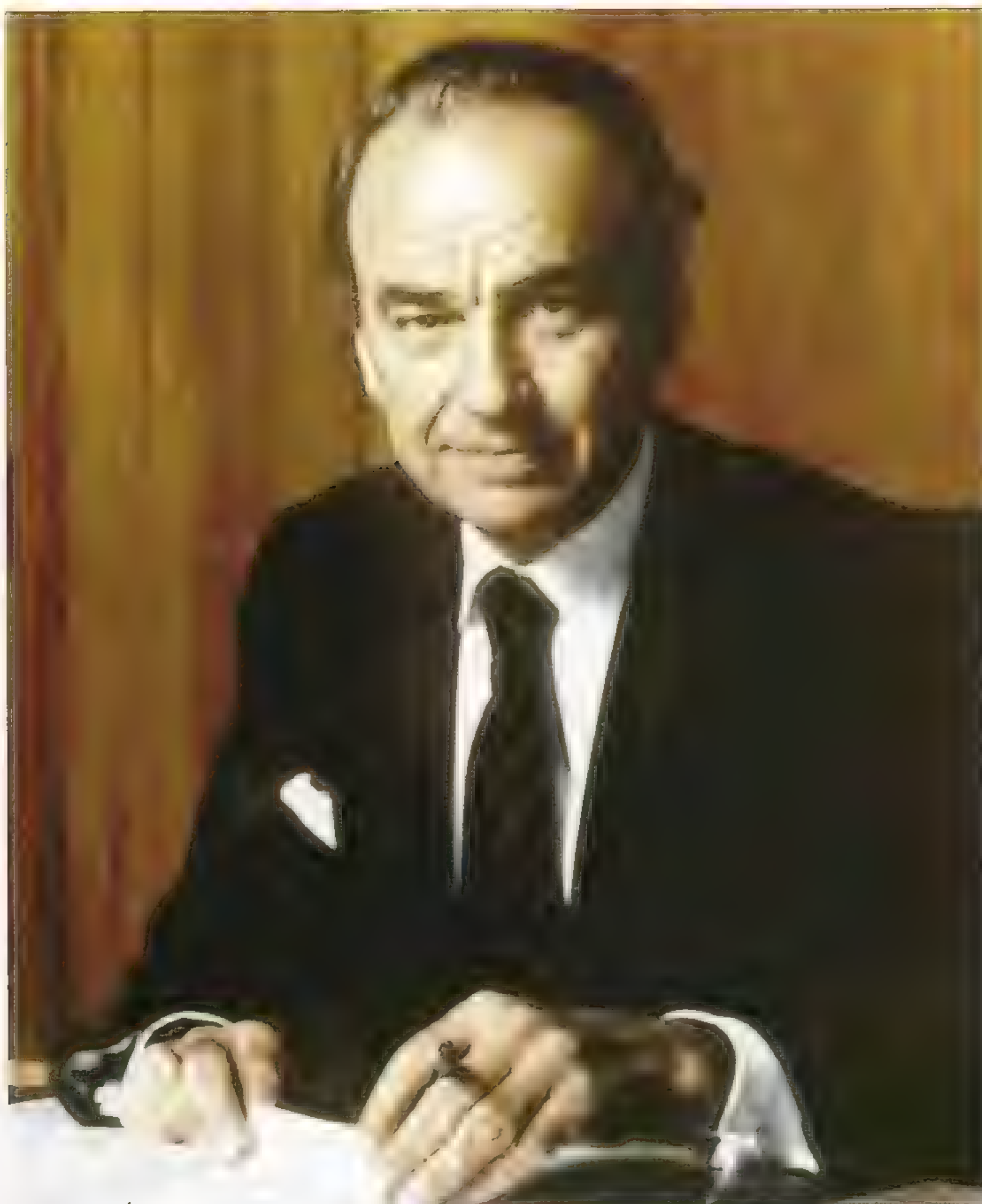
Auzind veștile, Konni Kujau a fugit din Stuttgart, dar s-a predat poliției după o săptămână. Când a aflat că Heidemann susținea că a primit în total 9,3 milioane de mărci, Kujau a mărturisit, afirmând că Heidemann știuse de la bun început că jurnalele erau contrafaceri.

Kujau a fost acuzat că a primit 1,5 milioane de mărci pentru plastografii și a fost condamnat la patru ani și jumătate de închisoare. Heidemann a fost acuzat că a furat 1,7 milioane de mărci, deși acuzarea încerca să susțină suma de 4,6 milioane, și a fost condamnat la patru ani și opt luni. La mai bine de 5 milioane de mărci nu li s-a putut da de urmă. Grüner & Jahr estimau că pierderile lor totale se cifrau la 19 milioane de mărci.

Rupert Murdoch a avut ultimul cuvânt în afacere. Tirajul lui *Sunday Times* a crescut cu 60.000 de exemplare. „Până la

DOSARUL INFRACTORULUI JURNALELE LUI MUSSOLINI

Jurnalele lui Hitler n-au fost primele jurnale falsificate ale unui dictator fascist, oferite spre vânzare. În 1957, o italiancă, Amalia Parvini, și mama ei de 84 de ani au scos la iveală 30 de volume despre care au afirmat că sunt jurnalele lui Benito Mussolini. Aparent, chiar și fiul lui Mussolini a fost înșelat, împreună cu un expert care, în urma examinării lor a declarat: „30 de volume nu pot fi opera unui falsificator, ci a unui geniu.”

Rupert Murdoch, proprietar al Times Newspapers, fotografiat la începutul anilor '80. Publicațiile lui Murdoch au cunoscut un salt de vânzări, în ciuda faptului că „jurnalele lui Hitler” erau false.

urmă, suntem în lumea afacerilor de divertisment” – declara el. „Tirajul a crescut și a rămas așa. Și n-am pierdut bani.”

BOMBARDIERUL MORMON

Mark Hofmann s-a născut într-o familie pioasă de mormoni, în 1954, la Salt Lake City. Nu s-a numărat printre eleviieminenți de la

Olympus High School, fiind mai mult interesat de colecționarea de monede mormone vechi decât de studiile sale. Oricum, în 1973, la scurtă vreme de la absolvirea liceului, a fost trimis ca misionar la Bristol, în sud-vestul Angliei. Acolo Hofmann a descoperit o mulțime de librării cu cărți la mâna a doua, de unde și-a cumpărat o sumedenie de cărți vechi despre credința mormonă.

Mark Hofmann în 1984, la apogeul carierei sale ca vânzător și colecționar de literatură mormonă. În mâini ține o primă ediție a *Cărții lui Mormon*.

La întoarcerea sa la Salt Lake City, Hofmann s-a înscris ca student premedicinist la Utah State University. După șase ani, în aprilie 1980, el i-a prezentat unui cunoscut o ediție din 1688 a bibliei regelui James și o bucată de hârtie împăturită și lipită pe care ar fi găsit-o în interiorul acesteia. Pe partea exterioară a acesteia era scris cu o cerneală spălăcită: „Aceste litere fost-au copiate atent de propria-mi mână de pe plăcuțele de aur și dăruite lui Martin Harris...Joseph Smith Jr.“

După ce s-a desfăcut zona lipită, hârtia a putut fi despăturită, dezvăluind vederii simboluri și desene. Acestea se potriveau descrierii unei hârtii pe care, în 1828, Martin Harris (vezi pagina alăturată) o luase cu sine la New York pentru a fi analizată. Bătrânii bisericii au declarat că documentul era autentic și l-au răsplătit pe Hofmann cu o primă ediție a *Cărții lui Mormon* și cu o veche bancnotă mormonă în valoare de 20.000 \$. A anunțat pe loc că renunță la pregătirea medicală și că se face vânzător de cărți rare.

Pe la începutul anului 1981, Hofmann a mai scos la iveală două documente mormone și din nou a primit recompensă din partea bisericii obiecte în valoare de peste 20.000 \$. În anul următor, oferta sa consta în declarația, scrisă în creion pe hârtie liniată, semnată de Martin Harris, care descria o viziune în care lui Harris îi fuseseră arătate plăcuțele aurii ale lui Moroni. Curând după aceasta, Hofmann a spus că a descoperit o scrisoare, datată 1829, presupusă a fi scrisă de mama lui Joseph Smith. După timpul convenit analizei, biserica a autentificat ambele documente, iar presa a început să-l numească pe Hofmann „Indiana Jones din viața reală“.

În trei ani de când devenise negustor, Hofmann comercializase în stil mare cărți și documente olografe. El pretindea că obținuse multe din lucrurile găsite prin cumpărarea de scrisori de la oameni care le păstrasera pentru timbrele vechi, dar nu au fost interesați de conținutul lor. O dată sau de două ori pe lună lua avionul până la New York pentru a participa la licitații la Sotheby's sau Christie's și, de fiecare dată când avea nevoie de capital pentru achizițiile sale, găsea mereu investitori cu dare de mână printre mormoni. Hofmann a pretins chiar că se afla pe urmele celor 116 pagini din Cartea lui Mormon care fuseseră pierdute de Martin Harris.

În prima parte a anului 1985, Hofmann le-a mărturisit câtorva din prieteni săi apropiați că a găsit cel mai renumit document dispărut din istoria Americii. Era primul document

DOSARUL INFRACTORULUI CARTEA LUI MORMON

Joseph Smith (1805-1844) s-a născut ca al treilea copil al unei familii sărăcite din New England, stabilită apoi în Fayette, New York. În ultima parte a vieții, Smith a fondat biserica lui Mormon, cunoscută și ca „Biserică a lui Iisus Hristos și a Sfinților din Ultimele Zile”.

Și-a bazat învățăturile bisericii sale pe Biblie și pe *Cartea lui Mormon*, pe care pretindea că i-a dăruit-o un înger în septembrie 1823. Îngerul, pe nume Moroni, i-a arătat lui Smith mai multe plăcuțe de aur gravate cu caractere în formă de hieroglife, ascunse într-un deal din preajma fermei familiei. Moroni spusese că plăcuțele erau îngropate acolo de 1.400 de ani. În cele din urmă, în septembrie 1827, îngerul a dat plăcuțele temporar în grija lui Smith, împreună cu două pietre magice, numite Urim și Thummim, cu care să

le poată descifra. Smith a publicat *Cartea lui Mormon* pe 26 martie 1830. Aceasta relatează cum o parte din evrei, condusă de un profet numit Lehi, a plecat din Israel spre America pe la anul 600 î.Hr. Acolo s-au împărțit în două grupuri opuse: discipolii fiului lui Lehi, Nephi, și cei ce îl urmau pe fratele său, Laman.

Din cauză ticăloșiei lor, Dumnezeu i-a blestemat pe lamaniți cu tenuri întunecate, iar ei s-au războit vreme de veacuri cu nefiții. În cele din urmă, nefiții au fost nimiciți în luptă în anul 421, unicul lor supraviețuitor fiind Moroni, al cărui tată se numea Mormon, cel care a gravat plăcuțele de aur. Totuși, primele 116 pagini ale lucrării, *Cartea lui Lehi*, pe care Smith i le-a încredințat primului său ucenic, Martin Harris, s-au pierdut.

Joseph Smith predicând credința mormonă la o adunare câmpenească.

tipărit în coloniile americane, în 1639, fiind vorba de o singură și mică foaie de hârtie ce conținea Jurământul unui om liber, așa cum fusese rostit de primul cetățean din Massachusetts. Fuseseră tipărite doar vreo 50 de bucăți, toate fiind ulterior pierdute, chiar dacă textul rămăsese cunoscut. Hofmann

afirma că el a cumpărat mai multe hârtii vechi de la Argosy Book Company de pe strada 59 din New York și că găsisese Jurământul printre acestea. Semăna întrucâtva cu o altă lucrare veche de la același tipograf, *Cartea Bay a Psalmilor* din 1640, care se găsea la Biblioteca Publică din New York. Hofmann a oferit

În dreapta: un negustor de manuscrise antice, aparent încununat de succes, Mark Hofmann stă în fața templului mormon din Salt Lake City, Ohio.

Jurământul Bibliotecii Congresului pentru 1 milion de dolari.

Printre cei care au sprijinit achizițiile „descoperirilor” lui Hofmann pentru biserica mormonă, se numărau și doi directori din Salt Lake City, de la compania de planificare financiară CFS (Coordinated Financial Services): J.Gary Sheets și Steve Christiansen. În 1985, CFS se trecea prin serioase dificultăți financiare și se pregătea să declare faliment. La rândul său, Hofmann era și el înglodat în datorii, așa că s-a gândit la un mijloc prin care să le distragă tuturor atenția de la problemele sale.

În dimineața lui 15 octombrie, la ora 7:00, un colet bombă a explodat în mâinile lui Christiansen, aflat la ușa biroului său. La 9:45, o bombă similară a ucis-o pe soția lui Sheets, acasă. Poliția a presupus că bomba îi era destinată soțului acesteia. Agenții Biroului de Alcool, Tutun și Arme de foc (ATF), observând că ambele ținte erau membri ai CFS, au sugerat că motivul putea fi răzbunarea pentru eșecul compa-

În pagina alăturată: Plagiatul lui Hofmann după *Jurământul unui om liber*, primul document în engleză tipărit în emisfera vestică.

niei. A doua zi, puțin după ora 14:30, Hofmann a fost grav rănit când o a treia bombă a explodat în vreme ce el debloca alarma mașinii parcate pe strada principală, în apropierea templului mormon.

Cât timp se afla în spital, cu răni serioase, Hofmann le apărea tuturor drept o victimă nevinovată, numai că o mulțime de anchetatori, căutându-l pe cel care a făcut bombele, a ajuns în cele din urmă și la utilajul unde fusese gravată placa pentru *Jurământ*. Proba era elocventă. După o primă audiere, în mai 1986, lui Hofmann i s-a cerut să se prezinte la proces pentru a fi judecat sub acuzația de crimă și fraudă. În ianuarie 1987, a mărturisit în fața a doi procurori de la biroul avocatului de district, iar în 23 ianuarie a repetat declarația la proces. Judecătorul a rostit sentința: închisoare pe viață.

MORE HOFMANN FORGERIES

Nimeni nu va fi niciodată sigur câte dintre cărțile și documentele aparent autentice vândute de Hofmann au fost de fapt contrafăcute. În 1997, manuscrisul unui poem de Emily Dickinson (1830-1886), anterior necunoscut, a fost scos la licitație de Sotheby's și cumpărat de Biblioteca Jones din Amherst, Massachusetts, orașelul natal al scriitoarei. S-a dovedit a fi însă un fals Mark Hofmann.

CUM A FOST DEPISTAT PLAGIATUL

De cum s-a decis să falsifice *Jurământul*, primul pas a fost să pregătească terenul. A făcut o copie unei balade proaste, scrisă cu caractere vechi pe o hârtie amărâtă, dar i-a schimbat titlul în *Jurământul unui om liber*; i-a pus prețul de 25 \$ și a lăsat-o în coșul pentru negocieri de la Argosy Company. Împreună cu alte patru acte ieftine, a recuperat din coș hârtia, plătind și cerând să i se dea chitanță de 51,42 \$, dar cu numele articolelor. Astfel și-a asigurat proveniența documentului.

THE OATH OF A FREEMAN.

I·A·B· being (by Gods providence) an Inhabitant, and Freeman, within the iurisdiction of this Common-wealth, doe freely acknowledge my selfe to bee subject to the government thereof; and therefore doe heere sweare, by the great & dreadfull name of the Everliving-God, that I will be true & faithfull to the same, & will accordingly yield assistance & support therunto, with my person & estate, as in equity I am bound: and will also truely indeavour to maintaine and preserve all the liberryes & priviledges thereof; submitting my selfe to the wholesome lawes, & ordres made & stablished by the same; and further, that I will not plot, nor practice any evill against it, nor consent to any that shall soe do, butt will timely discover, & reveall the same to lawefull authoritee nowe here stablished, for the speedie preventing thereof. Moreover, I doe solemnly binde my selfe, in the sight of God, that when I shalbe called, to give my voyce touching any such matter of this state, (in which freemen are to deale) I will give my vote & suffrage as I shall judge in myne owne conscience may best conduce & tend to the publick weale of the body, without respect of personnes, or favour of any man. Soe help mee God in the Lord Iesus Christ.

Apoi, Hofmann a făcut fotocopii ale câtorva pagini dintr-un facsimil modern al *Cărții Bay a Psalmilor*, a tăiat literă cu literă și le-a lipit încât să obțină textul *Jurământului*. A înconjurat textul cu un chenar tipografic, copiat tot din *Cartea Bay a Psalmilor*.

Colajul obținut a fost apoi iarăși copiat, după care Hofmann a dat totul pentru a se face o placă zincată pentru tipărire letterpress. Fiindcă originalul trebuie să fusese tipărit din părți mici rău asamblate în cadrul metalic, Hofmann a așezat literele cu o ușoară neregularitate, rotunjindu-le marginile sau tocindu-le suprafețele.

Pentru cerneală, Hofmann a ars o bucată de piele de la legătura unei cărți din secolul al XVII-lea, astfel încât orice datare ulterioară cu carbon ar fi confirmat

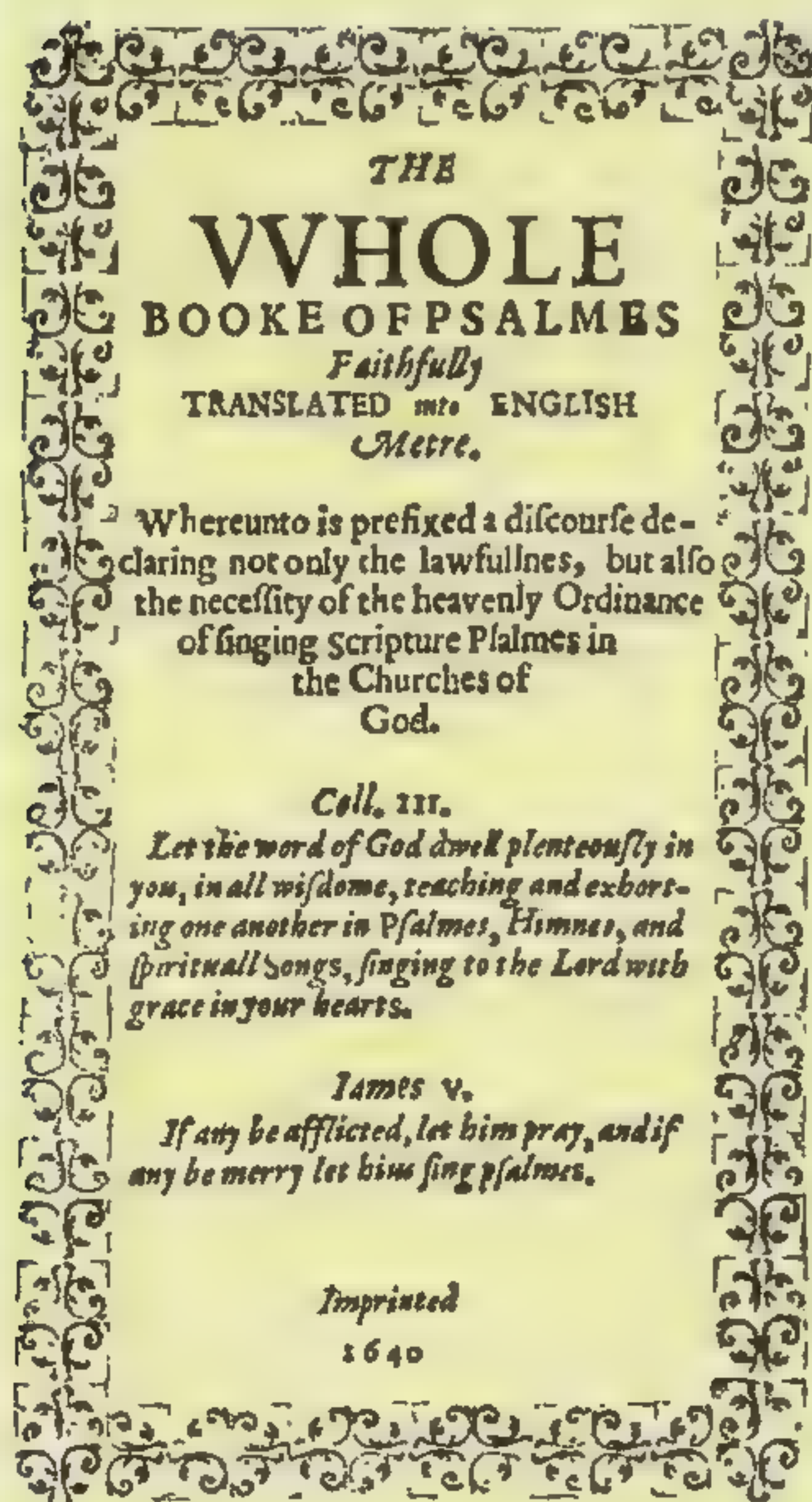
că are cel puțin 300 de ani vechime. A amestecat cenușă cu ulei de in și a folosit ca hârtie forzațul unei cărți din aceea epocă. Pentru a da impresia de vechi, a lăsat să crească mucegai pe hârtie, pentru a lăsa caracteristicile pete galben-brune, procedeu numit „păcălire”. Pentru completarea falsului, a lăsat hârtia într-o cameră de scintilație ce producea ozon, care oxida și făcea mai palidă cerneala.

După ce mai mulți experți în documente istorice s-au declarat incapabili să stabilească dacă *Jurământul unui om liber* este autentic sau nu, a fost trimis la Universitatea din California, la uriașul ciclotron Davis, pentru o analiză prin activare cu neutroni a cernelii. În primăvara lui 1986, oamenii de știință au raportat că au comparat *Jurământul* cu un exemplar autentic al *Cărții Bay a Psalmilor*, că în cazul ambelor cerneala părea să fie similară și că nu au putut detecta niciun indiciu de plastografie.

William Flynn, un analist de documente de la Laboratorul de Stat pentru Infrafracțiuni Arizona, a fost întrebat dacă vreunul din documentele scrise prezentate de Hofmann ar putea fi fals.

Flynn s-a uitat la documente cu microscopul și a fost uimit să observe o ușoară crăpare a suprafeței cernelii, care nu apăruse la cerneala documentelor autentice. Erau și indicii că cerneala pătrunsese ușor în hârtie, ca și cum ar fi fost mai întâi înmuiată într-o soluție și apoi uscată.

Flynn a obținut apoi cerneală după o rețetă veche, dar când a scris cu ea, rezultatul a fost o linie ușoară și neagră, și nu brun spălăcit, ca în cazul documentelor lui Hofmann. Tratarea cu o soluție diluată de hidroxid de sodiu aducea scrisul la nuanța corectă, dar nu i se crăpa suprafața. Apoi Flynn a încercat o mostră de cerneală în care adăugase gumă arabică, pentru a o îngroșa puțin și a o face să se usuce mai rapid.

Mica pagină din *Cartea Bay a Psalmilor*. Hofmann a făcut fotocopii după un facsimil modern ca o sursă de caractere de litere pentru a plagia *Jurământul unui om liber*.

PSALM XXII, XXIII

25 Concerning thee shall be my prayse
in the great assembly:
before them that him reverence
performe my vowes will I.

26 The meek shall eat & be suffice:
Iehovah prayse shall they
that doe him fecke: your heart shall live
unto perpetuall aye.

27 All ends of the earth remember shall
and turne unto the Lord:
and eue all heathen-families
to worship shall accord.

28 Because unto Iehovah doth
the king dome appertaine:
and he among the nations
is ruler Sovereigne.

29 Earths-far-ones, ear & worship shall
all who to dust descend,
(though none can make alive his soule)
before his face shall bend.

30 With service a posterity
him shall attend upon;
to God it shall accounted bee
a generation.

31 Come shall they, & his righteousness
by them declar'd shall bee,
unto a people yet unborne,
that done this thing hath hee.

23 A Psalm of David.

The Lord to mee a thepheard is,
want therefore shall not I.

PSALME XXII, XXIII

2 Hee in the folds of tender grassie,
doth cause mee do vnto lie:
To waters calme me gently leads
Restore my soule doth hee:
He doth in paths of righteousness:
for his names sake leade mee.

4 Yea though in valley of deaths shade
I walk, none ill I feare:
because thou art with mee, thy rod,
and staffe my comfort are.

5 For mee a table thou hast spread,
in presence of my foes:
thou dost annoyne my head with oyle,
my cup it over flows.

6 Goodnes & mercy surely shall
all my dayes follow mee:
and in the Lords house I shall dwell
so long as dayes shall bee.

Psalm 24

A psalm of david.

The earth Iehovahs is,
and the fulnesse of it:
the habitable world, & they
that there upon doe sit.

2 Because upon the seas,
hee hath it firmly layd:
and it upon the water-floods
most solidly hath stayd.

3 The mountaine of the Lord,
who shall thereto ascende
and in his place of holynes,

Suprafața cernelii a crăpat la trata-
mentul cu hidroxid de sodiu. Flynn putea
să demonstreze că 21 de documente, din
cele 79 vândute de Hofmann Bisericii
mormonilor, erau suspecte.

GREȘEALA FATALĂ

Theodore Cannon, avocatul de district,
care lucrase 17 ani la o tipografie letter-press,
a fost cel care a dovedit că *Jurământul* trebuie
să fie o contrafacere. Fiecare literă este așezată
într-un locaș mai mare în înălțime decât
distanța de la vârful celei mai înalte litere
(ascendentă) și fundul celei mai coborâte litere
(descendentă). De aceea, descendentele de pe
o linie nu pot fi mai aproape de ascendentele

uneia vecine cu mai puțin decât mărimea
corpului. În câteva locuri, în documentele
tipărite de Hofmann se putea observa cu
ochiul liber că nu era așa.

În plus, mai era chestiunea chenarului
tipografic din jurul textului. Dacă literele ce
compuneau textul ar fi fost strânse laolaltă de
rame (fâșii lungi metalice în jur), chenarul nu
ar mai fi putut fi montat atât de aproape.

Hofmann însă nu a ținut cont de acest
lucru, deci era insuficient spațiu liber între text
și chenar. Iată amănuntul decisiv pentru care
Jurământul nu ar fi putut fi niciodată tipărit în
acea formă.

Două pagini ale originalei
Cărți Bay a Psalmilor,
scoțând în evidență
caracterul literelor din
secolul al XVII-lea folosit
de Hofmann în
contrafacerile sale.

20170101

PREISTORIE INVENTATĂ

Este destul de tentant să faci un obiect care să pară că datează de mai multe secole. Cum nu există nici o dovadă anterioară a existenței lui, proveniența acestuia este dificil de contestat.

Acei oameni care produc imitații „preistorice“, susțin de obicei că le-au dezgropat – uneori împreună cu alte materiale, doar acestea fiind însă autentice. De fapt, după cum au demonstrat arheologii amatori din zilele noastre, mai toți înzestrați cu detectoare de metale, unele din cele mai uimitoare descoperiri au fost făcute în zone unde anterior nu se bănuise existența a ceva. Asemenea falsificatorilor de artă, acești falsificatori

au de obicei motive complexe și nu sunt întotdeauna interesați de profitul financiar. De fapt, ca în cazurile Ruhomovski și „Jack Cremene“ (vedeți mai jos), își pot produce falsurile din simpla plăcere a punerii în practică a abilităților lor. Unii – cum sunt artiștii lipsiți de succes care recurg la falsificare – vor să pună experții într-o lumină proastă. Alții câștigă prestigiu personal; alții totuși, se pare, nu pot rezista fără să producă falsuri, doar așa, ca distracție.

În pagina alăturată: Stâncile din Qumran, Israel, unde au fost descoperite Pergamentele de la Marea Moartă. Alte pergamente asemănătoare, oferite spre vânzare de Moses Saphira în 1883, au fost condamnate ca falsuri.

Stânga: Din ziar, Cardiff Giant în „viziunea unui artist“.

GĂSIREA „VERIGII-LIPSĂ“

Nu există exemplu de preistorie falsificată mai faimos decât craniul Piltdown. Charles Darwin (1809-1882) a publicat *Despre descendența omului* în 1871, o carte în care explică teoria lui, conform căreia umanitatea a evoluat treptat din strămoși-maimuțe. Cu 15 ani înainte, un schelet fosilizat cu aspect uman a fost descoperit într-o peșteră din Neanderthal, aproape de Düsseldorf, Germania. Alte două au fost găsite la Spy, Belgia, în 1886. Fosile umanoide au fost descoperite apoi în Java (1891) și în Germania (1907). Dar nici una dintre acestea nu arăta caracteristici craniene similare cu cele ale omului modern, așa că, în anii de început ai secolului XX, antropologii erau obsedați cu găsirea verigii-lipsă, care putea dovedi teoria evoluționistă.

În 1908, avocatul și geologul amator Charles Dawson (1864-1916) a intrat în posesia unui craniu uman spart, care fusese scos dintr-o groapă cu pământ din Piltdown, Sussex, în sud-estul Angliei. În 1912, împreună cu Arthur Smith Woodward, șeful departamentului de geologie la Muzeul Britanic, Dawson a descoperit un maxilar asemănător cu cel al maimuțelor, care își păstra încă molarul.

Cei doi au prezentat craniul „omului din Piltdown“ la o întrunire a Societății de Geologie din Londra, în decembrie 1912. Woodward a afirmat că, neîndoielnic, craniul este uman; maxilarul poate că era de maimuță, dar molarul era turtit într-un fel care poate să fie doar uman. Descoperitorii au găsit laolaltă un topor de cremene, o unealtă de os și resturi animale, toate indicând că descoperirea avea circa 500.000 de mii de ani.

Deși faptul că „veriga-lipsă“ a primit numele său, ceea ce i-a adus prestigiu lui Dawson, alți antropologi au fost circumspecți, sugerând că cele două jumătăți ale craniului aparțineau unor specii distincte și datau din perioade diferite. Cei ce se îndoiau au fost eficient aduși la tăcere când alt craniu similar

a fost descoperit la 2 mile de Piltdown, în 1915. Câteva luni mai târziu, Dawson a decedat.

Toporul de cremene fusese, de asemenea, pătat, iar unealta de os păstra semne ale unui instrument de metal. Era clar: „Omul din Piltdown“ nu existase niciodată.

În anii ce au urmat, alte cranii primitive au fost descoperite în diverse zone ale lumii. Unele erau datate cu mult mai devreme decât specimenul din Piltdown, și un fapt a devenit destul de clar. Umanoizii și-au dezvoltat maxilare și dinți asemănători cu cei ai omului în mai mult de 1 milion de ani și abia mai târziu și-au dezvoltat un craniu mare. „Omul din Piltdown“, sau orice ar fi fost, nu era veriga-lipsă.

OM NU, URANGUTAN DA

În 1949, totul a fost dezvăluit. La Muzeul Britanic, Kenneth Oakley a primit permisiunea să examineze speciile pentru a măsura câtă fluorină absorbiseră din mediul lor. Descoperirile sale sugerau că aceste cranii erau mult mai recente decât resturile animale găsite lângă ele. O a doua serie de teste arăta că maxilarele erau chiar mai recente decât craniile. Continuarea analizei a dezvăluit că maxilarul provenea de la un urangutan și a fost pătat cu bicromat de potasiu, în plus, craniul a fost pătat cu sulfat de fier și molarul a fost umplut. Toporul de cremene fusese, de asemenea, pătat, iar unealta de os păstra semne ale unui instrument de metal. Era clar : „Omul din Piltdown“ nu existase niciodată. Vestea acestei făcături a fost publicată în 1953.

În 1959, amploarea falsului a fost evidențiată și mai bine prin datarea cu carbon 14, care a arătat o dată mai recentă

pentru primul craniu. În loc să fie o piesă din umanitatea preistorică, mostra s-a dovedit a fi veche de doar 600 de ani. Mai departe, s-a arătat că victimele morții negre (1348-1350) au fost îngropate într-o groapa de ciumați, chiar în spatele gropii de pământ existente. Părea foarte probabil ca „Omul din Piltdown“ să fi fost una din acele nefericite victime.

DECI, CINE ANUME A FOST FALSIFICATORUL?

Pentru mult s-a crezut că Dawson ar fi fost vinovatul. Recunoscuse de bunăvoie că a pus unele dintre fragmente în bicromat, în speranța că acesta le va

întări. Dar asta nu explica și restul probelor critice. Se putea ca Dawson să fie el însuși prima victimă a farsei. Era în mod sigur suficient de credul. Dawson prezentase muzeelor locale și alte descoperiri care îi fuseseră aduse; care se dovediseră încă de atunci că erau clar falsuri.

Degetul suspiciunii a fost frecvent îndreptat către preotul iezuit francez și paleontologul Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955), care i-a ajutat pe Dawson și pe Woodward în perioada 1912-1913. De Chardin fusese cel care a cules caninul care a ajutat să confirme originea umană a craniului Piltdown – și ar fi putut să îl

Tânărul paleontolog francez Pierre Teilhard de Chardin (primul din stânga) și Arthur Smith Woodward (lângă el) alături de muncitori locali la situl Piltdown, în 1912.

Sir Arthur Keith în muzeul Colegiului Regal al Chirurgilor, Londra. A fost complet păcălit de farsa din Piltdown și, de-a lungul vieții, și-a menținut credința în autenticitatea rămășițelor.

„planteze“ cu ușurință acolo unde l-a găsit.

Totuși, avea o carieră distinsă ca paleontolog și filozof, iar implicarea sa într-o farsă apare ca puțin probabilă.

Abia în anii '80 au ieșit la lumină și numele celorlalți doi posibili falsificatori. Unul era analistul public din Sussex, Samuel Woodhead, decedat în 1941. Celălalt era un profesor de chimie de la Universitatea din Londra, John Hewitt, care a recunoscut (în glumă) – la 40 de ani de la eveniment – în prezența a două domnișoare cu care lua prânzul, că ar fi fost responsabil. Au apărut și alte nume de suspecți. Lista îl includea chiar și pe Sir Arthur Conan Doyle, al cărui roman

Lumea dispărută, despre supraviețuirea unor creaturi preistorice în adâncurile junglei sud-americe, a fost publicat prima dată în 1912. Unii dintre suspecți susțineau că știu numele falsificatorului, dar l-au ținut ascuns.

BUCĂȚI DE PERGAMENT

Cariera lui Moses Wilhelm Shapira (1830-1884) a fost marcată de multe semne de îndoială. Oare, se ocupa cu bună știință de falsuri de lut preistorice, sau era un naiv cinstit? Bucățile de pergament pe care le-a achiziționat proveneau din aceeași sursă ca pergamentele de la Marea Moartă, descoperite cu 63 de ani în urmă, sau erau falsuri? Ce s-a ales de ele ?

Shapira s-a născut într-o familie polono-evreiască, pe teritoriul actual al Ucrainei.

Tată său s-a mutat la Ierusalim, Palestina, iar Moise l-a urmat la vârsta de 25 de ani. În Ierusalim s-a convertit la creștinism, iar în 1861 a deschis un magazin de suveniruri pentru turiști.

În 1868, o piatră neagră de bazalt, având cu puțin peste 1 m înălțime, a fost găsită în Dhiban, Palestina, la est de Marea Moartă. Localnicii au spart-o în câteva bucăți, în speranța că vor lua un preț bun pentru fiecare, dar a piatra a fost dusă și reparată la Luvru, în Franța. Inscripția de pe piatră a furnizat detalii despre moabiți, un popor care a locuit în vechiul regat al Siriei în jurul celui de-al IX-lea secol î.Hr. Singura altă sursă a acestei informații se găsește în Biblie. În plus, însemnele au permis istoricilor să reconstruiască alfabetul și limba moabiților.

Această descoperire a trezit un interes crescând pentru moabiți, așa că, până în 1873, Shapira vinde obiecte de lut moabite – figurine, capete, vase și obiecte erotice – susținând că toate provin din aceeași zonă ca și piatra. Câteva purtau inscripții în limba moabită. Shapira a vândut în jur de 1.700 de asemenea obiecte muzeului din Berlin și și-a finanțat alte excavații. Totuși, diplomatul și savantul Charles Clermont-Ganneau a stabilit că olarul arab Salim-al-Kari era posibil să fi acționat la comanda lui Shapira – falsificând obiectele de lut. Shapira, bineînțeles, s-a declarat nevinovat, aruncând toată vina pe olar.

O REPUTAȚIE ÎN RUINE

Această dezvăluire expunere a aruncat o umbră asupra celor ce au urmat. Conform lui Shapira, în jurul

anului 1878 a cumpărat 15 bucăți de pergament, măsurând în medie 8,9 x 17,8 cm, care proveneau dintr-o peșteră din cheile din zona Mării Moarte. Scrierea ebraică în care erau redactate se afla într-un stadiu timpuriu de dezvoltare, datând din secolul al VI-lea î.Hr. Shapira a decis că textul era de inspirație biblică și a trimis bucățile la un expert german, pentru consultări. Dar germanul, aducându-și aminte de implicarea lui Shapira în afacerea cu obiectele de lut false, a refuzat să coopereze.

Acest presupus craniu Aztec de cristal, deținut de British Museum, a fost suspectat de fals mai bine de 30 de ani. Confirmarea a venit în ianuarie 2005, când experții muzeului, folosind un microscop electronic, au descoperit că fost lustruit cu freza unui bijutier.

Așa că Shapira s-a pus pe treabă, făcându-și propria traducere, pe care a terminat-o în 1883. A descoperit că textul era o parte a cărții biblice a Deuteronomului. Aparent, era cu 3-400 de ani mai vechi decât Septuaginta, traducerea greacă a scripturilor făcute în secolul al III-lea î.Hr., o sursă pe care majoritatea Bibliilor ulterioare au adoptat-o. Deși conținutul era asemănător, pergamentele se deosebeau de Septuagintă prin mai multe detalii.

FÂȘIILE SUB EXAMINARE

Shapira a dus fâșiile la Londra și le-a oferit la British Museum pentru 1 milion lire. Așteptând un raport al expertului lor, Christian Ginsburg, muzeul a expus două fâșii, atrăgând o mulțime mare de vizitatori. Printre ei era și Clermont Ganneau, francezul care a demascat ceramica moabită ca fals. Shapira i-a refuzat lui Clermont Ganneau o privire mai atentă asupra fâșiilor. Totuși acesta a făcut un raport, care a apărut înaintea celui al lui Ginsburg. Amândoi au ajuns la aceeași concluzie: pergamentul a fost contrafăcut. Toate fâșiile aveau o margine superioară perfect tăiată, și avea erori de scriere, ce sugerau că textul a fost dictat unui scrib care nu cunoștea ebraica arhaică.

Clermont Ganneau a declarat mai târziu că una din piesele de pergament a fost tăiată dintr-un pergament original yemenit, pe care Shapira îl vânduse anterior muzeului.

Shapira era grav înglodat în datorii, iar ultima brumă de reputație pe care o mai avea se spulberase. În 1884, s-a sinucis în hotelul Bloemendaal din Rotterdam, Olanda.

Doi ani mai târziu, Sotheby a vândut pergamentele la licitație la Londra, cu 10 guinee. În 1887, acestea au fost probabil distruse într-un incendiu în casa proprietarului, deși există mărturii care afirmă că s-ar fi auzit mai apoi de ele în Australia.

Din 1947, un număr mare de pergamente a fost descoperit în peșterile din Qumran, în zona Mării Moarte. Sunt scrise în aceeași limba străveche ca și fâșiile lui Shapira – și

Oare erau fâșiile lui Shapira falsuri, sau a fost pierdută o sursă importantă pentru studiul biblic? A fost un om nevinovat adus la disperare și forțat la sinucidere?

câteva aveau o margine superioară perfect tăiată. De asemenea, la fel ca ale lui, textele lor diferă în anumite detalii de versiunea acceptată a scripturii, dar experții sunt încrezători că sunt autentice. Astfel încât persistă câteva întrebări neliniștitoare. Oare erau fâșiile lui Shapira falsuri, sau a fost pierdută o sursă importantă pentru studiul biblic? A fost un om nevinovat adus la disperare și forțat la sinucidere?

TIARA LUI SAITAPHARNES

În timpul secolului al XIX-lea, arheologii au început să facă descoperiri uimitoare pe coasta nordică a Mării Negre, în sudul Rusiei. Au găsit urmele unei rase, sciții, care s-a stabilit acolo în jurul secolului al VII-lea î.Hr. La început, s-a crezut despre sciți că ar fi un mit, deși sunt dovezi că în zonă ar fi fost prezenți, ca martori, coloniștii greci. Totuși, se știe astăzi că grecii au fost cei care i-au învățat pe sciți să prelucraze aurul. Secole mai târziu, toți cei care au asistat la excavarea operelor de artă au fost uimiți de iscusința aurarilor sciți. În 1895, cea mai remarcabilă descoperire s-a ivit pe piață. O cască de aur, bogat decorată, ce fusese creată pentru a fi purtată ca o tiară regală. Pe partea ei superioară erau gravate în relief două scene din poemul lui Homer, Iliada. Pe o bandă situată mai jos, erau prezente scene de vânătoare, îmblânzirea cailor și lupte între animale. O inscripție

cu caractere grecești o identifica drept o podoabă pentru cap, oferită cândva regelui sciților, Saitapharness, de către locuitorii orașului Olbia.

Primul proprietarul de atunci al tiarei a fost un vânzător rus de porumb, pe nume Schapshel Gokhman. Prima oară a oferit-o spre vânzare la un preț enorm în Viena, dar arheologii sceptici au refuzat să o autentifice. De asemenea, British Museum a refuzat oferta. În final, muzeul Luvru din Paris a cumpărat tiara pentru picanta sumă de 400.000 de franci.

„AR TREBUI SĂ ÎMI VEZI SARCOFAGUL!”

Mulți savanți au contestat autenticitatea tiarei. Ei au arătat că unele din scenele gravate erau copiate după alte obiecte și că anumite motive decorative proveneau din diferite perioade ale antichității. Controversa a continuat până în 1903, când un artist francez care locuia în Montmartre, Paris, a susținut că a falsificat tiara. Aceasta a dus la primirea unei scrisori la redacția ziarului *Le Matin*, trimisă de aurar rus care locuia în Paris, care afirma că obiectul a fost modelat de bunul sau prieten Israel Ruhomovski – alt aurar rus, care trăia în Odessa, pe țărmul Mării Negre.

Ruhomovski a fost adus la Paris și interogat de o comisei, condusă de același Charles Clermont-Ganneau, cel care îl discreditase pe Moses Shapira. Totuși, în acest caz, Ruhomovski a recunoscut clar că a făcut tiara pentru Gokhman, folosind pentru inspirație cărți și fragmente antice. și-a demonstrat afirmația făcând un desen după o parte a tiarei. „Asta nu este o opera de artă”, a zis el. „E o lucrare nefinisată. Ar trebui să-mi vedeți sarcofagul!”

Profitând de publicitatea pe care a făcut-o afirmația sa, Ruhomovski și-a expus o diversitate de falsuri la salonul

din Paris, ba chiar a primit și un premiu pentru munca sa. În mod amuzant, printre falsuri se aflau un corn de băut și o armură care apăruseră pe piață cu 6 ani în urmă, crezute obiecte veritabile. Cât despre Gokhman, nu s-a mai auzit nimic de el.

Dezvăluirea că tiara Saitapharnes e un fals a provocat multe satire, ca aceasta, din 1896, reprezentându-l pe rege purtând tiara și leșind din mormânt.

Familia Fradin a construit un mic muzeu la Glozel pentru a expune misterioasele piese care au fost excavate de-a lungul anilor.

MISTERUL GLOZEL

În martie 1924, Emile Fardin, în vârstă de 17 ani, ara pământurile tatălui său de lângă cătunul Glozel, în Auvergne, în centrul Franței. Brusc, vaca înjugată la plug a intrat într-o groapă de formă ovală. După ce s-a săpat acolo, s-a găsit o incintă lungă de 2,5 m, având baza pavată. Înăuntru erau oale, plăci, cărămizi și bucăți de sticlă. Cărămizile erau acoperite cu un strat fin ce semăna cu sticla. Părea probabil ca vaca să fi descoperit un cuptor de sticlă medieval, pentru că asemenea cuptoare erau frecvente în zonă. Familia Fradin credea totuși că au găsit locul unui mormânt străvechi.

Vestea acestei descoperiri a ajuns la dr. Albert Morlet, un chirurg din orașul apropiat Vichy și un arheolog amator. El a cumpărat drepturile de a excava situl mai departe și, împreună cu Emile Fradin, a descoperit un număr mare de obiecte

extraordinare: vase, figurine hermafrodite, amprente în lut și capete de săgeți din cremene. În plus, pietre și bucăți de os gravate cu imaginea unor animale, dintre care unele erau dispărute de multe secole. Cele mai enigmatice erau tăblițele de lut, inscripționate cu un scris ciudat. Ele conțineau atât literele alfabetului roman modern, cât și o diversitate de alte simboluri, în total 133 de caractere.

PREA FRUMOS SĂ FIE ADEVĂRAT?

Grămada remarcabilă de obiecte descoperite de dr. Morlet și faptul că erau stiluri ce aparțineau unor perioade arheologice diferite sugerează faptul că el – sau cineva cu interese similare și acces la o gama variată de specimene – a „piperat” situl. Pe de altă parte, unul din arheologii de vârf ai Franței, Salomon Reinach, era convins că tăblițele de lut, pe care Dr. Morlet le datase drept vechi de 10.000 ani, erau dovada teoriei sale,

conform căreia scrisul a apărut în Europa.

În 1927, Congresul Internațional de Antropologie a trimis o comisie să examineze situl de la Glozel. S-a raportat că nimic de acolo nu aparținea vreunei ere mărețe. Erau semne că ar fi fost folosite unelte de fier asupra pietrelor și oaselor, iar o parte din obiectele ceramice era așa de moale încât acestea se dizolvau în apă. Neînfricat, în 1928, Reinach a organizat o altă expediție. După 3 zile de săpat în sol aparent neatins, echipa lui Reinach a scos la lumină câteva obiecte, inclusiv altă tăbliță de lut. Faptul că obiectele erau înconjurată de rădăcini de plante a fost luat ca dovadă că obiectele nu au fost îngropate recent. Dr. Morlet a continuat săpăturile și familia Fradin a deschis un mic muzeu pentru a-i expune descoperirile. Totuși, treptat, interesul în sit s-au stins. La 30 de ani după cel de-al doilea război mondial, nu se mai auzea mare lucru despre controversă.

În 1974, dezvoltarea tehnicii științifice a termoluminescenței permitea deja datarea cu precizie a obiectelor ceramice. Oameni de știință din Scoția, Danemarca și Franța au făcut o serie de teste pe materialele din Glozel. Au obținut date

între 700 î.Hr și 100 d.Hr. Acestea erau mult mai recente decât datările făcute de Dr. Morlet și s-au potrivit cu datarea prin carbon a unuia din oase. Alt fragment a fost datat la 1200-1350 î.Hr., dar aceasta e posibil să fi fost o bucată de cărămidă din cuptor.

În 1983, s-a făcut la Glozel o nouă excavație, la 500 m distanță de situl original și în condiții de strictă securitate. Au fost găsite doar câteva piese, dar ciudat, unele erau inscripționate cu scrisul acela ciudat. Puzzle-ul rămâne nerezolvat până în zilele noastre.

Subsidența din câmpul de la Glozel unde primele au fost găsite fragmente.

DOSARUL INFRACTORULUI ELEMENTELE ENIGMEI DE LA GLOZEL

- „Pro-glozelienii” susțin că termoluminescența aduce confirmări, dovadă că descoperirile sunt cu adevărat antice.
- Totuși, dacă datările sunt corecte, cum pot să fie oasele inscripționate cu imagini ale unor animale de mult dispărute?
- Dr. Morlet a fost un arheolog amator și fără îndoială avea acces la o varietate de mostre din diferite perioade.
- Primele săpături la Glozel erau la propriu „libere pentru toți”. Nu exista supraveghere și oricine putea susține că a dezgropat o relictă – chiar și cineva care o amplasase la sit.

Membrii comisiei trimise în 1927 de Congresul Antropologic Internațional examinează situl de la Glozel, unde dr. Morlet a găsit tăblițele inscripționate cu un scris ciudat.

PRINȚUL FĂCĂTURILOR

Avea multe porecle, printre care „Willy Fosila“, „Fără-Cămașă“, „Billy șarpe“ și „Oase“. Dar era cel mai bine cunoscut ca „Jack Cremene“. Numele său adevărat era Edward Simpson. S-a născut în 1815, în satul Sleights, lângă portul Whitby, Yorkshire, Anglia.

La 14 ani, un geolog amator și istoric, Dr. George Young, l-a luat pe Simpson într-o expediție de căutare de fosile. Mai târziu, Simpson a lucrat ca asistent al unui fizician care era la rândul său interesat de fosile. Când acest om a murit, „Jack“ a început să colecționeze fosile el însuși, pentru a le vinde la comercianți. În 1843, unul din aceștia i-a arătat un vârf de săgeata de cremene și l-a întrebat dacă poate să-l copieze. Jack se pare că avea o înțelegere naturală a modului cum se modela cremenea pentru a face vârfuri de săgeți. Copia sa era așa de bună, încât a

fost imediat tentat să facă mai multe. S-au vândut ca pâinea caldă.

Curând, Jack și-a lărgit aria activităților. A început să facă urne antice, pe care zicea că le-a găsit în caverne din bărăganele înalte. A gravat o inscripție pe o piatră de hotar romană, pe care apoi a îngropat-o pe un câmp, dezgropând-o mai târziu și ducând-o cu o roabă la vânzare. În 1867, a apărut un articol într-un jurnal arheologic, în care o cunoștință apropiată făcea o scurtă descriere a lui Jack. Își spunea „prințul făcăturilor“ – cremene de orice formă, ciocane de piatră, ceramică antică, pietre inscripționate, fibule, pietre de tocilă, armuri și orice lucru posibil de conceput – a căror producție i-a păcălit pe cei mai învățați și care sunt de găsit în biroul oricărui colecționar“.

Totuși, pe la 1846 Jack s-a apucat de băut și a început să hoinărească Anglia de-a lungul și de-a latul, ca un vagabond. A ajuns la Londra, unde a vândut atât relicve autentice,

cât și obiecte de cremene false. Întrebat dacă i-a păcălit pe cei de la British Museum, Jack a răspuns: „Da, bineînțeles! Au multe din lucrurile mele – și ce lucruri bune sunt”.

UN ȘARLATAN HOINAR

Întorcându-se în nord, Jack a lucrat în York pentru muzeul orașului, dar curând a luat-o iarăși din loc. În 1852, s-a întors la Londra, unde a făcut mostre educaționale pentru James Tennant, profesor de geologie la King's College. Dar trebuia să rămână în mișcare, să își vândă pretutindeni marfa pentru a-și cumpăra băutură. În 1861, s-a întors iarăși la Londra, iar pe 6 ianuarie 1862 publicul unei întruniri a Societății Geologice a fost surprins când un om „bătut de vreme, de circa 45 de ani, în haine murdare tăbăcite și cizme marinărești grele” a apărut pe podium. Au fost poate chiar mai surprinși atunci când Jack a stat aproape o oră să le demonstreze abilitățile sale în cioplirea cremenei.

În sfârșit, pentru a cumpăra bere, Jack a recurs la furt, așa că, în 1867, a fost condamnat la un an în închisoarea Bedford. Dar abilitățile lui începuseră să piardă, era un bețiv incurabil, încât a mai stat cel puțin o vreme în închisoare până să moară în atelier, câțiva ani mai târziu.

La aproape un secol de la momentul său de glorie, un scriitor despre arheologie l-a desemnat pe Jack Cremene ca fiind candidatul ideal pentru postul de asistent al unui muzeu modern. „Dacă n-ar fi fost niciun interes în antichități, atunci poate că nu și-ar fi dezvoltat și realizat propriul geniu; în schimb, dacă atitudinea majorității anticarilor ar fi fost diferită, nici intențiile sale nu ar fi fost neînțelese, nici talentele sale prost folosite.”

GIGANȚI ÎN PĂMÂNT

În primăvara anului 1868, un tutungiu din Binghamton, New York, pe nume George Hull, era în vizita la sora lui în

Ackley, Iowa. Într-o seară a auzit un prezicător citând din Biblie, Geneza 6:4: „și erau uriași pe pământ la vremea aceea”. Propoziția l-a ținut treaz pe Hull toată noaptea, după cum afirma mai târziu. Dăduse peste o idee strălucită.

PRODUCEREA UNUI GIGANT

La o mină din apropiere de Fort Dodge, Hull a găsit un bloc de gips solid, 365 x 120 x 55 cm. Cântarea mai mult de 2 tone, dar Hull a reușit până la urmă să îl transporte la Chicago – lăsând câteva

Jack Cremene, așa cum a apărut la o întrunire a Societății Geologice, în ianuarie 1862: „un om bătut de vreme...în haine murdare tăbăcite și cu cizme marinărești grele”.

căruțe și poduri rupte în urmă. Cu ajutorul lui Edward Burghardt, un pietrar, gipsul a fost transformat în statuia unui om gigant, chel, dar altfel intact. Figurina a fost deformată, astfel încât să arate că a murit în agonie, și Hull însuși a fost model pentru cap. Dungii negre în gips arătau ca vene umane, iar porii pielii au fost sugerați prin lovirea statuii cu ace de oțel prinse în blocuri de lemn.

Atunci Hull a tratat statuia cu acid sulfuric pentru a o îmbătrâni înainte să o transporte la ferma unui văr, William „Piticul“ Newell. Ferma era în afara orașului Cardiff, la vreo 13 mile de Siracuza, New York, iar Newell ducea de câțiva ani o bătălie pierdută cu ea. El și cu Hull, cu ajutorul celorlalți care au jurat să păstreze secretul, au îngropat statuia într-un mormânt în spatele hambarului, au acoperit-o și au lăsat-o aproape un an.

Planul era ca Newell să aducă muncitori la ferma sa pentru a săpa o fântână și să-l lase să găsească „trupul“; dar chiar înainte să facă asta, o altă descoperire norocoasă a fost făcută în apropiere. Un fermier aflat la mai puțin de o milă a dezgropat niște oase când ara; iar acestea au fost clasificate ca autentice de oameni de știință de la Universitatea Cornell. Scena era pregătită pentru dezvăluirea Gigantului din Cardiff. Vineri, 15 octombrie 1869, muncitorii care săpau fântâna au descoperit și au dezvăluit existența statuii. Vestea s-a răspândit rapid în zonă. Newell a pus imediat un cort deasupra mormântului, luând vizitatorilor 50 de cenți pentru a vedea figurina. Într-o săptămână, mulțimi de oameni veneau chiar și din New York, iar prețul crescuse la 1\$. Newell a schimbat salopeta de fermier pe o haină și a început să țină predici despre găsirea gigantului.

UN PUBLIC FERMECAT

„Când te uitați la uriaș“, scria un reporter, „nu puteai decât să crezi că te afli în prezența unei ființe mărețe și superioare. Publicul strâns părea aproape fermecat. Nu era ușor.“

După o lună, gigantul a fost mutat la Siracuza și dus la expoziție. Oameni de știință eminenți se certau pe faptul că ori este o statuie antică, ori o ființă fosilizată. Dr. Andrew D. White, președinte al Cornell, a analizat un fragment; a aflat că figurina era făcută din gips simplu, dar nu a făcut public rezultatul.

**„Când te uitați la uriaș
nu puteai decât să crezi
că te afli în prezența
unei ființe mărețe și
superioare.“**

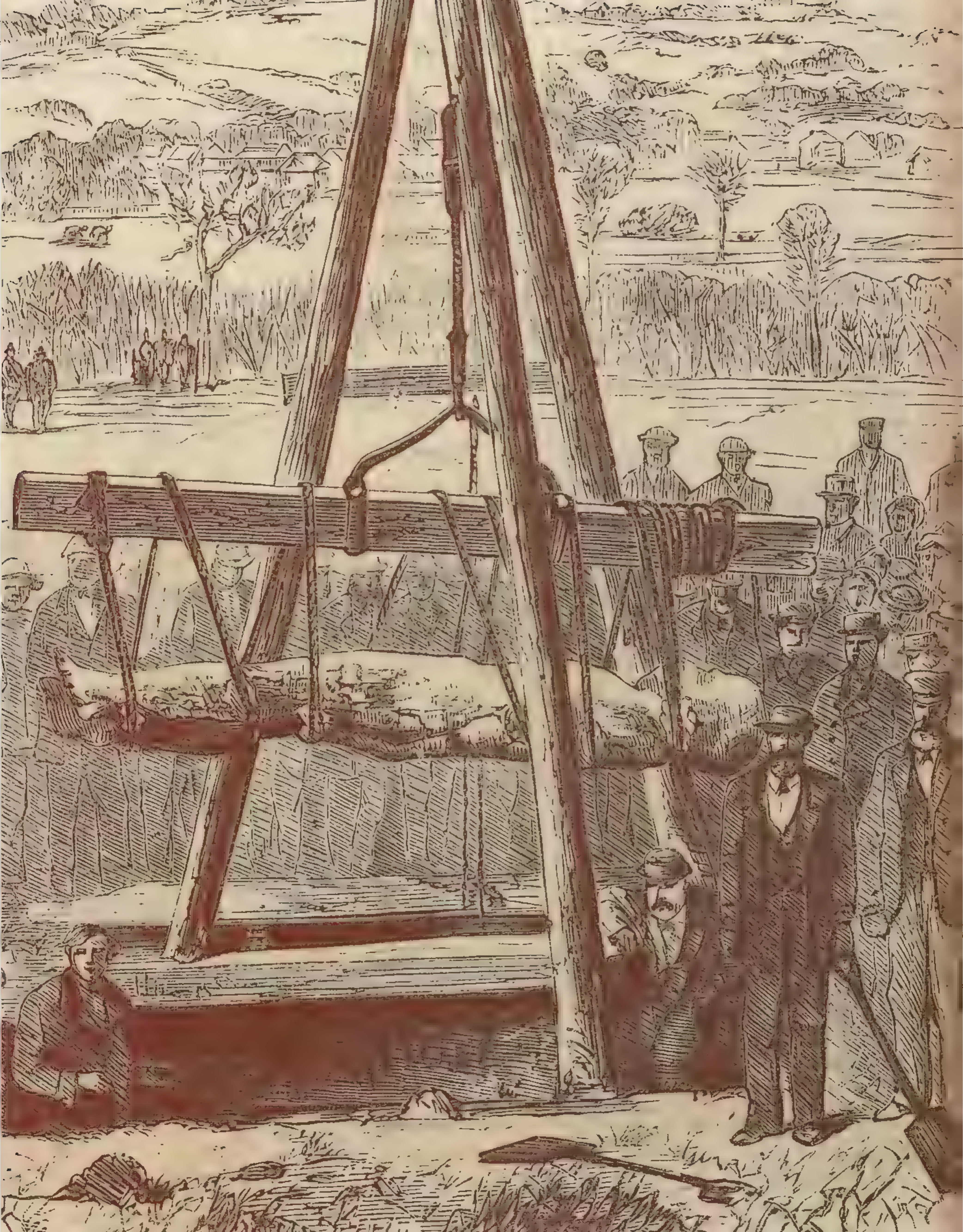
— UN REPORTER DESPRE GIGANTUL DIN CARDIFF

FALSUL UNUI FALS

Un sculptor celebru din New York, Erasmus Dow Palmer, nu avea nici o îndoială: „Fraudă!“ a declarat el. Verdictul său a ajuns la urechile showman-ului Phineas T. Barnum, care conducea un

Corpul Gigantului din Cardiff a fost dus la expoziția Muzeului Fermierului, Cooperstown, New York, în mai 1948. Zace într-un mormânt de pământ, exact cum a fost excavat.

DOȘARUL IDRACTORULUI ÎNTORS ÎNTR-UN MORMÂNT GOL

Vechea Farsă" a fost numele pe care i l-au dat ziarele statuii după ce povestea ei a fost dezvăluită. „Vechea Farsă" apărea an după an la canavale și târguri. În 1901, a devenit o atracție la Expoziția Pan-americană din Buffalo, New York. În 1934, a fost văzută la Târgul Statului New York, în Siracuza. În sfârșit, în 1948, Asociația Istorică din New York a cumpărat figurina și a pus-o la vedere în Muzeul Fermierului, Cooperstown – gigantul zăcând într-un mormânt gol, așa cum a fost găsit cu 81 de ani în urmă.

Mărimea și înălțimea
Gigantului din Cardiff se
observă în această
ilustrație a ridicării sale
din câmpul lui William
Newell, în august 1869.

muzeu și o menajerie pe Broadway și care a decis că un fals al unui fals era exact ceea ce avea nevoie. Când Gigantul din Cardiff a fost adus din Siracuza în New York, pentru sezonul de Crăciun, o replică era deja prezentă în muzeul lui Barnum. Totuși prezența a doi giganți la doar 2 cvartale diferență s-a dovedit a fi o afacere bună pentru amândoi.

În ianuarie, statuia originala a fost dusă la Boston, unde renumitul jurnalist Ralph Waldo Emerson l-a declarat „uimitor...fără îndoiala o bona fide, ființa umană pietrificată.“ Totuși, dr. Oliver Wendell Jones, anatomistul eminent din Boston, a făcut ceva la care nimeni nu s-a mai gândit. A dat o gaură în spatele urechii stângi a gigantului, găsind doar piatră și nicio urmă de creier fosilizat.

Gigantul din Cardiff și-a continuat călătoriile. Nu mai era privit ca o fosilă, dar era văzut ca o statuie din antichitate. Atunci presa a început să se intereseze mai mult de aceasta poveste și au urmărit-o până înapoi, în Chicago. Confruntat cu faptele, George Hull a râs și a recunoscut totul.

Cu o mică avere la dispoziție și încurajat de credulitatea publicului de

prima dată, Hull a decis să-și îmbunătățească munca. A sculptat o figurină din piatră, lut, oase, sânge și carne, care au fost arse într-un cuptor câteva săptămâni. Cu ajutorul unui om pe nume William Conant, figura a fost îngropată aproape de satul Beulah, lângă Pueblo, Colorado, în 1877. Câteva luni mai târziu Conant și fiul său au „descoperit“ un picior ieșind din pământ și au dezgropat un trup de 2,7 m înălțime. Avea un cap neobișnuit de mic și mâini foarte lungi. Ziarele l-au numit repede „Solid Muldoon“, după un renumit om puternic al vremii.

„Nu poate exista îndoiala asupra autenticității acestei statui“ a scris *Daily Times* din Denver. „Piatra prezintă efectele timpului, iar circumstanțele descoperirii nu seamănă deloc cu farsa Gigantului din Cardiff“. Cât de mult s-au înșelat a fost dovedit 5 luni mai târziu, când figura a fost expusă în New York. Un om căruia Hull îi datora bani a spus povestea la *New York Tribune*, și acesta a fost sfârșitul lui Solid Muldoon.

CAPITOLUL 5

IDENTITATE FICTIVĂ

Istoria este plină de cazuri de oameni care și-au asumat identități alternative. De pildă, una din cele mai vechi povești din Biblie este despre Isaac, cel ce și-a păcălit tatăl, pe Abraham, dându-se drept propriul său frate, Esau.

Un impostor poate invoca multe și felurite motive. Unul poate descoperi că singurul mod de a-și putea practica meseria este ori să-și falsifice acreditările, ori să pretindă că este de sex opus. Infractorii eliberați dornici de reabilitare sau pungașii care vor să își acopere urmele se dau deseori drept altcineva.

Sunt și alții care încearcă să câștige bani prin înșelăciune. Aceia care sunt adesea confundați, fiind luați drept

altcineva, realizează uneori că ar putea trage foloase din eroarea celorlalți. Totodată, există și escroci care trag oamenii pe sfoară doar din plăcerea de a păcăli pe cineva. Sunt mai frecvente cazurile în care, de bunăvoie sau silite de împrejurări, femeile se dau drept bărbați. Există chiar multe relatări care vorbesc de tinere care au servit în armată sau marină fără a isca suspiciuni, dar unul din cele mai fascinante este cel al lui James Barry (1799-1865).

În pagina alăturată: Pașaport și bani falși ascunși într-o carte goală pe dinăuntru, dovadă a legendarei ingeniozități a infractorilor.

În stânga: Cine a fost Kaspar Hauser? În mai 1828, a apărut pe străzile din Nürnberg, Germania, un adolescent aproape mut, înrudit, potrivit zvonurilor, cu casa regală de Baden.

Tânărul dr. James Barry.
De fapt, o domnișoară
remarcabil de precoce, ea
s-a înrolat ca medic
calificat în armata
britanică pe când avea
doar 14 ani.

Pe când era o fetiță de șase ani, a ajuns la Londra, din Irlanda, împreună cu mama ei, pe care o prezenta întotdeauna drept „mătușa mea“. Inteligentă și precoce, Barry s-a îmbrăcat băiețește și s-a înscris ca student la medicină la Universitatea din Edinburgh, Scoția, pe care a absolvit-o la 12 ani.

După ce a lucrat într-un spital londonez alături de un renumit chirurg, „doctorul“ Barry s-a înrolat în 1813 ca medic profesionist în armata britanică. În 1816, ea a fost detașată în

Africa de Sud și numită doctor personal al guvernatorului provinciei Cape. S-a luptat neobosit pentru îmbunătățirea condițiilor pacienților militari din spitale, așa cum avea să o facă mai târziu și Florence Nightingale. Până la urmă, cele două femei chiar s-au întâlnit în timpul Războiului din Crimeea (1854-1856). Florence a relatat cum „dr. Barry“ i-a ținut o predică moralizatoare din șa. „Ar trebui să spun că era cea mai dură ființă pe care am cunoscut-o în armată“, avea să-și amintească ea.

În 1822, Barry a fost promovată inspector medical militar, dar identitatea pe care și-a asumat-o i-a adus mulți dușmani. Au circulat bârfe răutăcioase despre sexul său, dar adevărul nu a fost descoperit decât o singură dată în timpul vieții ei. Într-o zi din anii 1840, a adormit dezvelită și la trezire a găsit lângă pat doi camarazi ofițeri. Ambii au fost nevoiți să jure că îi vor păstra secretul.

Ultima sa funcție militară a fost cea de inspector general al spitalelor din Canada. În 1865, la moartea sa, care a survenit la Londra, ca ofițer, un chirurg maior i-a semnat certificatul de deces. O femeie chemată pentru

„Măinile și brațele sale par să nu spună prea mult despre sexul proprietarului; sunt însă mai degrabă potrivite pentru căratul scaunelor decât pentru a purta un evantai“.

— HORACE WALPOLE (1717–1797)
SCRIITOR ENGLEZ

a pregăti trupul pentru înmormântare a exclamat: „Dumnezeule, este femeie!“.

SPIONUL TRAVESTIT

Un caz neobișnuit, al unui bărbat care a reușit cu succes să treacă drept femeie, este cel al cavalerului d'Eon (1728-1810). Pe numele său real Charles Geneviève Louis André, d'Eon de Beaumont s-a născut la Tonnerre, Franța, ca fiu de avocat. În marea parte a copilăriei sale, mama sa îl îmbrăca în hainele sorei sale, care îi veneau foarte bine fiindcă era zvelt, cu păr blond mătăsos și ochi albaștri. Ca student al Colegiului Mazarin din Paris, d'Eon a excelat în studiul limbilor străine, devenind apoi secretar la departamentul de finanțe din Paris.

D'Eon a câștigat un pariu făcut cu prietenii săi, prin care se angaja că o va convinge că el este femeie pe Madame de Pompadour, amanta regelui Ludovic XV. L-a păcălit chiar și pe rege, care, impresionat, l-a recrutat pentru rețeaua sa de spioni.

În 1755, Ludovic intenționa să stabilească relații amicale cu Rusia și era decis s-o contacteze pe țarină, viitoarea Ecaterina cea Mare. În scurt timp, la curtea Rusiei s-au prezentat un oarecare cavalier Douglas, ce susținea că sosise din Suedia pentru prospecțiuni miniere, și „nepoata“ sa, drăgălașa Lia de Beaumont, care aducea cu sine un exemplar frumos legat al *Spiritului legilor* al lui Montesquieu, în care era ascunsă o scrisoare către țarină. Pălăvrăgind cu cameristele de la curte, d'Eon (căci el era „nepoata“ a adunat informații utile, ba chiar a

Stânga: O fotografie a lui Barry, realizată cu puțin timp înainte de moarte, la 66 de ani. Adevăratul său sex a fost dezvăluit abia după aceea.

„Ea îmi părea un bărbat în haine femeiești.“

— JAMES BOSWELL (1740–1795)

reușit să o farmece și pe țarină. Ca urmare a acestei vizite, Rusia a restabilit relațiile cu Franța și a renunțat la semnarea unui tratat cu Anglia.

Drept recompensă, Ludovic I-a făcut pe d'Eon cavaler, l-a numit căpitan în regimentul de elită al Dragonilor, iar în 1763 l-a trimis la Londra ca prim secretar al ambasadei Franței, unde d'Eon a acționat ca spion împotriva englezilor. Cu toate acestea, d'Eon s-a certat cu ambadorul nou numit, a încercat să îl șantajeze pe noul rege francez Ludovic XVI, amenințându-l cu lucruri conținute în dosarele secrete pe care le deținea și, în cele din urmă, s-a văzut forțat să accepte condiția, impusă de rege, de a purta haine femeiești până la sfârșitul vieții.

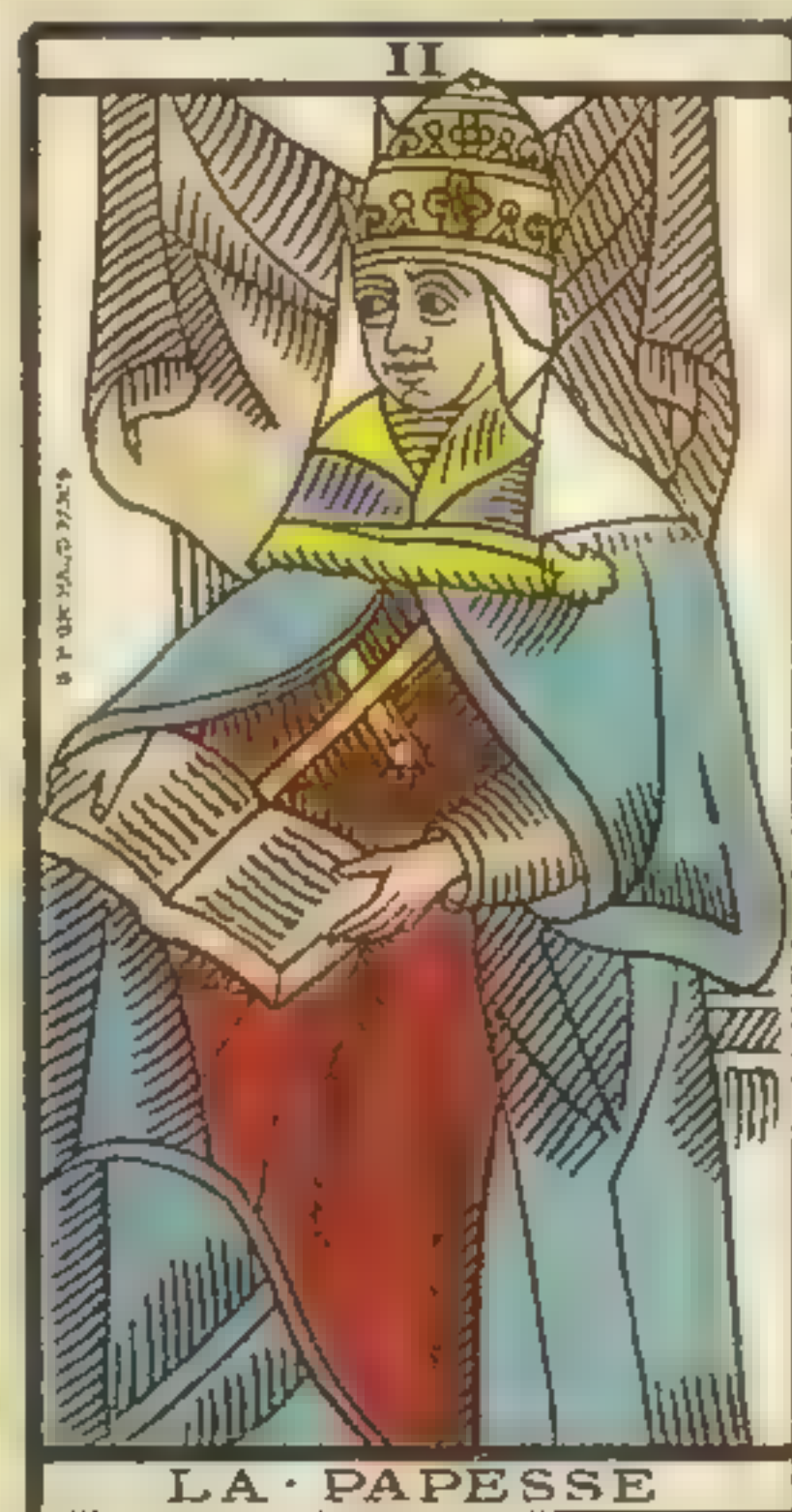
În acea perioadă, Londra vuia de zvonuri privind adevărata fire a cavalerului. Pe 11 noiembrie 1775, ziarul *Morning Post* scria: „Primăria este pe cale să adopte o nouă reglementare cu privire la sexul cavalerului d'Eon: șansele sunt de șapte la patru că este femeie și nu bărbat, iar un gentleman versat în astfel de chestiuni a declarat că va rezolva problema în următoarele 15 zile“. Totuși, nici acest gentleman și nici altcineva nu a clarificat chestiunea în timpul vieții cavalerului.

În 1777, d'Eon s-a întors în Franța, unde a petrecut mult timp cu mama sa până în 1785, când a plecat iarăși în Anglia. Fiind un spadassin de mare clasă, pentru a câștiga bani organiza spectacole de scrimă la care apărea îmbrăcat în femeie, uneori ca Ioana d'Arc. În cele din urmă, pe măsură ce și-a mai pierdut din îndemânare, a fost rănit într-un asalt, fiind nevoit să renunțe la scrimă. Ajuns aproape falit, bărbatul de 83 de ani a murit pe 21 mai 1810, la Londra.

În pagina alăturată:
Cavalerul d'Eon la mijlocul vieții, purtând medalia ordinului său, dar obligat de regele francez să se îmbrace în haine femeiești pentru tot restul vieții.

DOSARUL INFRACTORULUI PAPA IOANA

Povestea Papei Ioana datează din secolul al XIII-lea și a fost în mare măsură crezută în Europa, unde a circulat vreme de peste 400 de ani. Se spunea că ea se născuse în Germania din părinți englezi și că, mai târziu, apăruse la Roma îmbrăcată în călugăr și purtând numele de Johannes Anglicus. și-a câștigat un bun renume datorită erudiției sale, fiind aleasă în cele din urmă papă cu numele Papa Ioan VIII. Potrivit legendei, nu i s-a descoperit sexul decât abia când a murit dând naștere unui copil, în timpul unei procesiuni religioase. În 1647, savantul protestant David Blondel a declarat că povestea nu era decât un mit, iar în 1863 s-a dovedit, în sfârșit, că istoria era doar o legendă populară.

Legenda papei Ioana este perpetuată prin *Papesa*, cea de-a doua carte din pachetul tradițional de cărți de tarot.

În final, un doctor a constatat că d'Eon nu era nici femeie, nici hermafrodit, ci bărbat în toată regula, fiind declarat apoi „sfântul ocrotitor al travestiților“.

DIPLOME FALSE

Unul dintre cei mai îndrăzneți pungași ai secolului XX, care a adoptat un lung șir de identități false, a fost Stanley Clifford Weyman (vezi paginile 190-93). În câteva ocazii s-a dat drept ofițer ai forțelor armate ale Statelor Unite, dar s-a mai prezentat și ca avocat sau jurnalist. Însă lui Weyman îi plăcea cel mai mult să-și folosească acreditările contrafăcute pentru a interpreta rolul de doctor competent. Un alt pungaș care se prezenta drept

doctor a fost Fernand Waldo Demara, care aproape că a fost decorat ca erou național al Canadei. A devenit celebru în toată lumea în 1961, când povestea carierei sale a fost ecranizată în *Marele impostor*, cu Tony Curtis în rolul principal.

Demara s-a născut în 1921, în Lawrence, Massachusetts. Încă din primii ani de școală s-a simțit atras de catolicism, iar în adolescență a intrat ca novice într-o mănăstire trapistă. Regimul era însă prea auster pentru un tânăr plin de viață; după doi ani, Demara a fost recomandat Frăției Carității din Boston pentru a se pregăti să devină preot. S-a revoltat însă și împotriva disciplinei mai lejere de acolo. Alungat din frăție, s-a înrolat în armata Statelor Unite.

La numai 19 ani, peregrinările deveniseră un mod de viață pentru Demara. A furat toate documentele și bunurile personale ale unui camarad și s-a prezentat la o altă mănăstire trapistă, ca fiind Anthony Ingolia. Din păcate, reputația îl ajunsese curând din urmă așa că, de această dată, după ce SUA au intrat în al doilea război mondial, în decembrie 1941, s-a înrolat în flota militară, ca Fred W. Demara.

Nu dorea să fie trimis pe vapor, așa că a făcut imediat cerere de instruire spitalicească. A trecut cu succes de cursul de bază, dar a fost respins la nivelurile pentru avansați datorită slabei pregătiri anterioare înrolării. Angajat cadru medical la un batalion de Marină staționat lângă Norfolk, Virginia, a sustras o sumedenie de documente oficiale, și-a ales un nume de medic cu pregătire corespunzătoare din anuarul Universității de Stat din Iowa și a solicitat în numele respectivei persoane copii după recomandări. Imediat ce acestea i-au parvenit, a inserat propriile-i date, a făcut apoi fotocopii și le-a înaintat comisiei navale pentru a fi promovat.

„Marele impostor“
Fernand Demara la vârsta de 30 de ani, purtând uniforma Marinei Regale a Canadei, pe când se dădea drept locotenentul chirurg Dr. Joseph Cyr.

În 1963, Demara (stânga) s-a predat procurorului districtual din Los Angeles, Manley Bowler, pentru a răspunde acuzației de furt al unei mașini dintr-o tabără de băieți din California.

IDENTITĂȚI MULTIPLE

În săptămânile premergătoare numirii, Demara și-a dat seama că descoperise o modalitate ușoară de a obține diplome false; curând, avea să dispună de acte ce îl recomandau drept Robert Linton French, doctor în psihologie la Stanford și fost cercetător la Yale. În timpul unei permisii acasă, a furat de la preotul parohiei din Lawrence și din biroul cardinalului O'Connor din Boston un teanc de foi cu antet.

La întoarcerea la Norfolk, a aflat că va fi avansat în grad imediat ce se vor termina verificările cu privire la trecutul său. „Mi-am dat seama că nu mai puteam fi util în armată“, a recunoscut el mai târziu. În acea noapte, s-a dus până la capătul docului și și-a lăsat acolo uniforma împreună cu un bilet pe care

scrisesse: „M-am făcut de râs. Aceasta este singura cale de scăpare. Iertați-mă.“

Dezertor atât din armată, cât și din marină, s-a prezentat în Kentucky, la Abația Doamnei noastre din Ghetsimani, ca dr. Robert French și a devenit novice. Din nou, disciplina trapistă severă i s-a părut de nesuportat și a fost recomandat abației benedictine de la Subiaco, din munții Ozak din Arkansas.

Aici a supralicitat, prezentând, printre altele, o scrisoare contrafăcută de la cardinalul O'Connor și un certificat de confirmare fals, semnat de onorabilul reverend (ulterior cardinal) Francis J. Spellman.

În câteva săptămâni, sosiră câteva scrisori de la Boston prin care îi erau demascate plastografiile, astfel că doctorul French se trezi iarăși pe drumuri.

DOSARUL INFRACTORULUI URMARIT DE PROPRIA LUI IDENTITATE

După demascarea sa, Demara și-a vândut povestea revistei Life pentru 2.500 de dolari, după care a încercat să dispară în anonimat. A lucrat pentru o vreme în Massachusetts, la un institut de îndrumare a copiilor, iar după aceea, mai întâi pe post de contabil, apoi drept căpitan al gardienilor de la o închisoare din Huntsville, Texas. Numai că fotografia lui din Life continua să-l urmărească și, de fiecare dată, se vedea nevoit să plece în grabă. Sub numele de Frank Kingston a îngrijit de copii cu sindromul Down, ca Jefferson Baird Thorne a predat engleza, franceza și latina la o școală din Winchendon, Massachusetts; iar ca Martin Godgart a lucrat ca asistent școlar pe o insuliță mică din preajma țămurilor statului Maine. și-a încheiat cariera revenind la propriul său nume, ca îngrijitor pentru cei bolnavi și muribunzi de la un spital din Anaheim, California, stat în care a și murit în urma unui atac de cord, la vârsta de 61 de ani.

PSIHOLOGIE PIOASĂ

Ajuns în Chicago, a predat vreme de un an psihologie la o școală ce funcționa pe lângă o biserică, a mai petrecut vreo trei săptămâni la o altă mănăstire catolică din Milwaukee, după care a fost numit decan al școlii de Filozofie de la Colegiul Gannon, din Erie, Pennsylvania. Plănuia să pună bazele unei „societăți de laici pioși, menită să contribuie la educația tinerețului catolic“, care ar fi urmat să se numească Societatea Pioasă a Sf. Marcu. Cu toate acestea, simțindu-și lezată demnitatea într-o dispută avută cu superiorul său, a decis să plece.

În Olympia, Washington – cam până acolo l-au purtat pașii – Demara a pus bazele unui „centru psihologic pentru studenți“ de pe lângă o mănăstire benedictină și a început să se facă remarcat și să aibă trecere la notabilitățile orașului. Curând, i-a fost încredințată funcția onorifică de ajutor de șerif, apoi cea de notar public, ba chiar a solicitat să devină judecător de pace. Apoi, ca și până atunci, dâra de hârtii false pe care le presăruse în urmă-i l-a ajuns și acolo. A fost arestat de agenții FBI, trimis la cazarma navală ca dezertor și condamnat la șase ani de închisoare.

MEDICI IPOCRIȚI

Eliberat pe cuvânt de onoare și pentru bună purtare după 18 luni, Demara devine dr. C. B. Hamman, un zoolog specializat în cercetarea cancerului, care lucra la o școală catolică din Maine. În vreme ce se afla acolo, a reușit să-i fure toate documentele de acreditare ale unei cunoștințe, dr. Joseph Cyr. Curând după aceea, s-a produs un alt afront la presupusa lui demnitate, urmat de o nouă plecare furioasă.

Ca „dr. Joseph Cyr“, Demara s-a dus în nord, la St. John, New Brunswick, și a obținut o înaintare în grad, devenind chirurg-locotenent în Marina Regală canadiană. Apoi s-a îndrăgostit, și-a pus în cap ca, de îndată ce își va fi isprăvit serviciul militar, să se însoare și să se așeze la casa lui ca medic local, acolo, în colțul cumva uitat de lume din Canada. Numai că declanșarea războiului din Coreea (1950-1953) a făcut ca Demara să fie imbarcat pe distrugătorul Cayuga, care a pornit spre apele teritoriale ale Coreei în iunie 1951.

La început, chirurgului-locotenent nu i s-a cerut altceva decât să extragă vreun dinte sau să trateze răceli sau alte infecții. Apoi, într-o bună zi, o ambarcațiune de lemn având la bord soldați sud-coreeni răniți se apropie de Cayuga. Trei din ei aveau

răni grave, viața unuia fiind amenințată de un glonț ce se oprișe în apropierea inimii.

Fără a avea cunoștințe de chirurgie, Demara nu avu altă alternativă decât aceea de a-l opera. În mod miraculos, intervenția sa a reușit, iar soldatul coreean și-a revenit în câteva zile. și în cazul celorlalți doi s-a descurcat cu succes.

Serviciul public de informații al Marinei canadiene a dat publicității un comunicat detaliat

despre doctorul Cyr, iar comandantul său îi trecu numele pe lista cu evidențiați. Numai că adevăratul doctor Cyr află despre cele întâmplate, iar cariera medicală a lui Demara fu curmată brusc, dimpreună cu speranțele lui de a se căsători și așeza la casa lui.

PRINDEȚI-MĂ, DACĂ PUTEȚI

Probabil cel mai îndrăzneț dintre impostorii moderni a fost Frank W. Abagnale,

Mereu cu o vădită tendință spre îngrășare, în ultimii săi ani de viață Demara a luat mult în greutate. El și-a găsit în cele din urmă menirea lucrând pentru cei bolnavi și muribunzi de la un spital din California.

Lăsându-și în urmă cariera de excroc internațional, Frank W. Abagnale Jr. este acum un respectat profesionist consilier în securitate financiară. Dar în tinerețe era cunoscut de poliția din 6 de țări ca „Skywayman”.

a cărui primă parte a vieții a fost descrisă în cartea *Prindeți-mă, dacă puteți* (1980) și immortalizată pe peliculă în recentul film cu același titlu. S-a născut în 1948, în Bronxville, New York, și și-a început activitatea infracțională ridicând bani de pe cardul de plăți al tatălui său. La vârsta de 16 ani, dând deja impresia de adult, a plecat de acasă, și-a modificat anul nașterii de pe carnetul de conducere în 1938 și a decis să se dea drept pilot la PanAm. Cu un simplu telefon la compania aeriană, a obținut adresa firmei care confecționa uniforme și, astfel, a intrat cu ușurință în posesia unui costum bleumarin. Apoi s-a prezentat la comandamentul aeroportului Kennedy și, îndrugând o poveste despre puștiul lui de doi ani care i-a răătăcit insigna, a obținut o insignă cu aripi și însemnul pentru chipiu.

Acum Abagnale trebuia să știe mai multe despre activitatea companiei și să-și facă rost de un card de identitate și o licență de pilot. Prima parte a reușit s-o dobândească printr-o cercetare asiduă a bibliotecii publice și prin descoaserea unui căpitan navigator, căruia i-a creat impresia că dă un interviu unui reporter de la o revistă de liceu. A făcut rost de un banal card transmisibil de liberă trecere, i-a adăugat poza sa, iar ca însemne ale companiei a folosit abțibilduri de la un joc de asamblat avioane-jucărie. Cât despre licență, a găsit o firmă din Milwaukee care îi putea grava o plachetă în argint, folosind formatul standard al Administrației Aviației Federale și inserându-i detaliile personale aferente. Având această plachetă la îndemână, Abagnale a fotocopiat-o la dimensiuni mai mici pe o hârtie potrivită. Acum, sub numele de „Frank Williams“, era un pilot gata de zbor, afară de faptul că nu avea experiență.

Pentru o vreme, Abagnale s-a învățat prin aeroportul La Guardia, însușind-și jargonul aviatic și învățând tot despre puntea de comandă pe care o avea în față din scaunul de pilot al unui avion. și-a deschis un cont bancar pe numele său și a constatat că atâta vreme cât poartă uniformă nu are nicio problemă în a încasa cecuri fără acoperire de la ghișeele companiei aeriene. Din acel moment, a putut zbura de la un capăt la altul al Statelor Unite, ca pilot care se îndreaptă spre alt aeroport pentru a-și lua avionul în primire. A locuit la hoteluri frecventate de echipajele de zbor, trecea cheltuielile în contul PanAm și lăsa în urmă o sumedenie de cecuri false, pentru a căror descoperire ar fi fost nevoie de luni întregi.

AM UN PEDIATRU ÎN DULAP!

După doi ani de viață rătăcitoare, Abagnale simți nevoia să mai ia o pauză și închirie un apartament în Atlanta, Georgia, dându-se drept medic pediatru. Totul a mers strună până când apărură un nou vecin, care se dovedea a fi șeful pediatriilor rezidenți de la spitalul Smithers, din orașelul Marietta. Nu trecu multă vreme, și „doctorul Williams“ primi invitația de a vizita spitalul și deveni repede foarte cunoscut acolo. În cele din urmă, îl întrebară dacă nu ar dori să preia temporar

funcția de supraveghetor al schimbului de noapte în pavilionul de copii.

Abagnale se ridică la înălțimea provocării. Ca și Stanley Weyman, care s-a dat și el drept doctor (vezi pagina 192), el a rezistat, lăsându-i pe adevărații medici să pună diagnostice, manifestându-și acordul cu ei; ba chiar s-a ascuns într-un dulap cu rufe pentru a evita să fie solicitat.

Apoi a venit iarăși vremea să o ia din loc. Ca „Robert E. Conrad“, absolvent în drept al universității Harvard, a trecut examenul de primire în barou într-un stat din sud și s-a alăturat echipei unui procuror general. Numai că, odată cu venirea unui absolvent veritabil de la Harvard, Abagnale se văzu nevoit să se mute în grabă.

Ca „Frank Adams“, un fost pilot la TWA, cu diplomă în sociologie obținută la universitatea newyorkeză Columbia, preda cursuri de vară la Brigham Young University din Provo, Utah. După aceasta, în drumul său spre San Francisco, s-a oprit în orașelul Eureka din California. Deși în ultimele sale „încarnări“ câștigase bani frumoși și n-a mai avut nevoie să recurgă la cecuri false, Adams a fost uimit de numărul mare de bănci din oraș, așa că s-a hotărât să contrafacă mai multe cecuri PanAm.

SCĂPĂ BASMA CURATĂ

Cea mai mare problemă cu care se confruntă un plastograf de cecuri este aceea că adesea contrafacerea poate fi foarte lesne depistată.

În filmul *Prinde-mă dacă poți*, Leonardo Di Caprio a jucat rolul tânărului de 20 de ani Frank Abagnale. În această secvență, a strâns în jurul lui o echipă de colege frumoase, făcându-le să creadă că vor începe cursuri ca să devină însoțitoare de bord.

„Frank Abagnale ar fi putut scrie un cec pe hârtie igienică, să deseneze emblema Trezoreriei Federale, să semneze «E. O. Teapă» și să-l încaseze de la orice bancă din oraș, folosind ca act de identitate permisul de conducere al unui șofer din Hong Kong.“

— UN FOST ȘEF AL POLIȚIEI DIN HOUSTON

Pentru a evita acest lucru, Frank Abagnale și-a exploatat cunoștințele privind detalii necunoscute unui casier bancar obișnuit. Ca exemplu, explica el, seriile numerice tipărite jos, în colțul din partea stângă a cecului, sunt codificate, să zicem cu 1130 0119 546 085. Există 12 districte ale Rezervei Federale; numărul 11 corespunde celui de-al unsprezecelea, care cuprinde și statul Texas. Cifra 3 arată că cecul a fost tipărit în Houston, iar primul 0 indică disponibilitatea imediată a creditului. În al doilea grup de patru cifre, 0 corespunde biroului de decontare din Houston, iar 119 este numărul de identificare al băncii respective. Restul cifrelor cuprind numărul de cont.

Când un cec ajunge la biroul de decontare – cel mai adesea în aceeași seară – este sortat de computer și, în acest caz, e respins fiindcă numărul de cont ține de San Francisco. Atunci cecul este trimis la San Francisco, unde este iarăși respins de computer, luat de un funcționar și retrimis la Houston. Până la depistarea contrafacerii poate să treacă chiar și o săptămână, timp în care plastograful a ajuns deja departe.

O POVESTE AMOROASĂ SE TERMINĂ CU NECAZURI

Într-un interval scurt de timp, Abagnale a adunat facturi reale de circa 75.000 de dolari

și s-a îndrăgostit de o fată din San Francisco. Atunci, prostește, i-a mărturisit acesteia adevărata lui identitate, iar ea a informat poliția. A fugit din nou, de această dată la Las Vegas, unde în scurt timp a „agățat” o fată care era designer la o companie ce tipărea cecuri. De la ea a aflat Abagnale tot ceea ce dorea să știe. A doua zi a cumpărat un aparat de fotografiat și un mic utilaj pentru ofset, le-a instalat într-un depozit închiriat și a tipărit 500 de cecuri de plată PanAm, ce păreau veritabile..

BRAȚUL LUNG AL LEGII

Iar lucrurile au decurs așa în continuare. Abagnale a deschis conturi bancare pe numele de Frank Adams în întreaga țară, iar acum pretinde că până în 1967 (când abia împlinise 19 ani!), încasase venituri ilicite de aproape 500.000 de dolari. și-a petrecut ceva timp în Mexic, apoi a zburat la Paris, unde a convins un tipograf local să multiplice un cec PanAm veritabil. Dar Abagnale nu știa că un ofițer al FBI lucra la cazul lui de mai bine de un an, așa că, revenind la Boston, a fost arestat. Totuși, poliția a primit instrucțiuni doar să-l rețină pentru interogatoriu, iar el a reușit să fie eliberat pe cautiune înainte ca un anchetator al FBI-ului să ajungă acolo. Cu toții au presupus că Abagnale a luat primul zbor spre Miami, dar el a rămas în Boston. A doua zi a făcut rost de uniforma unui agent de pază bancar și, în aceeași seară, a stat postat în fața seifului în care se depozitau banii peste noapte, pe care a pus un aviz prin care se cerea ca toți banii aduși să îi fie încredințați lui. Cu banii luați a fugit la Tel Aviv, apoi la Istanbul și Atena, purtând uniforma PanAm doar atunci când se caza și pleca de la vreun hotel sau când se milogea să i se dea locuri gratuite în avion. Numai că și-a dat seama curând că un singur pilot, neînsoțit de propriul echipaj, poate crea suspiciuni. Avea deci nevoie de un echipaj.

Planul său era simplu. Abagnale se prezentă drept un ofițer al PanAm căruia i se dăduse sarcina de a găsi studenți care doresc să devină însoțitoare de bord.

În pagina alăturată: În octombrie 1906, Wilhelm Voigt (1849-1922), un fost pantofar, a apărut în orașul Köpernick, din Germania, îmbrăcat în uniforma de căpitan al regimentului I prusac de gardă. Ordonând câtorva soldați să-l urmeze, i-a arestat pe secretarul și primarul orașului și i-a trimis sub escortă spre capitală. A fost curând arestat și încarcerat, dar a fost grațiat după 18 luni. Aici este fotografiat la Londra, în timpul unui turneu teatral de succes.

A selectat opt din cele mai frumoase și distinse fete din această categorie, pe care le-a echipat cu uniforme făcute de o firmă de confecții ce lucra pentru Hollywood, și le-a luat cu el într-un turneu estival în Europa. Pretutindeni, trecea cheltuielile pe socoteala firmei PanAm sau folosea unul din cecurile contrafăcute de el.

ARESTAT ÎN CELE DIN URMĂ

Simțind nevoia să mai facă o pauză, Abagnale s-a retras la Montpellier, în sudul Franței. Acolo a fost găsit de poliția franceză și arestat. Existau mandate de extrădare pentru el din 26 de țări, dar Franța a fost prima care a revendicat dreptul de a-l chema în instanță;

DOSARUL INFRACTORULUI BRACONIERUL S-A FĂCUT PAZNIC DE VÂNAT

După ce a executat cinci ani de sentință, lui Abagnale i s-a oferit comutarea pedepsei cu condiția de a-și pune experiența în securitate bancară la dispoziția guvernului Statelor Unite. El este acum unul dintre cei competenți specialiști din lume în securitate financiară, în ultimii 30 de ani a lucrat cu unitatea FBI de combatere a infracționalității financiare și a predat la Academia FBI-ului din Quantico, Virginia.

Abagnale a fost găsit vinovat și condamnat la un an de detenție într-o închisoare murdară din Perpignan. De acolo a fost extrădat în Suedia, unde a fost găsit vinovat doar pentru faptul că a obținut bani prin înșelătorie; a petrecut șase luni relativ confortabile într-o închisoare din Malmö.

În tot acest timp, FBI-ul îl așteptase pe Abagnale, așa că a fost extrădat din Malmö în Statele Unite. A reușit de două ori să scape de sub escortă, dar a fost prins în cele din urmă la New York și condamnat la 12 ani de închisoare.

NOBLEȚE FALSĂ

De-a lungul secolelor au fost numeroși cei care au pretins sau și-au luat titluri de noblețe. Cu toate acestea, cei care s-au dat drept adevărații conducători ai unei țări au provocat cele mai mari neînțelegeri și controverse.

În 1485, Henric Tudor (Tewdur în galeză) a devenit Henric al VII-lea, rege al Angliei. Pe atunci în țară era un adevărat haos; armatele rivale se luptau de ani buni pentru a stabili care este urmașul îndreptățit la tron. Războiul civil al celor două roze se încheiase cu un armistițiu precar și cu acceptarea lui Henric de către Parlament. Cu toate acestea, vreme de câțiva ani, domnia sa avea să fie tulburată de falși pretendenți la tron.

Doi fii nevârstnici ai răposatului rege Edward al IV-lea fuseseră uciși în 1471, unul chiar în Turnul Londrei, dar zvonurile continuau să susțină

că respectivul era încă viu. În 1487, un cleric de la Oxford, pe nume Robert Symonds, l-a luat cu el în Irlanda pe fiul unui brutar local, un anume Lambert Simnel (1475-1535). Planul inițial al lui Symonds era să anunțe că Lambert era unul dintre prinții uciși. Cu toate acestea, falsa știre a morții lui Edward, contele de Warwick, ce era la rândul său înțemnițat în Turn, l-a făcut să se răzgândească. Lambert a fost acceptat în Irlanda ca fiind contele de Warwick și încoronat ca „Edward al VI-lea al Angliei”, în cadrul unei ceremonii desfășurate la catedrala din Dublin.

Regele Henric a dat în vileag impostura prin prezentarea adevăratului conte în lanțuri, într-o procesiune care a avut loc pe străzile Londrei, dar care n-a reușit să pună capăt conspirației. Simnel a debarcat în comitatul Lancashire din nordul Angliei, însoțit de o armată de 2.000 de lefegii nemți, dar a fost înfrânt în bătălia de la Stoke, în iunie 1487. Symonds a fost aruncat în temniță, iar Henric și-a arătat disprețul față de Simnel angajându-l ca ucenic la debaraua bucătăriei regale.

CHIAR ȘI MĂTUȘA LUI RICHARD A FOST MINȚITĂ

O amenințare mai serioasă la tron a apărut câțiva ani mai târziu. Perkin Warbeck (1474-1499) se trăgea dintr-o familie din Tournai, Flandra (astăzi teritoriu belgian). Lucra ca servitor și în 1491 a ajuns în Cork, Irlanda. Localnicii, impresionați de straiele lui

În pagina alăturată:
Revendicarea lui Lambert Simnel, conform căreia el ar fi fost regele Angliei, a ținut doar câteva luni. Acesta era de fapt doar fiul unui plăcintar din Oxford și singura pedeapsă pe care a primit-o din partea regelui legitim, Henric al VII-lea, a fost aceea de a fi obligat să lucreze în bucătăria regală. Această ilustrație îl înfățișează rotind frigarea.

Localnicii, impresionați de straiele lui Warbeck în ton cu moda de pe continent și de aerul său arogant, au susținut că trebuie ca tânărul să se tragă din os regesc.

Perkin Warbeck avea un aer mai autoritar decât Lambert Simnel, dar n-a avut deloc mai mult succes în revendicarea tronului Angliei.

Warbeck în ton cu moda de pe continent și de aerul său arogant, au susținut că trebuie ca tânărul să se tragă din os regesc. A fost curând convins să se dea drept Richard, duce de York, despre care se credea că ar fi fost ucis în Turnul Londrei în 1483, la porunca regelui Richard al III-lea.

Mătușa lui Richard, Margaret de Burgundia, a fost de acord cu revendicarea lui Warbeck, la fel ca împăratul Maximilian și Jacob al IV-lea al Scoției. Între anii 1495 și 1497, Warbeck a avut trei încercări eșuate de a invada Anglia. În cea din urmă, a debarcat în Cornwall și s-a proclamat rege ca Richard al IV-lea, numai că susținătorii săi au fost învinși în luptă și el a fost obligat să se predea, pentru ca mai apoi să se întâlnească în Turn cu Edward, ducele de Warwick. Când a fost interceptată o scrisoare de-a lui Warbeck către Warwick, prin care se sugera un plan de evadare, ambii prizonieri au fost judecați pentru trădare și executați, în noiembrie 1499.

FALSUL DIMITRI

În secolul următor, timp de aproape 37 de ani, ticălosul țar Ivan cel Groaznic a domnit în Rusia. Renumit pentru temperamentul său violent, și-a ucis fiul cel mare într-o încăierare. Cel de-al doilea fiu al său, Feodor, a devenit țar la moartea lui Ivan, în 1584; singurul alt fiu rămas în viață, Dimitri, avea doar 16 luni la moartea părintelui său. Dimitri suferea de epilepsie și a murit în 1591, în vârstă de 8 ani. Numai că relatările privind moartea lui se contraziceau. Feodor n-a avut urmași, astfel încât la moartea sa, în 1598, a fost proclamat țar cumnatul său, Boris Godunov.

În 1603, un tânăr rus, pe nume Iuri Otrepiev, a anunțat în Polonia că el este, de fapt, Dimitri. A îmbrățișat credința romano-catolică, asigurându-și astfel sprijinul Papei, care spera că Dimitri ar putea vindeca scindarea de sute de ani dintre Roma și Biserica Ortodoxă Rusă. Regele Poloniei îl sprijinea la rândul său pe „falsul Dimitri” (așa cum este el cunoscut în istorie), astfel că i-a promis o parte din pământurile de la hotarele cu Rusia.

În august 1604, Otrepiev a avansat pe teritoriul rusesc, însoțit de 4.000 de oameni. A câștigat prima bătălie purtată, dar apoi a suferit câteva înfrângeri. Oricum, țarul Boris moare în aprilie 1604, iar armata rusă se declară de partea pretendentului. Văduva și fiul lui Boris fuseseră uciși, iar în august Otrepiev a fost încoronat la

Moscova, ca țarul Dimitri. Dar adusesese cu sine o armată de străini, ceea ce a provocat o reacție violentă. În mai 1606, la Kremlin, complotiștii, conduși de prințul Vasili Șuiski, l-au ucis pe Dimitri, împreună cu mai bine de 2.000 din însoțitorii săi. Șuiski s-a proclamat atunci țar.

DOI ALȚI FALȘI DIMITRI

Dar afacerea era departe de a se fi încheiat. Un al doilea fals Dimitri apărură în 1608 și mărșăluie cu trupe spre Moscova. Își ridică o tabără fortificată la mică distanță de oraș și conspiră dimpreună cu cei nemulțumiți de țarul

Un portret imaginar al primului fals Dimitri, care pretinsese că el ar fi adevăratul țar al Rusiei în 1603. Numele său real era Iuri Otrepiev. Gravura îl înfățișează purtând haine scumpe, de nobil polonez.

În pagina alăturată: Cele patru fiice ale țarului rus Nicolae II. În picioare de la stânga la dreapta, stau Maria, Anastasia și Olga. Tatiana stă jos.

Vasili. Cu toate acestea, a fost înfrânt în 1610. La scurt timp după aceea, Vasili a fost detronat. Timp de trei ani n-a mai venit nici un țar la conducerea Rusiei și în acest vid de putere s-a ivit un alt „fals Dimitri”. Dar acesta a fost prins în 1612 și executat mai târziu la Moscova.

FIICA ȚARULUI?

După revoluția rusă din 1917, țarul Nicolae al II-lea – împreună cu soția, cinci copii, doctorul familiei și servitorii lor – a fost ținut în detenție într-o casă din Ecaterinburg, Siberia. Copiii erau țareviciul Alexei și marile ducese Olga, Tatiana, Maria și Anastasia. În noaptea de 16 iulie 1918, 11 persoane au fost ucise de un pluton de execuție în subsolul casei. Șase luni mai târziu, Nicolai Sokolov avea să scrie un raport; întrebările și investigațiile lui au condus la concluzia că trupurile, care era de presupus că aparțineau în primul rând membrilor familiei imperiale, au fost aruncate într-o mină părăsită, improșcate cu acid sulfuric și arse de foc.

Cu toate acestea, existau relatări conform cărora diverși membri ai familiei, cel mai adesea erau amintiți Alexei și Anastasia, nu fuseseră uciși. În februarie 1920, poliția din Berlin a salvat o tânără care s-a aruncat într-un canal. Timp de doi ani, ea a rămas sub observație într-un spital de boli mintale, refuzând aproape permanent să vorbească. Autoritățile o

credeau rusoaică, așa că i-au permis în cele din urmă baronului Arthur von Kleist, care vorbea rusește, să o ia la el acasă. După două luni, fata a declarat pe neașteptate că ea este marea ducesă Anastasia.

Conform celor povestite de ea, fata se ascunsese în spatele uneia dintre surori în timpul masacrului de la Ecaterinburg, fusese rănită și își pierduse cunoștința. Când și-a revenit, a aflat că a fost salvată de un membru al plutonului de execuție. După aceea, a călătorit cu familia lui spre România, după care a plecat singură spre Berlin.

ROMANOVII RĂMAȘI CERCETEAZĂ CAZUL

Știrile că Anastasia ar fi putut scăpa cu viață au adus mulți vizitatori la casa baronului, dar fata a fugit de întrebările lor insistente. Vreme de cinci ani a hoinărit, fiind adesea găzduită în spitale. În 1925, mama țarului, împărăteasa văduvă Marie, care trăia în exil în Danemarca, a devenit în mod justificat îngrijorată și a cerut o investigație a întregii chestiuni. Câțiva oameni care o cunoscuseră pe Anastasia declarară că tânăra femeie nu era marea ducesă; dar fiica medicului personal al țarului era convinsă că aceea era fata pe care o cunoscuse cândva în Rusia. Defuncta țarină era nemțoaică de origine și avea multe rude printre nobilimea germană. S-a declanșat o controversă puternică, iar marele duce Ernst

DOSARUL INFRACTORULUI O FIGURĂ PENTRU AMUZAMENTUL NAȚIONAL

În vremurile mai recente, soarta impostorilor a fost mai puțin violentă. Harry Domela (vezi pagina 183), care a fost fără voia sa identificat drept nepotul kaizerului abdicat, n-a produs nimic mai mult decât amuzamentul general. A stat în închisoare patru luni în așteptarea procesului, dar a ieșit de acolo un om bogat.

Ludwig de Hesse a angajat .detectiv particular, Martin Knopf, ca să facă cercetări. Knopf l-a anunțat în mod confidențial că a identificat-o pe „Anastasia“ ca fiind Franziska Schanzkowska, o muncitoare poloneză care lucra într-o fabrică și care dispăruse în Berlin, în 1920. Dar au fost

multe persoane – printre care însăși „Anastasia“ – care au refuzat să accepte aceasta concluzie. În 1928, prințesa Georgievna, adevărata verișoară de-a doua a Anastasiei, a invitat-o în Statele Unite. Cu toate acestea, cele două femei s-au certat curând, iar celebrul compozitor și pianist

Tânăra femeie care a pretins că este Anastasia a apărut în Berlin, Germania, în februarie 1920. În următorii ani, ea a fost internată în spital de mai multe ori. Aici este fotografiată, în 1925, într-o infirmerie berlineză. În 1928, ea și-a luat pseudonimul „Anna Anderson“.

rus Serghei Rachmaninov s-a îngrijit ca „Anastasia“ să fie găzduită timp de patru luni la un hotel din Long Island. Acolo, pentru a evita să facă vâlvă, ea s-a înregistrat ca „Anna Anderson“ – nume sub care avea să fie cunoscută în următorii 40 de ani.

Vreme de mai bine de 60 de ani, disputele au continuat. Mare parte a interesului în acest caz a fost stârnită de un raport neconfirmat, conform căruia o uriașă avere constând în aur rusesc era depusă spre păstrare la Banca Angliei. Dar Anna, care revenise în Germania în 1931, pretindea că ea are dreptul doar la o parte din bunurile țarului aflate pe teritoriul german, care se ridica la abia 10.000 de dolari la valoarea de astăzi a banilor. Disputele legale s-au prelungit până în 1970, dată la care Curtea germană s-a declarat că nu este în măsură nici să confirme, dar nici să respingă pretențiile Annei.

Analizele ADN au stabilit identitatea oaselor aparținând țarinei și țarului, conducând în cele din urmă la dezlegarea misterului Annei Anderson.

Un film, *Anastasia*, cu Ingrid Bergman în rolul principal, a fost turnat la Hollywood în 1956; un altul, intitulat *Anna Anderson este Anastasia?* a fost produs în Germania în 1957. În 1969, Anna Anderson s-a măritat cu un pensionar american, fost profesor, dr. John Manahan, ceea ce i-a permis să locuiască legal pe teritoriul Statelor Unite; în 1984 ea a murit, iar corpul i-a fost incinerat.

MISTERUL ESTE REZOLVAT

În 1989, un cineast rus, Geli Riabov, a anunțat că a găsit oase și fâșii de haine într-un sit aflat la 8 kilometri de mina în care Sokolov raportase că au fost înhumați Romanovii. Doi ani mai târziu, președintele Boris Elțin a permis ca săpăturile să fie continuate și

finalizate. Oasele și craniile recuperate au permis reconstituirea a patru schelete de bărbați și cinci de femei. Ale cui erau acelea care lipseau? Oamenii de știință ruși au decis că ele aparțineau lui Alexei și Mariei, dar, invitată fiind, o echipă de experți americani, în frunte cu dr. William Maples de la Universitatea din Florida a ajuns la concluzia că unul dintre craniile lipsă aparținea Anastasiei.

Analizele ADN au stabilit identitatea oaselor țarinei și țarului, conducând în cele din urmă la dezlegarea misterului Annei Anderson. Deși corpul femeii fusese incinerat, s-a aflat că un spital american prelevase și păstrase o mostră de țesut în urma unei operații mai vechi. În 1994, analizele au dovedit că ea nu făcea parte din familia imperială rusă, iar mostrele furnizate de familia Schanzkowska din Polonia au stabilit că ea era într-adevăr fata dispărută, Franziska.

„BARONUL ROȘU“ DIN ARIZONA

Revendicarea falsă a tronului unei țări poate fi rareori încununată cu succes, dar asumarea unui titlu nobiliar fals este adesea un mod sigur de asigurare a unui vâl de respectabilitate. Falsificatorul de artă Elmyr de Hory (vezi paginile 78-84) era fericit să fie recunoscut drept „baron“ de Hory în perioada petrecută la Hollywood, iar „contele“ Victor Lustig (vezi paginile 202-209) a promovat dintr-un mărunt trișor la cărți într-unul dintre oamenii care s-a bucurat de ca mai mare încredere în secolul XX. Cu toate acestea, în Anglia, Arthur Orton, cel care a revendicat titlul de cel de-al doisprezecelea baronet Tichborne, a fost mai puțin norocos (vezi paginile 186-190).

Un alt „baron“, care a ridicat pretenții asupra unor întinse ținuturi din ceea ce era pe atunci teritoriul Arizonei, a fost James Addison Reavis (1843-1914), un fost manipulant de tramvai din St. Luis. Suprafața de pământ pe care o revendica era egală cu jumătate din statul Indiana, incluzând orașul

Phoenix și alte șase orașe mai mici. Pretențiile lui cuprindeau și drepturi privind prioritatea de trecere a căii ferate Southern Pacific, bogata mină Silver King și zăcămintele care nu intraseră în exploatare, în valoare de milioane de dolari.

În urma războiului cu Mexicul (1846-1848), Statelor Unite le-a fost cedat teritoriul New Mexico, în care era inclusă toată Arizona de la nord de fluviul Gila, în vreme ce zona de la sud de Gila a fost cumpărată în 1853. În tratatul de pace exista prevederea că orice acordare de teren făcută de Spania, de vreme ce Mexicul încă era colonie spaniolă, urma să fie onorată. În 1884, și-a făcut apariția Reavis – „Don Jaime, baron Peralta de Arizona și cavaler de Los Colorados”.

„PLECAȚI DE PE PĂMÂNTUL MEU!”

Reavis avea toate documentele care să-i susțină revendicarea. Multe din ele erau indiscutabil contrafăcute, dar el afirma că își cumpărase titlul de la un tânăr doctor, George Willing, care la rândul său îl achiziționase cu 1.000 de dolari de la un mexican scăpătat, Miguel Peralta. Reavis s-a apucat să pună afișe pretutindeni, prin care îi avertiza pe cei aflați pe pământurile sale că se află pe o proprietate privată, și și-a confirmat legal pretențiile cu privire la Southern Pacific și Silver King. Economia întregului stat Arizona a fost aruncată în haos.

În 1887, Reavis și-a făcut apariția cu mare fast în Tucson, însoțit de soția sa, „baroneasa Sofia Loreta Micaela Peralta”. O descoperise în casa fermierului John Slaughter, identificând-o imediat pe pierduta moștenitoare a casei de Peralta, ea fiind în realitate o slujnică, pe nume Carmelita. Reavis scosese la iveală un teanc de documente drept dovezi, inclusiv testamentul bunicului ei.

Din înțelegerile făcute cu cei de la Southern Pacific și Silver King și din renunțarea la pretențiile de revendicare în favoarea ocupanților terenurilor sale, Reavis a ajuns un om bogat. Continua însă să fie înjurat în presă pentru amplasarea pretențiilor sale, dar oamenii de afaceri locali și chiar marile companii naționale se întreceau să colaboreze cu el. Între timp, supraveghetorul general al teritoriilor și evaluatorul revendicărilor, Royal

Reavis a pregătit documente contrafăcute și a cerut ulterior autentificarea lor. Avocații au găsit manuscrise pe care puteau fi observate ștersături și înlocuiri, iar în cazul altora hârtia folosită nu era tocmai din sortimentul potrivit.

Johnson, cerceta amănunțit pretențiile lui Reavis. Abia în 1890 a putut să-și încheie raportul. Deși nu-l acuza pe Reavis de fraudă, raportul evidenția câteva inconsecvențe din documente și nu recomanda guvernului aprobarea revendicărilor făcute de acesta.

DOCUMENTELE CONTRAFĂCUTE ÎI ANUNȚĂ CĂDEREA

În 1891, un tribunal care se ocupa de aprobarea revendicărilor de teren privat, investit cu puteri mai mari decât fusese Johnson, a fost înființat pentru a se ocupa de cererile referitoare la fostele suprafețe spaniole. Printre avocații care au cercetat trecutul lui Reavis s-a numărat și Severo Mallet-Prevost, care vorbea foarte bine limba spaniolă. Între 1893 și 1895, el a mers pe urmele „baronului” prin sud-vest. A fost și în Spania și a căutat prin arhivele din Sevilla și Madrid. Acolo Mallet-Prevost a găsit suficient de multe dovezi că Reavis a înaintat documente contrafăcute pe care a avut grijă apoi să le autentifice ca reale. A descoperit că pe unele manuscrise puteau fi observate ștersături și înlocuiri, iar în cazul altora hârtia folosită nu era tocmai din sortimentul potrivit.

În anumite documente, primele și ultimele câteva pagini erau autentice, dar cele dintre ele erau vădit mai noi. În loc de cerneală pe bază oxid de fier, era folosită o cerneală pe bază de colorant din lemn-câinesc și apăreau urme lăsate de peniță de oțel, în vreme ce originalele fuseseră redactate cu pană de gâscă. Cerneala pe bază de lemn-câinesc a putut fi îndepărtată chimic, dezvăluind astfel detaliile diferite

care fuseseră aparent șterse. Odată cu respingerea pretențiilor lui latifundiare, Reavis a fost acuzat și adus în justiție în ianuarie 1895, iar pe baza sentinței a fost condamnat la șase ani de închisoare în penitenciarul din Santa Fe. „Baroneasa“, care a fost considerată o prostituată inocentă, a divorțat de el la câțiva ani după ce a fost condamnat. Potrivit declarațiilor unui cetățean din Phoenix, care l-a

cunoscut în ultimii săi ani de viață, Reavis și-a petrecut restul zilelor în biblioteca orașului, citind întruna relatările ziarelor din anii săi de măreție.

DE LA CONTRABANDA CU ALCOOL LA MEDICAMENTE

Wall Street-ul a suferit un șoc sever în prima săptămână a lui decembrie 1938. Frank

Când a apărut, în 1898, revista britanică *Wide World (Lumea largă)* avea pe copertă legendarul titlu „Adevărul este mai ciudat decât ficțiunea“. Dar prezentarea în foileton a aventurilor lui „Louis de Rougemont“ (în imagine) a fost curând acuzată ca fiind pură ficțiune. De Rougemont se spunea că ar fi un francez, născut în 1844. El pretindea că ar fi avut o carieră uimitoare, ce includea 20 de ani în care ar fi fost șeful unui trib de aborigeni canibali din Australia. Numai că tot ceea ce se știe despre adevăratele sale experiențe din Australia este că a lucrat acolo ca majordom.

În 1956, Cyril Henry Hoskins, fiul unui instalator din Devonshire, și-a schimbat numele în Lobstag Rampa și a pretins că este un lama tibetan. A publicat o carte, *Al treilea ochi*, care a devenit un succes internațional. A fost demascat ca impostor, dar Hoskins și-a continuat activitatea, scriind alte 16 cărți.

Donald Coster, președinte la McKesson & Robbins Inc. – o foarte respectabilă companie farmaceutică, având bunuri de 80 de milioane de dolari și vânzări anuale de circa 160 de milioane de dolari – a fost acuzat de fraudă. Cel puțin 18 milioane de dolari nu ieșeau la socoteală. Coster trăia liniștit cu familia sa în Fairfield, Connecticut, și era cunoscut ca un om de afaceri de succes. Era director la trei trusturi ale companiei, membru al Clubului bancherilor și al Clubului de Iahting din New York și un proeminent metodist. Părea incredibil ca un asemenea membru respectabil al comunității, mereu îmbrăcat cu un costum de modă veche, ghetre și ochelari rotunzi, să fi comis o asemenea fraudă.

Cu toate acestea, investigațiile FBI-ului au dezvăluit curând mai multe fapte surprinzătoare. Coster fusese în realitate Philip Musica, născut la Napoli, Italia, în 1877. La șase ani, a emigrat cu familia în America. Alți trei directori de la McKesson & Robbins au fost demascați: „George Dietrich“ era fratele său, Giorgio Musica, „Robert Dietrich“ era fratele lor Roberto, iar „George Venard“ era un alt frate, Arturo.

Treptat, povestea lui Philip Musica a fost dezvăluită integral. Tatăl său, Antonio, un bărbier din New York, a fost convins de fiu să se apuce de o afacere în care să cumpere păr uman ca să facă peruci și meșe. Întreprinderea se dovedi înfloritoare. Philip a început să ducă un trai de băiat de bani gata, dar banii veneau îndeosebi din împrumuturi pe care le făcea pe seama unor stocuri de depozit inexistente. În martie 1913 a solicitat un împrumut de 370.000 de dolari pentru 216 cutii de păr de primă calitate, dar investigatorii băncii care au vizitat depozitul au găsit doar câteva cutii mici, a căror valoare totală nu depășea 213 dolari. În acea noapte întreaga familie Musica a dispărut din oraș și au fost găsiți câteva zile mai târziu în New Orleans, la bordul unui vas gata să navigheze spre Costa Rica.

PHILIP ÎNCHEIE O ÎNȚELEGERE

Antonio, Philip, Giorgio și Arturo au fost acuzați de fraudă, dar Philip a făcut o înțelegere cu procurorul newyorkez, declarându-se vinovat și oferind informații despre partenerii de afaceri și prietenii apropiați. S-a dovedit atât de util ca informator, încât a scăpat de închisoare și a fost, de fapt, angajat ca anchetator pentru procurorul districtual, sub numele de William Johnson.

Philip Musica și-a făcut iarăși apariția în 1919, sub numele de „Costa“. După trecerea legii Volstead, care impunea prohibiția, el a pus bazele corporației de produse farmaceutice Adelphi. Conform legii, companiei i se permitea să achiziționeze 19.000 de galoane de alcool pe lună, dar Musica a vândut-o imediat contrabandiștilor de alcool. În doar câțiva ani,

DOSARUL INFRACTORULUI FIICA LUI CARNEGIE

Cassie Chadwick, mai cunoscută ca „Betsy Bigley“, a avut o carieră care rivalizează cu cea a Thérèsei Humbert (vezi pagina 199). Elizabeth Bigley s-a născut pe la sfârșitul anilor 1850, în Ontario, Canada, dar mai târziu s-a mutat în Statele Unite, unde s-a impus ca o clarvăzătoare plină de succes, de fapt, angajând detectivi particulari care să-i ofere informații despre clienții ei. În 1897 (dată până la care fusese cunoscută ca „domnișoara Connie Hoover“), s-a măritat cu dr. Leroz Chadwick, în Cleveland, Ohio, și a pus la cale cea mai îndrăzneată înșelătorie bazată pe abuz de încredere. A făcut cunoștință cu avocatul James Dillon și l-a convins pe acesta că este fiica ilegitimă a magnatului Andrew Carnegie, sprijinindu-și afirmațiile cu preținse promisiuni scrise din partea bogatului om de afaceri. Cu ajutorul acestora – dar și cu zvonurile „confidențiale“ privind averea ei, răspândite de Dillon, un bârfitor notoriu – ea a fost în măsură să trăiască în înalta societate vreme de șapte ani, până când un bancher i-a cerut restituirea unui împrumut. În noiembrie 1904, a fost demascată și, în martie 1905, a fost condamnată de șapte tribunale pentru fraudă, primind o sentință de 14 ani închisoare. A murit doi ani mai târziu, pe când încă se afla închisă, la vârsta de 48 de ani.

Singura imagine cunoscută cu Betsy Bigley

„F. Donald Coster“ părea un agent respectabil al casei Clark & Hubbard și proprietar al altei firme farmaceutice, compania Girard, avându-i pe „George“ și „Robert Dietrich“ ca asociați. Folosindu-l pe George Venard (fratele Arturo) ca intermediar, și această companie își vindea cota de alcool contrabandiștilor.

UN OM DE AFACERI NECINSTIT

Cu ajutorul unui investitor de pe Wall Street, numit Julian Thompson, „Coster“ a cumpărat pachetul majoritar de acțiuni de la McKesson & Robbins, fuzionând-o apoi cu compania Girard și numindu-l pe Thompson trezorier. Noua

companie mergea bine, iar Coster a administrat-o înfruntând chiar și căderea bursei din 1929 și recesiunea ce i-a urmat. A reușit să facă toate acestea preținzând că are depozite pline de medicamente, cumpărate ieftin și estimate la zi la 2 milioane de dolari.

În 1937, confruntat cu o scurtă recesiune pe piața medicamentelor, consiliul de administrație de la McKesson & Robbins a votat pentru evaluarea bunurilor, iar manevrele lui Coster fură depistate. Reuși să se mai eschiveze până în toamna lui 1938, când, după o ceartă cu Thompson, acesta a dat curs cumplitei amenințări de a înainta o petiție unui executor judecătoresc.

DOSARUL INFRACTORULUI IMPRUMUTÂND O IDENTITATE DE DINCOLO DE MORMÂNT

Infractorii au fost întotdeauna prompti în a detecta o breșă în sistemul eliberării de pașapoarte. Cutreierând prin câteva cimitire sătești, este ușor de găsit mormântului unui copil care să fi avut o dată de naștere apropiată de a căutătorului. Prezентându-se ca o persoană dornică să-și reconstituie arborele genealogic, făptașul cere autorităților locale o copie după certificatul de naștere al copilului. Cu aceasta, însoțită de o fotografie reală a sa, de obicei, orice infractor reușea să ofere documentele necesare eliberării unui pașaport nou.

Pe 6 decembrie, tranzacționarea acțiunilor McKesson & Robbins a fost suspendată și o armată de anchetatori – de la Comisia de Siguranță și Schimb (SEC), Biroul Federal de Investigații (FBI), biroul procurorului general și cel al procurorului districtului New York – și-a început cercetările.

În dimineața lui 16 decembrie, în timp ce doi agenți FBI se aflau în drum spre el ca să-l aresteze, Philip Musica și-a tras un glonte în cap. Își ținuse ascunsă adevărata identitate vreme de aproape 20 de ani, dar chiar și moartea sa a mai prilejuit o ultimă întorsătură de situație. Toată lumea din Fairfield îl știa ca metodist, dar când poliția i-a examinat cadavrul au găsit asupra lui o punguță de piele în care se afla un crucifix. Pe verso erau gravate cuvintele: „Eu sunt catolic, în caz de accident, chemați un preot.”

Din fericire, compania McKesson & Robbins era atât de importantă pentru industria farmaceutică, încât alte companii au făcut toate eforturile pentru a o menține în funcțiune. A fost dată pe mâini bune și a continuat să se extindă. Suma delapidată de Musica a fost estimată la 2,9 milioane de dolari, din care doar 51.000 de dolari – valoarea iahtului și a unei părți din valorile imobiliare – au putut fi recuperați.

FURT DE IDENTITATE

După cum ilustrează și aceste relatări, asumarea în mod fals a identității unei alte

persoane a fost o practică utilizată de-a lungul istoriei umanității. Cele mai multe din aceste cazuri au implicat încercarea respectivilor indivizi de a deveni cineva mai faimos și, dacă era cu putință, mai bogat.

Oricum, în zilele noastre, orice persoană – indiferent cât de necunoscută și retrasă ar fi – se confruntă cu amenințarea ca identitatea să îi poată fi adoptată de un infractor, ca reputația să îi fie pătată sau rezervele financiare să îi fie sustrase.

Atunci când oricare cetățean a primit dreptul să aibă un pașaport, acest document de identitate părea un mod ideal de a împiedica un infractor căutat să treacă dintr-o țară într-alta și de a ține evidența potențialilor imigranți. Desigur, sute de mii de pașapoarte au fost contrafăcute, iar procedurile de verificare sunt în general superficiale. Oficialii birourilor de imigrare se bazează prea mult pe instinctele lor în descoperirea persoanelor îndoielnice care trec prin fața lor. Totodată, multe contrafaceri sunt destul de rudimentare, iar sofisticatele detalii din designul pașapoartelor autentice fac din contrafacere o misiune tot mai dificilă. Mult mai ușoară este utilizarea unui pașaport veritabil care conține un nume fals.

În cartea *Prinde-mă, dacă poți*, Frank Abagnale descria modul în care a obținut un pașaport pe numele unui copil mort, la fel cum a procedat asasinul din romanul lui Frederick

Conform Scotland Yard-ului, furtul de identitate ia locul traficului de droguri ca alternativă infracțională pentru cei din lumea interlopă și celulele teroriste.

Forsyth, *Ziua șacalului*. Existau însă și metode mult mai simple. Edward Bunker, pușcăriașul căit care a jucat în rolul Mr. Blue (domnul Albastru) în filmul *Reservoir Dogs*, relatează în autobiografia sa cum, în timp ce era fugar, a trecut fraudulos granița în Canada și a obținut un pașaport canadian fără vreo dificultate.

Începând cu 11 septembrie 2001, îndeosebi odată cu promovarea legilor

antiterorism în mai multe țări, s-au redus posibilitățile de obținere facilă a unui pașaport fals, dar este încă posibil să mai existe asemenea cazuri.

FURTUL DE DATE PERSONAE

Creșterea utilizării datelor înmagazinate în computere și transmise prin rețele a deschis calea unei game largi de metode de furt al identităților. Conform Scotland Yard-ului, furtul de identitate ia locul traficului de droguri ca alternativă infracțională pentru cei din lumea interlopă și celulele teroriste.

Recurgând la hackeri și la alte mijloace, infractorii iau în vizor oameni care sunt clienți sau contacte ale companiilor legale, cu scopul de a le fura datele personale. De exemplu, un e-mail de la o companie fictivă de cărți de credit anunța ținta că i s-a returnat în cont o sumă de bani. Pentru eliberarea respectivei sume, victima trebuia

În pofida multelor măsuri de prevedere luate de companiile care emit cărți de credit, în scopul îmbunătățirii securității tranzacțiilor, un card poate fi clonat foarte repede de un comerciant necinstit sau de un proprietar de restaurant. Abia mai târziu proprietarul cardului, care inițial nu suspecta nimic, reușește să descopere că în contul său apar modificări pe care nu le-a autorizat.

mai întâi să completeze o cerere online. Nu se cunoaște cât de mulți oameni au căzut în această capcană. Un alt truc este anunțarea victimei că ar fi câștigat un premiu la loterie; pentru a revendica premiul, îi sunt solicitate detaliile personale.

Pentru a lupta cu această problemă tot mai acută, multe companii de frunte cu activitate online, cum ar fi Microsoft, eBay, Amazon și Visa, au format o coaliție pentru combaterea furtului identității prin Internet. Sfatul băncilor și guvernelor este acela că precauția

DOSARUL INFRACTORULUI CUM SĂ EVITAM FURTUL DE IDENTITATE

Frank Abagnale (care ar trebui să știe bine) crede că pedepsele pentru fraudă și recuperarea fondurilor furate sunt atât de rare încât atitudinea preventivă a fiecăruia rămâne singura cale eficientă de acțiune. El a publicat „14 ponturi pentru a evita furtul de identitate”, din care multe sunt aplicabile nu doar în Statele Unite.

1. Ai grijă de propriul tău număr social de securitate (SSN – echivalentul american al codului numeric personal, CNP). El este cheia rapoartelor de credit și a conturilor bancare, tocmai de aceea constituind principala țintă a infractorilor.
2. Orice extras de cont poate conține SSN-ul tău, date despre actualii sau foștii angajatori și o listă a numerelor de cont, inclusiv cele care au fost lichidate. Un creditor sau cel care se ocupă de închirierea unui imobil are nevoie să rețină doar numele tău și situația financiară reflectată de credit. În urma depunerii unei solicitări pentru orice care necesită un raport de credit, cere ștergerea SSN-ului tău și ca raportul original să îți fie înapoiat de îndată ce s-a luat o decizie în respectiva privință.
3. Înainte de a le arunca la gunoi, dă prin tocătorul de hârtie toate foile vechi emise de bancă, extrasele privind cărțile de credit și ofertele promoționale primite.
4. Șterge-ți numele de pe listele de marketing ale birourilor de credit.
5. Adăugă-ți numele pe listele persoanelor care doresc să fie șterse din baza de date a Serviciului Poștal de Preferințe al Asociației de Marketing Direct și a Serviciului Telefonic de Preferințe, care sunt folosite de bănci și de alte instituții.
6. Nu lua cu tine carduri suplimentare sau documente de identitate, decât dacă este neapărat necesar.
7. Fă-ți fotocopii pentru toate documentele pe care obișnuiești să le ții în portofel, pe ambele fețe, pentru a avea numerele lor în cazul în care ți se fură portofelul sau, după caz, poșeta.
8. Nu trimite prin poștă plăți de facturi și ocuri de acasă, fiindcă îți pot fi furate din cutia poștală. Du-le la oficiul poștal.
9. Nu-ți imprima SSN-ul pe ocurile bancare.
10. Comandă verificarea cu regularitate a declarațiilor de câștiguri și beneficii făcute în contul numărului tău social de securitate, pentru a preveni orice fraudă.
11. Verifică-ți întotdeauna extrasele de cont pentru carduri, înainte de a achita datoriile.
12. Anulează conturile de card de credit nefolosite.
13. Nu oferi niciodată numărul tău de card de credit sau informații personale prin telefon, decât atunci când ai inițiat convorbirea și ai încredere în cei contactați.
14. Înscrie-te la un serviciu de monitorizare a cărților de credit care te va informa dacă solicită cineva în numele tău emiterea unui card de credit.

utilizatorilor rămâne totuși cea mai bună protecție.

NEPOTUL KAIZERULUI

Unii escroci nu au altă motivație decât nevoia de a supraviețui: ei câștigă puțin, nu fac rău nimănui și provoacă amuzamentul general atunci când dezvăluie credulitatea autorităților. Puțini au fost la fel de încununați de succes ca Harry Domela, care a fost luat drept nepot al fostului kaizer, prințul Wilhelm de Hohenzollern, în Germania anilor '20.

Harold Domela se născuse în 1904, în orașelul Bauske, din actuala Letonie, pe atunci parte a Rusiei imperiale. Era fiul unor părinți respectabili, care făceau parte din clasa mijlocie, dar tatăl său a murit timpuriu, pe când Harry era doar un băiețuș. În 1915, după ce germanii au invadat Letonia, copilul Harry, în vârstă de 11 ani, a fost încredințat unei case de copii.

În haosul ce a urmat armistițiului din 1918, au apărut forțele paramilitare germane Freikorps, constituite cu speranța zadarnică a reunirii fostelor teritorii prusace; Harry, în vârstă de doar 15 ani, li s-a alăturat. Ulterior, Freikorps au fost retrase în Germania, cu scopul de a sprijini înăbușirea revoltelor muncitorești care aveau loc în țară; curând după aceea însă trupele au fost demobilizate.

„DAȚI-MI LEGĂTURA CU PRINȚOULI“

Harry și-a petrecut câțiva ani hoinărind fără nici măcar un ban prin Germania, fiind închis în câteva rânduri pentru vagabondaj și lipsă de acte de identitate. În cele din urmă, îmbrăcat cu singurul său costum pe care-l avea, a făcut o rezervare la un hotel din Erfurt, sub numele de „baronul von Korff“, cerând din apartamentul ce i-a fost rezervat să i se facă telefonic legătura cu prințul Luis Ferdinand, unul dintre fiii fostului kaizer, Wilhelm, care abdicase în 1918. Prințul era ocupat și n-a putut veni la telefon, dar veștile privind neobișnuitul apel telefonic au ajuns de îndată la urechea directorului hotelului.

Acesta, fu uluit de asemănarea dintre baronul von Korff și o fotografie a Alteței

Sale regale, prințul Wilhelm, fiul prințului Ferdinand. Domela refuză să accepte că ar fi vreo legătură, dar protestele lui fură primite cu un atotștiutor zâmbet – și, firește, nici nu mai încăpu vorba că ar trebui să-și achite nota de plată la hotel.

Știrea făcu rapid înconjurul regiunii, iar Domela se trezi curând purtat fără voie într-un turneu regal al orașelelor din împrejurimi. Numele său apărea în toate ziarele, chiar dacă unele dintre ele considerau că nu este potrivit ca Reichwehr-ul, armata germană, să arate

Din cap până-n picioare o prezență princiară. Domela fu sărbătorit de cetățenii din Erfurt, aparținând de landul german Turingia. Își luase numele de „baronul von Korff“, dar curând s-a crezut despre el că ar fi, de fapt, prințul Wilhelm de Hohenzollern.

Chiar în vreme ce se afla în închisoare, în așteptarea judecării procesului ce îi fusese intentat pentru fraudă, Harry Domela primise deja un acout pentru a scrie o relatare a celor întâmpla. Atunci când a fost eliberat, s-a trezit că era deja autor de best-seller.

respect familiei regale detronate. În cele din urmă, Domela a mers la comandantul cazarmelor locale și i-a cerut încetarea tuturor relatărilor jurnalistice făcute pe seama sa. În definitiv, spunea el, spera să mai petreacă alte câteva zile în Erfurt, ca persoană particulară.

De la Erfurt, Domela s-a dus la Weimar, unde a cerut iarăși oprirea oricăror relatări în jurnale cu privire la sosirea lui. Cu toate acestea, informațiile s-au scurs și din nou protipendada locală l-a întâmpinat cu fast. Totuși, el a decis că venise vremea să redevină sărmanul Harry Domela, mai înainte de a fi demascac, așa că și-a cumpărat cel mai ieftin bilet de tren pentru destinația Berlin.

Dar în ianuarie 1927, chiar în vreme ce trenul lui Domela înainta încetișor spre capitala Germaniei, ziarele au aflat faptul că anchetele poliției ajunseră la concluzia că, în ultimul an, adevăratul prinț Wilhelm nu fusese nici măcar prin împrejurimile Erfurtului

sau Weimarului. La coborârea din tren, Domela fu întâmpinat de vânzători ambulanti de ziare care-și fluturau marfa, pe ale cărei prime pagini tronau, mari de-o șchioapă, titluri ca:

FALS PRINȚ DE HOHENZOLLERN ÎȘI BATE JOC DE MONARHIȘTII ÎNRĂIȚI

UNDE ESTE „PRINȚUL WILHELM“?

ÎNTREAGA GERMANIE ÎL CAUTĂ PE PRINȚUL IMPOSTORILOR

REPUBLICA NOASTRĂ — ÎNCĂ O DATĂ DE RÂSUL LUMII

„PRINȚUL“ ESTE ÎNHĂȚAT

Pretutindeni în oraș, oamenii se distrau pe seama înșelătoriei lui Domela, dar fiindcă fotografia sa era în toate ziarele ar fi putut fi recunoscut curând. A sărit într-un alt tren, care se îndrepta spre granița franceză, unde a văzut un afiș de recrutare pentru

Legiunea Străină. Disperat să scape din Germania înainte de a fi depistat, Domela s-a înrolat imediat și era deja gata să plece cu trupele când s-au prezentat doi agenți să-l aresteze. A fost chemat în fața justiției în iulie, la Köln, unde martorii, unul după altul, declarau că nu el îi păcălise. Dimpotrivă, „Înălțimea Sa” adusese beneficii sporite hotelurilor și restaurantelor, atrăgând clienții, se înregistraseră valori record la donațiile în scop caritabil și, în general, prosperitatea tuturor crescuse.

Domela a fost condamnat la șapte luni de închisoare – de fapt, exact cât fusese deja închis în

așteptarea procesului, astfel încât a fost eliberat. Încă din perioada în care era închis, un editor berlinez i-a oferit lui Domela 25.000 de mărci pentru a-și așterne pe hârtie pățaniile, iar cartea s-a vândut rapid în 70.000 de exemplare. Domela a apărut și pe scenă, într-o comedie de succes, Alt-Heidelberg, iar procentele convenite din vânzarea cărții au făcut din el un om bogat. A cumpărat o sală mică de cinema în Berlin, care a fost reinaugurată în 1930, odată cu proiecția filmului intitulat *Falsul prinț*.

Care a fost soarta apoi lui Domela nu se mai știe. Un raport afirmă că ar fi murit într-un

Adevăratul prinț Wilhelm de Hohenzollern la o recepție, la scurtă vreme după ce Harry Domela și-a inaugurat cinematograful din Berlin, cu filmul *Falsul prinț*.

lagăr de concentrare nazist; un altul, că ar fi imigrat în America de Sud când au venit naziștii la putere.

ÎNTÂLNIND FAMILIA

În anii '50, sexagenara prințesă Cecilia, adevărata mamă a lui Wilhelm, își amintea cum, la sfârșitul verii anului 1927, după eliberarea din închisoare, Domela a apărut la ușa casei lor. „Mi-ar fi fost greu să-l alung, nu-i așa? Nu ne făcuse niciun rău... Când prințul și cu mine am aflat de isprăvile lui, am fost surprinși și ne-a pufnit râsul. Așa că l-am invitat la un ceai. Era un tânăr încântător, cu maniere alese. Spunea că n-ar fi avut pace dacă nu și-ar fi întâlnit personal «mama». A fost o reuniune de ceai foarte amuzantă. Un lucru însă m-a descumpănit: Cum ar fi putut oare cineva să-l ia pe el drept Wilhelm?”

Coliba dărăpănată din Wagga Wagga, Australia, în care trăia măcelarul local Thomas Castro, împreună cu soția și copiii.

THE TICHBORNE CASE

Roger Tichborne era fiul cel mare al lui James, fratele celui de-al zecelea baronet Tichborne, care deținea domenii vaste în Hampshire, în sudul Angliei. Roger s-a născut în 1829, a învățat la Stonhurst – școala catolică pentru elite din Yorkshire, cu internat – după care a fost primit în Regimentul de gardă VI Dragoni, la vârsta de 20 de ani.

Al zecelea baronet a murit pe neașteptate, iar succesor a devenit unul din verii săi, Sir Edward Doughty, care la rândul său nu avea moștenitori. Astfel, la moartea lui Doughty se părea că Roger, nepotul baronetului, ar fi fost îndreptățit să moștenească titlul. În 1852, tânărul s-a îndrăgostit de fiica lui Sir Edward, Katherine. Cu toate acestea, Biserica catolică se opunea căsătoriei între verii primari, iar Sir Edward a hotărât ca tinerii să nu se mai vadă vreme de trei ani. Dacă după acest timp ei ar fi vrut încă să se căsătorească, atunci el ar fi cerut o dispensă din partea bisericii.

Roger Tichborne, cel care dispăruse în 1852, era slab, avea o față prelungă și o expresie melancolică.

Castro, chipurile, la 37 de ani, era bondoc și părea mai în vârstă.

Roger, după moda victoriană, și-a dat demisia din armată și a navigat până în America de sud. După zece luni, a plecat din Rio de Janeiro spre New York, la bordul unui mic vas britanic de pasageri, *Bella*. Doar că *Bella* s-a scufundat în timpul unei furtuni violente și nu s-a mai găsit nicio urmă a acestuia, cu excepția jurnalului de bord, care a fost găsit la vreo 645 de kilometri de țărm.

În 1855, un tribunal britanic l-a declarat pe Roger Tichborne mort, așa că, la decesul lui Sir Edward, domeniile i-au revenit fratelui mai mic al lui Roger, Alfred. Acesta însă a mai trăit doar câțiva ani, lăsându-l pe fiul nevârstnic său, Henry, să devină al doisprezecelea baronet.

MĂCELARUL DIN WAGGA WAGGA

Mama lui Roger, Henriette, a refuzat să creadă că fiul ei cel mare a murit și a început să dea anunțuri prin ziare în căutare de indicii care ar fi putut duce la găsirea lui. În 1865, ea a primit o scrisoare din partea unui avocat din localitatea australiană Wagga Wagga. În scrisoare se afirma că Roger trăiește undeva prin împrejurimi, sub numele de Thomas Castro. Acesta era de fapt măcelarul din orașelul Wagga Wagga; omul avea doar câteva clase și o nevastă analfabetă. El i-a scris Henriettei în ianuarie 1866, adresându-i-se cu formula „Dragă mamă“, iar aceasta i-a răspuns lui „Roger“, informându-l că atât tatăl, cât și fratele lui muriseră. Neîndoielnic, la început Castro intenționase să stoarcă niște bani de la ea, dar veștile cele noi i-au crescut ambițiile. A vizitat familia unui fost

servitor pensionar, care spre norocul său se stabilise pe atunci în Sydney, și l-a convins cu ușurință pe bătrân să-l recunoască pe el ca fiind Roger Tichborne.

Primind confirmarea din partea fostului servitor, Henriette a trimis de îndată bani, iar Castro și familia lui s-au imbarcat pe un vas cu destinația Anglia. Apoi el a plecat spre Paris, unde locuia Henriette. Trebuie că femeia s-a arătat foarte surprinsă atunci când a dat cu ochii de el. Roger Tichborne, cel care dispăruse în 1852, era slab, avea o față prelungă și o expresie melancolică. Castro, chipurile, la 37

Thomas Castro, măcelarul din Wagga Wagga, cel care a revendicat titlul de al doisprezecelea baronet Tichborne.

de ani, era bondoc și părea mai în vârstă. Însă femeia l-a acceptat ca fiind fiul ei.

Cu o alocație anuală de 1000 de lire sterline primită de la „mama“, Castro s-a întors în Anglia și a demarat acțiunile de revendicare a titlului Tichborne. A aflat tot ce era cu putință despre familia lui Roger și a reușit să fraierească o parte din cunoștințele acestuia ca să-i accepte falsa identitate. Spunea că fusese salvat de pe *Bella* de un vas care se afla în drum spre Australia și că n-a reușit să scrie familiei din „neatenție și neglijență“. În plus, i-a puse numele Katherinei Doughty, afirmând că aceasta era gravidă la plecarea lui din Anglia.

UNDE ESTE TATUAJUL?

A fost nevoie de patru ani până când i-a venit rândul revendicării lui să fie supusă audierii Diviziei de Arhivistică a Înaltei Curți din Londra. Între timp, Castro a strâns mai mulți bani emitând obligațiuni ipotecare Tichborne, pe care le-a vândut cu 100 de

lire sterline bucata. La audiere, 90 de martori, inclusiv guvernanta familiei și câțiva foști ofițeri de la Regimentul de gardă VI Dragoni, au depus mărturie în favoarea faptului că petiționarul Castro este totuna cu Roger Tichborne. Cu toate acestea, au existat și voci care au declarat că el este de fapt Arthur Orton, un individ născut în 1834, la periferia estică a Londrei. Mărturia finală împotriva lui Castro/Orton aducea ca argument faptul că adevăratul Roger își avea tatuate inițialele pe braț; ele însă lipseau în cazul lui Castro/Orton. După audieri care au durat mai bine de trei luni, Curtea i-a respins cererea.

Castro a fost arestat imediat pentru 23 de capete de acuzare privitoare la mărturie falsă, dar a fost eliberat ulterior pe cautiune. Anul următor, el a cutreierat întreaga Anglie ca „Sir Roger Tichborne“, luând cuvântul în întâlniri publice și colectând fonduri cu care să-și susțină apărarea. A devenit un adevărat erou popular și, în timpul procesului său,

Bărbați respectabili și onești, jurații stau să asculte mărturiile depuse în fața Diviziei de Arhivistică a Înaltei Curți din Londra. După audieri care au durat mai bine de trei luni, revendicarea lui Castro a fost respinsă.

DOSARUL INFRACTORULUI SPICUIRI DIN BLOCNOTESUL LUI CASTRO

Tot ceea ce a putut face Castro a fost să protesteze cu o jumătate de gură, afirmând că blocnotesul prezentat ca mărturie împotriva sa era de fapt o contrafacere. Propriile lui mâzgălituri au contribuit decisiv la căderea sa.

„Thomas Castro...Roger Charles Tichborne, baronet, cândva...sper.”

„Unii oameni au destui bani, și nu au deloc minte, iar alți oameni au multă minte, dar n-au bani. Cu siguranță, oamenii cu mulți bani și fără minte au fost anume făcuți pentru cei cu minte și fără bani.”

procurorii au fost huiduiți pe stradă și au avut nevoie adesea de protecția polițiștilor.

Judecarea lui Thomas Castro a fost unul dintre procesele cu cele mai lungi audieri din istoria justiției britanice, având o durată totală de 188 de zile.

Avocații apărării au pregătit o alocuțiune de deschidere a procesului pentru care a fost nevoie de 21 de zile și de o pledoarie de închidere care a ocupat alte 23. Intervențiile lordului care era președintele tribunalului au însumat 20 de zile. Procuratura a chemat la bară 210 martori, în vreme ce apărarea a recurs la alți 300.

Cu toate acestea, importanța mărturiilor aduse împotriva lui Castro s-a dovedit copleșitoare, îndeosebi când o parte din martorii săi au fost demascați ca fiind mincinoși. A fost găsit vinovat, iar lordul președinte al tribunalului, „luând în considerare natura odioasă a mărturiilor mincinoase ale pretendentului“, l-a condamnat la două pedepse consecutive cu închisoarea, fiecare de câte șapte ani.

Arthur Orton a fost eliberat în 1884. Și-a vândut atunci pretenziile „mărturisiri“ unui ziar, după care s-a dezis de ele. A apărut apoi pe scena unui teatru de vodevil pentru a-și reafirma pretențiile, numai că publicul își pierduse interesul pentru respectivul subiect. A urmat un declin constant care a făcut ca în 1898, pe când avea 64 de ani, sfârșitul să-l găsească sărac, într-o casă de oaspeți ieftină. Până în ultima clipă a continuat să-și spună „Sir Roger Tichborne“,

asa că acesta a fost și numele care i-a fost înscris pe coșciug.

„AM TRĂIT MULTE VIEȚI“

„Stanley Clifford Weyman“ (1890-1960), pe numele său real, Stanley Jacob Weinberg, s-a născut în cartierul Brooklyn din New York. Părinții lui erau prea săraci pentru a-și permite să-l dea la liceu, astfel că prima lui slujbă și-a găsit-o la un birou de contabilitate locală. Doar că la vârsta de 20 de ani el și-a făcut apariția în Manhattan, îmbrăcat într-o splendidă uniformă vișinie, declarând că este consulul delegat al Statelor Unite pentru Maroc. Dispărea fără să plătească din restaurante simandicoase, dar, o dată, pentru a face rost de bani, a furat un aparat de fotografiat, ceea ce i-a adus internarea vreme de un an într-o școală de corecție.

Eliberat pe cuvânt de onoare, Weyman și-a asumat două roluri deodată – pe acela de atașat militar sârb și pe cel de locotenent al Marinei Statelor Unite. A fost însă curând demascat, așa că a mai făcut alți doi ani de închisoare. Eliberat din nou pe cuvânt de onoare, a devenit „locotenent-comandant al Armatei române“ și „consul general al României“ la New York. S-a îmbrăcat într-o uniformă albastru-deschis, decorată cu broderie aurie care atrăgea privirile, și în 1915 a făcut o inspecție oficială pe nava de luptă *USS Wyoming*, care tocmai acostase la țărmul râului Hudson.

Weyman s-a îmbrăcat într-o uniformă albastru-deschis, decorată cu broderie aurie care atrăgea privirile, și în 1915 a făcut o inspecție oficială pe nava de luptă *USS Wyoming*.

La încheierea vizitei, Weyman i-a invitat pe toți ofițerii de la bordul vasului la un banchet la hotelul Astor. Din păcate pentru el, evenimentul a fost dat publicității în ziarele de prânz. Un detectiv din New York a citit știrile, așa că doi polițiști s-au prezentat imediat la hotel pentru a-l escorta pe Weyman înapoi la închisoare, pentru încălcarea cuvântului dat. Replica lui Weyman veni prompt: „Ar fi putut aștepta măcar până la desert.”

O ALTĂ IDENTITATE

Când Statele Unite au intrat în primul război mondial, în 1917, Weyman și-a făcut apariția ca „Royal St. Cyr”, locotenent al corpului de aviație al armatei. Într-o bună zi s-a prezentat la regimentul 47 Armurieri din Brooklyn și a anunțat că a venit să facă o inspecție oficială. Numai că meșterul croitor care-i făcuse uniforma intrase la bănuieli și-l dăduse pe mâna poliției. Așa că Weyman a fost iarăși arestat, tocmai în timp ce se afla în inspecție.

În 1920, ieșit din pușcărie și angajat din nou la biroul de contabilitate, Weyman a citit un anunț prin care o firmă americană de construcții căuta un medic dispus să supervizeze realizarea instalațiilor sanitare pe un șantier din Lima, în Peru. A contrafăcut în grabă documentele necesare unui medic, s-a prezentat și a fost acceptat.

Ajuns la Lima, presupusul doctor Stanley Weyman a închiriat un palat rezidențial, și-a luat câțiva servitori și a importat două mașini americane. Dădea petreceri costisitoare și trimitea notele de plată

Un pașaport este acceptat cu ușurință ca document de identitate în mai toate colțurile lumii și rămâne un mod de urmărire a circulației atât a propriilor cetățeni, cât și a celor străini. Cu toate acestea, după cum au demonstrat deja mai mulți infractori, încă se mai pot obține pașapoarte pe nume false.

În iulie 1917, fugind în urma unei revoluții eșuate, Lenin și-a ras barba și a purtat o perucă pentru a-și ascunde chelia. Numai că peruca îi cădea frecvent, iar el era adesea recunoscut. Așa că a fugit din țară, ascunzându-se mai întâi sub o căpiță de fân din afara orașului Sankt Petersburg și apoi s-a folosit de acest pașaport fals pentru a ajunge în Finlanda.

companiei de construcții. În exercitarea rolului de consultat sanitar, Weyman doar încuviința cu înțelepciune la sugestiile venite din partea expertului local. Cu toate acestea, volumul cheltuielilor făcute de el i-a îngrijorat pe cei de la compania din Statele Unite. Aceștia i-au reexaminat documentele și l-au dat afară.

În 1921, reîntors la New York, Weyman s-a prezentat în fața prințesei Fatima a Afganistanului, aflată în vizită în America, ca fiind subsecretarul Stanley Clifford Weyman, de la Departamentul de Stat. I-a spus acesteia că Statele Unite îi pot recunoaște vizita ca fiind oficială, dar că rămâne de pus la punct

un amănunt minor. Anume, ar fi fost nevoie de o mică sumă (el a sugerat 10.000 de dolari) pentru „cadouri”. După întrevvedere, el a însoțit-o pe prințesă la Washington, călătorind cu un vagon de tren privat și, de această dată îmbrăcat în uniforma de vară a unui locotenent comandant al Marinei americane, chiar a prezentat-o secretarului de stat Charles Evans Hughes. Mai mult chiar, a aranjat și o întrevvedere cu președintele Warren G. Harding.

În 1922, dr. Adolf Lorenz, un renumit chiropractician austriac, a vizitat Statele Unite și a fost întâmpinat chiar la bordul vasului care l-a adus de „doctorul Clifford Weyman de la Comisiile de Sănătate ale New Yorkului”. Când Lorenz a pus

DOSARUL INFRACTORULUI CUM SĂ CÂȘTIGI UN DOLAR CINSTIT

S-a înregistrat un singur eveniment, la începutul carierei lui Weyman, în care acesta a câștigat ca impostor un ban cinstit. Ziarul Evening Graphic era nerăbdător să obțină un interviu în exclusivitate cu Regina Maria a României, care se afla în vizită și care refuzase să ia parte la vreo întâlnire cu presa. Weyman însă s-a prezentat cu cartea de vizită de „subsecretar de stat” și a obținut interviul.

bazele unei clinici în Spitalul pentru afecțiuni ale articulațiilor, Weyman l-a însoțit, îmbrăcat în ținută de chirurg, supervizând totul.

Cu toate acestea, din nou, șarlataniile lui Weyman l-au dat de gol. Curând, a devenit evident că el nu era chirurg, iar comportamentul său ca ofițer de marină în Washington a trezit suspiciuni. Au apărut doi indivizi de la serviciile de informații ale Marinei, iar, nu după multă vreme, Weyman s-a întors în închisoare pentru doi ani, de această dată pentru că s-a dat drept un ofițer federal.

„Viața unui om este un lucru plictisitor. Eu am trăit mai multe vieți. Nu sunt niciodată plictisit.”

— FRANK WEYMAN

În 1926, renumitul star de cinema Rudolf Valentino a murit într-un spital din New York. Weyman a sunat-o pe iubita îndurerată a acestuia, actrița Pola Negri, și s-a numit singur medicul ei personal. „Rudy ar fi vrut ca eu să am grijă de dumneata” – a asigurat-o el. Weyman a condus-o pe Negri la înmormântare și chiar a organizat un mic punct de prim ajutor în afara casei unde se ținea ceremonia funerară.

BA ÎN ÎNCHISOARE, BA AFARĂ

Mai târziu, Weyman s-a dat drept avocat și și-a deschis un cabinet de avocatură pe Broadway. Totul a mers strună până când un anchetator din partea

baroului i-a cerut să-i prezinte autorizația; atunci impostorul s-a trezit iarăși în închisoare. Se știe puțin despre ce a mai făcut el înainte de începutul anului 1942, după intrarea Statelor Unite în cel de-al doilea război mondial. și-a deschis un birou de consultanță în mijlocul orașului New York, unde oferea sfaturi celor care doreau să se eschiveze de la mobilizare cum să simuleze cât mai bine diferite boli. Numai că, nu după multă vreme, a fost din nou arestat și condamnat, de această dată, la șapte ani.

Ieșind din închisoare în 1948, Weyman a contrafăcut alte documente, pe baza cărora a fost numit și acreditat jurnalist la nou înființata ONU. A rezistat doi ani de zile, dându-se bine pe lângă delegații țărilor membre, până ce a făcut o greșală gravă. Delegația Thailandei l-a invitat să devină ofițerul de presă acreditat diplomatic al ei, așa că el a scris Departamentului de stat american ca să se intereseze dacă această numire ar putea să-i afecteze cetățenia americană. Numai că numele lui le era acestora mult prea cunoscut din dosare.

În 1954, Weyman a solicitat pentru împrumut de 8000 de dolari pentru renovarea locuinței. Numai că respectiva casă nici măcar nu exista, astfel că iarăși s-a trezit în fața justiției, unde nu a reușit să convingă instanța că era nebun.

Cu toate acestea, Weyman a murit ca un erou în 1960, când a fost împușcat în timp ce încerca să prevină o tâlhărie dintr-un hotel unde lucra ca paznic de noapte. Cum spunea el cândva: „Viața unui om este un lucru plictisitor. Eu am trăit mai multe vieți. Nu sunt niciodată plictisit.”

ESCROCII PROFITORI DE ÎNCREDERE

Cei mai îndrăzneți dintre toți escrocii și falsificatorii sunt, fără îndoială, aceia care profită de încrederea victimelor.

Indiferent de ce bucurie secretă le-ar aduce activitățile desfășurate – căci, adesea, carierele lor arată că există adesea semne de plăcere pentru fiecare – escrocii care profită de încrederea investită în ei intră în joc doar pentru profit. După cum arată următoarele relatări, acești oameni își aleg drept țintă de exploatat lăcomia – dar

nu a lor, ci pe cea a victimelor lor. Ei propun întotdeauna țintelor o modalitate sigură de a face bani, poate că nu în totalitate legală, dar prea tentantă pentru a o rata. Șarlatanii muncesc din greu. Pot investi luni și chiar sume considerabile de bani, doar pentru a își „înmuia” potențialele victime. Pot aranja organizații complicate, de fațadă, făcute pentru a ademeni victimele tot mai adânc în plasa întinsă. În final, când este momentul, strâng plasa și ținta este lăsată mult mai săracă – și ceva mai înțeleaptă.

În pagina alăturată: pe drumul spre închisoare după 20 de ani de jefuit victime, „Contele” Victor Lustig, escortat îndeaproape de 3 agenți federali.

Stânga: Joseph „Copilul Galben” Weil a fost creditat cu strângerea a 8 milioane \$ din escrocheriile sale.

OMUL CARE L-A JEFUIT PE JAY GOULD

Familia Gordon era una dintre cele mai influente din Scoția, jucând multe secole un rol primordial în istoria țării. Așa că, atunci când „lordul „Gordon-Gordon“ a ajuns în Minneapolis, Minnesota, în 1871, și a depus 40.000 \$ într-o bancă locală, cetățenii erau încântați.

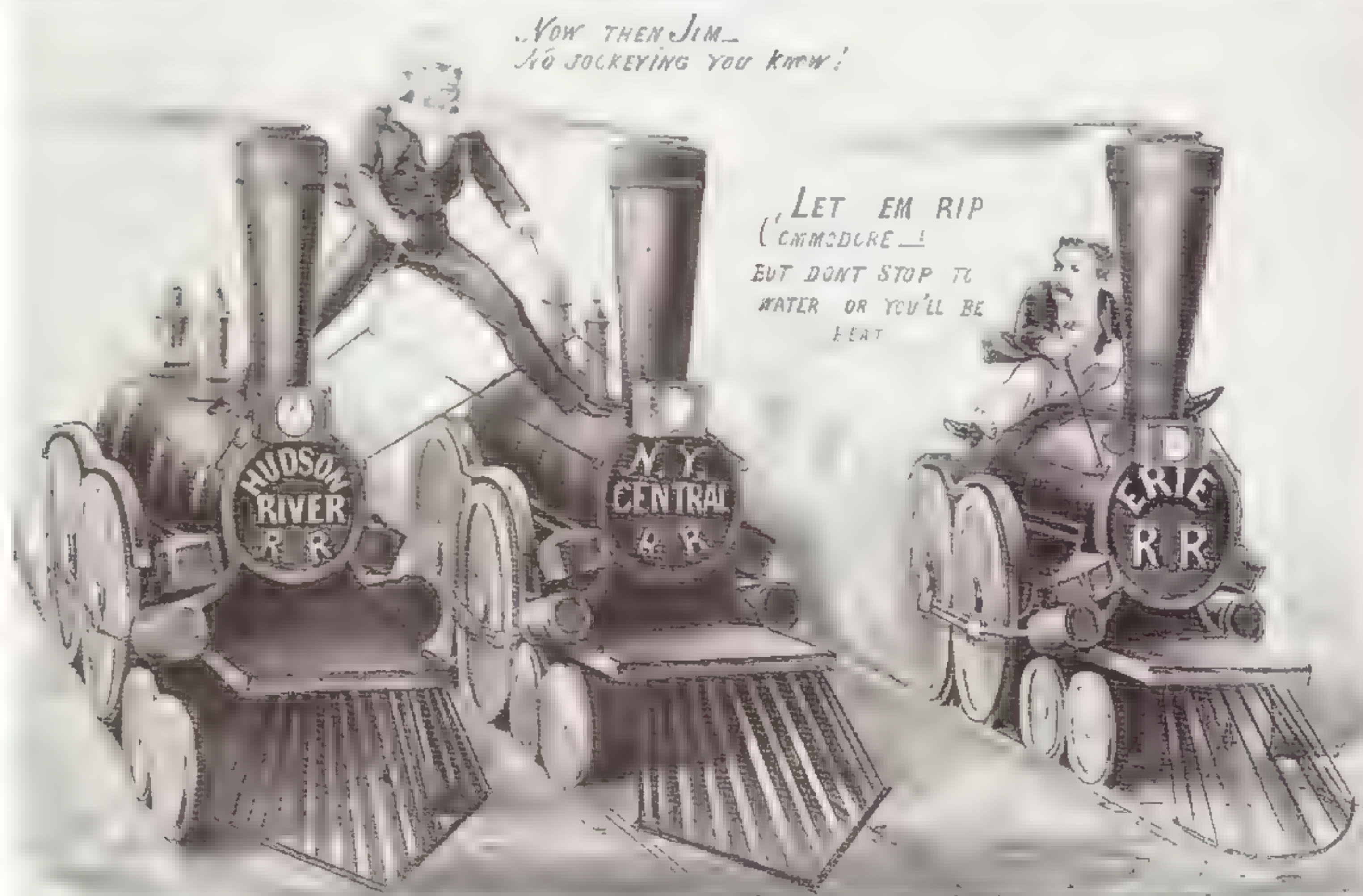
Dar cine era el de fapt? Aici există două teorii opuse. Să fi fost el copilul nelegitim al fiului unui preot, sau fiul binecrescut al unui cuplu aparent respectabil – care, de fapt, era implicat în contrabandă pe insula Jersey? Prima apariție înregistrată a lui Gordon datează din 1868, când a făcut cumpărături, sub numele de lordul „Glencairn“, de la bijutierii din Edinburgh, „Marshall & fiul“. A lăsat să se știe că era moștenitorul averii Glencairne, pe care ar moșteni-o mai târziu, în martie 1870, la vârsta de 27 de ani. Deci, pare probabil că Gordon s-a

născut în 1843. După ce a strâns datorii la „Marshall & fiul“, „Glencairne“ a dispărut. Ajungând în Minneapolis, „lordul Gordon-Gordon“ a anunțat că intenționa să aducă un număr de familii chiriase din Scoția și să-i stabilească într-un ținut pe care își propusese să-l cumpere. Vestea acestei aventuri a ajuns la colonelul John Loomis, care se ocupa de comisia pământului de la Calea Nord-Pacific, care atunci era în mare nevoie de capital. Loomis i-a aranjat imediat lordului o expediție pentru a vedea pământurile din vest și pentru a stabili locurile viitoarelor orașe.

CONTROLÂND CALEA FERATĂ „ERIE“

După această expediție, Gordon-Gordon s-a mutat la New York, având o scrisoare de recomandare către Horace Greeley, care a fost încântat să cunoască pe cineva care i-a urmat dictonul „Mergi spre vest, tinere“. Atunci era februarie 1872, și financiarul Jay Gould era

Anii 1870 au surprins companiile de căi ferate angajate într-o bătălie pentru strângerea de capital pentru construirea de drumuri concurente de-a lungul continentul nord-american. În caricatura din 1870, „Commodore“ Cornelius Vanderbilt îl provoacă pe James Fisk de la Căile Erie – pe care Jay Gould abia dacă le mai controla.

THE GREAT RACE FOR THE WESTERN STAKES 1870

Horace Greeley, redactor, politician și fondator al publicației *New York Tribune*, a fost unul din cei păcăliți de „lordul Gordon-Gordon” și de presupusele sale relații aristocrate.

prins într-o luptă cu ceilalți acționari pentru controlul Căilor Ferate „Erie“. Gordon-Gordon a anunțat că deține 60.000 de acțiuni la „Erie“, cu care a fost capabil să-i amenințe președinția lui Gould.

În final, a fost nevoie de intervenția personală a președintelui Ulysses S. Grant și a primului ministru canadian Sir John A. Macdonald pentru a restabili calmul internațional.

Gould a intrat în panică și a fost convins să dea 20.000 de acțiuni valorând 35 \$ fiecare, plus 200.000 \$ bani gheață, în schimbul cooperării lui Gordon-Gordon. Dar Gould avea să afle curând că acțiunile erau vândute și, prin urmare, pierdea controlul asupra Căilor Ferate „Erie“. Și-a cerut banii înapoi. Greeley l-a convins pe Gordon-Gordon să returneze acțiunile și banii, dar Gould a aflat că a fost

jecmănit de 150.000 \$ și a dus cazul în tribunal.

Procesul a început în mai 1872 și inițial Gordon-Gordon a fost un martor model, dând, de bunăvoie, adresele și numele familiei sale scoțiene și ale avocatului acesteia. Gould i-a somat repede pe toți, dar până a doua zi a avut confirmarea că nu exista niciun asemenea lord. Dar între timp Gordon-Gordon a luat trenul de miezul nopții către Montreal, lăsându-și giranții să-i plătească cautiunea de 37.000 \$.

SEJUR ÎN MANITOBA

Din Montreal, Gordon-Gordon a ajuns la ceea ce este azi Winnipeg, Manitoba, care era atunci un post de vânzare al companiei Hudson Bay, numit Fort Garry. A petrecut acolo mult timp liber, bucurându-se de frecvente expediții de vânătoare. Totuși, vestea prezenței unui atât de distins domn britanic, într-o zonă atât de retrasă, a ajuns la Minneapolis în iunie 1873. Pe 2 iulie, un grup format din 7 oameni din Minnesota, l-au capturat pe Gordon-Gordon și au încercat să îl răpească în Statele Unite. Au fost prinși a doua zi, la doar 100 de yarzi de graniță, și au fost arestați. Nu aveau nici o autoritate legală să fie în Canada.

DOSARUL INFRACTORULUI JAY GOULD

Unul dintre cei mai mari vânzători de mașinării al secolului al XIX-lea, Jay Gould (1836-1892) s-a născut la Roxbury, New York. După ce a făcut o mică avere din afaceri cu lemne, a devenit, la 21 de ani, principal acționar la o bancă din Pennsylvania. În 1859, Gould s-a făcut broker în New York, a început să cumpere acțiuni la căile ferate și, prin manipularea inteligentă a acțiunilor, a preluat conducerea Companiei „Erie“ timp de 4 ani (1868-1872). Mai departe a încercat să cucerească piața aurului, ceea ce a dus la „Vinerea Neagră“, căderea bursei în septembrie 1869. A murit „valorând“ aproximativ 100 milioane de \$.

În restul verii, tribunalele din Manitoba și Minnesota, împreună cu autorități canadiene, americane și britanice, s-au certat pe acest caz. În final, a fost nevoie de intervenția personală a președintelui Ulysses S. Grant și a primului ministru canadian Sir. John A. Macdonald pentru a restabili calmul internațional. Gordon-Gordon a rămas la Fort Gary, sigur de faptul că tratatele de extrădare de atunci nu acopereau și delapidarea. Totuși, comercianții de diamante din Edinburgh au aflat de caz și l-au trimis pe negustorul Thomas Smith să îl identifice pe „Glencairn” la Fort Gary. A fost eliberat un mandat pentru arestarea sa. Pe 1 August 1874, în casa femeii cu care locuia, Gordon-Gordon s-a împușcat în cap și a murit pe loc. Adevăratul său nume s-a dus în mormânt odată cu el și nu va fi niciodată știut.

MAREA THÉRÈSE

Majoritatea șarlatanilor se prezintă ca fiind altcineva, mai ales când este un testament de contestat. O femeie faimoasă din Franța a făcut exact invers; a inventat o succesiune de testamente în favoarea ei.

Era modestă, mică de statură și lucra ca menajeră în casa lui Gustave Humbert, avocat de succes și politician aspirant, într-un oraș nu departe de Toulouse, în

sud-vestul Franței. Numele ei era Thérèse Aurignac (1860-1917), iar ea i-a captat interesul cu povestea sa fiului lui Humbert, Frédéric. Copilă fiind, Thérèse atrăsese atenția unei demoazele, de Marcotte. Bătrâna bogată, care nu avea copii, o îndrăgea pe Thérèse și a făcut un testament în care îi lăsa un castel,

Jay Gould a făcut milioane de dolari din afaceri cu acțiuni, dar a fost jefuit într-un mod ciudat de „lordul Gordon-Gordon”.

„La Grande Thérèse”,
gătită elegant, la apogeul
carierii sale infame.

În pagina alăturată: Fiind
întrebată la procesul ei
unde locuiește, doamna
Humbert a replicat: „în
pușcărie”.

proprietatea și o vastă avere. Domnișoara
de Marcotte avea să moară curând și
Thérèse a devenit bogată. Frédéric a crezut
fiecare cuvânt.

În ciuda opoziției tatălui său, băiatul
s-a căsătorit cu Thérèse cum a terminat
școala de drept, și cuplul a pornit spre
Paris. Asta a fost în vremea când orașul
își făcuse reputația de „Parisul vesel”, și
Humbertii iubind viața,... s-au băgat în
scurt timp în datorii. Și-au ținut creditorii
la distanță cu promisiunea moștenirii care
trebuia să apară cât de curând; dar unii au
cercetat și au descoperit că „domnișoara
de Marcotte” nu exista.

UN MILIONAR AMERICAN ÎN AJUTOR

Gustave Humbert s-a afirmat repede în
politică și tocmai fusese numit Ministru de
Justiție. Când fiul său i-a spus despre
probleme, pentru a evita un scandal,
Humbert a fost nevoit să le plătească
datoriile. Thérèse a vorbit mult cu el în
particular și a recunoscut că povestea cu
domnișoara de Marcotte era o minciună.
Dar, zicea ea, fusese doar o ficțiune
nevinovată, pentru că adevărul era mai
complicat și greu de crezut. Cu vreo doi ani
în urmă, pe când se afla într-un tren, în
apropiere de Nisa, a salvat viața unui
american în vârstă, care avea un atac de
cord. Acum primise o scrisoare de la
executorii răposatului Robert Henry
Crawford, un milionar, omul a cărui viață o
salvase. Domnul Crawford a lăsat 2
testamente înlănțuite. Avera sa trebuia să
fie împărțită între cei 2 nepoți ai săi și sora
mai mică a lui Thérèse, Marie, iar întreaga
avere să fie investită în Franța. Venitul de
la investiție trebuia să îi aducă doamnei
Humbert un câștig anual de 100.000 \$, dar
nu se putea atinge nimeni de capital până
când Marie nu făcea 21 de ani. Chiar și
atunci, împărțirea proprietății presupunea ca
Marie să fie căsătorită cu unul din nepoți.
Toate acțiunile urmau să fie repartizate
Humbertilor pentru a le ține într-un seif
special sigilat.

Tânăra familie Humber a preluat o mare
casă pariziană și Thérèse a instalat seiful
special, ignifug, în camera ei. A adus un
magistrat dintr-un oraș de provincie – unul
influențabil – să se prefacă că este notar, și
l-a pus pe acesta să facă o listă cu toate
„acțiunile” puse în seif. El a confirmat că
valoarea totală a acestora era de 100
milioane de franci. Apoi, Thérèse a închis
seiful și a instalat pe ușă sigilii
impresionante de ceară.

Cu această avere sub lacăt și cu cheia în
posesia ei, Thérèsei i-a fost ușor să adune
împrumuturi mari de la bancherii cooperanți.

În tribunal, Thérèse arăta cât se poate de bine într-o ținută albastră, cu o pălărie rotundă, decorată cu trandafiri albi, dar nu prea se vedea averea de care se bucura odată. Îmbătrânită, vorbea încet, cu un accent sudic. Un jurnalist francez a descris-o ca fiind „o bucătăreasă franceză” tipică.

Se zvonea că doar factura ei pentru pălării și ținute ajungea la o sumă de 5 cifre anual, și s-a calculat că în cursul carierei sale extravagante, a împrumutat o sumă de 64 milioane franci. Humbertii apăreau la fiecare eveniment social și cinau la cele mai bune restaurante. Thérèse era cunoscută peste tot sub numele de „La Grande Thérèse”. Când apărea vreo îndoială că n-ar putea să își plătească datoriile, ea îl invita pe cel ce se îndoia în dormitorul ei. Acolo, care, punându-l să promită că va ține secretul, ea introducea o lamă fierbinte de cuțit sub sigilii și îi arăta acțiunile.

ATENȚIE LA BANCHERII DIN LYON

Dar un bancher, un tip din Lyon, numit Delatte, în vreme ce se afla în vizită în Statele Unite, s-a interesat de existența răposatului Crawford și de nepoții săi. Nimeni nu auzise de ei. Pentru a distrage atenția de la zvonurile ce au început să circule, Thérèse a anunțat că nepoții contestă termenii testamentului. Frédéric a adunat o echipă formidabilă de avocați pentru ceea ce se anunța a fi o dispută legală foarte lungă.

Numai că ziua în care Marie urma să împlinească de 21 de ani era aproape, și Thérèse a pus la cale imediat o altă diversiune. Cei doi frați ai ei, Emile și Romain, au fondat o afacere care se specializa în „rente viagere”, un fel de asigurări pe viață. Ofereau rate foarte bune și plăteau prompt. Dar nimeni din afara familiei nu știa că nicio sumă din cele depozitate nu era investită. Garanțiile erau achitate din plățile ce urmau.

Un oficial suspicios de la Banque de France s-a interesat mai atent de mersul afacerii și a raportat ce descoperise primului ministru francez, Pierre Waldeck-Rousseau. Pe deplin conștient de efectul scandalurilor financiare asupra politicii, Waldeck-Rousseau a aranjat ce detalii urmau să ajungă la ziarul *Le Matin*.

Thérèse a fost forțată să atace procedurile de litigiu. Avocatul ei, maestrul du Buit, a anunțat că va face să dispară acuzațiile, deschizând el însuși faimosul seif, în prezența principalilor creditori.

FLACĂRILE JUSTIȚIEI

Pe 8 mai 1902, a izbucnit un foc misterios în dormitorul Thérèsei, care, a declarat ea, a fost copleșitor. Ea și Frédéric, cei doi frați și Marie au dispărut cu trenul. Două zile mai târziu, de Buit a condus un grup de creditori în dormitorul Thérèsei. Înconjurat de cenușă, seiful avea sigiliile de ceară topite, dar în afara de asta, era neatins. Înăuntru însă nu era decât o cărămidă.

Șapte luni mai târziu, poliția spaniolă a descoperit familia fugară într-o casă din Madrid. Au fost extrădați și – în afară de Marie – au fost judecați la Paris pe 8 august 1903, pentru 257 de acuzații de fals și fraudă.

Ziarele din toată lumea au prezentat extraordinarul caz. În ultima zi a procesului, Thérèse și-a spus ultima minciună. Seiful conținea milioane de franci în bancnote, a spus ea. Dar erau vechea proprietate a mareșalului Bazaine – un militar care a fost condamnat pentru trădare – și ea le-a ars pe toate din patriotism. Unul dintre judecători s-a aplecat politicos în fața ei și a întrebat: „Dar, de ce cărămida?”

Thérèse și Frédéric au fost condamnați la 5 ani de închisoare fiecare, Romain la 3 ani, și Emile la 2 ani. Madame Humbert a ispășit 3 ani și jumătate până să fie eliberată pentru comportament bun, iar ultima apariție a ei a fost o poză dintr-un ziar a unei femei robuste, în negru, care urca într-un tren spre necunoscut.

OMUL CARE A VÂNDUT TURNUL EIFFEL DE DOUĂ ORI

Victor Lustig (1890-1947) era fiul respectatului primar din Hostinne, un oraș din Bohemia (acum parte din Cehia).

A fost trimis la școală la Dresda, în Germania, unde singurele materii la care

excela erau limbile străine. Vorbea germana, engleza, franceza, italiana și a fost ales să își continue studiile la Paris. O vreme, tatăl lui Victor a crezut că acesta era student la Sorbona. Numai că după ce descoperise agitația orașului de dinainte de primul război mondial,

tânărul Lustig a găsit modalități de a-și finanța un mod de viață mai luxos.

FERMECĂTORUL CONTE VON LUSTIG

S-a apucat de jocuri de noroc: bridge și pocher, dar în special de biliard, pe care îl

Fără a mai fi atât de galant, ca un aristocrat străin distins, era totuși îmbrăcat cu gust: Victor Lustig, în vârstă de 45 de ani, fotografiat în momentul ultimei sale arestări.

Un timp, tatăl lui Victor a crezut că acesta era student la Sorbona. Dar după ce a descoperit agitația Parisului, tânărul Lustig a găsit modalități de a-și finanța un mod de viață mai luxos.

... foarte bine. Mulți americani recent sosiți mergeau în călătoria la modă în Europa și deveneau ținte ușoare pentru activitățile cărților care „lucrau“ la bordul vaselor de croazieră transatlantice. Lustig s-a alăturat și, zicându-și „Contele“ von Lustig, își folosea eficient cunoștințele sale ceh.

Nicky Arnstein, un șarlatan faimos, descoperit pe Lustig și l-a racolat ca agent. Arnstein l-a învățat aptitudinile necesare ce provoacă încredere: cum să devină o țintă bună, cum să lucreze la câștig și lăcomia ei, să aleagă momentul când să lovească și să se retragă în siguranță.

CU CÂTĂTEA ACȚIUNI?

În timpul primului război mondial, Nicky Arnstein s-au mutat în Statele Unite. După o serie de operațiuni reușite, Nicky Arnstein era în posesia a 25.000 \$, în contul guvernamentale. Părea păcat să le lăsa în bani. Într-o zi a anului 1914, un bancher numit Green, dintr-un oraș mic din Kansas, a fost vizitat de un străin distins, îmbrăcat în pantaloni cu dungă, și care purta un monoclu. S-a prezentat ca fiind Contele von Lustig; fiind izgonit din proprietățile sale din Austria din cauza războiului, și-a vândut moștenirea familiei și acum avea 50.000 \$ în acțiuni guvernamentale americane, cu care dorea să cumpere o proprietate în

acea zonă. Fiindu-i date 2 acțiuni de 25.000 \$, bancherul a acceptat o acțiune pentru proprietate și i-a plătit 25.000 \$ numerar pentru cealaltă. Dar, firește, jumătate din fiecare acțiune era făcută din foi de ziar tăiate.

În 1925, Lustig s-a întors la Paris în compania unui partener cunoscut ca „Dan Dichisitul“ Collins. S-au cazat la un hotel de elită, iar Lustig l-a prezentat pe Collins ca fiind secretarul său privat. Într-o dimineață, cei doi serveau cafeaua împreună pe Champs Elysée când Lustig s-a uitat către Turnul Eiffel și a anunțat: „Cred că e timpul să intrăm în afaceri cu fier vechi“.

LUSTIG INTRĂ ÎN GUVERN

Știa că, având o notă mare pentru reparații, guvernul francez se gândea să dărâme Turnul Eiffel. O săptămână mai târziu, cinci reprezentanți ai comerțului cu fier au fost chemați printr-o scrisoare din partea „directorului adjunct al Ministerului Poștei și Telegrafului“. Lustig – pentru că el era – i-a invitat să trimită oferte sigilate pentru demolarea turnului. El și Collins și-au depistat curând ținta, pe Andre Poisson, și în următoarea zi Collins l-a chemat pe Poisson să-i comunice că licitația sa a fost acceptată. Totuși, negustorul nu era așa bucuros de vești. „Poate, zicea Collins, nu era așa sigur că eram angajați ai guvernului?“

„Îi voi dovedi“, a replicat Lustig. A aranjat o întâlnire secretă cu Poisson la hotel și s-a plâns de salariul său. Poisson a înțeles imediat și a pus o sumă mare de bani în mâinile lui Lustig. Prima plată pentru Turnul Eiffel a venit câteva zile mai târziu. Lustig și Collins își împachetaseră deja lucrurile; în câteva minute au încasat cecul la Banca Franței și au plecat cu mașina spre Austria.

Revenind în Statele Unite, Lustig a găsit mulți oameni creduli pentru activitățile sale

Un timp, tatăl lui Victor a crezut că acesta era student la Sorbona. Dar după ce a descoperit agitația Parisului, tânărul Lustig a găsit modalități de a-și finanța un mod de viață mai luxos.

juca foarte bine. Mulți americani recent îmbogățiți mergeau în călătoria la modă spre Europa și deveneau ținte ușoare pentru rechinii cărților care „lucrau“ la bordul vaselor de croazieră transatlantice. Lustig li s-a alăturat și, zicându-și „Contele“ von Lustig, își folosea eficient nelipsitul șarm ceh.

Nicky Arnstein, un șarlatan faimos, l-a descoperit pe Lustig și l-a racolat ca partener. Arnstein l-a învățat aptitudinile unui om ce provoacă încredere: cum să identifice o țintă bună, cum să lucreze la vanitatea și lăcomia ei, să aleagă momentul când să lovească și să se retragă în siguranță.

CE SĂ FACI CU ATÂTEA ACȚIUNI?

La sfârșitul primului război mondial, Lustig și Arnstein s-au mutat în Statele Unite. După o serie de operațiuni reușite, Lustig se afla în posesia a 25.000 \$, în acțiuni guvernamentale. Părea păcat să le transforme în bani. Într-o zi a anului 1924, un bancher numit Green, dintr-un oraș mic din Kansas, a fost vizitat de un străin distins, îmbrăcat în pantaloni cu dungă, și care purta un monoclu. S-a prezentat ca fiind Contele von Lustig; fiind izgonit din proprietățile sale din Austria din cauza războiului, și-a vândut moștenirea familiei și acum avea 50.000 \$ în acțiuni guvernamentale americane, cu care dorea să cumpere o proprietate în

acea zonă. Fiindu-i date 2 acțiuni de 25.000 \$, bancherul a acceptat o acțiune pentru proprietate și i-a plătit 25.000 \$ numerar pentru cealaltă. Dar, firește, jumătate din fiecare acțiune era făcută din foi de ziar tăiate.

În 1925, Lustig s-a întors la Paris în compania unui partener cunoscut ca „Dan Dichisitul“ Collins. S-au cazat la un hotel de elită, iar Lustig l-a prezentat pe Collins ca fiind secretarul său privat. Într-o dimineață, cei doi serveau cafeaua împreună pe Champs Elysée când Lustig s-a uitat către Turnul Eiffel și a anunțat: „Cred că e timpul să intrăm în afaceri cu fier vechi“.

LUSTING INTRĂ ÎN GUVERN

Știa că, având o notă mare pentru reparații, guvernul francez se gândea să dărâme Turnul Eiffel. O săptămână mai târziu, cinci reprezentanți ai comerțului cu fier au fost chemați printr-o scrisoare din partea „directorului adjunct al Ministerului Poștei și Telegrafului“. Lustig – pentru că el era – i-a invitat să trimită oferte sigilate pentru demolarea turnului. El și Collins și-au depistat curând ținta, pe Andre Poisson, și în următoarea zi Collins l-a chemat pe Poisson să-i comunice că licitația sa a fost acceptată. Totuși, negustorul nu era așa bucuros de vești. „Poate, zicea Collins, nu era așa sigur că eram angajați ai guvernului?“

„Îi voi dovedi“, a replicat Lustig. A aranjat o întâlnire secretă cu Poisson la hotel și s-a plâns de salariul său. Poisson a înțeles imediat și a pus o sumă mare de bani în mâinile lui Lustig. Prima plată pentru Turnul Eiffel a venit câteva zile mai târziu. Lustig și Collins își împachetaseră deja lucrurile; în câteva minute au încasat cecul la Banca Franței și au plecat cu mașina spre Austria.

Revenind în Statele Unite, Lustig a găsit mulți oameni creduli pentru activitățile sale

În 1935, Lustig a fost adus pentru interogatoriu în legătură cu un val de bancnote de 100 \$ false.

În Miami și chiar peste canal, în Havana, Cuba. Apoi, agățând o actriță de 18 ani frumoasă, s-a prezentat drept un producător de succes pe Broadway care pregătea un nou muzical. Și-a găsit victima într-un producător din Rhode Island orbit de faimă, care i-a dat de bunăvoie 34.000 \$ numerar pentru o parte din producție.

Desigur, Lustig a plecat imediat spre Europa; înapoi la Paris, a reușit să vândă

turnul Eiffel încă o dată, în același mod. Dar de această dată, victima sa a informat poliția, și „contele“ a fost nevoit să plece în grabă.

TRUCUL „CUTIA ROMÂNEASCĂ“

Din nou în Statele Unite, Lustig s-a stabilit în Palm Beach, Florida, și a decis să-i cunoască pe tinerii bogați care ajungeau acolo cu iahturile. Unul dintre

ei era un om cunoscut în industria automobilelor, Hermann Loller. Prin întrebări discrete, Lustig a aflat că afacerea lui Loller avea probleme, așa că s-a hotărât să folosească vechiul truc al „cutiei românești“.

Iată cum funcționa: Lustig i-a zis lui Loller – în cel mai mare secret – că avea o mașinărie, inventată de un cercetător român strălucit, ce reproduce bancnote. Era o cutie superb finisată, acoperită cu butoane și cadrane, cu o deschizătură pe fiecare parte. Lustig a luat o bancnotă reală de 1000 \$ și o foaie albă și le-a băgat pe amândouă în aceeași

deschizătură. A explicat că procesul fotografic complicat din cutie dura câteva ore să termine; când el și Loller se întorceau, din cealaltă deschizătură ieșeau două bancnote identice.

Lustig îl încuraja pe Loller să ia bancnotele și să le verifice la bancă, știind că falsul nu putea fi detectat. „Dar nu amândouă la aceeași bancă“, preciza Lustig, „pentru că ar observa că ambele bancnote au aceeași serie“. De fapt, erau amândouă adevărate. Pe una din ele însă Lustig schimbase doi „3“ în „8“, ca să pară identice.

DOSARUL INFRACTORULUI FOLOSIND NEDREPTATEA CINSTIT

În Chicago, Lustig a reușit cel mai mare truc de încrederii al său, deși i-a adus relativ puțin. Îmbrăcat impecabil, ca de obicei, a fost escortat în fața lui Al Capone. Lustig i-a zis că era angajat într-o afacere pe Wall Street care va dubla banii investitorilor în 2 luni. Capone i-a dat 50.000 \$, mormăind amenințător: „Știi că eu când mă bag în afaceri nu mă prostesc“. Lustig nu a găsit cum să strângă alți 50.000 \$; așa că atunci când cele 2 luni au expirat, s-a întors la Chicago. I-a spus lui Capone că afacerea nu a mers și atunci, spre surprinderea mafiotului, i-a dat înapoi 50 de bancnote de 1.000 \$. Capone a remarcat că Lustig pare un om cinstit. „Ai probleme?“ Cu un zâmbet, Lustig a recunoscut că e doar un aristocrat fără bani. „Ia“, a spus Capone, întinzându-i mâna, „ia 5“.

Încătușat de detectivul din dreapta, Lustig pleacă din tribunal să ispășească o sentință de 20 de ani la Alcatraz.

Loller a fost de acord să cumpere cutia pentru 25.000 \$ și a dus-o pe iahtul lui. Acolo, folosind instrucțiunile lui Lustig, a băgat o bancnotă de 1.000 \$ în deschizătură. Dar după 6 ore, tot ceea ce ieșea era aceeași bancnotă pe care o introdusese. Furios, a încercat de mai multe ori și, în final, a spart cutia. Înăuntru erau câteva role de cauciuc și câteva foi de hârtie. Era furios, dar nu putea să anunțe autoritățile că a cumpărat o mașinărie cu care să falsifice bani.

NIMENI NU VA RECUNOAȘTE CĂ A FOST PĂCĂLIT

FBI-ul avea deja un dosar gros despre Lustig. Fusese adus la interogatoriu de multe ori, dar victimele sale nu recunoșteau niciodată că au fost păcălite. În 1934, Trezoreria Statelor Unite a descoperit circulația unor bancnote de 100 \$ false, o estimare arătând că se distribuiau cu o medie de 100.000 \$ pe lună. Credeau că bancnotele sunt opera lui William Watts. Acesta, un fost farmacist, era cunoscut pentru că gravase etichete pentru sticle de Whisky de contrabandă, iar oficialii bănuiau că Lustig îl cunoaște.

Când, în final, Lustig a fost găsit și adus pentru întrebări serioase, a dus agenții FBI la un dulap care avea în el 3 matrițe false și 50.000 \$ de bancnote falsificate. Spera că în acest mod să își negocieze eliberarea, dar Lustig a fost acuzat de conspirație și a fost reținut în Casa de Detenție Manhattan. Câteva zile mai târziu, trecătorii au văzut un om într-o bucată mare de material alb, spălând geamurile unui etaj superior al închisorii. Materialul s-a desfăcut într-o funie de așternuturi, pe care Lustig a

Loller era furios, dar nu putea anunța autoritățile că a fost păcălit la cumpărarea unei mașinării de falsificat bani.

coborât pe trotuar. S-a plecat în fața celor prezenți și, calm, a plecat mai departe. Abia după 3 luni avea să fie capturat din nou în Pittsburgh, Pennsylvania, unde trăia sub numele de Robert Miller.

În decembrie 1935, Lustig și Watts au fost judecați la New York. Watts a primit o condamnare la 15 ani de închisoare și Lustig 20 de ani la Alcatraz. Acolo și-a găsit multe cunoștințe din vremurile vechi, pe când era escroc de încredere. Unul, care fusese închis pentru fraudă de taxe, lucra la spălătoria închisorii: numele lui era Al Capone.

În 1947, la doar 57 de ani, Conte s-a îmbolnăvit grav. A fost transferat în Centrul Medical pentru prizonieri federali din Spring Field, Missouri, dar a murit la scurt timp după aceea.

DAN DICHISITUL

Cariera omului cunoscut ca „Dichisitul Dan” Collins a început cu mult înainte să îl cunoască pe Victor Lustig. S-a născut în Franța, în 1885, și se numea Robert Arthur Tourbillon. Ca adolescent, prima sa slujbă a fost la circ; într-o cascatorie numită „Cercul Morții”, Collins mergea pe o bicicletă printr-un grup de lei. Un tânăr arătos – cel puțin în anii lui de început – și-a folosit curând inteligența și șarmul pentru a comite infracțiuni. În cercurile criminale era cunoscut ca „RAT” (șobolanul), un acronim al inițialelor sale. În 1908, a emigrat în Statele Unite, unde s-a descurcat până în 1916, când a fost condamnat la 4 ani de închisoare. Mai târziu zicea că a fost închis

pentru „sclavie albă”, un termen politicos pentru proxenetism.

DE LA VĂDUVE ÎNSTĂRITE LA FERMIERI DIN NEW JERSEY

La eliberare, Tourbillon a luat numele de Collins și s-a întors în Franța, unde și-a folosit aspectul pentru a atrage o serie de văduve bogate și a adoptat un stil de viață hedonistic. A fost totuși identificat de doi detectivi – care, de fapt, urmăreau pe altcineva – și l-au extrădat în America, la bordul navei de croazieră „Franța”. Sigur că va ajunge la închisoare, Collins a petrecut la bord, dând petreceri extraordinare. Când însă s-a prezentat la judecată sub numele de Tourbillon, a fost uimit și pus în încurcătură de faptul că toate acuzațiile împotriva lui au fost retrase.

Nu după multă vreme însă, a fost acuzat pentru că l-a extorcat prin fraudă de 30.000 \$ pe un fermier din New Jersey și a fost condamnat la 2 ani închisoare. A executat doar 16 luni și a anunțat la eliberare că se va întoarce în Franța. A fost ultima dată când s-a auzit ceva despre el.

CEL CARE APROAPE CĂ A VÂNDUT STATUA LIBERTĂȚII

Un om care ar fi putut concura cu Victor Lustig a fost scoțianul Arthur Ferguson. Acesta juca roluri mărunte la un teatru ambulant până când, într-o zi din 1925, a avut șansa să se afle în Trafalgar Square, la Londra. Un turist se uita atent la Coloana lui Nelson. Ca să se afle în treabă, Ferguson i-a povestit că statuia din vârful coloanei aparține celui mai mare erou naval al Angliei și că e mare păcat că va trebui să fie dată jos pentru a plăti datoria națională a Angliei. Turistul era vizibil mișcat, iar din conversația ce a urmat reieșea că este un om foarte bogat din Iowa.

Atunci lui Ferguson i-a venit ideea genială. S-a prezentat americanului drept

În pagina alăturată: În urma unei ambițioase și incredibile șarlatanii, Lustig a fost în stare să convingă un comerciant de fier că îi poate vinde turnul Eiffel. Luând prima plată pentru turn, Lustig a scăpat, doar pentru a repeta manevra.

un oficial de la Ministerul Muncii, însărcinat să aranjeze vânzarea. Avea deja, zicea el, o listă lungă de potențiali cumpărători, dar... cel din Iowa a mușcat momeala. De vreme ce el avea banii... nu ar putea să sară în capul listei? A promis că o să se ocupe de reinstalarea coloanei în Iowa. Furguson a fost de acord să își sune superiorii și s-a întors după câteva minute să spună că omul își putea lua

coloana în schimbul, imediat, al unui cec de 6.000 de lire. I-a dat o chitanță cu un număr de telefon și cu adresa unei companii de demolări, apoi a dispărut.

N-a durat mult. Curând poliția a primit o plângere de la un alt american înstărit. Acesta plătise bani ca să cumpere palatul Buckingham, dar gardienii refuzau să îl lase să treacă de porți. O a treia victimă a protestat că a plătit 1.000 lire – un chilipir – pentru ceasul de la Parlament, cunoscut sub numele de Big Ben.

STATUIA LIBERTĂȚII DE VÂNZARE

Surprins de ușurința cu care acești oameni au fost păcăliți, Furguson a decis că e mai bine este să își folosească aptitudinile în Statele Unite. Acolo l-a convins pe proprietarul unei ferme să cumpere Casa Albă în leasing pe 99 de ani, cu prețul de 100.000 \$ pe an, ratele primului an urmând să fie plătite în avans.

În Manhattan, scoțianul a întâlnit un vizitator din Sydney, Australia. I-a spus că există un plan pentru a putea lărgi râul Hudson; din păcate aceasta însemna ca statuia Libertății să fie mutată. Nu ar arata bine în portul Sydney? El era oficialul orașului însărcinat în această problemă, așa susținea, iar prețul era de doar 100.000 \$. Furguson i-a oferit australianului încântat un tur al statuii, apoi a rugat un alt turist să îi facă o poză clientului, stând sub ea.

Din nefericire pentru Furguson, apărea și el în poză. Când australianul a sunat filiala din New York a băncii sale pentru a aranja o finanțare, au apărut primele suspiciuni și australianul a fost sfătuit să verifice și cu departamentul de poliție. A arătat poliției poza și, curând, „oficialul” Furguson avea să facă 5 ani de închisoare. La eliberare, s-a mutat în Los Angeles, unde din câștigurile necinstite

Șarlatanul scoțian Arthur Furguson a fost prins când încerca să vândă Statuia Libertății unui australian naiv.

DOSARUL INFRACTORULUI Weil „Copilul galben“ și Firul

Născut la Chicago, Joseph Weil (decedat în 1976) și-a căpătat porecla de la simpatia lui pentru personajul de bandă desenată „Copilul galben“, apărut prima dată în lumea New York-ului, în 1896. Weil a devenit faimos pentru numeroasele înșelătorii de încredere pe care le-a reușit. „Copilul galben ăla s-ar sfâșia dacă ar putea“, a spus unul dintre asociații săi. S-ar putea ca el să fie inventatorul trucului numit „Firul“, care a inspirat intriga filmului „The Sting“ (Cacealmaua, 1973).

La începutul secolului XX, pariurile erau legale în S.U.A.; de obicei, se făceau în săli de biliard și rezultatele curselor de cai erau transmise prin telefon direct de la Western Union. Weil își convingea victima, de obicei bogată, că avea control asupra operatorului de la Western Union, care întârzia rezultatele cu câteva minute, trimițând, între timp, un semnal codat cu câștigătorul. Acest lucru i-ar fi putut da timp victimei să facă un pariu sigur.

Weil a organizat totul până la cel mai mic detaliu. A închiriat un local dintr-un hotel din Chicago și l-a echipat întocmai unei case de pariuri. Nu numai că a angajat niște escroci ca „porumbei“, dar a și adus 100 de actori, cărora le-a zis că vor da o probă pentru o piesă nouă. Totul mergea conform planului; mesajul codat venea, victima se grăbea să pună un pariu, dar era blocată de un rând care se forma în fața casei de pariuri.

Numai că trebuia plătit atât operatorul de la Western Union, cât și cel din New York, pe care zicea că l-a mituit. Weil insista ca și el să plătească pentru eșecul victimei. Aceasta era nevoită să plătească de 3 ori suma normală, dar cel mai adesea se interesa: „putem încerca din nou?“

Weil „Copilul galben“ și-a spus povestea scriitorului W. T. Brannon în 1947.

și-a luat o casă luxoasă, Furguson a mai reușit câteva manevre de încredere de nivel redus, fără să atragă atenția poliției din California, și a murit acolo în 1938.

VÂNZAREA TURNULUI EIFFEL – IARĂȘI

La 20 de ani după faimoasa vânzare a lui Lustig, povestea dispăruse din mintea majorității. De pildă, când l-a întâlnit pe englezul Stanley Lowe la Paris, după al doilea război mondial, un texan înstărit sigur nu avea idee de ea. Lowe i-a spus că turnul a fost grav avariat în război și că trebuia să fie demolat și vândut ca fier vechi pentru 40.000 \$. Dar, din fericire

pentru texan, intenția de fraudă a fost descoperită la timp și Lowe a stat 9 luni în închisoare.

Acesta era doar unul din jocurile de încredere ale lui Lowe. Îmbrăcat frumos, într-o togă de cleric, Lowe a convins un turist japonez să doneze 100.000 \$ pentru restaurarea catedralei St. Paul, care chiar fusese avariată de bombe. Dându-se drept faimosul producător din Hollywood „Mark Sheridan“, Lowe a găsit investitori pentru un viitor film. Ca „Group Captain Rivers Bogle Bland“, un fost pilot RAF, care lucra la un proiect ultrasecret pentru guvernul britanic, a contribuit la depozitarea de bani și a altor victime.

DOSARUL INFRACTORULUI VOCABULARUL ESCROCILOR ÎNCREDERII

FIRUL: O schemă mare din care face parte un operator fals al Western Union, care se angajează să întârzie rezultatele unei curse de cai în așa fel încât ținta să poată depune un pariu sigur.

FRÂNGHIA: Om din exterior care aduce ținta în Magazin

„GRIFTER“: Om care trăiește după mintea sa

ÎNȚEPĂTURA: Succesul

LAUDA: Un joc asemănător cu o mare schemă asemănător cu plata, dar în care se folosesc acțiuni în loc curse. Este condusă din biroul brokerului fals.

MAGAZIN MARE: Local amplasat de fațadă – având în dotare o sală de biliard sau birou de broker – amenajat pentru o schemă mare.

MOMEALA: Complice care joacă un joc de încrede pentru ca ținta să îl vadă cum câștigă

PLATA: Un joc amplu, în care o țintă bogată este convinsă că a fost introdusă într-o schemă pentru a jecmăni un sindicat de pariuri mari.

SCĂPATUL: Să te descotorosești de țintă după ce a fost jecmănită.

SCHEMA MARE: Joc de escroc, care include sume mari de bani, plata, lauda și firul.

SCHEMA MICĂ: Un joc mic, în care ținta este păcălită doar pentru ce are la el.

ȚINTA: Victima (când este văzută).

Ultima idee a lui Lowe a fost să se angajeze ca soldat la Marlborough House din Londra, reședința Reginei Maria. Planul lui era să fugă cu cât mai multe bijuterii și opere de artă. Totuși, s-a dat la gol venind la serviciu cu un Jaguar nou, pe care tocmai îl furase. A fost arestată poliția, așa că Stanley Lowe s-a

văzut înapoi în închisoare. După eliberare, tot curajul îi dispăruse, așa că și-a sfârșit viața într-o cameră ieftină și mică.

La eliberarea sa, Stanley Lowe s-a întors cu un buchet de flori pentru guvernatorul închisorii. Trebuia să spună mulțumesc pentru că l-a adus pe „calea cea dreaptă”.

Bank of England

£1000
To pay the Bearer
the sum of Ten Hundred
1000. Aug. 20 London 20. Aug.

Twenty

For the Governor
of the Bank of England

H. O. Pym
Cashier

CAPITOLUL 7

FALSIFICÂND PENTRU O CAUZĂ

Nu toate falsurile și înșelătoriile sunt făcute pentru profit sau amuzament. Unele sunt făcute în mod intenționat pentru a susține o cauză sau un crez.

In anumite cazuri, cum ar fi propaganda împotriva inamicului pe timp de război, motivul escrocheriei poate fi considerat legitim sau chiar de lăudat. Pe parcursul a două războaie mondiale, de exemplu, taberele opuse au produs tot felul de documente contrafăcute: unele cu scopul de a proteja agenții care lucrau sub acoperire pe teritoriul inamic; altele erau întreprinse pentru

a submina moralul dușmanilor. Numeroase mișcări mistice și religioase și-au adus și ele contribuția la diverse înșelătorii; credincioșii entuziaști sunt dispuși să accepte ceea ce poate fi cu ușurință demonstrat ca fiind fals. Un exemplu în acest sens ar fi faptul că, puse la un loc, numărul de „fragmente din crucea adevărată” împrăștiate prin toată lumea ar face mai multe cruci.

În pagina alăturată: O parte din bancnotele engleze falsificate de maiorul SS Bernhard Krüger în timpul celui de-al doilea război mondial. Au fost recuperate în 1959, de la Toplitz, Austria.

Stânga: Tânăra Frances Griffiths, alături de zânele fotografiate de verișoara ei, Elsie Wright.

DOSARUL INFRACTORULUI PROCESELE-VERBALE OTRĂVITOARE

Una dintre cele mai josnice escrocherii politice ale secolului XX a fost cea a așa-numitelor „Procese-verbale ale bătrânilor înțelepți ai Sionului”. Au apărut prima dată în ziarul rusesc Znamia, în 1903, apoi într-o carte de Serghei Nilus, în 1905. Nilus afirma că procesele-verbale fuseseră redactările provizorii ale discuțiilor de la primul Congres Sionist, ținut în Franța, în 1897. De fapt, congresul avusese loc la Basel, Elveția, fiind oficiat în limba germană. Textele erau extrem de ațâțătoare, descriind planurile evreilor, alături de francmasoni, de a corupe civilizația creștină și a instaura o nouă ordine mondială.

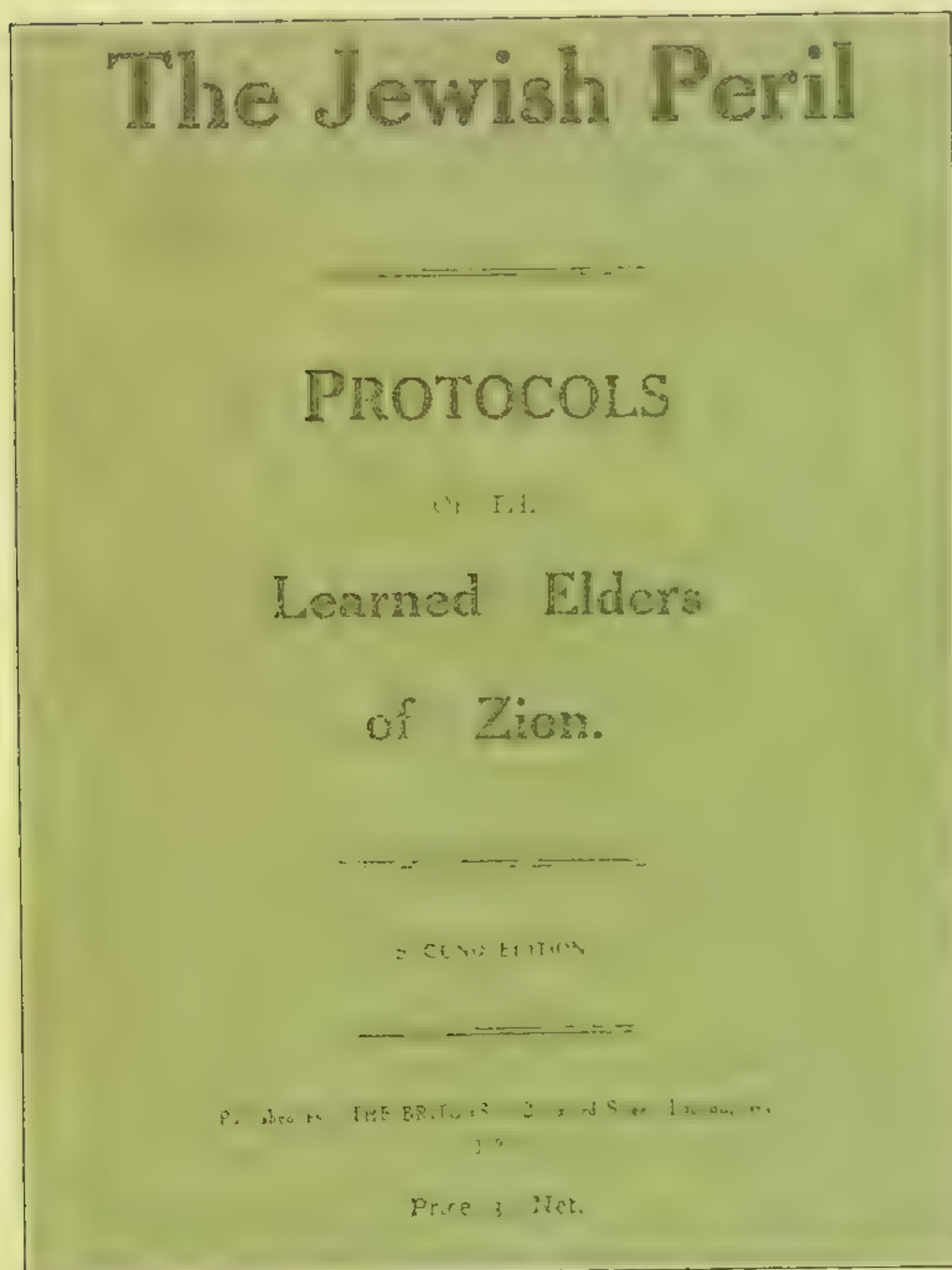
Sentimentele anti-semite creșteau în Rusia încă de la începutul secolului al XX-lea, iar procesele-verbale erau citite public în bisericile din Moscova. Au fost traduse în germană, franceză, engleză și alte limbi, devenind cea mai larg răspândită literatură antisemită a tuturor timpurilor.

Phillip Graves, un corespondent al ziarului *Times* din Londra, a demască procesele-verbale ca

fiind o escrocherie. A pus în evidență asemănarea lor cu o satiră scrisă în 1864 de către avocatul francez Maurice Joly. Aceasta era prezentată sub forma unui dialog în iad între filozoful politic de origine franceză al secolului al XVIII-lea Montesquieu și scriitorul cinic italian al secolului al XV-lea Niccolò Machiavelli. Montesquieu ținea partea liberalismului, iar Machiavelli era o reprezentare vag deghizată a împăratului francez Napoleon III.

Sursa proceselor-verbale se dovedi a fi șeful unei divizii străine a poliției secrete ruse, Piotr Ruhkovski. Un comitet de istorici americani a analizat în 1942 documentul falsificat, declarând categoric că nu se putea pretinde că procesele-verbale erau autentice.

Pagina de titlu a celei de-a doua ediții a Proceselor-verbale, intitulată „Pericolul evreu”, publicată la Londra, în 1920.

PLASTOGRAFII ALE GUVERNULUI PE TIMP DE RĂZBOI

Niciun guvern nu va recunoaște vreodată oficial comiterea unei înșelăciuni. Pentru motive evidente, acest fapt e valabil mai ales pentru contrafacerea materialelor fiscale, cum ar fi bancnotele și timbrele. De-a lungul anilor însă, au ieșit la iveală numeroase dovezi că în întreaga perioadă interbelică, și nu numai, multe națiuni implicate în război au produs cu certitudine falsuri în numele propagandei. În timpul primului război mondial, atât englezii, cât și germanii tipăreau timbre contrafăcute, dar de abia în cel de-al doilea război falsificarea a devenit o parte importantă a campaniilor de propagandă.

JOCUL NEGRU

Richard Crossman (1907-1974) a fost ministru al guvernului britanic din 1964 și până în 1970, dar în timpul celui de-al doilea război mondial a luat parte la ostilități psihologice (cunoscute astăzi ca război psihologic) timp de trei ani alături de Executivul Britanic al Operațiunilor Militare Politice (PWE) și, mai târziu, de forțele Statelor Unite.

În 1973, într-o scrisoare referitoare la scandalul Watergate, a scris ziarului *Times*: „Guvernarea internă este, desigur, o unealtă necesară războiului total și cele mai atractive și bine plătite din departamentele sale sunt cele care se ocupă cu operațiuni secrete în care noi, englezii, am excelat dintotdeauna...operațiunile de distrugere și propaganda negativă sunt singurele domenii ale războiului în care am atins cu adevărat superioritatea. Am antrenat o mică armată de amatori înzestrați pentru cele mai josnice trucuri – de la minciună, plasarea microfoanelor pe ascuns, contrafacere și fraudă, la crimă, toate, desigur, cu scopul de a menține modul de viață democratic. Americanii au adorat operațiunile secrete, dar,

fiind prea stângaci, nu au învățat niciodată de la noi să le trateze ca pe un joc.”

Englezii vedeau, într-adevăr, războiul psihologic ca pe un joc. Unul din cei implicați spunea că numai o națiune care înțelege regulile cricketului și poate să rezolve cuvinte încrucișate neînțelese, găsite în principalele ziare naționale, era capabilă de actele ingenioase de distrugere întreprinse în timpul războiului. Ba chiar, potențialilor candidați la programul Enigma, care descifra mesaje codificate ale forțelor germane, li se dădea de rezolvat, ca parte a evaluării lor, un rebus din ziarul *Daily Telegraph*.

Propaganda oficială a celui de-al doilea război mondial se baza în mare parte pe transmisiunile BBC, alături de distribuirea broșurilor pe cale aeriană și pe publicarea

Transatlanticul Cunard *Lusitania* a fost scufundat de un submarin german pe 7 mai 1915. La scurt timp, această medalie a fost bătută în Germania. Deși pare să sărbătorească scufundarea, creatorul ei a insistat că intenția sa a fost de a condamna Cunard-ul, pentru că a permis civililor să navigheze într-un vas ce transporta armament. Însă propagandiștii englezi au comandat rapid fabricarea a 250.000 de medalii contrafăcute, ce aveau să fie distribuite în masă pentru a încuraja cauza anti-germană.

Două versiuni ale *Krankheit rettet* (Cartea bolnavului prefăcut) un manual fals, răspândit în Germania cu scopul de a submina moralul germanilor și puterea lor de luptă. Conținea detalii referitoare la cum putea simula un soldat o varietate de boli care l-ar putea ajuta să se eschiveze de la datorie pentru câteva zile, care l-ar oferi o ședere la spita sau chiar o permisie.

buletinelor în țările neutre. Aceste metode erau cunoscute drept propagandă „albă”. Propaganda „neagră”, care nu era niciodată recunoscută, era lăsată pe mâinile unei „mici armate de amatori înzestrați”, cum spunea Crossman.

POSTURI DE RADIO FALSE

Propaganda neagră a îmbrăcat două forme principale. Sub direcția fostului ziarist Sefton Delmer (1904-1979), mici posturi secrete de radio emiteau programe de știri și divertisment în germană, dându-și nume precum *Kurzwellsender Atlantik* și *Soldatensender Calais*. O unitate separată, condusă de Ellic Howe (1910-1991), era dedicată producerii documentelor contrafăcute de diverse tipuri.

Howe, care părăsise Universitatea Oxford în 1930, petrecuse trei ani în Europa învățând să vorbească fluent limbile franceză, germană și italiană. În 1934, se decisese să se pregătească în domeniul tipografiei britanice,

învățând fiecare aspect legat de culegerea literelor și acumulând o colecție vastă de pagini de probă tipărite în Franța, Germania, Belgia și Olanda.

În 1938, cu un an înaintea izbucnirii celui de-al doilea război mondial, Howe se înscrise într-o patrulă aeriană și, în 1941, era deja sergent major. Într-o zi din septembrie a aceluiași an, în timp ce era în permisie, făcu o vizită Companiei Monotype din Surrey, sud-estul Angliei, care fabrica piese pentru tipografi. În timp ce se afla acolo, se uită alene peste registrele mașinilor de tipărit *Fraktur* germane, care fuseseră eliberate de către companie, și descoperi că niciuna nu fusese vreodată livrată unei companii engleze de tipărire și, de aceea, nu i se putea da de urmă în Marea Britanie. și-a dat imediat seama că era posibil ca acestea să fie utilizate pentru a falsifica documente de circulație în Germania.

PUTEREA TIPARULUI

Howe a scris un articol intitulat „Războaiele politice și cuvântul tipărit: Un studiu psihologic“, pe care l-a prezentat ofițerului său superior. În câteva săptămâni era înapoiat la statutul de civil și se prezenta PWE-ului. Prima sa misiune importantă fu să falsifice cartea de identitate germană, necesară Executivului Operațiunilor Speciale (SOE) pentru agenții aflați peste graniță. Relațiile variate ale lui Howe în diversele ramuri ale industriei tipografice se dovediră atunci neprețuite. Compania Monotype îi oferă cu împrumut orice matriță *Fraktur* (tiparele din care se turnau literele de tipar atunci) pe care ar fi cerut-o, iar producătorii de hârtie se ocupară cu contrafacerea hârtiei potrivite, cu filigrane falsificate. Într-unul din cazuri, când falsificarea antetului *Reichsbank* era cerută urgent, un angajat al unei companii de hârtie descoperă că hârtia folosită la etichetele de pe sticlele unei mărci faimoase de bere era tocmai ceea ce le trebuie.

Următoarea etapă fu falsificarea timbrelor poștale franceze. Firma Waterlow și Fiii (vezi paginile 31-32), care tipărea timbre de jumătate de secol, își luă această sarcină. În iulie 1942, un raport secret către Secretarul Britanic al Afacerilor Externe scria: „O broșură neagră specială... a fost pregătită pentru distribuție în Vichy, Franța. Două mii de copii, gata de pus la poștă în plicuri falsificate și cu timbre contrafăcute, vor fi trecute peste Pirinei prin intermediul lanțului existent de curieri...“

ATRAGEREA INIMILOR ȘI MINȚILOR NEUTRE

Acesta a fost doar unul din zecile de documente pe care Howe le tipărise cu intenția ca ele să fie distribuite pe teritoriul german; ele aveau un text furnizat de Delmer. Printre primele a fost *Europa in Gefahr* (*Europa în pericol*), o broșură mică, ce se presupune a fi concepută pe baza unui raport scris de reprezentantul Partidului Nazist din Shanghai, China, care descria atrocitățile comise de japonezi în Hong Kong și sugera că Japonia intenționa să cucerească lumea. Altele

includeau un „Manual pentru candidații SS“, care conținea informații fictive cu privire la privilegiile de care se bucurau membrii SS, inclusiv detalii referitoare la un viol terifiant comis cu o evidentă plăcere de membrii SS beți. Aceste documente circulau în țările neutre, furișate prin contrabandă în Europa aflată sub ocupație nazistă și aruncate din avion deasupra Germaniei.

Prin exercițiu, contrafacerile deveneau tot mai ingenioase. Există un tratat științific ce afirmă că metodele curente de măcinare a făinii germane erau predispuse să provoace

În 1917, baronul presei, lordul Northcliffe, deținea printre alte ziare *Daily Mail* și era un membru al comisiei guvernamentale formate pentru a încuraja asistența Statelor Unite în primul război mondial. Germania a produs această falsificare de prost-gust, *The Great Anti-Northcliffe Mail* într-un efort de a „elimina presa Northcliffe din rolul pe care îl joacă în război“.

vătămări serioase sănătății, pricinuind inclusiv impotența masculină. Un timbru poștal fals prezenta fața lui Heinrich Himmler în locul celei a lui Hitler, sugerând că liderul SS era pe cale să preia puterea. O broșură (vezi pagina 218) descria cum soldații se puteau preface că sunt răniți sau bolnavi, evitând astfel serviciul militar activ. Toate acestea erau ascunse sub coperte aparent inofensive, care le dădeau drept cărți de franceză, de exemplu.

INVOCÂNDU-L PE NOSTRADAMUS

Două producții ale „patrulei domnului Howe“, cum ajunsese să fie cunoscută, au fost deosebit de inteligente. Una era „*Nostradamus prezice viitorul războiului*“, o cărticică de 124 de pagini, în care vreo 100 de versuri scrise de astrologul francez al secolului al XVI-lea fuseseră traduse în germană, cu comentariile de rigoare, sugerând că sfârșitul lui Hitler e aproape. Cealaltă era *Der Zenit*, o revista astrologică născocită, ce cuprindea reclame veritabile și care pune în evidență, printre altele, că navelor de război nu ar trebui să li se permită să părăsească portul în „zile de rău augur“.

Odată cu debarcarea pe continent, în iunie 1944, activitățile „patrulei domnului Howe“ și ale postului radio clandestin al lui Delmer au avut o mare contribuție la declinul moralului trupelor germane.

NEGAREA OFICIALILOR

Trebuie menționat că Guvernul Britanic nu a recunoscut niciodată aceste falsificări și cele mai incriminante dovezi în sensul acesta au fost distruse în 1945. Trecuseră vreo 20 de ani de la război când memoriile lui Delmer din *Bumerangul Negru* au fost publicate și aproape 40 de ani până să adune Howe suficient material pentru cartea sa *Jocul Negru*. Alte mari puteri implicate în cel de-al doilea război mondial, inclusiv Uniunea Sovietică și Statele Unite, au continuat să nege producerea de documente contrafăcute.

Cu toate acestea, numărul din *Soviet War News* (știrile de Război Sovietice) din 7

„Dacă este publicat, e adevărat, iar dacă cineva poate găsi o scuză plauzibilă pentru a falsifica sau utiliza o parafă pe documentul publicat, atunci trebuie să fie de două ori adevărat!“

—ELLIC HOWE

ianuarie 1942, anunța că avioanele rusești aruncaseră milioane de pachete în spatele liniilor germane conținând cărți poștale timbrate, gata de pus la poștă. O poză înfățișa un câmp de cruci de lemn, o cască abandonată și mesajul *Lebensraum in Osten* (*Spațiu de trăit în est*) – aluzie la justificarea lui Hitler pentru invazia Uniunii Sovietice.

În ceea ce privește Statele Unite, colecționarii de timbre cunosc prea bine varietatea de timbre poștale produse drept propagandă în timpul celui de-al doilea război mondial. La fel ca și-n cazul timbrului cu Himmler contrafăcut de englezi, acestea nu sunt falsificări propriu-zise, întrucât nu sunt reproduceri ale originalelor germane, dar sunt suficient de asemănătoare pentru a trece neobservate într-un oficiu poștal. Probabil cele mai reușite au fost tipărite în „Operațiunea Fulgi de Porumb“, destinată să le strice cheful la micul dejun familiilor germane care le primeau prin poștă. Ele aveau obișnuitul portret al lui Hitler schimbat într-un cap de mort.

CIA neagă încă existența acestor timbre. Cu toate acestea, predecesorul agenției, Birou Serviciilor Strategice (OSS), a raportat producerea a 1.138.500 de „capete de Hitler“ în 1945, incluzând 726.550 de timbre

În timpul celui de-al doilea război mondial, naziștii au încercat să distrugă economia Marii Britanii prin falsificarea de bancnote în valoare de milioane de lire sterline. O mare parte din aceste bancnote au fost scufundate la sfârșitul războiului într-un lac izolat din Austria. În 1959, au fost recuperate atât de multe bancnote de pe fundul lacului, încât a fost nevoie de o roabă ca să le transporte.

individuale, 70.000 de cărți poștale și plicuri cu tente sexuale și 6.500 de timbre numerotate. În ciuda negării publice a zvonurilor, în spatele ușilor închise de la Cartierul General al CIA din Langley, Virginia, există încă o vitrină cu aceste timbre, cărți poștale și chiar un ziar contrafăcut *Das Neue Deutschland*, realizat de OSS.

OPERAȚIUNEA BERNHARD

Încă de la începutul celui de-al doilea război mondial, naziștii s-au decis să distrugă economia Marii Britanii falsificând milioane de bancnote aparținând băncii Angliei și împrăștiindu-le din aer în tot regatul. Totuși, proiectul a fost întârziat în mod repetat de tradiționala meticulozitate germană. De exemplu, o parte din bancnotele inițiale au fost oferite ca test mai multor bănci străine și chiar Băncii Angliei. După ce șase au fost identificate drept contrafaceri, iar omul care le prezentase a fost închis, operațiunea a fost temporar suspendată.

Capul operațiunii, care a fost denumită după el, a fost maiorul SS Bernhard Krüger (născut în 1904), care conducea atelierul ce producea documente contrafăcute pentru agenții germani de peste graniță. Întâi a

trebuit să facă hârtie tip pânză de in. Experimentele cu semințele de in germane au eșuat, iar cele turcești, deși mai bune, nu confereau aspectul potrivit. Soluția a fost descoperită de abia după ce a venit cineva cu ideea de a spăla pânza de in înainte de începerea procesului. SS-ul a comandat o moară de hârtie și, în mai 1943, „Operațiunea Bernhard” era, în sfârșit, în plină desfășurare.

O echipă de 30 de deținuți ai lagărului de concentrare de la Sachsenhausen producea falsurile. Erau cazați într-o cazemată separată și se bucurau de hrană suplimentară și de alte privilegii. Gravorul principal era un deținut evreu bulgar, condamnat pentru falsuri, care a fost transferat din închisoare la Sachsenhausen. Echipa producea bancnote de orice valoare, de la o liră la o mie de lire sterline; totuși, când Banca Angliei a retras bancnotele mari din circulație, ponderea bancnotelor de cinci lire reprezenta aproximativ jumătate din totalul celor produse.

PROPAGANDA TIMBRELOR POȘTALE

Apoi, comandantul SS, Heinrich Himmler, a venit cu o nouă propunere de propagandă: timbre poștale care urmau să devină numere valoroase de colecție după război. Acestea erau copii ale celor autentice britanice, dar cu schimbări subversive. Globul imperial de pe coroana de deasupra capului regelui George al VI-lea a fost înlocuit cu steaua cu șase colțuri a lui David, iar D-ul reprezentând penny, cu secera și ciocanul rusesc. Exemplarul cu încoronarea din 1937 includea alte câteva modificări. În locul obișnuitei „taxe poștale...venit” era „URSS... Britannia”, steaua lui David înlocuia alte embleme, iar capul conducătorului rus Stalin îl înlocuia pe cel al reginei Mary. Mai mult, data încoronării era înlocuită cu „Teheran, 28.11.1943”, data unei importante întâlniri la care Winston Churchill, Franklin D. Roosevelt și Stalin discutaseră apropiata eliberare a Europei.

O contrafacere germană a timbrului de doi penny emis în Bahamas. Ștampila de pe timbru are rolul de a sugera că imperiul britanic se va lichida după înfrângerea aliaților – o încercare de a distruge moralul britanic.

Timbre britanice falsificate în lagărul de concentrare de la Sachsenhausen. Steaua lui David pe coroana de pe capul regelui George al VI-lea și înlocuirea literei D cu secera și ciocanul (primul din stânga) sunt reprezentative pentru aceste emisiuni. Capul lui Stalin pus în locul reginei Mary (stânga) insinuează că alianța Marii Britanii cu sovieticii era doar un pas spre încorporarea ei la URSS. O greșeală ciudată a fost făcută de gravorul timbrului falsificat al Aniversărilor din 1935 (jos) pe care se poate citi: „Acesta este un război al evreilor“.

Modificări similare au fost făcute timbrului emis în 1935, care celebra nunta de argint a regelui George al V-lea: capul lui Stalin îl înlocuia pe cel al regelui. Dar Himmler, încă sperând că va face pace cu Marea Britanie, ordonase ca pe alte timbre, capul regelui George al VI-lea să nu fie schimbat. Din nefericire, o greșeală stranie s-a strecurat în gravarea timbrului aniversării. Înlocuind cuvintele „nunta de argint“ și „jumătate de penny“ se putea citi „Acesta este un război al evreilor“. S-a sugerat faptul că era un sabotaj premeditat, dar Krüger a confirmat la mulți ani după război că, de fapt, fusese o simplă greșeală.

Târziu, în timpul războiului, „Operațiunea Bernhard“ a falsificat și dolari, dar producerea bancnotelor Băncii Angliei a rămas preocuparea lor principală. S-a calculat că nouă milioane de bancnote, cu o valoare de

peste 134 milioane de lire sterline au fost tipărite; totuși, numai 12 milioane au fost distribuite.

În ultimele zile ale războiului, în 1945, mai multe camioane încărcate cu falsuri și gravurile lor au fost scufundate în râuri și lacuri din Austria, ba chiar și mașina de imprimat a fost distrusă. O încărcătură de lăzi a fost dusă într-o locație germană de cercetare navală secretă, din apropierea lacului austriac Toplitz, unde a fost scufundată la o adâncime de 78 m.

Echipe de scafandri americani și britanici au încercat fără succes să o găsească, dar, timp de 14 ani, comoara din lac a rămas doar o legendă.

În iulie 1959, revista germană Stern a hotărât să pregătească o expediție de cercetare. Echipați cu o cameră de filmat sub apă, cu un proiector puternic și un dispozitiv mecanic de

prindere, cercetătorii au adus la suprafață primele bancnote de 5 lire sterline pe 27 iulie. Treptat, înaintea șirurilor de fotoreporteri și televiziuni, lăzile au fost scoase la suprafață una câte una. Printre milioane de bancnote contrafăcute se găseau și registrele „Operațiunii Bernhard“, ținute cu meticulozitate.

ZÂNELE DIN COTTINGLEY

Când o persoană vrea să creadă în ceva, poate să fie cu ușurință înșelată de dovezi contrafăcute. Sir Arthur Conan Doyle (1859-1930) a fost creatorul lui Sherlock Holmes, strălucitul detectiv care a căutat întotdeauna să afle adevărul. Și totuși, însuși Conan Doyle a fost convins de existența zânelor.

Totul a început în 1918, când Frances Griffiths, o fetiță de 10 ani, a trimis o scrisoare unei prietene. Aceasta a citit într-un fragment: „Îți trimit două fotografii... una cu mine...și niște zâne din susul pârâului“. Frances locuia în Cottingley, la marginea orașului Bradford, Yorkshire, în nordul Angliei, cu familia verișoarei ei, Elsie Wright (15 ani). Elsie împrumutase cu câteva luni înainte aparatul cu placă fotografică al tatălui ei și îi făcuse o fotografie lui Frances.

Domnul Wright a dezvoltat placa fotografică și a fost neplăcut surprins de ceea ce a văzut: capul lui Frances și un număr nedefinit de umbre albe înșirate în fața ei. Cu toate acestea, cele două fete afirmau că se jucaseră în repetate rânduri cu zânele din susul râului și, ca să dovedească acest lucru, au făcut o altă fotografie, de data aceasta luată de către Frances lui Elsie, care apărea însoțită de un gnom. Era subexpusă și neclară, iar părinții lui Frances au fost convinși că fetele le jucau o farsă.

Totuși, în 1919, domnul Wright a participat la o întâlnire a Societății Teosofice din Bradford, la care s-a adus vorba despre zâne și a menționat

fotografiile. La începutul anului 1920, două copii pozitive slabe au ajuns în mâinile conducătorului teosof Edward Gardner. El le-a dat unui fotograf cu indicația de a face noi negative după ele, mai clare. Pozitivele îmbunătățite arătau clar câteva zâne cu aripi, îmbrăcate în pânză, care dansau în fața lui Elsie, și pe Frances cu un spiriduș urât dinaintea ei; iar Gardner a devenit convins de autenticitatea lor.

Conan Doyle, care ca urmare a morții fiului său devenise un reprezentant fanatic al spiritismului, credea la rândul său că fotografiile erau autentice. El a arătat fotografiile mai multor experți care au fost neîncrezători, dar nu puteau spune cum au fost truate. Așa că Doyle le-a publicat împreună cu un articol scris de el în numărul din decembrie 1920 al revistei *Strand*.

Domnul Arthur Conan Doyle a fost creatorul lui Sherlock Holmes, ilustrul detectiv care a căutat întotdeauna să afle adevărul. Cu toate acestea, Conan Doyle însuși a fost convins de existența zânelor.

Între timp, la îndemnul lui Gardner, fetele au mai făcut trei fotografii, care au fost publicate în aceeași revistă în martie 1921 și, ulterior, în cartea lui Conan Doyle *Venirea zânelor*, din 1922.

EXISTĂ ZÂNE ÎN FUNDUL GRĂDINII VOASTRE?

Presa a fost captivată de subiect, iar tinerele fotografii au devenit obiectul unei intense curiozități, atât de mare

În pagina alăturată: Un scafandru revenind la suprafață, în timp ce primele bancnote sunt scoase de pe fundul lacului Toplitz, în 1959, la 14 ani după ce au fost scufundate acolo, în ultimele zile ale celui de-al doilea război mondial.

încât Elsie a emigrat în Statele Unite în 1926.

Acolo însă a descoperit că faima o precedase. Timp de 50 de ani, povestea „Zânelor din Cottingley” a fost repetată în ziare și cărți, fie exprimând credința în existența lor, fie întrebându-se cum au putut fi truate pozele.

Anchetatorii au descoperit că Elsie lucrase pentru scurt timp la un atelier fotografic local și că, de asemenea, avea talent artistic. Într-adevăr, realizase o pictură reușită a unor „zâne lângă un pârau”. În 1978, un iluzionist american, „Uluitorul Randi” a scos în evidență asemănarea dintre figurile din prima fotografie și acelea din *Cartea de dar a Prințesei Mary*, publicată în 1914. Exista, de asemenea, o mare asemănare între zânele dansatoare și o reclamă

din aceeași epocă la „Prețul luminilor nopții”. O echipă a revistei *New Scientist* a mărit fotografiile și susținea că a descoperit fire atașate de unele din corpurile zânelor.

În 1971, o Elsie mai bătrână, care reușise ani întregi să evite publicitatea, a fost convinsă să dea un interviu televizat. Deși a recunoscut că are un simț sănătos al umorului, a refuzat să spună dacă fotografiile erau sau nu falsuri. Cinci ani mai târziu, ambele domnișoare erau interviewate la televizor. Încă o dată, amândouă au refuzat să recunoască complicitatea. „Spuneți-ne voi cum ar fi putut ea să facă asta!” spunea Frances. Dar emisiunea se încheia cu un cadru al reporterului stând în fața unui șir de zâne dansând: „Simple decupaje din carton”, declara el, „montate pe cadre din sârmă”.

Deasupra: Elsie Wright, la 68 de ani, cu una din fotografiile făcute de Frances. Apărând la televiziune în 1971, a refuzat să spună dacă fotografiile erau truate.

În pagina alăturată: Frances Griffiths, fotografiată de verișoara ei Elsie. Conform declarațiilor fetelor, zâna zburda. Sărise atât de sus, încât Frances și-a tras capul înapoi.

DOSARUL FALSIFICATORULUI SURORILE FOX

Se zice că Mișcarea spiritistă modernă ar fi început în Statele Unite, la scurt timp după ce familia Fox se mutase într-o casă nouă în Hydesville, New York. Aveau două fiice: Margareta (Maggie), care avea 14 ani, și Catherine (Katie), care avea 11. La scurt timp după mutare, sunetul unor ciocănituri în noapte începu să deranjeze familia. Katie și Maggie descoperiră că, dacă băteau din palme, ciocăniturile aveau loc în același număr și că răspundeau întrebărilor cu „da” și „nu”. Când presupusele puteri ale fetelor produse un interes local viu, doamna Fox le duse pe cele două să stea cu fiica ei căsătorită, Leah, în apropiatul Rochester. Leah, dându-și seama de potențial, le luă în stăpânire pe fete, care oferiră prima lor demonstrație publică la Rochester în 1849, continuând-o cu un tur al orașelor din statele estice. P.T. Barnum le-a luat pe surorile Fox la New York, unde impresionară numeroși cetățenieminenți, în ciuda opiniei exprimate de trei profesori din Buffalo cum că sunetele erau produse de o simplă mișcare a încheieturilor de la genunchi. „Ciocănitul spiritist” deveni rapid o pasiune în Statele Unite, iar o femeie din Boston, o anume doamnă Hayden, aduse noul „spiritism” în Marea Britanie. Surorile Fox deveniră însă victimele propriei lor faime. În 1855, ajunseseră deja amândouă alcoolice. Maggie se converti la catolicism, în timp ce Katie continuă să dea reprezentații fără întrerupere. De abia în 1888, surorile și-au făcut o nouă apariție în public împreună, la New York, la care Maggie denunță spiritismul drept o fraudă. Arată cum realizase sunetele de ciocănit prin intermediul degetelor ei de la picioare și mărturisi că, în timpul spectacolelor, Leah îi dădea semnalele potrivite prin intermediul limbajului corporal.

FRĂȚIA SIONULUI

În 2003-2004, thrillerul lui Dan Brown *Codul lui Da Vinci* a devenit unul din cele mai mari best-seller-uri ale tuturor timpurilor. Prima pagina a textului e intitulată „Fapt adevărat” și continuă: „Frăția Sionului – o societate secretă europeană fondată în 1099 e o organizație adevărată. În 1975, Biblioteca Națională a descoperit o serie de suluri, cunoscute drept *Dosarele Secrete*, care identificau numeroși membrii ai Frăției Sionului...”

Sulurile bibliotecii sunt o colecție dezordonată de însemnări, foi de hârtie

dactilografiate, genealogii și broșuri tipărite, toate într-un dosar. Conținutul dosarului s-a tot schimbat din când în când, indicând faptul că cineva l-a sustras de la bibliotecă și a făcut unele modificări. „Autorul” majorității acestor documente figurează drept „Henri Lobineau” – un pseudonim. Alte documente legate din colecția bibliotecii sunt broșuri făcute la comandă, majoritatea scrise la mașină și multiplicare la un xerox de birou. Existența acestora e cunoscută încă din anii '60. Toți sunt preocupați într-o măsură mai mare sau mai mică de „misterul de la Rennes-le-chateau”.

În primii ani ai începutului de secol XX, preotul unui sat din sudul Franței a fost găsit vinovat de vinderea indulgențelor. În urma colectării de bani de la oameni din toată Europa, se angaja să officieze slujba de iertare a păcatelor rudelor lor decedate. Dar averea sa inexplicabilă i-a îndemnat pe locuitorii satului să bârfească cum că ar fi găsit o comoară în biserică.

MITUL SATULUI SAU COMOARA LUI SOLOMON?

În 1955, un om pe nume Noël Corbu a deschis un hotel-restaurant în fosta casă a preotului. Dar afacerile mergeau prost, așa că a făcut o înregistrare audio a poveștii comorii în speranța atragerii clienților. Povestea a fost preluată de un ziar local și un ziarist de la *Ici Paris*, Gerard Sede, a cules-o într-o carte *l'Or de Rennes (Aurul din Rennes)*, în 1967. De Sede sugera că această comoară ar fi chivotul pierdut din templul lui Solomon de la Ierusalim. Pentru o carte precedentă, jurnalistul obținuse niște informații de la un anume Pierre Plantard; dacă Plantard fusese la rându-i implicat în *l'Or de Rennes* nu se știe, însă Plantard s-a grăbit să construiască pe baza legendei. De asemenea, este destul de probabil că Plantard era cel responsabil pentru documentele „Henri Lobineau“.

Presupusa importanță a Rennes-le-chateau în istoria creștinismului timpuriu creștea. În 1969, scenaristul englez Henry Lincoln a citit cartea lui de Sede și, cu ajutorul scriitorului, se apucă de realizarea unui documentar pe BBC „Comoara pierdută a Ierusalimului“. În timp util, i se făcu legătura cu Pierre Plantard, care îl informă de continua existență a frăției Sionului. A sugerat chiar că el, Plantard, era un descendent direct al dinastiei antice a Merovingienilor, care domniseră timp de trei secole în sudul Franței și care, la rândul lor, se trăgeau dintr-un copil pe care Hristos l-ar fi avut cu Maria Magdalena.

UN MORMÂNT INEXISTENT

Lincoln adună toate acestea în best-sellerul „*Sfântul Sânge și Sfântul Graal*“ (1982), pe care l-a scris în colaborare cu Michael Baigent și Richard Leigh. Această carte declanșă o inundație de interpretări ale „misterului“. O mare parte din investigație era bazată pe niște reproduceri ale unei inscripții de pe o piatră funerară, ce se presupune a fi fost în curtea bisericii Rennes-le-chateau și două pergamente, chipurile, descoperite de preot. Nu a fost găsită nicio urmă a pietrei funerare originale, iar pergamentele au fost declarate falsuri. Plantard avea drept colaborator un misterios Marquis Philippe de Cherisey, care, la un moment dat, cânta la chitară în diverse cluburi londoneze. O reproducere a unuia din pergamente purta o însemnare scrisă de

O ilustrație la o povestire a tânărului poet englez Alfred Noyes „O vrajă de la o zână“ din *Cartea de dar a prințesei Maria* (1914). Tema poveștii era cum să faci zânele vizibile, iar siluetele zânelor au o asemănare izbitoare cu cele din fotografiile de la Cottingley.

mână de Plantard: „Acesta este documentul original, contrafăcut de Philippe de Cherisey, și pe care Gerard de Sade l-a reprodus în cartea sa...”

Rămâne îndoielnic faptul că frăția Sionului a existat vreodată în secolele al XI-lea și al XII-lea. Plantard a înregistrat „*Le Priuré de Sion*” în 1956 ca pe un „Ordin cavaleresc de reguli catolice și instituții ale uniunii independente și tradiționaliste”, numindu-se secretar șef. Era o organizație de extremă dreapta, urmașă a grupării proto-naziste Alpha Galantes, fondată de Plantard în timpul celui de-al doilea Război Mondial și devotată „reînnoirii Franței pe calea principiilor cavalerismului”.

Însă industria Rennes-le-chateau a înflorit fără restricții.

Rămâne îndoielnic faptul că frăția Sionului a existat vreodată în secolele al XI-lea și al XII-lea.

Fiecare dintre atât de dese permisiuni de a face săpături se soldează invariabil cu un eșec. Și-au făcut apariția unele mișcări mistice și doi scriitori britanici, în cartea „*Mormântul lui Hristos*” (1996) au mers până la a afirma că Hristos ar fi îngropat pe un deal vizavi de valea din Rennes. Alt scriitor susține că întregul peisajului vizibil din sat e un vast templu egiptean. Toate acestea se bazează pe cuvântul lui Plantard și pe documentele falsificate de Cherisey.

GIULGIUL DIN TORINO

Puține relicve bisericesti au trezit la fel de mult interes și controverse recente ca „Giulgiul din Torino”. Unele detalii ale istoriei sale timpurii sunt relevante.

- aprilie 1349: Geoffrey de Charny clădește o biserică la Lirey, nu departe de Troyes, Franța, pentru a păstra un

giulgiu pe care se spune că l-ar fi adus de la Constantinopol.

- 1355: Giulgiul este expus pentru prima dată la Lirey și pelegrinii călătoresc pentru a-l vedea.
- 1389: Regele francez Carol al IV-lea ordonă vistiernicului de Troyes să confiște giulgiul, dar acesta este lăsat în mâinile lui Geoffrey de Charny.
- Episcopul de Troyes descrie giulgiul ca având dubla amprentă a unui om crucificat și susține că este adevăratul giulgiu în care a fost îngropat Iisus Hristos.
- mai 1398: Geoffrey de Charny moare.
- 1418: Văduva sa, Margaret, se căsătorește cu Humbert de la Roche;
- 1438: Humbert moare; în decursul următorilor 12 ani, până la moartea ei, Margaret expune giulgiul în diferite locuri din nordul Franței.
- 1464: Giulgiul este înregistrat ca fiind în posesia ducelui Louis de Savoia, care începe construcția unei capele la Chambery.
- 6 iunie 1483: Preoții de la Chambery descriu giulgiul drept „învăluit într-o draperie de mătase roșie și păstrat într-o raclă acoperită cu velur purpuriu și decorată cu ținte suflate cu argint și închisă cu o cheie de aur”.
- 14 aprilie 1503: Un curtean de Savoia raportează că autenticitatea giulgiului a fost confirmată de probe de foc, fierberea în ulei și multe spălări, însă „nu a fost posibil să acopere sau să șteargă imprimeul sau imaginea”. Mărturii ale probei de foc sunt vizibile într-un tablou realizat în 1516.
- 1509: Se realizează o nouă raclă de argint;
- 4 decembrie 1532: Un incendiu izbucnește în capelă, flăcările topesc racla, în timp ce giulgiul este ars și dezvoltă găuri în câteva locuri.
- aprilie 1534: Călugărițele repară

Un negativ al imaginii frontale a figurii de pe giulgiul de la Torino, foarte similară portretului lui Hristos din picturile medievale. Daunele suferite de pânză de-a lungul secolelor și câteva petice aplicate de călugărițe în 1534 sunt evidente.

daunele provocate de foc, atașând o pânză neagră și cosând petice peste locurile grav avariate.

- 1536: Francois Rabelais, în romanul său Gargantua, afirmă că „Sfântul Giulgiu de la Chambery...a luat foc în așa fel încât niciun petic nu a putut fi salvat“;
- septembrie 1578: după ce a fost expus în numeroase locuri, giulgiul de la Chambery ajunge în Torino, Italia.

GIULGIUL ÎN ZILELE NOASTRE

De atunci încolo, cu excepția unei perioade din timpul celui de-al doilea război mondial, când a fost dus pentru motive de siguranță la o

Fața persoanei, așa cum apare pe giulgiul din Torino

mănăstire de lângă Napoli, giulgiul a rămas în Torino, unde era expus ocazional mulțimilor de pelerini. În 1898, un fotograf amator italian a făcut prima fotografie. Altele au mai fost făcute în 1931.

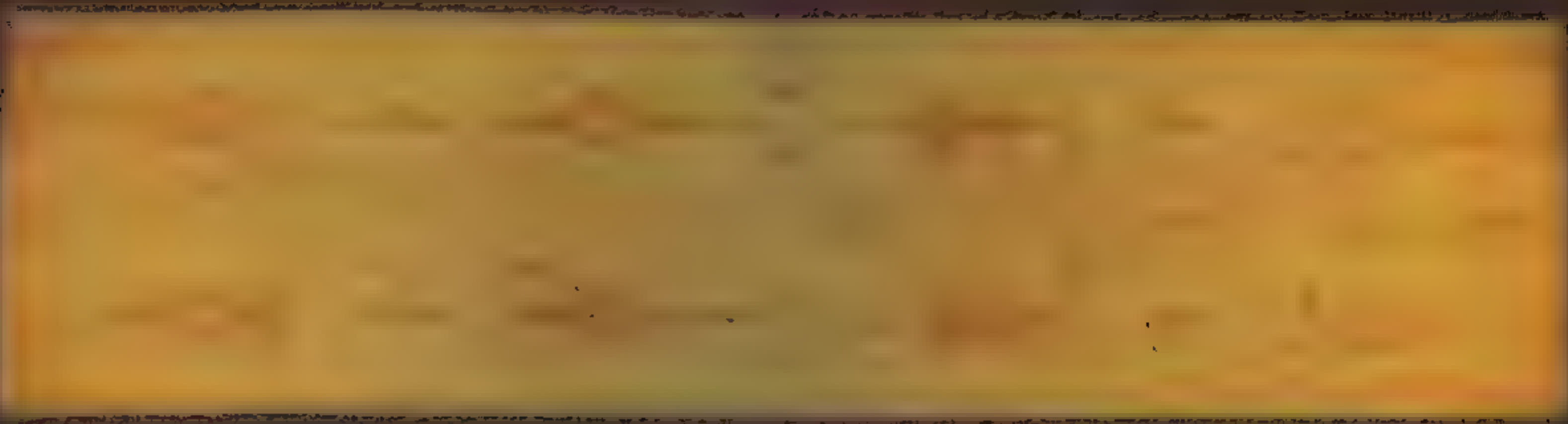
Ceea ce e neîndoielnic, e că pânza de aproape 410 cm lungime și 140 lățime, poartă, atât pe față, cât și pe verso imaginea fantomatică a unui bărbat cu părul lung și barbă. Măinile sale sunt încrucișate la piept și e sugerată o rană la încheietura mâinii drepte. Imaginea de pe pânză e vagă, dar un negativ făcut pe baza ei dezvăluie portretul lui Hristos crucificat, asemănător tablourilor realizate în Evul Mediu.

Autenticitatea giulgiului a fost pusă sub semnul întrebării de numeroase ori de-a lungul existenței sale, dar de abia în secolul XX oamenii de știință au început să manifeste un interes activ pentru el. În 1931, Dr. Pierre Barbet, de la Academia Franceză, a declarat: „Am văzut că imaginile rănilor erau de o culoare destul de diferită de restul corpului, iar această culoare era a sângelui uscat care se impregnase în material... E greu unuia neinițiat în pictură să definească cu exactitate culoarea, dar baza era roșie, diluată, mai mult sau mai puțin, în funcție de răni“.

O EXPLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ

Biserica ezita să permită o analiză mai aprofundată a relicvei. Însă, în noiembrie 1973, giulgiul a fost expus pentru prima dată la televiziune și în culori. În acel moment, au fost colectate mici probe din pânză, alături de două lungimi scurte de fir. Unui medic legist suedez i s-a permis să ia 12 probe de praf, folosind bandă adezivă, din marginea frontală a pânzei.

În octombrie 1978, în timpul unei expoziții publice a giulgiului, fire dintr-o „pată de sânge“ de pe spatele imaginii au fost luate, alături de alte 32 probe adezive de pe pânză. Acestea au fost trimise doctorului Walter McCrine, un expert american în microscopie și microchimie. În 1979, acesta a declarat că

testele nu indică nici o urmă de sânge și că a descoperit utilizarea a pentru imagine a doi pigmenți, ocră roșu și stacojiu. El a spus că „oricine s-a lăsat învăluit emoțional de giulgiu ar trebui să înceapă să ia în calcul posibilitatea de a se detașa de emoțiile sale“.

ARS DE RADIAȚII?

În sfârșit, după ani de certuri și întârzieri, în 1988 trei laboratoare din Arizona (S.U.A.), Oxford (Anglia) și Zürich (Elveția) au supus probe ale pânzei datării radiocarbonice. În luna octombrie a aceluiași an, Biserica Romano-Catolică a anunțat rezultatele. Acestea indicau ca dată aproximativă anul 1325 și cu siguranță una cuprinsă între 1260 și 1390. Nu există nici un dubiu în privința faptului că giulgiul poartă rămășițele picturii unui artist medieval, realizată în aceeași perioadă în care se știe că giulgiul a fost în posesia lui Jeoffrey de Harny.

Totuși, în ianuarie 2005, Raymond Rogers, un chimist pensionat de la Laboratorul Național din Los Angeles, New Mexico, a susținut că giulgiul era mult mai vechi. El atesta că datarea cu carbon fusese realizată numai pe bucățile de pânză folosite pentru a petici giulgiul în 1534 și că analiza chimică

sugera că materialul principal avea între 1.300 și 3.000 de ani vechime.

Un singur lucru e clar. Înfășurarea trupului lui Hristos în el nu ar fi avut cum să realizeze imaginea de pe giulgiu. Văzută în întregime din față, ca într-un portret, lățimea feței umane în medie e de aproximativ 15,2 cm. Dar lungimea distanței de la o ureche la alta e de 25,4 cm sau mai mult. Artistul britanic Robert Hunt a demonstrat aceasta foarte ușor. A acoperit corpul tinerei sale fiice cu vopsea de zugrăvit și a înfășurat-o într-un cearșaf. Rezultatul era corpul complet de nerecunoscut, al unei fete extrem de grase. Iar imaginea fantomatică de pe giulgiul din Torino e și mai îngustă decât în mod normal.

Drept răspuns la aceste critici, unii entuziaști au sugerat că giulgiul nu a fost înfășurat în jurul corpului lui Hristos, ci întins într-un fel deasupra și dedesubtul lui și că o izbucnire bruscă de radiații intense a produs imaginea ca un semn obținut prin ardere. Însă aceasta nu explică faptul că suprafața capului de pe imaginea frontală aproape că o atinge pe cea de pe spate.

Circa 140.000 de oameni s-au îngrămădit în Catedrala sfântul Ioan din Torino când giulgiul a fost expus publicului, în septembrie 1978. În aceea perioadă, s-au luat fire și alte probe pentru analize științifice. Se poate vedea că imaginile de pe față și spate se întâlnesc la capăt, lucru imposibil de realizat dacă giulgiul ar fi fost înfășurat în jurul unui corp.

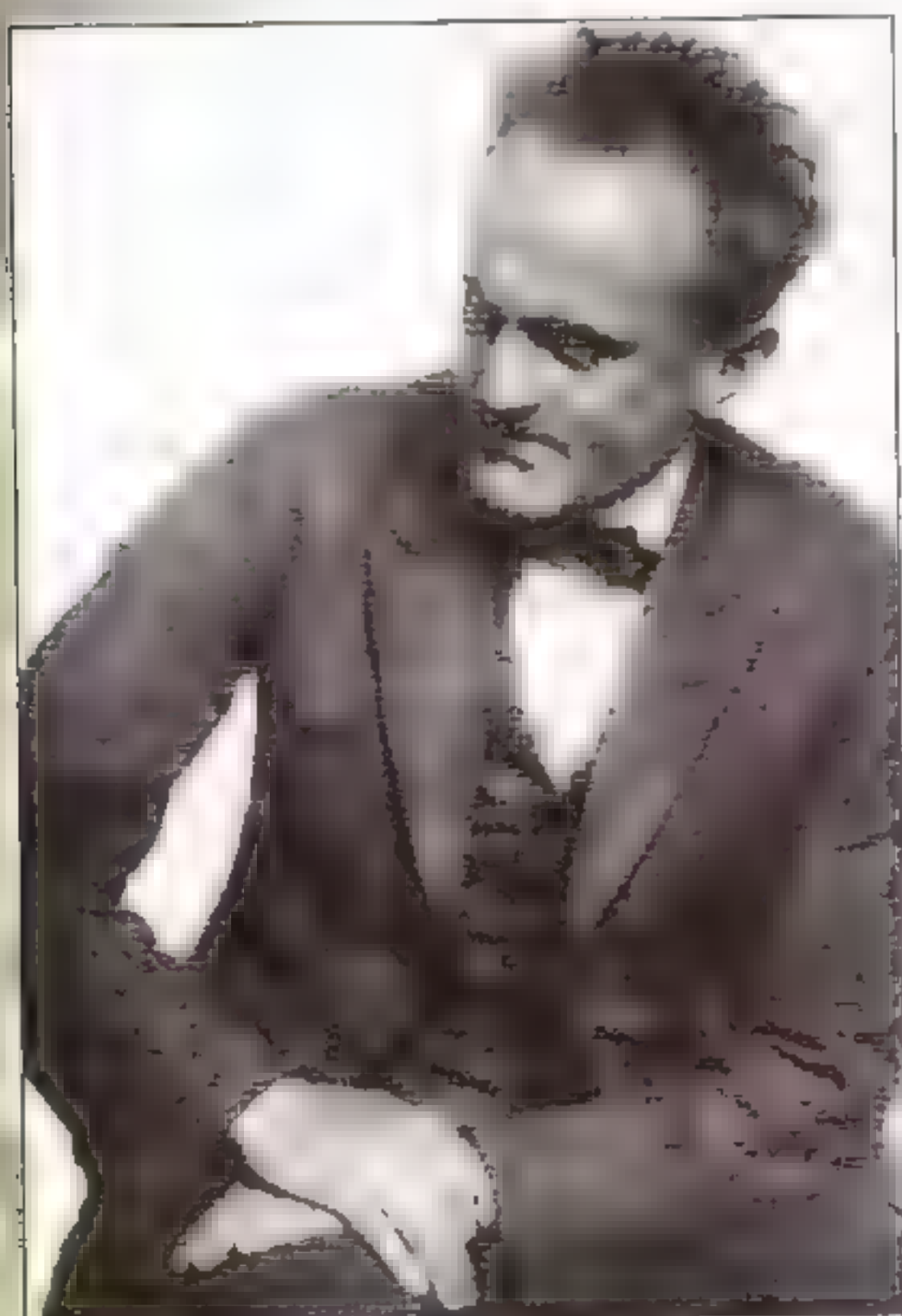
CAPITOLUL 10

ȘTIINȚĂ SUSPECTĂ

Timp de multe secole, șarlatanii au înflorit pe baza profesiei medicale, promițând „tratamente-miracol” scumpe pentru o varietate de boli comune.

Aproape oricine este îngrijorat de starea sănătății sale și mulți pot fi convinși de un medic în halat alb care vorbește blând. Mulți doctori falși, de la comercianții de ulei de șarpe din târgurile rurale și până la medicii cu aparentă reputație, au profitat de credulitatea

victimelor lor. Odată cu dezvoltarea științei legitime, ei au adoptat o diversitate de termeni tehnici, care pot să ducă la confuzii și să convingă omul de pe stradă să accepte și cele mai ridicole afirmații. Totuși, mai grav este când un om de știință calificat falsifică rezultatele experimentelor sale pentru scopuri profesionale sau financiare.

În pagina alăturată: O broască mascul. Între picioarele din spate poartă ouăle fertilizate.

Stânga: Paul Kammerer, cel care s-a sinucis după ce s-a aflat că a falsificat experimentele sale cu broaște.

Dr. Franz Anton Mesmer, al cărui concept de „magnetism animal” a fost refuzat de o comisie în care era și Benjamin Franklin.

MAGNEȚI ȘI MESMER

Electricitatea și magnetismul au devenit o obsesie comună spre sfârșitul secolului al XVIII-lea. Franz Anton Mesmer (1733-1815) a fost primul care a aplicat noile descoperiri în medicină. Fiindcă teoriile cu care propunea să își explice tratamentele nu rezistă unei analize atente, încă din vremea sa Mesmer era privit de tagma medicilor ca un farsor. Totuși terapia magnetică și-a

găsit noi adepți printre practicanții „sănătății alternative”. Mesmer a fost responsabil indirect și pentru ceea ce s-a numit „mesmerism”, termenul inițial pentru ceea ce astăzi este cunoscut ca hipnotism.

Născut în sudul Germaniei, dr. Mesmer și-a luat diploma la Viena, în 1766. Și-a deschis un cabinet medical, iar căsătoria cu o văduvă bogată i-a acordat destul timp pentru experimente. A început să trateze bolnavii cu probleme fizice folosind doi magneți mari, unul deasupra și unul sub partea afectată. Teoria sa inițială era că un câmp magnetic poate „armoniza” cu magnetismul natural al trupului.

METODE BIZARE

Mesmer și-a continuat experimentele. A folosit tot felul de obiecte pe care le credea magnetizate în vreun fel, chiar și haine sau paturi. A inventat baquet-ul, un bazin plin cu părți de metal și sticlă pisată. Tijele metalice care pătrundeau prin capacul bazinului erau îndoite în unghi drept pentru a le permite pacienților să le atingă de partea afectată în timp ce se țineau de mâini pentru a menține cursul „fluidului magnetic”.

Mesmer a descoperit atunci că obiectele magnetizate nu erau necesare. Putea atinge aceleași rezultate mângâind ușor pacientul în direcția nervilor. A numit asta „magnetism animal” și a scris: „Nu e un remediu secret și vreau să antrenez medici în metodele mele”.

Dar Mesmer a fost luat în derâdere de instituțiile medicale din Viena – la fel ca Franz Joseph Gall (1758-1828), contemporanul lui Mesmer care a inventat frenologia – și a plecat la Paris. Și acolo, medicii convenționali erau împotriva

metodelor sale, dar Mesmer și-a câștigat câțiva adepți. Din păcate, simțul său pentru dramatic l-a copleșit pe cel al bunei-cuviințe, iar el a început să țină ședințe de vindecare îmbrăcat în roba unui magician. Guvernul a decis să trimită o comisie care să-i investigheze afirmațiile. Din comisie făceau parte Benjamin Franklin (un pionier al studiului electricității), Antoine Lavoiser (chimistul de vârf al Franței) și Dr. Joseph Guillotin, cel după care a fost numită ghilotina. Au raportat că, fără îndoială, Mesmer a făcut multe vindecări, dar au refuzat conceptul de magnetism animal.

Ca urmare, Mesmer și-a pierdut afacerea cu cabinetul, care se anunța înfloritoare. Când a izbucnit revoluția franceză, în 1789, a plecat din Franța și s-a retras în Elveția. În 1814, s-a mutat într-un sat în apropiere de locul nașterii și a murit acolo un an mai târziu.

Hipnotismul, cum îl știm noi, a fost descoperit de unul din urmașii lui Mesmer, marchizul de Puységur. Încercând un tratament cu magnetism animalic, mângâia capul unui băiat și a fost surprins să vadă că acesta a căzut în transă – stare în care încă

asculta de comenzi. Aceeași tehnică s-a dovedit utilă în tratamentele psihologice moderne.

MEDICINA ELECTRICĂ

Cuplurile fără copii sunt ținte ușoare pentru escrocii care promit tratamente sigure pentru fertilitate. Sunt și mai ușor de convinși dacă sunt asigurați că odraslele lor vor fi „ființe raționale, mai frumoase mintal, mai puternice și mai dotate fizic decât actuala rasă firavă, slabă și nebunească“.

Aceasta era afirmația lui James Graham (1745-1794), care s-a bucurat doar câțiva ani de faima și averea adusă de „medicina electrică“. S-a născut în Edinburgh, Scoția, unde a fost trimis la facultatea de medicină. Nu există acte că ar fi absolvit, dar Graham și-a zis „doctor“ tot restul vieții sale.

În anii 1770, Graham s-a dus în America, unde l-a cunoscut pe Benjamin Franklin și a aflat de experimentele sale cu electricitatea. În 1774, întorcându-se în Anglia, Graham s-a stabilit inițial în vest și a început să își facă publicitate tratamentelor-miracol. Curând, a atras o clientelă faimoasă și bogată și în 1779 s-a mutat la Londra, unde și-a deschis un

Baquet-ul lui Mesmer, care oferea o metodă de vindecare la modă în Viena secolului al XVIII-lea. Un om poate fi văzut punându-și piciorul la una din tije metalice.

opulent Templu al Sănătății. Aici Graham și-a instalat „tronul magnetic“ și „cada electrică“, prescriind pacienților „faimoasa medicină eterială și balsamică“.

Pentru un onorariu de două guinee, vizitatorii puteau să se plimbe prin saloanele bogat decorate, să inspecteze aparatele electrice ale lui Graham și să îi asculte prelegerile. Învăluite de sunetul constant al muzicii, fete tinere înveșmântate sumar pozau printre sculpturi. Se spunea că una din ele fusese Emma Lyon, soția de mai târziu a lui Sir William Hamilton și amanta amiralului Horatio Nelson.

PATUL CELEST

O altă ușa ducea într-o cameră luxoasă, făcută să arate ca un harem turcesc, în care Graham și-a instalat „marele pat celest“. Avea 3,6 m lungime și 2,7 m lățime și era susținut de 40 de piloni de sticlă colorată. Graham spunea că toate cuplurile care petreceau noaptea acolo – pentru o sumă de cel puțin 50 lire – erau binecuvântate cu copii. Aerul era dulce de la parfum aparatele mecanice

Pentru un onorariu de două guinee, vizitatorii puteau să se plimbe prin saloanele bogat decorate, să inspecteze aparatele electrice ale lui Graham și să îi asculte prelegerile.

asigurau muzica, iar o oglindă enormă de deasupra patului reflecta activitățile de jos.

Salteaua era „umplută cu noul grâu dulce, amestecat cu balsam, petale de trandafir și flori de levănțică“ sau cu „cel mai puternic și sârmos păr, procurat cu

mari cheltuieli de la armăsarii englezi“. Patul era conectat la 3 sferturi de tonă de magneți, legați împreună, iar mesajul „Fiți roditori. Înmulțiți-vă și reînnoiți pământul“ era inscripționat pe spetează.

DISCUȚII NECUVIINCIOASE

Pentru o vreme, Templul Sănătății a avut un succes răsunător. Deodată, din niciun motiv – posibil venitul care scădea – Graham s-a mutat în Pall Mall și a deschis un Templu Hymen, în care prețurile erau mai mici. Cu toate acestea, în 1782, era adânc în datorii, și anul următor s-a întors la Edinburgh. Discursurile lui despre „mijloacele de excitare și de a oferi plăceri raționale, temperate și senine stării căsătorite“ au cauzat un scandal și magistratii l-au amendat pentru „discuții necuviincioase“.

Graham își abandonase teoriile electrice și declara că oamenii pot obține toți nutrienții de care au nevoie făcând „băile pământului“, care le permiteau să trăiască 150 de ani. De asemenea, propovăduia abstenența de la carne și alcool, ridica în slăvi virtuțile băilor reci și ale geamurilor deschise și refuza să poarte haine de lână. În sfârșit, Graham a „ajuns la religie“, a fondat biserica Noul Ierusalim – al cărei singur membru era – și a început să semneze scrisorile „Slujitor al Domnului. O.V.F (oh, viață frumoasă)“. A murit în 1794, în urma spargerii unui vas de sânge.

PUTEREA ETERULUI

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fizicienii au acceptat că lumina se propagă sub formă de undă, dar credeau că undele – asemeni celor de apă sau sunet – aveau nevoie de un mediu de transmitere. Acesta a fost numit „eterul luminifer“ și numeroase experimente au fost făcute pentru a stabili existența lui. Abia în anii de început ai secolului XX,

după publicarea teoriei relativității a lui Einstein – s-a căzut de acord că eterul nu există și că nu era necesar pentru propagarea undelor de lumină.

De aceea, în 1872, când John Worrel Keely (1837-1896) a anunțat că a descoperit o metodă de a exploata energia eterică, au fost mulți cei care l-au crezut. Fostul tâmplar și mecanic din Philadelphia a lansat la New York compania „Motor Keely” și, în scurt timp, a strâns de la finanțatorii bogați un capital în valoare de 1 milion de dolari. În 1874, Keely și-a demonstrat generatorul eteric publicului uimit din Philadelphia. A turnat 19 litri de apă în mașinărie și, curând, cadranul de presiune indica 10.000 de livre pe țol pătrat. Apa, spune Keely, a fost convertită în eter, generând o energie care depășea toate celelalte forme de energie. Un litru de apă putea duce un tren cu abur de la San

Francisco la Philadelphia și înapoi; un galon era suficient să ducă o navă cu aburi la Liverpool și înapoi. „O găleată de apă are destul din acești vapori pentru a putea muta lumea după orbită”.

Un spectator relatea că: „Frânghii mari au fost rupte, bare de metal rupte în două sau răsucite, gloanțele au trecut prin plăci de 12 inch, cu o forță care nu putea fi determinată”.

ECHILIBRU ÎNTELEGĂTOR

Keely zicea că frecvențele muzicale puteau rezona cu atomii sau cu eterul însuși. Motorul său „vacuo-hidropneumatic pulsant” a fost atașat unui „liberator”, un complex de fire de alamă, țevi și diapazoane. De obicei, folosea un instrument muzical – vioara, armonica, sitarul – să îl pună în mișcare. Vorbea de „echilibru înțelegător”, „Armonii negative quadrupole” și „dezintegrare eterică”.

În 1783, după ce s-a întors în orașul său natal, Edinburgh, James Graham (al doilea din stânga) a introdus folosirea „băilor de pământ” pentru tratamente vindecătoare și de reîntinerire.

John Worrel Keely (așezat) cu singura parte a „generatorului eteric” pe care a permis publicului să o vadă. Abia după moartea sa, o anchetă a descoperit adevărata sursă de energie.

Keely a scris: „Pe baza cunoștințelor noastre actuale, nu se poate da o definiție forței latente care, având toate condițiile de atracție și respingere asociate, este independentă de magnetism. Dacă este o condiție de electricitate, privată de fenomenul electric, sau o forță magnetică răspunzând unui fenomen asociat cu dezvoltarea magnetică, singura concluzie la care pot să

ajung este că acest element indefinibil este sufletul materiei.”

Totuși, fiindcă Keely continua să își ajusteze și să-și calibreze aparatul, investitorii au început să își piardă interesul.

Era aproape de faliment când văduva bogată a unui producător de ziare din Philadelphia, doamna Clara Bloomfield-Moore, i-a oferit ajutor. Keely a fost de acord

să lase experții să observe demonstrațiile sale, în care mașinăria ridica greutatea mari sau trăgea cu „arma vaporică“, dar a refuzat să îi lase să o examineze mai îndeaproape.

În martie 1884, a anunțat că dezvoltarea motorului său era aproape gata. Dar rămânea neterminat. Când a murit, în 1898, motorul fusese deja dezmembrat de alții care vroiau să îi afle secretele, dar nimeni nu putea să îl facă să meargă. În final, clădirea în care era ținut a fost demolată. În pereții falși și în tavane, anchetatorii au găsit curele legate de un motor silențios din subsol și controlat de întrerupătoare pneumatice din podea. Un sistem de țevi a fost găsit în grinzi false, iar în subsol era, de asemenea, o sferă de trei tone, un rezervor de aer comprimat. Asta era, fără îndoială, sursa „puterii eterice“ a lui Keely. Frauda sa era scoasă la lumină.

Remarcabil este faptul că unii oameni mai cred că descoperirea lui Keely fusese

revoluționară. Un site pe Internet, numit KeelyNet, este făcut pentru a îi promova teoriile și multe alte site-uri discută despre „fizica vibratorie înțelegătoare“.

CUTII NEGRE MAGICE

Odată cu descoperirea mișcării undulatorii a luminii – urmată curând de descoperirea undele radio, a razelor X și de teoriile timpurii despre structura atomului – un număr mare de oameni, printre care și Keely, a început să sugereze că toata materia are o vibrație naturală, cu care se poate intra în legătură. Dr. Albert Abrams (1863-1924) a făcut o avere considerabilă exploatând această credință.

Născut în San Francisco, California, Abrams și-a câștigat prima diplomă la universitatea din Heidelberg, Germania, în 1882, iar mai târziu a studiat în Berlin, Viena, Londra, și Paris. Întorcându-se în Statele Unite, a fost numit șeful clinicii medicale de la

Dr. Alber Abrams în 1921, cu o parte din echipamentul asamblat pentru dezvoltarea „reacției electronice Abrams“. În prim plan este dinamizatorul său, iar metronomul este probabil necesar pentru reglarea osciloclastului.

DOSARUL INFRACTORULUI „...ȘI CÂȚIVA ESCROCI“

Sir Peter Medawar (1917-1987) a câștigat premiul Nobel în 1960 pentru lucrarea privind toleranța imunologică la transplanturilor de piele și de organe. A scris odată: „Printre oamenii de știință sunt colecționari, clasificatori și nebuni de legat; mulți sunt detectivi și mulți exploratori. Sunt oameni de știință – poeți și filosofi – ba chiar și câțiva mistici.” Mai târziu a remarcat că îi pare rău că nu a adăugat „...și câțiva escroci“.

Colegiul Medical Cooper din orașul său natal, și mai mult de 20 de ani, a dus o viață de medic respectabil.

În 1910, doctorul Abrams a propus un nou tratament, care se numea „spondiloterapie“. Consta în legarea coloanei și nu era de fapt decât o combinație între chiropunctură și osteopatie; dar Abrams a reușit să facă turul țării, oferind lecții la 200 \$, și a scris o carte profitabilă pe acest subiect.

DEZBRACĂ-TE PÂNĂ LA TALIE ȘI ÎNTOARCE-TE SPRE VEST

Bazându-se pe acest succes, Abrams a anunțat perfecționarea unui aparat, „Dinamizatorul“, care urma să îi permită să diagnosticheze pacienții oriunde în lume – fără să se deplaseze din biroul său din California. Nu avea nevoie decât de mostre din sângele pacientului, pe hârtie. Abrams a explicat aceasta zicând că orice boală avea „o rată vibratorie“ caracteristică, pe care echipamentul său o putea identifica.

Pentru diagnostic era nevoie de un voluntar sănătos, ce urma să stea dezbrăcat până la brâu, cu fața către vest într-o lumină slabă. Un fir din aparatul lui Abrams ducea către o placă de metal de pe fruntea voluntarului-etalon. După ce a fost pusă în mașinărie mostra de sânge, doctorul lega abdomenul

persoanei, căutând „zone nule“, care indicau boala de care suferea pacientul. Pe parcurs, Abrams a decis că nu este nevoie nici de proba de sânge; semnătura pacientului era de ajuns.

În jurul anului 1920, a anunțat descoperirea lui ERA – reacția electronică a lui Abrams. Boala, zicea el, venea din dezarmonizarea oscilației electrice; „anumite medicamente trebuie să aibă aceeași rată vibratorie ca și bolile împotriva cărora sunt eficiente, astfel ele vindecă.“ A inventat o mașinărie care să producă vibrația necesară pentru orice boală, fără medicamente. L-a numit „Osciloclast“.

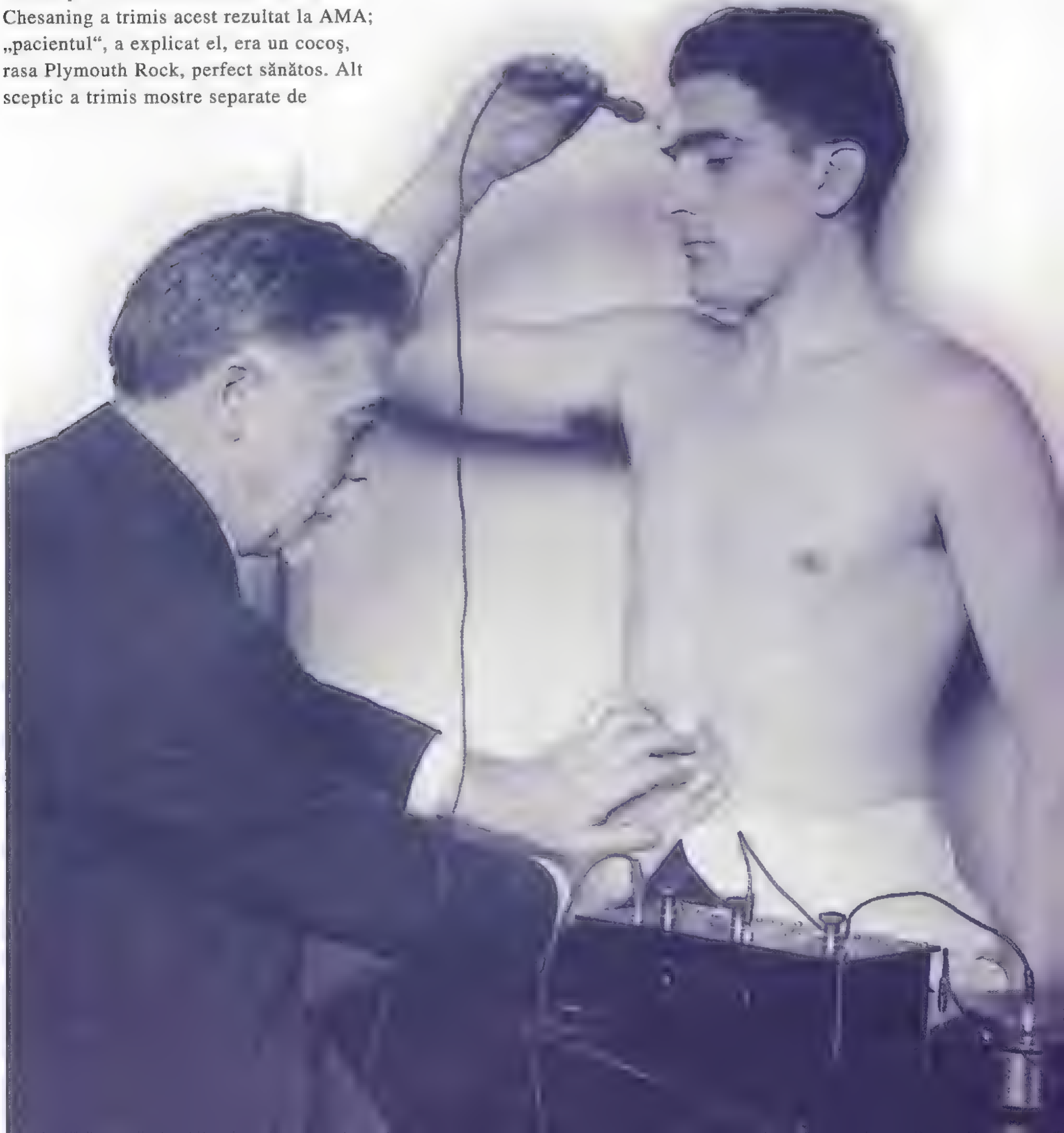
MONTAJUL ELECTRONIC ABRAMS

Destul de mulți medici renumiți, dar și câțiva novici, au investit în montajul electronic Abrams. Echipamentul nu era vândut, ci împrumutat, fiecare parte pentru 250 lire pe an. Componentele care lucrau se aflau într-o cutie sigilată, iar cel care împrumuta trebuia să semneze un acord, angajându-se că nu o va deschide. Până în 1923, Abrams a distribuit un număr de peste 3.500 de dinamizatoare și osciloclase. Cel ce împrumuta putea să facă până la 2.000 \$ pe săptămână pentru tratamente, și averea personală a lui Abrams s-a calculat a fi mai mare de 2 milioane \$.

Un timp, Asociația Medicală Americană (AMA) a privit aceste dezvoltări cu neliniște. Într-o zi, doctorul Abrams a primit o mostră de sânge de la un medic din Chesaning, Michigan, cu o solicitare de diagnostic. A raportat că pacientul suferea de diabet, malarie, cancer și două boli sociale. Medicul din Chesaning a trimis acest rezultat la AMA; „pacientul“, a explicat el, era un cocoș, rasa Plymouth Rock, perfect sănătos. Alt sceptic a trimis mostre separate de

sânge de la același purceluș de Guineea; „Miss Bell“ a aflat că avea cancer și o infecție a sinusurilor, iar „Dna. Jones“ avea o boala a pielii și probleme cu stomacul.

Dr. Abrams la treabă cu dinamizatorul. Legând abdomenul pacientului, Abrams susținea că putea să deslușească de ce fel de boli suferea un alt pacient.

Acumulatorul de energie
orgonică al lui William
Reich. Placajul de lemn
absorbea „orgon” din aer
și căptușeala metalică
radia persoana din
interior.

În toamna lui 1923, revista *Scientific American* a adunat o serie de experți și a aranjat să deschidă o cutie osciloclast. Conținea un condensator, un reostat, un ohmmetru și un întrerupător magnetic, frumos amenajate, dar fără nicio funcție. „În cel mai bun caz, e o iluzie. În cel mai rău caz, e o fraudă colosală”, au decis experții.

La numai câteva luni după asta, doctorul Abrams s-a îmbolnăvit de pneumonie. Osciloclastul nu a putut face nimic pentru el, și a murit.

40107? SUFERIȚI DE DRAGOSTE NERĂSPLĂTITĂ

După vreo 20 de ani, un inginer civil britanic, George de la Warr (1905-1969), a preluat ideea montajului electronic Abrams și a modificat-o. Cutia sa neagră era acoperită cu piele artificială, avea finisaj de crom; pe fața ei apărea un rând de discuri de bachelită și existau două spații pentru mostre de sânge sau de păr de la pacient. Diferea de dinamizator prin faptul că abdomenul pacientului rămânea liber. În schimb, operatorul își punea degetul pe o diafragmă de cauciuc și îl plimba până se bloca într-un punct. În cutie nu era nimic altceva decât un fir care se ducea de la un disc la altul și, în final, la spațiile pentru mostre.

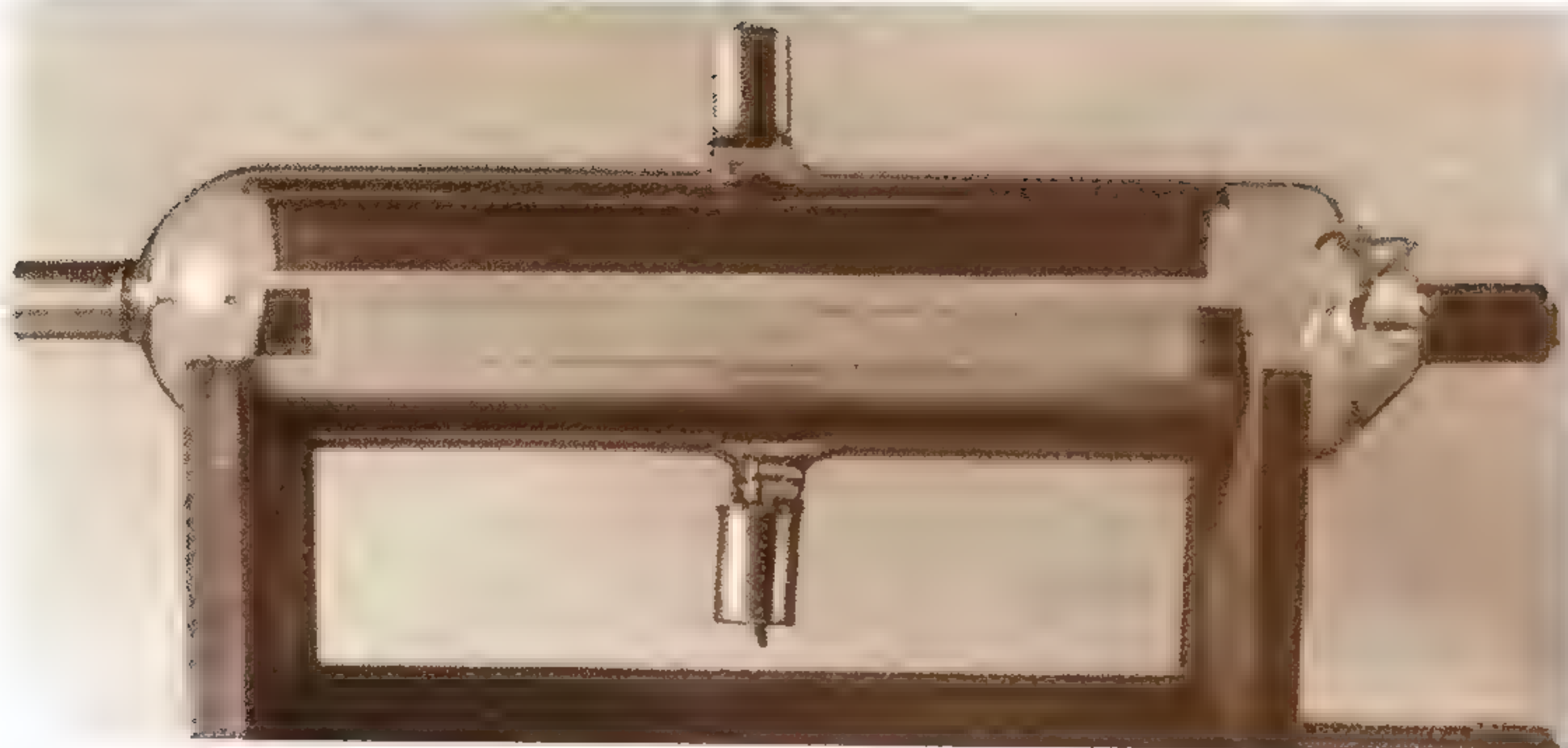
**„În cel mai bun caz,
(osciloclastul lui Abrams) e
o iluzie. În cel mai rău caz, e
o fraudă colosală.”**

—SCIENTIFIC AMERICAN, 1923

Funcția descrisă a discurilor era de a modifica lungimea efectivă a firelor. Operatorul le mișca pe fiecare pe rând, notând valoarea la care se producea blocarea. La fiecare cutie vândută pentru realizarea unui diagnostic se oferea un *Ghid al condiției clinice*. O setare de 907, spre exemplu, indica o fractură, iar o setare de 80799 indica o vânătaie. Otrava era evidențiată de 700457, un virus de 97964, iar „efuziunea pericardială” era 60682587. Și condițiile psihologice puteau fi diagnosticate: „îngâmfarea” bloca la 50413, „considerația” la 40421, iar dragostea nerăsplătită la 40107!

De la Warr urmărea această cutie de diagnostic cu o cutie mai mică de tratament, asemănătoare ca aspect, dar fără vreo aparentă sursă de putere. După ce ajungea la un diagnostic, operatorul căuta „rata tratării

Încă una din invențiile lui Reich: un tub aspirant de energie orgonică. Afirmările lui erau investigate de Administrația Alimentelor și Medicamentelor și au fost declarate nefondate.

transmise“ a bolii și ajusta discurile cum era necesar.

Asta era tot. Nici măcar nu era necesar să îi spui pacientului dacă era vindecat sau nu de acest tratament.

În anii '50, sute de asemenea cutii „radionice“ au fost vândute la prețul de 100 lire bucata, nu numai în Marea Britanie, dar peste tot în lume. În plus, de la Warr și soția sa conduceau un cabinet de diagnostic privat. Atunci, în iunie 1960, înaintea Înaltei Curți din Londra a fost adus un caz.

ATACURII ÎMPOTRIVA LUI DE LA WARR

Reclamantul acuza că George de la Warr era „un exponent și un practicant al pseudoștiinței radionice și că, în 1956, a afirmat într-un mod fraudulos că existau substanțe asociate, diferite unde, vibrații și radiații capabile să influențeze un aparat al acuzatului numit instrumentul de diagnostic De la Warr“.

În concluzia de la sfârșitul audierii, judecătorul a arătat că niciun martor din partea apărării n-a încercat să pretindă că știe cum merge cutia, ci doar susțineau că merge uneori. Era mulțumit că de la Warr credea cu putere în invenția sa și nu a avut intenții frauduloase. De aceea, verdictul său era dat în favoarea acuzatului.

Totuși, familia de la Warr a trebuit să achite costul apărării. Celelalte comentarii ale judecătorului au clarificat că avea mari îndoieli asupra funcționării aparatului de la Warr, iar aceste îndoieli nu împingeau investitorii să mai finanțeze proiectul. Rezultatul a lovit familia de la Warr foarte greu, încât până la data morții lui George, în 1969, producția instrumentelor aproape încetase.

ACUMULATORUL DE ORGON

După ce a absolvit cu diplomă de medic la Viena, în 1922, austriacul Wilhelm Reich (1897-1957) a fost considerat unul din cei maieminenți discipoli ai psihanalistului Sigmund Freud (1857-1939). Reich era convins de importanța activității sexuale intense. Cărțile sale *Funcția orgasmului* (1927) și *Psihologia în masă a fascismului* (1933) au provocat un interes pentru libertatea sexuală și politică.

În 1939, fugind de naziști în Statele Unite, Reich a anunțat că a descoperit o substanță electrochimică esențială energiei sexuale; a numit-o „orgon“. La început venea din soare și era prezentă în aer, apă și în toată materia organică. Orgonul, spunea el, era albastru; ceea ce explica de ce statul la soare, sub un cer albastru, producea o senzație de bună dispoziție.

DOSARUL INFRACTORULUI MANIFESTUL LUI REICH

Orice mi-ai făcut sau îmi vei face în viitor, chiar dacă mă ridici în glorie ca un geniu sau chiar dacă mă bagi într-o instituție mentală, chiar dacă mă adori drept salvatorul tău sau mă spânzuri ca pe un spion, mai devreme sau mai târziu necesitatea te va forța să înțelegi că am descoperit legile viilor”. – Wilhelm Reich, Micul om (1949)

Bătrânul Wilhelm Reich,
cel care a murit în
închisoare în 1957.

Reich totuși a realizat că aceasta era o metodă lentă de a absorbi „orgon”, așa că a inventat acumulatorul de orgon. Era o cutie, cam de 90 cm, pătrată, cu o carcasă exterioară de lemn și un strat interior de metal-foaie. Era

de presupus că materialul organic trebuia să absoarbă orgonul din aer, după care era radiat de căptușeala metalică spre persoana așezată în interiorul cutiei. Institutul de Orgonomie al lui Reich a dezvoltat, de asemenea, o pătură de orgon – făcută din straturi alternative de lână și oțel – pentru pat și aparate foarte mici numite „trăgători”, care puteau fi puse pe diverse părți suferinde ale corpului.

FDA SE SESIZEAZĂ

În timp ce producea și vindea acumulatorii de orgon, Reich a descoperit existența „bionilor”, particule de „esență vie” microscopice, de aceeași mărime cu bacteriile – deși el și adepții lui erau singurii care le puteau detecta. Afirmația a atras atenția Administrației Alimentelor și Medicamentelor (FDA), care în 1954 a lansat o anchetă. Concluzia trasă a fost că orgonul nu există și că acumulatorii erau inutili în tratarea de boli.

A fost trimisă o somație către Reich, care îi interzicea să își expedieze cutiile sau literatura în afara graniței de stat. Menținându-și caracterul combatant, Reich a ignorat somația și, în luna mai 1956, a fost judecat în Portland, Maine. A primit o pedeapsă de 2 ani și a fost amendat cu 10.000 \$. Reich a făcut apel, a fost eliberat pe cauțiune și a pornit imediat în dezvoltarea unui aparat aducător de ploaie din orgon și a unui

motor pe energie de orgon. Totuși, apelul a fost respins, iar el a ajuns în penitenciarul Federal din Lewisburg, Pennsylvania, unde, la mai puțin de un an, a murit.

FALSIFICÂND REZULTATELE

Dacă sunt investigate cum trebuie, multe din invențiile științifice aduse pe piață pot fi luate în derâdere. Cu toate acestea, este mult mai grav când un om de știință calificat își falsifică rezultatele experimentelor.

TEORIILE CONFLICTUALE LAMARK ȘI DARWIN

De ce există o atât de mare diversitate printre speciile vii? Naturalistul francez Jean Baptiste Lamarck (1744-1829) a prezentat o teorie care explica acest lucru. Cu multe generații în urmă, o girafă, spre exemplu, avea un gât scurt, ca majoritatea animalelor. Întinzându-se spre frunzele de pe o creangă mai înaltă, gâtul i s-a lungit – și puii ei au moștenit această caracteristică. Progresiv, generație după generație, gâtul girafei a devenit din ce în ce mai lung. Era o teorie atrăgătoare și mulți oameni au crezut în ea timp de un secol.

Implicațiile sunt deranjante. De exemplu, dacă ești ridicător de greutate, copiii tăi vor avea mușchii bine definiți. Deci, dacă teoria Lamarck asupra caracteristicilor moștenite ar fi adevărată, ar fi posibil să producem o rasă de super-oameni.

Teoria opusă, cea a evoluției propusă de Charles Darwin (1808-1882) părea să pună capăt Lamarckismului. Darwin susținea că apariția unei specii era doar un accident genetic. Dacă o caracteristică genetică se dovedea avantajoasă, era transmisă descendenților prin „supraviețuirea celui mai puternic”, dar numai dintr-o cauză accidentală. Din dorința unui termen mai bun, Darwin a

numit-o selecție naturală. Cercetarea mai amănunțită a teoriei lui Darwin a înlăturat teoriile lui Lamarck.

BROASCA-MOAȘĂ

Paul Kammerer s-a născut la Viena, în 1880. Dorea să urmeze o carieră muzicală, dar și-a luat doctoratul în biologie, în 1904. Totuși, a devenit cunoscut pentru falsificarea rezultatelor experimentului așa-numitei broaște-moașe.

Experimentele lui Kammerer au început cu două specii de salamandre. Salamandra neagră provine din Alpi și eclozează pe uscat două generații de pui, perfect formați. Salamandra cu picățele trăiește în zone joase; ea eclozează în apă 50 de mormoloci, care mai târziu se fac adulți.

Kammerer a forțat specia neagră să se reproducă în condiții umede, calde, și specia

Omul de știință austriac dr. Paul Kammerer. A făcut experimente cu care dorea să dovedească validitatea teoriei lui Lamarck.

Salamandra pătată, una din speciile cu care Kammerer și-a început experimentele. Trăiește pe câmpii joase și eclozează până la 50 de mormoloci deodată.

pătată în mediu rece și uscat. După câteva experimente nereușite, salamandrele negre eclozau mormolocii în apă și salamandrele pătate eclozau două generații de pui dezvoltați. Kammerer a încrucișat exemplare din acestea și a demonstrat că puii au moștenit de la părinți abilitatea de a da ecloza alți pui complet dezvoltați.

Mai târziu și-a concentrat atenția asupra broaștei-moașe (vezi jos). Își ținea speciile într-un bazin cu apă, forțându-le să se împerecheze în mediu umed și, după câteva generații, susținea că broaștele au dezvoltat pe palmele membrelor superioare o zonă pigmentată aspră, tipică celorlalte broaște. Experimentele sale au provocat

controverse în cercurile științifice din toată lumea. Au apărut suspiciuni. Unul dintre asistenții săi de laborator a recunoscut că dosarele lui erau fragmentare. Alma Mahler (văduva compozitorului austriac Gustav Mahler), care a fost angajată de Kammerer după moartea soțului ei, în 1911, a zis că biologul prefera mai degrabă „rapoartele mai puțin exacte, dar cu rezultate pozitive” celor prezentate de ea.

SUCCES UNDE A EȘUAT DARWIN

În timpul primului război mondial, Kammerer a fost obligat să renunțe la munca sa de laborator. A pornit într-un circuit de conferințe, având drept mostră doar un specimen mort de broască. În America, presa l-a considerat un geniu: „Un om de știință vorbește de succes, acolo unde Darwin a întâlnit eșecul”. Totuși, în august 1926, Dr. G. Kingsley Noble, custodele pentru reptile de la Muzeul American de Istorie Naturală, a publicat un articol în jurnalul britanic *Nature*. Făcea public faptul că examinarea membrelor a dezvăluit prezența cernelii de India. Pata nu era aspră de la natură, ci posibil că fusese alterată artificial, ca să pară așa – poate prin transplantul de piele de la altă specie.

DOSARUL INFRACTORULUI CE O FĂCEA PE BROASCA LUI KAMMERER ATÂT DE SPECIALĂ?

Broasca-moașă este de fapt membră a familiei broaștelor, dar are un comportament diferit. Împerecherea se face pe pământ uscat, când masculul susține femela cu picioarele din față. El își încolăcește ouăle fertilizate de picioarele din spate și le clocește. Când sunt gata să eclozeze, intră în apă și așteaptă până când toți mormolocii au ieșit. De aici și numele broaștei. Alte specii de broaște se împerechează în apă și au o zonă tare pe palmă pentru a putea prinde femela alunecoasă. Palma broaștei-moașe este fină.

Kammerer protestă, susținând că nu el a făcut asta, dar reputația sa era ruinată. Pe 22 septembrie 1926, a scris că speră să strângă „destul curaj și putere încât să pun capăt vieții mele distruse“. În dimineața următoare, pe un deal din afara Vienei, și-a tras un glonț în cap.

MITUL MARXIST

Cu puțin timp înainte de moartea sa, lui Kammerer i s-a oferit postul de șef al departamentului de biologie de la universitatea din Moscova. Lamarckismul se completa cu filozofia marxistă, fiindcă susținea că îmbunătățirea mediului social va duce la ameliorarea rasei umane. Trofim Denisovici Lisenko (1898-1976) a urmat pașii lui Kammerer, cu aprobarea dictatorului rus Iosif Visarionovici Stalin. Agricultorii ruși făcuseră deja experimente cu „vernalizația“, care consta în udarea și uscarea grâului de iarnă în așa fel încât putea fi plantat primăvara, nu toamna, aducând astfel o recoltă mai bogată. Lisenko a încercat acest lucru și cu alte culturi și a fost făcut curând șeful Institutului de Genetică din Moscova.

Ironie însă, el refuza existența genelor. Vorbea de „unitatea organismului cu mediul său“ și, mai târziu, susținea că plantele de grâu crescute în condiții propice vor aduce ulterior semințe de secară. Cei care s-au opus teoriilor sale au fost aruncați în închisoare. Mai mult de 30 de ani, Lisenko a fost un dictator în domeniul său.

O GRĂMADĂ DE PROSTII

După moartea lui Stalin în 1953, Nikita Hrușciiov s-a autoproclamat liderul rușilor și a continuat să îl susțină pe Lisenko. Hrușciiov a fost dat jos în

1964, iar în 1965 o echipă oficială de anchetă a investigat cele mai recente afirmații ale lui Lisenko. La o fermă experimentală, vaci mari, domestice, erau împerecheate cu tauri din Jersey, experiment pe care Lisenko îl susținea, rezultatul fiind exemplare al căror nivel de grăsime din lapte era ridicat.

Investigatorii au confirmat falsificarea rezultatelor. Vacile erau special selectate și le era administrată o dietă bogată. Dar, în timp

Împerechetoarea de vaci și de culturi Trofim Denisovici Lisenko, ale cărei teorii lamarckiste i-au adus întreg sprijinul dictatorului Stalin și nu au fost discreditate până în 1965.

După doi ani în unitatea de tratament pentru arsuri din cadrul Armatei Statelor Unite, Dr. William Summerlin a făcut cercetări în dermatologie la Universitatea Stanford din California. Aici, colegii observă cum o bucată de piele este scoasă dintr-o soluție cu nutrienți.

ce în laptele lor se găsea grăsime, cantitatea de lapte era mai redusă decât la vacile normale.

Geneticienii ortodocși din toată lumea au fost bucuroși de publicarea raportului, iar Lisenko era, în sfârșit, discreditat.

DESPRE ȘOARECI ȘI OAMENI

În anii ce au urmat după cel de-al doilea război mondial, mulți cercetători și-au îndreptat atenția către problema grefelor de piele și a transplantului de organe. Deoarece funcția sistemului imunitar al organismului este de a detecta și de a distruge celulele

străine de orice fel, acesta va respinge țesutul care nu seamănă cu al său. În 1970, dr. William T. Summerlin (născut în 1938) credea că a găsit o cale de a trece peste inconvenient. Povestea sa este asemănătoare cu cea a lui Paul Kammerer.

După absolvire, Summerlin a lucrat în armată, în unitatea de tratament pentru arsuri din Centrul Medical Brooke, în apropiere de San Antonio, Texas. Apoi a mers la Universitatea Stanford din Palo Alto, California, pentru a face cercetări în dermatologie. În 1969, a descoperit că dacă ținea pielea într-o soluție cu nutrienți câteva săptămâni înainte de grefă, șansa de respingere era mai mică. De fapt, s-a și raportat că a reușit să grefeze piele albă pe un pacient negru.

Colegii au început să aibă dubii asupra experimentelor lui Summerlin, pe care nu le puteau copia.

Rapoartele privind succesul său l-au făcut pe Summerlin o celebritate în domeniu și, în 1973, a fost invitat să se alăture celebrului patolog Dr. Robert Good, care tocmai fusese numit director al Institutului Sloan-Kettering din New York. Cercetarea lui Summerlin era de importanță majoră, nu numai în ceea ce privea refuzul țesutului, dar și în studiul cancerului.

La puțin timp după venirea lui Summerlin la Sloan-Kettering, colegii au început să aibă dubii asupra experimentelor sale, pe care nu le putea copia. Sustinea că a transplantat glande suprarenale la unele din animalele sale de laborator și că a transferat corneea umană la un iepure. Sustinea că la iepurii cu ochii încetoșați apăreau semne de refuz; dar la cei cu ochii limpezi transplantul reușea. Dar colegii au început să se îndoiască de faptul că celor cu ochii limpezi li se făcuse vreodată vreun transplant.

ÎNCĂ O PICĂTURĂ DE CERNEALĂ

O parte din studiul lui Summerlin consta în transplantarea pielii de la șoareci albi la șoareci negri, așa că, în dimineața de 26 martie 1974, a avut o întâlnire cu dr. Good, pentru a discuta despre progresul său. Luând câțiva șoareci cu el, s-a urcat în lift și pe drum a observat că petele negre de pe șoarecii albi nu mai erau. Scoțându-și stiloul, i-a atins ușor – și astfel și-a distrus cariera.

De fapt, dr. Good nici nu prea s-a uitat la șoareci. Când a plecat de la întrunire, Summerlin i-a dus înapoi la laborator și i-a dat asistentului său. Asistentul a observat imediat că

porțiunile erau mai negre și bănuiala i s-a confirmat repede, după ce le-a șters cu puțin alcool. Vestea s-a împrăștiat repede și a ajuns până la prânz la dr. Good. Summerlin a fost suspendat imediat. S-a retras și a lucrat în cabinete locale din Louisiana și Arkansas.

Un alt fapt a reieșit după această întâmplare. Summerlin adusese la Sloan-Kettering singurul șoarece care supraviețuise unei grefe de piele mai mult de 6 luni; era cunoscut ca „bătrânul”. S-a dovedit că „bătrânul” era genetic legat de șoarecele donator – făcând puțin plauzibil faptul că a avut loc un schimb de țesut și, astfel, invalidându-i toată munca lui Summerlin.

Dr. Robert A. Good era superiorul lui Summerlin la institutul Sloan-Kettering, New York. Când a aflat că Summerlin și-a colorat șoarecii, dr. Good l-a suspendat imediat.

INDEX

A

Abagnale, Frank 24, 163-9, 180, 182
 Abgar, regele din Edessa 91
 Abrams, Dr. Albert 241-4
 Academia Franceză 102
 acte 89-137
 Adelphi, corporația farmaceutică 178
 ADN 175
 Adobe Systems 26
 Adultera (Vermeer) 71
 al Cincilea Amendament 118
 al doilea război mondial 22-3, 3, 215, 217-25
 Al treilea ochi (Rampa) 178
 Alamo, bătălia de la (1836) 109
 alb de plumb 54, 63
 Albert, prințul consort 93
 Alexandru cel Mare 104
 alfa 107
 amprente vocale 125
 analiză chimică 63
 Anastasia (filmul) 175
 Anastasia, marea ducesă 172-5
 anatas 109-10
 Anderson, Anna 175
 angajați ai guvernului 205
 Angola 31
 Anna Anderson este Anastasia? (film) 175
 arhitecti 44
 Arhimede 11
 Aristotel 104
 Arizona, „baronul” din 175-6
 Arnstein, Nicky 205
 Art Newspaper 59
 Arta Renașterii 43-4, 85
 artă 40-87
 artă etruscă 77, 78
 Asia Mică 9
 Asociația Filatelică Britanică 30
 Atras de belea (Hebborn) 72
 aur standard 33
 Aurignac, Thérèse 199-202
 Autografe 108, 109, 117
 autoincriminare 118
 Aventurile baronului Münchhausen (Raspe) 96-8

B

Baden, casa regală de 155
 Banca Angliei 9, 15, 21, 25, 38, 223
 Banca Angola & Metropola 31-2
 Banca Portugaliei 31-2

bancnote 9, 15-27, 38, 215, 221, 222, 223
 banda Boston 28
 bande de criminali 13-15, 16
 bani 9-39
 bani de hârtie 15-27, 38
 Barbet, Dr. Pierre 232
 Barnum, Phineas T. 151-3, 228
 baronii Tichborne 186-90
 Barrett, Michael 112, 113
 Barry, James 156-7
 băi de pământ 238, 239
 Bărbat în vârstă cu bonetă pe cap (Rembrandt) 46
 „Bășica Mississippi” 15
 Becker, Carl Wilhelm 10, 11, 37
 Belgia 28, 79
 Bella (vasul) 186-7
 Benivieni, Girolamo 49
 Beraha, Jose 33
 Berenson, Bernhard 85, 86
 Berlin 48
 Bestianini, Giovanni 49-50
 Biblia 102, 143-4
 Biblioteca Pierpoint Morgan 72
 Big Ben 210
 Bigley, Betsy 179
 bioni 246
 Black, Charles 35-8
 Blair, Hugh 93
 Blondel, David 159
 Blundell, William 75
 Blunt, sir Anthony 71
 boli 242
 Boswell, James 94, 99
 Botticelli, Sandro 46
 Bowness, Alan 87
 Boyle, Robert 102
 Brannon, W.T. 211
 Bredius, Dr. Abraham 68, 69-71
 British Museum 48, 71, 72, 75, 78, 100, 108, 140, 143, 149
 broaște 235, 248
 Brockway, William 19-21
 Brown, Dan 228
 Browning, Elizabeth Barrett 106
 Browning, Robert 106, 107
 Bruxelles 79
 Bumerangul Negru (Delmer) 220
 Bunker, Edward 181
 Byron, lord George Gordon 105

C

Cabot, Hohn 109
 Cacealmaua (Irving) 127

Campbell, sir Malcolm 79
 Cannon, Theodore 137
 Canoura, Juan, Sr. 30-1
 Capone, Al 207, 209
 carbon 115
 carduri de credit 181-2
 Carnegie, Andrew 179
Cartea Bay a psalmilor 132, 136,
Cartea bolnavului prefăcut 218
Cartea de dar a Prințesei Mary 227, 229
Cartea lui Lehi 133
Cartea lui Mormon 132, 133
 Carter, Hohn 107-8, 116
 Casa de licitații Christie's 60
 Casa de licitații Sotheby's 60, 87
 Casino Royale (Fleming) 106
 Castellani, Alessandro 78
 Castro, Thomas 175, 186, 187, 188-90
 Catedrala St. Paul 212
 cavalerul d'Eon 157-60
 căi ferate 196, 198
 Căile Erie 196, 198
 Cecilia, prințesa 186
 cecuri 25, 165-6
 cecuri de călătorie 35
 Cele două maluri ale râului (Morris) 107
 ceramică 56, 64
 ceramică Ming 56
 cerneluri 113, 115-16, 136-7
 CFS (Coordinated Financial Services) 134
 Chadwick, Cassie 179
 Chagall, Marc 61, 82
 Chamberlin, Jules 79
 Chang Dia Chen 75
 Chasles, Michel 102, 104
 Chatterton, Thomas 94-5
 China 9, 56, 61, 75
 Christensen, Steve 134
 Churchill, Winston S. 223
 CIA 220-1
 Clark, sir Kenneth 49
 clarvăzători 179
 Cleopatra (Wise) 106
 Cleopatra 104
 Clermont-Ganneau, Charles 143, 144
 Clore, Melanie 87
 Codex Sinaiticus (Simonides) 102
 Codul lui Da Vinci (Brown) 228
 Coleridge, Samuel Taylor 101
 Collier, John Payne 100-1, 117
 Collins, „Dan Dichisitul” 205, 209

coloranți 116
 coloranți de plante 54
 columna lui Nelson 209-10
 combaterea furtului identității prin Internet 182
 comoara lui Solomon 229
 Comoara pierdută a Ierusalimului (program TV) 229
 compania Hughes Tool 122, 124
 Compton, Henry 92
 computere 23-7
 Congresul Internațional de Antropologie 147, 148
 Constable, John 73
 Constantin, împăratul 91
 contrabandiști de alcool 178-9
 Corbu, Noël 229
 Coreea 9
 Cosey, Joseph 109
 Coster, Frank Donald 177-80
 Counterfeiter (Black) 36
 Craniul aztec 143
 Crawford, Robert Henry 200, 202
 crăparea culorii 68, 71
 credință mormonă 131-7
 Creștinism 90, 91, 102, 104, 230-3
 Crossman, Richard 217
 cruciade 13
 Crussard, Sylvie 1
 culoare oarbă 25
 Culori primare (Klein) 119
 Cunard 217
Cunoaște-ți banii (film) 16
 Cupidon adormit (Michelangelo) 44-5, 55
 cuptor de sticlă 146-7
 curse de cai 211
 „cutia românească”, truc 206-7
 cutii de diagnostic 241-5
 Cyr, Dr. Joseph 162-3

D

D'Eon, Charles 157-60
 Da Verrazzano, Giovanni 109
 Daily Mail 219
 Dalí, Salvador 67
 Danae (Rembrandt) 50
 Darwin, Charles 140, 247, 248
 datare cu carbon 62, 64-6
 datare cu carbon 62, 64-6, 116
 Date personale 181-2
 David (Michelangelo) 56, 57-9
 Dawson, Charles 140, 141
 De Beaumont, Lia 157
 De Bry, Michel 57

De Chardin, Pierre Teilhard 141-2
 De Charny, Geoffrey, 230, 233
 De Cherisey, Philippe 229-30
 De Hory, Elmyr 78-84, 121, 175
 De La Warr, George 244-5
 De Luna Byron, George Gordon 105
 De Rougemont, Louis 177
 De Sède, Gerard 229, 230
 De Thuin, Raoul 30
 Declarația de Independență 109
 Degas, Edgar 73, 82
 Delmer, Sefton 218, 219, 220
 Demara, Fernand Waldo 160-3
 Departamentul Securității Statului 19
 Der Zenit 220
 Derain, André 82
Descrierea insulei Formosa
 (Psalmanaazaar) 91-2
Despre descendența omului
 (Darwin) 140
 Deuteronomul 143-4
 DeVoss, James 30
 Diana (Dossena) 64
 DiCaprio, Leonardo 165
 Dickinson, Emily 134
 Dimitri 170-2
 dinamizator 241, 242-3
 Dinastia Merovingiană 229
 Dionisos 43
 dioxid de titan 63
 doctori 156-7, 162
 documente 89-137
 Dodd, Dr. William 102
 dolari 26
 Domela, Harry 172, 183-6
 Donati, Lucrezia 49
„Donația lui Constantin“ 91
 Dossena, Alceo 50-1, 52, 64
 Doughty, Katherine 186, 189
 Doughty, Sir Edward 186
 Doyle, James B. 19-20
 Doyle, Sir Arthur Conan 142, 225
 Drewwe, John 75, 84-7
 Durig, Ernst 56
 Duveen, Joseph 85

E

Eaton, Robert 123, 124
 EBay 182
„echilibru înțelegător“ 239-41
 Edward IV 169
„Edward VI“ 169
 electricitate 237-8
 eliberare sexuală 245
 Eliot, George 106
 Elizabeth I 98, 100
 Elțin, Boris 175
 Elveția 29
 Emerson, Ralph Waldo 153

emisie de raze X indusă de
 particule încărcate (PIXE) 110
 Emmaus 69-71
 Endymion (Keats) 95
 Escroci profitori de încredere 194-213
 ESDA (aparat de detecție
 electrostatică) 120-1
 eter 238-41
 euro 9, 12, 13, 23
 Europa în Gefahr 219
 Eusebiu din Cezareea 90, 91
 evoluție 140, 247
 evrei 216
 Executivul Operațiunilor Militare
 Politice (PWE) 217, 219
 Executivul Operațiunilor Speciale
 (SOE) 219

F

F de la Fals (film) 83
 F.B.I. 61
 Facsimile (Simonides) 102
 Fals! (Irving) 83, 121, 122
 Fals? (expoziție) 48
 falsificarea tablourilor 51-4
 Falsul print (film) 185
 familia Rockefeller 85
 fascism 245
 Fața de masă mov (Chagall) 61
 Fidias 43
 filigran 25, 26, 36
 Fingal (Macpherson) 93
 Fioravanti, Alberto 77
 firma Spiro 28
 First Interstate Bancorp, LA 25
 firul 212
 Fisk, James 196
 Fleming, Ian 106
 Floarea-soarelui (Van Gogh) 58,
 59-60
 Florence 49, 57
 fluorescență 62, 63
 Flying (revistă) 109
 Flynn, William 136
 Fontenay, Fr. 92
 Forman, H. Buxton 106-7
 Formosa 91-2
 Forsyth, Frederick 180
 fosile 149-53
 Foster, Joe 119
 fotolitografie 23
 Fournier, François 29
 Fradin, Emile 146
Fragmente de poezie veche
 (Macpherson) 93
 Francmasoni 216
 Franklin, Benjamin 27, 108, 109,
 110, 237
 Franța 15, 3, 210

frații Montgolfier 97
 frații Senf 29
 Frăția Sionului 228-30
 Freer Gallery (Washington) 75
 Frenologie 235-7
 Freppa, Giovanni 49
 Freud, Sigmund 245
 funcția orgasmului (Reich) 245
 fundamentalisti șiți 26
 Furguson, Arthur 209-12
 furt de identitate 180-2
 Furtuna (Shakespeare) 100

G

galeria Koller (Zürich) 61
 galeria Muse (Tokio) 61
 galerii de artă 48
 galeriile Frick (New York) 51
 Galilei, Galileo 104
 Gall, Franz Joesph 236-7
 Ganzel, Dewey 101
 Gardner, Edward 225
 Gauguin, Paul 59, 60-1
 gen 155-60
 genetică 249-50
 George V 223
 Géricault, Jean-Louis 52
 Germania 28-9, 218-25
 Ghiberti, Lorenzo 85
 Ghirlandaio, Domenico 44
 Giacometti, Alberto 87
 Gibbons, Stanley 28
 giganti 149-53
 gigantul din Cardiff 139, 149-53
 Ginsburg, Christian 144
 Giorgioni, Barbarelli 85
 giulgiul din Torino 230-3
 Glencairn, lord 106
 Glozel 146-7, 148
 Glwizes, Albert 75
 Goering, Hermann 71, 128
 Gokhman, Schapshelle 144
 Good, Dr. Robert 250, 251
 Gordon-Gordon, lord 196-0
 Gould, Jay 196, 198, 199
 Goya, Francisco 73
 Graham, James 237-8, 239
 Grant, Ulysses S. 199
 Grassi, Luigi 85
 gravarea matrițelor pentru
 bancnote 21-2
 Graves, Philip 216
 gravuri 54-5
 Grecia 9
 Greeley, Horace 196, 197
 Greppa, Giovanni 49
 Griffiths, Frances 215, 225-7
„grifter“ 212
 Grüner & Jahr 128, 129, 130
 Guillotin, Dr. Joseph 237

H

Hain Guy 56, 75
 Hamilton, lady Emma 238
 Harris, Martin 132
 Harrison, Shirley 113
 Harry Potter (Rowling) 106
 harta Vinland 108-11
 Hartt, Frederick 57-9
 Hathaway, Anne 98
 Hauser, Kaspar 155
 hărți 108-11
 hârtie 55, 116, 129-30, 136
 hârtie sugativă 116
 Hebborn, Eric 52, 71-2, 78
 Heidemann, Gerd 127-8
 Heminge, John 98, 9
 Henric VII 169
 Hess, Rudolf 127, 128
 Hewitt, John 142
 Hieron II 11
 Hill, sir Roland 27
 Himmler, Heinrich 222, 223
 hipnotism 237
 Hitler, Adolph 118, 220
 Hodges, Dr. Andrew G. 120
 Hofmann, Mark 131-7
 Holmes, Dr. Oliver Wendell 153
 Holmes, Sherlock 225
 Home, John 93
 Homer 101, 144
 Honegger, Arthur 58
 Hory, Elmyr De 54
 Hoskins, Cyril Henry 178
 Howe, Ellic 218-19, 220
 Hristos cu Martha și Maria
 (Vermeer) 69
 Hrușciiov, Nikita 249
 Hughes, Howard 118, 121-6
 Hull, George 149-53
 Humbert, Gustave 199-200
 Humphry Clinker 92
 Hunt, Robert 233
 Hunter, Joseph 100
 Hussey, George 28

I

identități 154-93
 Ierusalim 229
 Iisus Hristos 90, 91, 104, 230-3
 Iliada (Homer) 101, 144
 India 9
 infertilitate 237-8
 infraroșu 62
 Innes, William 92
 Institutul de Artă Contemporană
 (Londra) 87
 Institutul Sloan-Kettering 250-1
 Institutul Wildenstein (Paris) 61
 intaglio 20, 21, 38

Internet 182
 Intertel 125
 Ioan VIII, Papa 159
 Ioan, Papa 159
 Ioni, Ilicio Federico 87
 Iran 26
 Ireland, Samuel 98
 Ireland, William Henry 89, 98-100
 Irving, Clifford 83, 118, 121-6
 Irving, David 130
 Irving, Edith 124, 125-6
 Italia 13, 19, 29-30, 49-51
 Iuliu II, Papa 64
 Iulius Caesar 104
 Ivan cel Groaznic 170

I

întâlnirea de la Teheran 222-3
 înțepătura 212

J

Jack Cremene 139, 148-9, 150
 Jack Spintecătorul 111-14
 Jackson, Andrew 108
 Japonia 9, 219
 Jocul negru (Howe) 220
 John Lydgate (Rowley) 95
 Johnson, Dr. Samuel 92, 94
 Jory, Stephen 24-5
Jurământul unui om liber 132, 134-6
Jurnalele lui Hitler 126-31
Jurnalele lui Mussolini 130
Jurnalul lui Jack Spintecătorul 113-14

K

Kammerer, Paul 235, 247-9
 Katin, Brian 37-8
 Keating, Tom 41, 73-7, 78
 Keats, John, 95, 105
 Keely, John Worrell 239-41
 Keith, sir Arthur 142
 Kelly, Jane 77
 Kerts, Lawrence 125
 Kipling, Rudyard 107
 Klein, Joe 119
 Krüger, Bernhard 215, 222, 223
 Kujau, Konrad „Konni“ 126-31

L

L'Or de Rennes (De Sède) 229
 lacul Toplitz 215, 223-225
 lacuri 52-4
 Ladies' Home Journal 124
 Laflin, John 109
 Lagrange, Francis 66-7
 lamaniții 133

Lamarck, Jean Baptiste 247
 lauda 212
 Laurençin, Marie 61
 Lavoisier, Antoine 237
 Law, John 15
 Le Baigue, Stanley 35, 36, 37
 Le Roi David (Chagall) 61
 Léger, Fernand 79
 Legros, Ferdinand 81-4
 Lehi 133
 Lenin, Vladimir 192
 Lessard, Réal 83
 letter-press 20
 Liban 26
 licitații de artă 48
Life (revistă) 124, 162
 Lincoln, Abraham 108, 109, 117
 Lincoln, Henry 229
 Lippi, Fra Lippo 66, 67
 lire de aur 3
 lire sterline 9, 15, 21, 25, 38, 223
 Lisenko, Trofim Denisovici 249-50
 litografie 20, 35, 55
 litografie offset 20, 23, 55
 Loller, Hermann 207
 Loo, Beverly 122, 124
 Loomis, John 196
 Lorrain, Claude 42
 Los Angeles 25
 Louisiana 15
 Lowe, Stanley 212
 Ludovic XIV 48
 Ludovic XV 157, 159
 Ludovic XVI 159
Lumea dispărută (Doyle) 142
 lumină ultravioletă 25, 38, 62, 116
 Lusitania 217
 Lustig, Victor 175, 195, 202-9, 09
 Luvru (Paris) 48, 49-50, 144

M

MacCool, Fin 94
 Machiavelli, Niccolò 216
 Macpherson, James 92-4, 97
 Madam de Pompadour 157
 Madden, sir Frederick 101
Madona și Pruncul (Botticelli) 46
 Magritte, Henri 81
 Mahler, Alma 248
 Mainardi, Sebastiano 85
 Mallet-Provost, Severo 176
 Malone, Edward 100
 Manahan, Dr. John 175
Manualul plagiatorului (Hebborn) 52-71
 manuscrise 101-4
 Maples, Dr. William 175
 Marang, Karel 31
 Marea Moartă 144

Marea Neagră 144
 marea Thérèse 199-202
 Margareta de Burgundia 170
 Maria Magdalena 104
 Maria, Regina 193
 Maria, Regina României 213
 Marie, împărăteasa văduvă 172
 Mariolino da Caravaggio 19
 marketing direct 182
 marmură 49, 56
 Martini, Simone 51
 Marxism 249
 mașini de scris 120
 Matisse, Henri 80, 81, 82
 Maybrick, Florence 112-13
 Maybrick, James 112-14
 măsuri de securitate 24-5, 26, 36
 McCrone, Walter 109, 232-3
 McCulloch, Frank 124-5
 McCulloch, Hugh 16
 McGraw-Hill 122-5
 McKesson & Robbins Inc. 177-8, 179-80
 Meadows, Alger Hurtle 82, 84
 Medawar, Sir Peter 242
 Medicină alternativă 236-7
 Mein Kampf (Hitler) 127, 128
 Mellon, Andrew 85
 Mellon, Paul 111
 Mercier, Louis-Henri 29
 Mesmer, Frank Anton 236-7
 Mexic 176
 Michelangelo 44-5, 55
 Microsoft 182
 microtipărire 25, 27
 Micul om (Reich) 246
 Millsaps, Isaac 109
 Mino da Fiesole 51
 Mionnet, T.E. 12
 moabiți 143
 moartea neagră 141
 mobilă 55
 Moens, J.B. 28
 monede bizantine 37
 monede de argint 10, 13
 monede de aur 10, 12-13, 33
 monede romane 10
 Monet, Claude 73, 75
 monezi 9-15, 37
 Monroe, Marilyn 81
 Montesquieu, Charles de Secondat 216
 Montparnasse 79
 Morgan, J.P. 85
 Morlet, Dr. Albert 146-7
 Moroni 132, 133
 Morris, William 107
 moșteniri 199-202
 Münchausen, baronul 96-8

München 48
 Murdoch, Rupert 130-1
 Musica, Philip 177-80
 Muzeul American de Istorie Naturală 248
 Muzeul Bonnat (Bayonne) 52
 Muzeul de Artă din Cleveland 51
 Muzeul de artă St. Louis 51
 Muzeul de artă Yasuda Kasai 59
 Muzeul de Arte Frumoase din Boston 48, 51, 75
 Muzeul de Arte Frumoase din Bruxelles 79
 Muzeul Ermitaj (St. Petersburg) 50
 Muzeul Getty 57
 Muzeul Metropolitan de Artă (New York) 48, 63, 77, 85
 Muzeul Prado (Madrid) 48
 Muzeul Rheims 67
 Muzeul Staatliche (Berlin) 48
 Muzeul Van Gogh (Holland) 59-60
 Muzeul Victoria și Albert (Londra) 49, 51, 87
 Myatt, John 75, 84-7

N

National Gallery (Londra) 48, 59, 60
 National Gallery (Washington) 72
 Națiunile Unite 193
 Naure (jurnal) 248
 Nefiți 133
 Negri, Pola 103
 negustori de artă 77-8
 New Mexico 176
 New Scientist (revistă) 227
 New York Tribune 197
 Newell, William „Piticul“ 150, 153
 Newton, sir Isaac 102
 Nicholson, Ben 87
 Nicolae II, țar 172
 Nieuwekerke, conte de 50
 Nightingale, Florence 156-7
 Nilus, Sergei 216
 Nina și Frederick 123
 Noble, Joseph Veach 42, 43
 Noblețe 169-77
 Norman, Geraldine 77
 Norocul și ochii oamenilor (Ganzel) 101
 Northcliffe Press 219
 Noyes, Alfred 229

O

O cercetare asupra pamfletelor (Carter) 108
 O istorie a dramei versificate engleze (Collier) 100
 Oakley, Kenneth 140
 obiecte de lut 64, 143

Odiseea (Homer) 101
 Oficiul de Servicii Strategice (OSS) 220
 Oficiul pentru Gravare și Tipărire al S.U.A. 27
 ofset uscat 20
 Olanda 71
 Omul din Piltdown 140-2
Operațiunea Bernhard 222, 223-5
 orgasm 245
 orgon 245-7
 originea scrierii 146-7
 Orton, Arthur 175, 189-90
 osciloclast 241, 244
 Osian 92-3, 94, 97
Othello (Shakespeare) 100
 Otrepiev, Iuri 170, 171

P

Palatul Buckingham 210
 Palazzo Vecchio 57
 Palmer, Samuel 75, 77
 pamflete 108
 Panvini, Amalia 130
 papi 159
 Paris 79
Paris Match (revistă) 130
 pariuri 211
 Parteneri vicleni (Simpson) 85
 pașapoarte 180-1, 191
 Pascal, Blaise 102-4
 Pasolini, Pier 72
 „păcălire“ 136
 pânză 52
 pânză de in 222
 Pene de scris 116
 penițe 116
 Pennelli, Pietro și Enrico 78
 pergament 116
 pergamentele de la Marea Moartă 139
 Perkins, Thomas 101
 Perls, Frank 80
 Picasso, Pablo 75, 79
 picturi 52-3
 pigmenti 52-3, 63, 68, 109-10
 pigmenti albi 109-10
 Pisano, Giovanni 51
 Plantard, Pierre 229-30
 plastografii ale guvernului 217
 plastografii politice 216
 plata 212
 platină 12
 plumb 10
 poezie 92-5, 100
 Poisson, André 205
 Pollock, Jackson 75
Portretul unei tinere negrese (Géricault) 52

Portugalia 31-2
 Povara omului alb (Kipling) 107
 Poveste din Yucatán (SFA) 30
 preistorie 138-53
 pretendenți la tron 169-70
 previziunile lui Nostradamus 220
 Primele ediții 105-7
 primul război mondial 217, 219
 Prindefi-mă, dacă puteți (film) 164, 165, 180
 prinții din turn 169-70
 procesoare de text 120
 programe Photoshop 26
 programul Enigma 217
 Progresul falsului (Keating) 73
 propaganda 218
 propaganda albă 218
 propaganda neagră 218
 proveniență 42-3, 114
 Psalmanaazaar, George 91-2
 Puysgur, marchizul de 237

Q

Qumran 139, 144

R

Rabelais, François 104
 Radiocarbon (journal) 111
 radionică 245
 Rampa, Lobsang 178
 Ramsey, JonBenét 120
 Raphael, Sanzio 64
 Raspe, Rudolf Eric 96-8
 Raynal, L.E. 81
 Războaiele politice... (Howe) 219
 război psi 217
 raze X 62-3, 64, 110
 Reavis, James Addison 175
 Regina Tetisher (statuie) 71
 Reich, Wilhelm 245-7
 Reinach, Saloman 146-7
 Reis, Arthur 31-2
 Rembrandt van Rijn 45-8, 57, 73
 Rennes-le-chateau 228-9, 230
 Renoir, Pierre 80, 82
 Reservoir Dogs (film) 181
 resturi de pergament 142-4
 Rewald, John 59
 Riabov, Gelii 175
 Richard III 170
 Rodin, Auguste 56, 75
 Rogers, Raymond 233
 Roma 9
 Romanovii 172-5
 Roosevelt, Franklin D. 223
 Rossellino, Antonio 85
 Rowley, Thomas 95
 Rowling, J.K. 106

Royal Mint 33
 Ruhomovski, Israel 139, 144
 Ruhovski, Piotr 216
 Rusia 12, 169-75, 220
 Ruskin, John 106

S

Sachsenhausen 222, 223
 SafeCheck 25
 Saitapharnes 144-5
 Sakhai, Ely 61
 salamandre 247-8
 Savonarola, Girolamo 48, 49-50
 scanere 23-4, 25-6
 Schanzkowska, Franziska 174, 175
 Schuffenecker, Claude-Emile 59, 60
 Scientific American (revistă) 244
 Sciți 144
 Scopas 57
 Scott, Sir Walter 93
 Scott, Walter J. 28
 screen printing 20
 scriere ebraică 143-4
 Scris de mână 118-20
 Scrisoarea despre afaceri în Londra 119-20
 scrisori 104, 105, 109
 sculpturi 43, 55-6
 sculpturi romane 43
 scuzi 32
 semnături 108, 109, 117
 semnături prezidențiale 108, 109
 Septuaginta 144
 serigrafie 20
 Serviciile secrete ale S.U.A. 16-18
 Serviciul Telefonice de Preferințe 182
 Serviciului poștal de preferințe 182
Sfântul Sânge și Sfântul Graal (Lincoln) 229
 Shakespeare Society 100
 Shakespeare, William 89, 98-101
 Shakesperean Manuscripts (Ireland) 100
 Shapira, Moses 142-4
 Sheets, J. Gary 134
 Shelley, Percy Bysshe 105, 106
 Silvester, Pope 91
 simbolistică nazistă 126-31
 Simnel, Lambert 169
 Simonides, Constantine 101-2
 Simpson, Colin 85
 Simpson, Edward 148-9
 Sioniști 216
 Siria 26
 Sisley, Alfred 73
 Sloane, sir Hans 92
 smalt 54
 Smith, Joseph 132, 133
 Smith, William 19

Smollett, Tobias 92
 Social Security Numbers (SSNs) 182
 Societatea Filatelică Americană 30
 Societatea Filatelică Regală 29
 Societatea Regală (Londra) 97, 102
 Solid Muldoon 153
 Soviet War News 220
 spectrografie 62, 63-4
 Sperati, Jean de 29-30, 35
 „spondiloterapie“ 242
 Spiritualism 228
 Spring, Robert 109, 110
 Stalin, Joseph 222-3, 249
 „standarde cerute“ 118
 Statele Unite ale Americii 24, 82, 89, 220
 statuia Libertății 210
Stern (revistă) 127-8, 129, 130, 225
 Stiefel, Fritz 127
 Stoke, bătălia de la (1487) 169
 Strand (revistă) 225
 Stylus 116
 substanțe colorante minerale 54
 Summerlin, Dr. William T. 250-1
 Sunday Times 129, 130
 surorile Fox 228
 Suskind, Dick 121-2, 124, 125-6
 Swinburne, Algernon 106
 Symonds, Robert 169

T

Taiwan 61
 Tate Gallery (Londra) 85, 87
 Taylor, Samuel Allan 28
 „tăieturi“ 12
Tânără fată cu mandolină (Laurençin) 61
 Templul Sănătății 238
 Tempora (Macpherson) 93
 Tennyson, Lord Alfred 106, 107, 108
 Terapie magnetică 236
 termoluminiscentă 56, 62, 64, 147
 tiara lui Saitapharnes 144-5
 timbre Penny Black 27, 28
 timbre poștale 27-30, 66, 219, 220, 225-5
 timbrul pentru nunta de argint 223
 Times Newspapers 130
 tipar de gânduri 120
 tipărire 137, 218-19
 tipărire de bancnote 20-2
 tipărituri 54-5
 Tischendorf, Konstantin von 102
 tocuri 116
 Tourbillon, Robert Arthur 209
 transplant de organe 250-1
 transplant de piele 250-1

travestiți 157-60
trădare 12
Trevor-Roper, Hugh 130
Trezoreria S.U.A. 16-17, 25, 27
Turner, J.M.W. 42, 73
turnul Eiffel 205-6, 209, 212

T

țigările ca monedă 2-3
țintă 212

U

Ucenici la Emmaus (Vermeer) 69-71
ulei de in 54
ulei de nucă 64
uleiuri 64
Ultimele zile ale lui Hitler (Trevor-Roper) 130
Ultimul turnir (Tennyson) 107, 108
Unde luminoase 238-9
Universitatea Cornell 150, 151
Universitatea Harvard 86
Universitatea Yale 109

V

Valentino, Rudolf 193
Valminck, Maurice 83
Van Dongen, Kees 83
Van Gogh, Vincent 58, 73
Van Meegeren, Han 54, 68-71
Van Pallandt, Nina 123, 126
Van Rijn, Michel 57, 59
Vanderbilt, Cornelius 196
Vasari, Giorgio 44, 57
Vase des Lilas (Gauguin) 60-1
Vasili, țar 171-2
vârfuri de săgeți 148-150
Vechea Farsă 153
Vechea Pinacotecă din München 48
Velde, Willem van de 42
Vellum 116
Venirea zânelor (Doyle) 225
veriga lipsă 140-2
Vermeer, Jan 69
vernisi craquelor 54
Viața lui Shakespeare (Collier) 100
Viața mea și opinii („Hughes”) 123
vibrații 241-4

Viețile celor mai mari... (Vasari) 44
vikingi 108-11
Voight, Wilhelm 166
Vortigen (Ireland) 99
Vrain-Lucas, Denis 102-4

W

Wacker, Otto 59
Wagga Wagga 186
Walde, Thomas 128, 129
Waldeck-Rousseau, Pierre 202
Wallis, Henry 95
Walpole, Horace 157
Warbeck, Perkin 169-70
Washington, George 108, 109
Waterlow, sir William 31, 32
Watts, William 208-9
Weil, Joseph „Copilul galben” 195, 21
Weisberg, Charles 109
Welles, Orson 83
Weyman, Stanley Clifford 160, 190-3
White, Dr. Andrew D. 151
Wide World (revistă) 177

Wilhelm von Hohenzollern, print 183-6
Wilson, Frank J 16
Wise, Thomas James 106-8
Wood, William P. 16, 19
Woodhead, Samuel 142
Woodhouse, Henry 109
Woodward, Arthur Smith 140, 141
Wordsworth, William 95
Worlidge, Thomas 45
Wright, Elsie 215, 225-7
Wyoming, USS 190

Y

Yasuda Fire & Marine Insurance 59-60
Young, Dr. George 148
Yugoslavia 33

Z

zâne 215, 225-7, 229
zânele de la Cottingley 225-7, 229
ziare 219
Ziua șacalului (Forsyth) 181
ziua Z 220

Fotografiile și ilustrațiile au fost obținute prin amabilitatea următoarelor persoane sau instituții:

Bridgeman Art Library (www.bridgeman.co.uk): 41 Bustul lui Girolamo Benivieni (ceară), Giovanni Bastianini (1830-68) Biserica San Marco, Florența, Italia ; 43 Farnese Diadumenos (marmură), copie romană din secolul I d.Hr. a unei statui din secolul a IV-lea î.Hr. Roman British Museum, Londra, Marea Britanie); 48 Bustul lui Girolamo Savonarola (1452-98) de Giovanni Bastianini (1830-68), 1863 (teracotă), Londra, Marea Britanie; 51 Madona și Pruncul (teracotă), Alceo Dossena (1878-1937) Muzeul Victoria și Albert, Londra, Marea Britanie); 53 Portretul unei tinere negre (ulei pe pânză), Theodore Géricault (1791-1824), Muzeul Bonnat, Bayonne, Franța ; 57 David, 1501-04 (marmură), Michelangelo Buonarroti (1475-1564) Galleria dell' Accademia, Florența, Italia, Ken Welsh: 60 Autoportret în atelier (pastel), Claude Emile Schuffenecker (1851-1943) Musée d'Orsay, Paris, Franța, Peter Willi; 65 Portretul Papei Iuliu II (1443-1513), cca. 1512 (ulei), Raphael (Raffaello Sanzio de Urbino) (1483-1520), Galleria degli Uffizi, Florența, Italia, Alinari); 71 Contrafacere modernă a unei statuete a reginei Tetisheri (calcar), British Museum, Londra, Marea Britanie); 87 Autoportret, 1921 (ulei pe pânză), Giacometti Alberto (1901-66) Kunsthaus, Zürich, Elveția, Lauros/Giraudon/© ADAGP, Paris și DACS, Londra 2005)

Mary Evans Picture Library: 89, 90, 95, 96, 97, 99, 103, 146, 147, 148, 159, 168, 173, 201, 216

Getty Images: 17, 27, 32 sus. 55, 56, 63, 68, 69, 70, 76, 77, 80, 81, 83, 93, 94, 98, 113, 132, 134, 136, 137, 139, 151, 152, 158, 171, 174, 186, 187, 188, 189, 197, 200 203, 213, 251

Guvernatorul și Compania Băncii Angliei: 15, 25

Hodder & Stoughton: 36

Katz Pictures: 8, 21 (David Levenson), 22 (Patrick Aventurier), 24 (Patrick Aventurier), 39 (David Levenson)

National Gallery: 47

Photos 12.com: 165

Popperfoto: 217

REX Features: 11 (Roger-Viollet), 18 (Liverani), 23 (SIPA Press), 26 (SIPA Press), 29, 34, 40 (John Dee), 72 (Brendan Beirne), 73 (Nils Jorgensen), 74 (John Dee), 112 (Andrew Murrey), 141 (Nils Jorgensen), 142 (Nil Jorgensen)

Science & Society Picture Library: 54

Süddeutscher Verlag: 183, 184

Topham Picturepoint: 13 (© British Museum/HIP); 28 (© British Library/HIP); 45 (© Topfoto/Dan Tuffs); 46; 50 (Novosti); 52, 58, 62 (AP), 67, 75, 79 (AP), 84 (Sian Frances), 85, 86, 91, 106 (Woodmansterne), 108b, 111, 122, 127, 129, 131 (UPP), 133, 143 (© British Museum/HIP), 145, 149, 150, 155 (© Charles Walker), 156, 157, 160 (AP), 161 (AP), 163 (AP), 164 (PA), 167, 170, 177, 178, 185, 194, 195, 206, 214, 215 (Fortean), 217, 221 (AP), 222, 223, 224 (AP), 226 (Fortean), 227 (Fortean), 229 (© Charles Walker), 231 (Fortean), 232 (Fortean), 235, 236, 237, 239, 244, 245